TOM I: DIAGNOZA ILOŚCIOWA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY

Załącznik do Uchwały Nr XLVII/476/2014 Rady Miejskiej w Brzozowie z dnia 28 października 2014 roku

GMINA BRZOZÓW

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRZOZÓW NA LATA 2014-2024

Brzozów, wrzesień-październik 2014 roku

SPIS TREŚCI

1.OTOCZENIE LOKALNE I REGIONALNE ... 5
1.1. Położenie Gminy Brzozów ... 5
1.2. Położenie historyczne ... 6
1.3. Otoczenie przyrodnicze ... 8
1.4. Miejsce w sieci osadniczej ... 11
1.5. Potencjał społeczny otoczenia ... 13
1.6. Potencjał ekonomiczny otoczenia ... 13
1.7. Powiązania transportowe ... 14
2.MIESZKAŃCY GMINY (POTENCJAŁ LUDZKI) ... 20
2.1. Demografia ... 20
2.1.1. Ludność ogółem w 2012 r., miejsce w województwie, zmiany ludności w latach 2004 – 2012 ... 20
2.1.2. Struktura wieku i płci ... 20
2.1.3. Ruch naturalny ... 22
2.1.4. Ruch wędrówkowy (migracje na pobyt stały) ... 25
2.1.5. Prognoza ludności ... 26
2.2. Stan zdrowotny ludności Gminy Brzozów ... 27
2.3. Kapitał ludzki ... 28
2.4. Kapitał społeczny ... 31
3.ZASPOKAJANIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW ... 32
3.1. Zdrowie ... 32
3.2. Mieszkania ... 38
3.3. Praca ... 42
3.4. Zabezpieczenie materialne – status materialny, źródła utrzymania, pomoc społeczna ... 43
3.5. Opieka nad dziećmi (w tym żłobki), osobami starszymi i niepełnosprawnymi ... 47
Opieka nad dziećmi ... 47
3.6. Edukacja ... 48
3.6.1. Przedszkola (publiczne i prywatne) ... 49
3.6.2. Szkoły podstawowe publiczne ... 51
3.6.3. Gimnazja publiczne ... 53
3.6.4. Szkoły inne niż gminne kształcące w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum ... 54
3.6.5. Stan techniczny szkół poszczególnych poziomów należących do gminy ... 54
3.6.6. Dowozy do szkół podstawowych i gimnazjów ... 60
3.6.7. Administracja szkół ... 60
3.6.8. Kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym młodzieży (różnorodność, dostępność czasoprzestrzenna) ... 62
3.6.9. Kształcenie dorosłych (ustawiczne) w Gminie Brzozów i otoczeniu – różnorodność form, dostępność ... 65
3.6.10. Inne placówki edukacji i wychowania ... 68
3.6.11. Kształcenie na poziomie wyższym ... 68
3.6.12. Bezpieczeństwo ... 68
3.7. Sport i rekreacja ... 97
4.POTENCJAŁ PRZYRODNICZY ... 105
5.POTENCJAŁ KULTUROWY ... 109
6.POTENCJAŁ TURYSTYCZNY ... 132
7.POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY ... 141
7.1. Władze i administracja i ich zasoby ... 141
7.2. Inne działania prorozwojowe i ich skuteczność ... 156
7.3. Współpraca regionalna i międzynarodowa ... 165
8.POTENCJAŁ GOSPODARCZY I STRUKTURA GOSPODARKI ... 166
8.1. Struktura podmiotowa i potencjał gospodarki ... 166
8.2. Struktura rodzajowa gospodarki ... 167
8.3. Informacje o wybranych sekcjach i segmentach gospodarki ... 170
8.3.1. Działalność produkcyjna ... 170
8.3.2. Działalność budowlana ... 170
8.3.3. Rolnictwo ... 170
8.3.4. Turystyka i gastronomia ... 172
8.3.5. Pozostałe usługi ... 173
8.3.6. Usługi otoczenia biznesu ... 174
8.3.7. Wspieranie przez podmioty gospodarcze sportu, kultury, ochrony zdrowia i innych sfer w gminie ... 174
9.POTENCJAŁ MATERIALNO-FINANSOWY GMINY ... 175
9.1. Majątek komunalny ... 175
9.1.1. Grunty komunalne ... 175
9.1.2. Potencjał podmiotów z udziałem własności komunalnej ... 175
9.2. Transport ... 176
9.2.1. Gminny transport publiczny ... 177
9.2.2. Telekomunikacja ... 178
9.2.3. Energetyka ... 179
9.2.4. Odnawialne zasoby energetyczne ... 182
9.2.5. Gospodarka wodno-ściekowa ... 184
9.2.6. Oczyszczanie gminy i gospodarka odpadami stałymi ... 190
9.3. Gospodarka przestrzenna i tereny inwestycyjne ... 193
9.3.1. Struktura użytkowania i struktura własności terenów ... 193
9.3.2. Struktura przestrzenna gminy ... 194

9.3.3. Dokumenty i decyzje w gospodarce przestrzennej i przewidywane w nich zmiany 197
9.3.4. Tereny rozwojowe – oferty inwestycyjne 198
9.3.5. Dochody budżetu gminy 200
9.3.6. Wydatki budżetu gminy 201
9.3.7. Inwestycje gminne 202

Autor fotografii na okładce: Damian Wojtowicz

Źródła informacji – skróty użyte w tekście:

S	statystyka państwowa: jeżeli nie podano inaczej, to Bank Danych Lokalnych GUS na stronie www.stat.gov.pl
UG	Urząd Gminy
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
KMP	Komenda Powiatowa Policji
KMPSP	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
US	Urząd Skarbowy
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

1. OTOCZENIE LOKALNE I REGIONALNE

1.1. Położenie Gminy Brzozów

Poniżej przedstawiono położenie Gminy Brzozów w podległych jednostkach administracyjnych – kraju, województwie oraz powiecie.

Położenie w jednostkach administracyjnych

W dniu 1 stycznia 1999 roku wprowadzono w Polsce nowy podział administracyjny.

Obowiązujący od 1975 roku dwustopniowy podział administracyjny zastąpiono podziałem trójstopniowym, w którego skład wchodzą województwa, powiaty i gminy.

Nowy podział administracyjny, od chwili jego wprowadzenia w 1999 roku, uległ niewielkim modyfikacjom. W 2002 roku utworzono 7 nowych powiatów i jedną nową gminę oraz zlikwidowano 12 gmin, w 2003 roku zlikwidowano jeden powiat (przywrócony następnie w 2013 roku), w 2010 roku utworzono jedną nową gminę. Dodatkowo co roku następują niewielkie korekty granic województw, powiatów i gmin.

Obecnie (stan na 1 stycznia 2014 r.) Polska dzieli się na 16 województw, 380 powiatów i 2479 gmin.

Województwo podkarpackie zostało utworzone 1 stycznia 1999 roku z połączenia trzech województw: rzeszowskiego, przemyskiego i krośnieńskiego oraz części tarnobrzeskiego i tarnowskiego. Zajmuje powierzchnię 17 845 km kw. Region położony jest w południowo-wschodniej części kraju; wschodnią granicę województwa stanowi granica państwowa z Ukrainą (obwód lwowski i obwód zakarpacki), południową – granica ze Słowacją (kraj preszowski). Na górze Kremenaros (Krzemieniec) -1 221 m n.p.m.- w Bieszczadach stykają się granice Polski, Słowacji i Ukrainy, z tego względu słup graniczny postawiony na Krzemieńcu oznaczony jest numerem I. Podkarpackie graniczy również z województwami: lubelskim, świętokrzyskim i małopolskim. Podkarpackie jest regionem o charakterze rolniczo-przemysłowym. Liczba ludności województwa podkarpackiego wynosi przeszło 2 129 tys. ludności (według danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, grudzień 2013 r.). Największa gęstość zaludnienia występuje w miastach i całym pasie środkowym województwa, najmniejsza w części południowej i wschodniej.

Pod względem administracyjnym województwo dzieli się na 159 gmin, 21 powiatów ziemskich oraz 4 miasta na prawach powiatu (Rzeszów, Krosno, Tarnobrzeg, Przemyśl). Od 1 stycznia 2002 roku liczba powiatów powiększyła się o powiat leski z gminami: Baligród, Cisną, Lesko, Olszanica, Solina. Stolicą województwa i największym ośrodkiem miejskim jest Rzeszów liczący ok. 180 tys. ludności. Inne miasta z największą liczbą ludności to Przemyśl (64,7 tys.), Stalowa Wola (63,3 tys.), Mielec (60,7 tys.), Tarnobrzeg (48,6 tys.) i Krosno (47,3 tys.).

Powiat brzozowski – powiat w Polsce (województwo podkarpackie), utworzony w 1999 r. w ramach reformy administracyjnej. Jego siedzibą jest miasto Brzozów.

W skład powiatu wchodzą:
Gminy miejsko-wiejskie:
- **Brzozów.**

Gminy wiejskie:
- **Domaradz,**
- **Dydnia,**
- **Haczów,**
- **Jasienica Rosielna,**
- **Nozdrzec.**

Powierzchnia powiatu wynosi 539.

Gmina Brzozów jest jednostką administracyjną o statusie gminy miejsko-wiejskiej. Należy do powiatu brzozowskiego leżącego w środkowej części województwa podkarpackiego. Gmina sąsiaduje z następującymi gminami powiatu brzozowskiego: Haczów, Jasienica Rosielna, Domaradz, Nozdrzec, Dydnia oraz gminami powiatu sanockiego: Sanok i Zarszyn.

Całkowita powierzchnia Gminy Brzozów wynosi 103 km². W skład Gminy Brzozów wchodzą następujące miejscowości wiejskie:

- **Górki,**
- **Grabownica Starzeńska,**
- **Humniska,**
- **Przysietnica,**
- **Stara Wieś,**
- **Turze Pole,**
- **Zmiennica**

oraz miasto Brzozów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie źródeł internetowych

Położenie geograficzne Gminy Brzozów wyznaczają współrzędne 49°41′43"N szerokości geograficznej północnej i 22°01′10" E długości geograficznej wschodniej.

1.2. Położenie historyczne

Starożytność	Badania archeologiczne wykazały, że pierwsze ślady pobytu człowieka w okolicach Brzozowa pochodzą z epoki górnego paleolitu. Datowane są na około 39 tys. lat p.n.e. Na początku nowej ery ludność z obecnego regionu brzozowskiego utrzymywała kontakty handlowe z Rzymem. Świadczą o tym znalezione tu monety rzymskie z wizerunkami Marka Aureliusza, Antoninusa Piusa i Wespazjana. W XIII wieku obszary, na których w następnym stuleciu został założony Brzozów, należały do Rusi Halickiej. Po śmierci w 1340 roku księcia ruskiego Bolesława Jerzego II tereny te zostały przyłączone do Królestwa Polskiego przez Kazimierza Wielkiego[1].
I Rzeczpospolita	Pierwsza historyczna wzmianka o Brzozowie pochodzi z XIV wieku. 2 października 1359 roku król Kazimierz Wielki wydał dokument lokacyjny, zezwalający Stefanowi, synowi Wojosta z Sobniowa koło Jasła na założenie na prawie niemieckim wsi w lesie zwanym Brzozowe (niem. Bresen). Nowo założona wieś została ulokowana po obu stronach rzeki Stobnicy[2]. 2 kwietnia 1384 roku za sprawą królowej węgierskiej, Marii Andegaweńskiej, wieś królewska przeszła w posiadanie biskupów przemyskich[3]. Wraz z Domaradzem Brzozów tworzył tzw. „klucz brzozowski". Kilka wieków później, dzięki nowym lokacjom w regionie oraz nabytkom terytorialnym, Brzozów stał się najważniejszym ośrodkiem dóbr stołowych biskupstwa przemyskiego (w XVIII wieku około 40% dochodów biskupstwa pochodziło właśnie z niego). W 1386 roku wieś została przeniesiona na wzgórze obronne. W tymże roku Brzozów uzyskał prawa miejskie[4]. Dla odróżnienia pierwotny Brzozów z czasem zaczęto nazywać Starą Wsią (określenie *Starawyesz* na przedmieścia Brzozowa pojawiła się po raz pierwszy w 1460 roku). Za panowania Władysława Jagiełły, ale przed 1413 rokiem, Brzozów otrzymał prawo miejskie wzorowane na prawie Magdeburga. Około 1452 roku przy trakcie lwowskim w Brzozowie został wybudowany dwór biskupi, który z czasem stał się ulubioną rezydencją ordynariuszy i centrum administrowania diecezją. Na przełomie XV/XVI wieku nastąpił rozwój Brzozowa. Miasto czerpało swoje dochody głównie z handlu. W latach 1514–1528 w Brzozowie trwała budowa szpitala i drewnianego kościoła szpitalnego św. Zofii, ufundowanych przez radnych brzozowskich. Z 1543 roku pochodzą pierwsze wzmianki o szkole miejskiej. Pierwsza wzmianka o jednym z przedmieść Brzozowa, Porkówce (obecnie Borkówka) została odnotowana w 1552 roku. Porkówkę zamieszkiwało wówczas 26 kmieci. Na skutek pożaru 11 maja 1594 roku w Brzozowie spłonęło 77 domów, szpital dla ubogich wraz kościołem św. Zofii oraz dzwonnica kościoła parafialnego. W XVII wieku Brzozów był wielokrotnie łupiony przez wojska Rakoczego, Tatarów oraz stacjonujące nieopodal miasta wojska koronne. W okresie potopu szwedzkiego Brzozów 12 marca 1657 roku został zdobyty, złupiony i spalony przez oddział siedmiogrodzki. Zniszczono archiwum grodu, zawierające m.in. przywileje dla miasta. Wskutek najazdu śmierć poniósł burmistrz Stanisław Cegłowicz. W 1672 roku, w dobie wojny polsko-tureckiej, okolice miasta najechali Tatarzy i uprowadzili 44 mieszkańców Brzozowa i 48 mieszkańców Starej Wsi[5]. Miasto zaczęło się odradzać po najazdach w połowie lat 70. XVII wieku.
Okres Zaborów	W XIX wieku Brzozów posiadał status lokalnego ośrodku administracyjnego. Gospodarka miasta była powiązana z wydobyciem ropy naftowej. W wyniku zmian administracyjnych w 1859 roku miasto zostało siedzibą władz powiatu. W wyniku wybuchu I wojny światowej w 1914 roku do armii austro-węgierskiej wcielono wielu rezerwistów i poborowych z Brzozowa. Ochotniczo do Legionu Zachodniego wstąpiło 30 osób z drużyny strzeleckiej pod komendą Kazimierza Skarbka. Już na początki wojny część instytucji brzozowskich zostało ewakuowanych przed zbliżającym się frontem. W pierwszym roku wojny miasto znalazło się pod okupacją rosyjską – na zapleczu 3 Armii rosyjskiej. 10 maja 1915 roku, dzięki sukcesom końcowego stadium ofensywy gorlickiej, w okolice miasta dotarły jednostki niemieckie XLI Korpusu Rezerwowego, a następnie oddziały armii austro-węgierskiej.

[1] *Z dziejów regionu brzozowskiego: Z najdawniejszej przeszłości. W: Jerzy F. Adamski: Brzozów i powiat brzozowski. Wyd. IV (uzupełnione). Krosno: Roksana, 2005, s. 11-15*

[2] *Przywilej lokacyjny „Iure Thewtunico Maydeburgensi". W: Stanisław Dydek: Stara Wieś - Z dziejów wsi i sanktuarium. Brzozów: Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta w Brzozowie, 1996, s. 15.*

[3] *Adam Fastnacht: Osadnictwo Ziemi Sanockiej w latach 1340-1650. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1962, s. 30*

[4] *Z dziejów regionu brzozowskiego: Średniowieczne osadnictwo. W: Jerzy F. Adamski: Brzozów i powiat brzozowski. Wyd. IV (uzupełnione). Krosno: Roksana, 2005, s. 15-19*

[5] *Brzozów – zarys monograficzny. Brzozów: Muzeum Regionalne PTTK im. Adama Fastnachta w Brzozowie, 1990, s. 748*

II Rzeczpospolita	W 1925 roku w Brzozowie powstało uzdrowisko „Anatolówka" dla upamiętnienia fundatora biskupa Anatola Nowaka. Ulokowane zostało na gruntach należących do łacińskiego biskupstwa przemyskiego. W latach 1926–1928 w pobliżu „Anatolówki" utworzono drugie uzdrowisko – Brzozów-Zdrój.
II wojna światowa	Brzozów znalazł się pod okupacją niemiecką 9 września 1939 roku. Eksterminacji została wówczas poddana ludność polska i żydowska. W wyniku działań wojennych w pierwszej dekadzie września miasto znalazło się w strefie działań 14 Armii niemieckiej, a po ustaniu operacji militarnych pod okupacją niemiecką na terenie Generalnego Gubernatorstwa. W mieście został utworzony posterunek niemieckiej żandarmerii i więzienie, które początkowo mieściło się w siedzibie byłego starostwa, a następnie budynkach, należących do plebanii. W styczniu 1940 roku Rudolf Ryba z polecenia inspektora por. rez. łącz. S. Pieńkowskiego zorganizował oddział Związek Walki Zbrojnej na terenie powiatu Brzozów. W maju 1940 roku w Brzozowie rozpoczęło działalność seminarium duchowne diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego. Tajna siedziba seminarium mieściła się w budynkach zdrojowych. Na początku wojny w Brzozowie została utworzona dzielnica żydowska. 10 sierpnia 1942 roku została ona zlikwidowana, a około 1400 Żydów wymordowano w lesie w pobliżu Brzozowa-Zdroju. Ofiary zmuszono najpierw do wykopania dołów na zbiorowe mogiły, a następnie zamordowano strzałem w tył głowy lub uderzeniem żelaznym łomem. Zniszczeniu uległa także brzozowska synagoga, która nigdy nie została odbudowana[6].
PRL	Po drugiej wojnie światowej nastąpił rozwój ekonomiczny miasta. W Brzozowie powstały zakłady przemysłowe, szkoły średnie, nowe obiekty handlowe, usługowe, placówki służby zdrowia i bloki mieszkalne. W 1947 roku w budynku Towarzystwa Gimnastycznego Sokół została utworzona Biblioteka Powiatowa z Oddziałem Miejskim. Samo towarzystwo przestało działać dwa lata później z nakazu centralnych władz administracyjnych. W 1950 roku zostało zlikwidowane starostwo powiatowe, w jego miejsce utworzono Powiatową Radę Narodową. W 1959 roku w Brzozowie odbyły się uroczyste obchody z okazji 600-lecia lokacji miasta, 100-lecia istnienia powiatu, 50-lecia założenia gimnazjum i 15-lecia Polski Ludowej. W 1961 roku w Brzozowie utworzone zostało liceum ekonomiczne, w 1966 roku – technikum budowlane. W 1970 roku miasto otrzymało tytuł Mistrza Gospodarności Kraju[7]. W 1975 roku likwidacji uległ powiat brzozowski. W latach 1975–1976 na mocy dekretu prymasa kardynała Stefana Wyszyńskiego biskup Ignacy Tokarczuk wznowił działalność kapituły kolegiackiej.
III Rzeczpospolita	W 1990 roku w Brzozowie został powołany przez przedstawicieli samorządu lokalnego Związek Gmin Brzozowskich. W 1999 roku, na skutek zmian administracyjnych, Brzozów stał się siedzibą władz powiatowych.

[6] *Stanisław Dydek: Katalog pamięci walk i straceń w regionie brzozowskim. Brzozów: Brzozowskie Towarzystwo Kultury w Brzozowie, 1985, s. 6, seria: Zeszyty brzozowskie.*

[7] *Stanisław Dydek: Przegląd dokonań mistrza gospodarności miasta Brzozowa. Brzozów: Brzozowskie Towarzystwo Kultury w Brzozowie, 1982, s. 16, seria: Zeszyty brzozowskie.*

1.3. Otoczenie przyrodnicze

Charakterystyka fizyczno-geograficzna

Gmina Brzozów położona jest we wschodniej części Pogórza Dynowskiego. Ten fragment Pogórza tworzą równoległe i regularne fałdy wzgórz, które poprzecinane są dolinami rzek i potoków. Pasma te zbudowane są z piaskowców i łupków kredowych oraz trzeciorzędowych. Dominuje tu płaskie i przeważnie zalesione grzbiety wzgórz, które ciągną się z północnego-zachodu na południowy-wschód. Najwyższym punktem gminy Brzozów jest zalesione wzniesienie o wysokości 465 m n. p. m., na południe od Przysietnicy. W środkowej części obszaru gminy rozciąga się dolina Stobnicy od stuleci wykorzystywana pod względem rolniczym i komunikacyjnym. Osią hydrologiczną interesującego terenu jest rzeka Stobnica, która wypływa z północnego stoku góry Wroczeń na terenie wsi Lalin. Cały teren gminy leży w zlewni Wisłoka.

Poniżej zamieszczona mapa prezentuje lokalizację Brzozowa na tle podziału fizyczno-geograficznego województwa podkarpackiego na mezoregiony.

Mapa 1. Lokalizacja Brzozowa na tle podziału fizyczno-geograficznego województwa podkarpackiego na mezoregiony

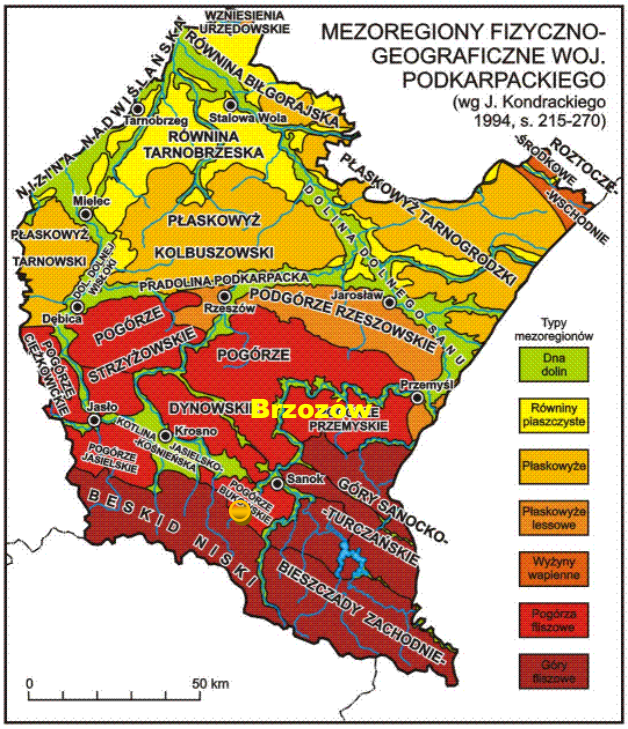

Źródło: http://www.wlad.com.pl/wojewodztwo_podkarpackie.htm

Podział fizycznogeograficzny obszaru Gminy Brzozów przedstawia poniższa tabela.

Nazwa jednostki podziału regionalnego		Symbol dziesiętny
Makroregion	**REGION KARPACKI**	
Prowincja	KARPATY ZACHODNIE (Z PODKARPACIEM ZACHODNIM I PÓŁNOCNYM)	51
Podprowincja	ZEWNETRZNE KARPATY ZACHODNIE	513
Makroregion	POGÓRZE ŚRODKOWOBESKIDZKIE	513.6
Mezoregion	POGÓRZE DYNOWSKIE	513.64
Mikroregion	-	-

Źródło: Fizycznogeograficzna regionalizacja Polski wg Jerzego Kondrackiego

Rzeźba terenu

Pod względem morfologicznym opracowywany teren wg Kondrackiego położony jest w obrębie mezoregionu fizjograficznego – Pogórze Dynowskie. Stanowi ono jednolity i monotonny krajobrazowo płat płaskowyżu, który tworzą wyrównane, szerokie garby, oddzielone dolinami o głębokości 150–200 m. Doliny na tym fragmencie Pogórza, o zboczach wypukło – wklęsłych i płaskich dnach, w odcinkach dolnych mają w partiach źródłowych profil V – kształtny, zbocza wypukłe, nieraz ostro wcinające się w stoki i zrównanie wierzchowinowe.

W obrębie Pogórzy stwierdzono występowanie następujących form morfologicznych:

- zrównań wierzchowinowych,
- stoków,
- osuwisk,
- dolin V - kształtnych,
- dolin nieckowatych,
- dolin płaskodennych – Stobnicy i jej większych dopływów.

Zrównania wierzchowinowe występują w szczytowych partiach poziomu pogórskiego. Charakteryzują się one słabo urozmaiconą rzeźbą i niewielkimi nachyleniami (2–8%). Wznoszą się w obrębie badanego terenu na wysokości 300 – 455 m n.p.m. Stoki wykazują równomierne nachylenia i liczne załamania spadków. Lokalnie powierzchnia stoków niszczona jest przez osuwiska. Stoki rozcinane są dolinami nieckowatymi i wciosowymi. Doliny nieckowate stanowią formy o łagodnych zboczach i niewyraźnych dnach. W czasie roztopów lub po bardzo intensywnych opadach ich dnami płyną cieki okresowe. Doliny wciosowe są to doliny lub ich fragmenty, w których procesy erozyjne przeważają nad akumulacyjnymi. Zbocza tych dolin mają charakter skarp o różnej wysokości. Osuwiska - lokalnie w obrębie stoków o znacznym nachyleniu podłoże którego budują skały fliszowe z przewagą łupków występują osuwiska typu skalno – wietrzelinowego. Powierzchnia osuwisk obejmuje znaczne obszary, ze stałą tendencją do jej powiększania. W obrębie osuwisk występują różne elementy charakterystyczne dla tych form morfologicznych: nisze osuwiskowe, rynny, jęzory, zwały, garby i nabrzmienia. Zintensyfikowanie procesów osuwiskowych następuje zwłaszcza po długotrwałych i obfitych opadach lub roztopach. Na uruchomienie i zwiększenie intensywności procesów osuwiskowych ma wpływ również nierozważne postępowanie człowieka, który często powoduje zachwianie stanu równowagi stoków, wskutek podcinania ich skarpami, wycinanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych. Sieć dolin jest dostosowana do struktur tektonicznych. Rozciąga się ono od doliny Wisłoka do doliny Sanu. Dolina Stobnicy – jest to forma o szerokości 200 – 700 m. Nachylenia w obrębie jej dna nie przekraczają 5%.

Lokalnie jest ono podmokłe, lub poprzecinane rowami melioracyjnymi. Doliny boczne – są to formy płaskodenne o zróżnicowanym profilu zboczy, przeważnie asymetrycznych. Dna tych dolin często są podmokłe. Szerokość dolin waha się od 20 do 100 metrów. W obrębie badanego terenu stwierdzono występowanie form, które powstały na skutek różnej działalności człowieka. Są to wyrobiska poeksploatacyjne po eksploatacji glin dla cegielni aktualnie nieczynnych, wyrobiska po nieczynnych kopalniach piaskowca i łupkach, najczęściej na potrzeby lokalne oraz wykopy i nasypy drogowe oraz skarpy miedzowe. Najkorzystniejsze warunki pod tym względem występują w obrębie zrównań wierzchowinowych i stoków Pogórza Dynowskiego o nachyleniu do 12%. Trudniejsze, ale możliwe do zagospodarowania są fragmenty stoków o nachyleniu do 20%. Niekorzystne warunki występują w obrębie stoków Pogórza Dynowskiego o nachyleniu ponad 20%, objętych ruchami osuwiskowymi, skarp oraz dolin V – kształtnych, nieckowatych i dnach dolin bocznych i płaskodennych[8].

Budowa geologiczna

Miasto i Gmina Brzozów leży w obrębie Karpat Zewnętrznych, w jednostce tektonicznej zwanej „śląską". Północny fragment gminy leży w obrębie antykliny Bliznego – Starej Wsi – Grabownicy – Międzybrodzia – Załuża. Dalej na południe występuje szeroka synklina Brzozowa – wypełniona warstwami krośnieńskimi. Ku południowi jednostka ta przechodzi w antyklinę Czarnorzecką – zwaną też antykliną Czarnorzeki – Zmiennica – Turze Pole – Strachocina – Sanok. Na południe od fałdu czarnorzeckiego przebiega rozległa strefa synklinalna, głębsza od synkliny Brzozowa, wypełniona utworami warstw krośnieńskich, oddzielająca fałd czarnorzecki od fałdów Iskrzyni Podzamcza i Trześniów – Potok. Wszystkie wymienione elementy mają w okolicy Brzozowa rozciągłość SE – NW i wznoszą się

[8] *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Brzozów na lata 2004-2013.*

ku NW, ukazując w tym kierunku w jądrach antyklin coraz to starsze ogniwa litostratygraficzne i są poprzecinane poprzecznymi uskokami o kierunku prostopadłym (NE – SW). Niektóre z tych uskoków układają się w regionalne strefy dyslokacyjne. Najstarszymi osadami fliszowymi na terenie gminy Brzozów są dolnokredowe warstwy fliszowe wykształcone w przewadze w postaci łupków, lokalnych piaskowców oraz osady facji węglowieckiej i śląskiej. Występują one w jądrach antyklin. Otaczają je eoceńskie warstwy menilitowe i podmenilitowe, które w przewadze budują skały łupkowe. Synkliny budują skały fliszowe w postaci warstw krośnieńskich, wykształconych jako piaskowce gruboławicowe. Na całym badanym obszarze osady fliszowe przykryte są warstwą wietrzelin o różnej miąższości i zróżnicowanym składzie, w zależności od skały z jakiej powstały. Ze skał łupkowych powstały wietrzeliny w postaci rumoszu z glinami pylastymi zwięzłymi lub iłami. Natomiast z piaskowca powstały wietrzeliny w postaci rumoszu z pyłami, pyłami piaszczystymi lub piaskami pylastymi z rumoszem. Na zerodowanych wietrzelinach zalegają osady czwartorzędowe zróżnicowane pod względem wieku, genezy, składu mechanicznego i miąższości. W obrębie stoków Pogórzy są to osady sufozyjno – deluwialne i koluwialne, które ulegają procesom denudacyjnym i są przemieszczane w dół stoków. Są to przeważnie osady pylaste i gliniaste z domieszką rumoszu o różnej miąższości. W obrębie osuwisk występują koluwia, powstałe w wyniku grawitacyjnego przemieszczania się skał fliszowych, ich wietrzelin i osadów deluwialnych. W ich skład wchodzą bloki, pakiety fliszu, gliny, rumosze skalne oraz iły. Miąższość tych osadów jest różna, od paru do kilkunastu a nawet kilkudziesięciu metrów w zależności od typu i wielkości osuwiska. W obrębie doliny Stobnicy i Zmienniczki oraz ich większych dopływów, zalegają czwartorzędowe osady rzeczne, reprezentowane w stropie przez mady rzeczne, wykształcone w postaci glin pylastych oraz piasków gliniastych, lokalnie z wkładkami gruntów organicznych. Mady przykrywają serię osadów piaszczysto– żwirowych zróżnicowanej miąższości, zalegającą na wietrzelinach i skałach fliszowych. W obrębie dolin nieckowatych wytworzyły się osady aluwialno – deluwialne reprezentowane przez gliny pylaste i piaszczyste z domieszką części organicznych i rumoszu. Najkorzystniejsze warunki dla możliwości posadowienia budownictwa występują w obrębie zrównań wierzchowinowych i stoków Pogórza o nachyleniu do 12%, nie wykazujących tendencji osuwiskowych. Niekorzystne warunki gruntowe występują w dolinie Stobnicy i jej głównych dopływów oraz osi dolin nieckowatych ze względu na zalewanie tych terenów w czasie wysokich stanów wód w tych rzekach. Również niekorzystne warunki gruntowe występują w obrębie terenów osuwiskowych, skarp, dolin v – kształtnych ze względu na zagrożenie stateczności stoków, intensywne procesy erozyjne i osuwiskowe[9].

Surowce mineralne

W związku z budową geologiczną, występują tu złoża gazu ziemnego i ropy naftowej, a także nieliczne źródła mineralne o różnych właściwościach leczniczych. W Humniskach i Brzozowie były eksploatowane złoża glin zboczowych do produkcji ceramiki budowlanej. Obecnie cegielnie uległy likwidacji, a wyrobiska wymagają zabiegów rekultywacyjnych.

Obszary chronione w otoczeniu istniejące i planowane

Południowa część terenu Gminy Brzozów znajduje się w Wschodniobeskidzkim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony Rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 roku (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17/98 poz. 223). Prawie w całości położony jest w Beskidach Wschodnich, jedynie północno-zachodni fragment leży na Pogórzu Dynowskim. Administracyjnie WOCHK znajduje się na terenie gmin: Baligród, Brzozów Czarna, Dydnia, Komańcza, Lesko, Lutowiska, Olszanica, Nozdrzec, Sanok, Solina, Zagórz, Ustrzyki Dolne. Całkowita powierzchnia Obszaru wynosi 98595 ha. Wschodniobeskidzki OChK obejmuje północny kraniec Bieszczadów, południową część Gór Sanocko-Turczańskich, wschodni skrawek Beskidu Niskiego i południowo-wschodni fragment Pogórza Dynowskiego. W jego granicach znajdują się m.in. jeziora: Solińskie i Myczkowskie, a także atrakcyjna krajobrazowo dolina Sanu. Ze względu na szczególne walory przyrodnicze na tym terenie utworzono szereg rezerwatów m.in.: „Nad Jeziorem Myczkowieckim", „Przełom Sanu pod Grodziskiem", „Grąd w Średniej Wsi", „Koziniec", „Przełom Osławy pod Duszatynem" i „Olsza Kosa w Stężnicy". Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu spełnia rolę ochronną na terenach położonych pomiędzy parkami krajobrazowymi istniejącymi w Bieszczadach, a tymi, które utworzono w Górach Sanocko-Turczańskich i na Pogórzu Przemyskim.

[9] *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Brzozów na lata 2004-2013*

Czarnorzecki Obszar Chronionego Krajobrazu
Powierzchnia obszaru wynosi 10 291 ha i obejmuje następujące gminy: Brzozów, Domaradz, Haczów, Jasienica Rosielna, Korczyna i Wojaszówka.

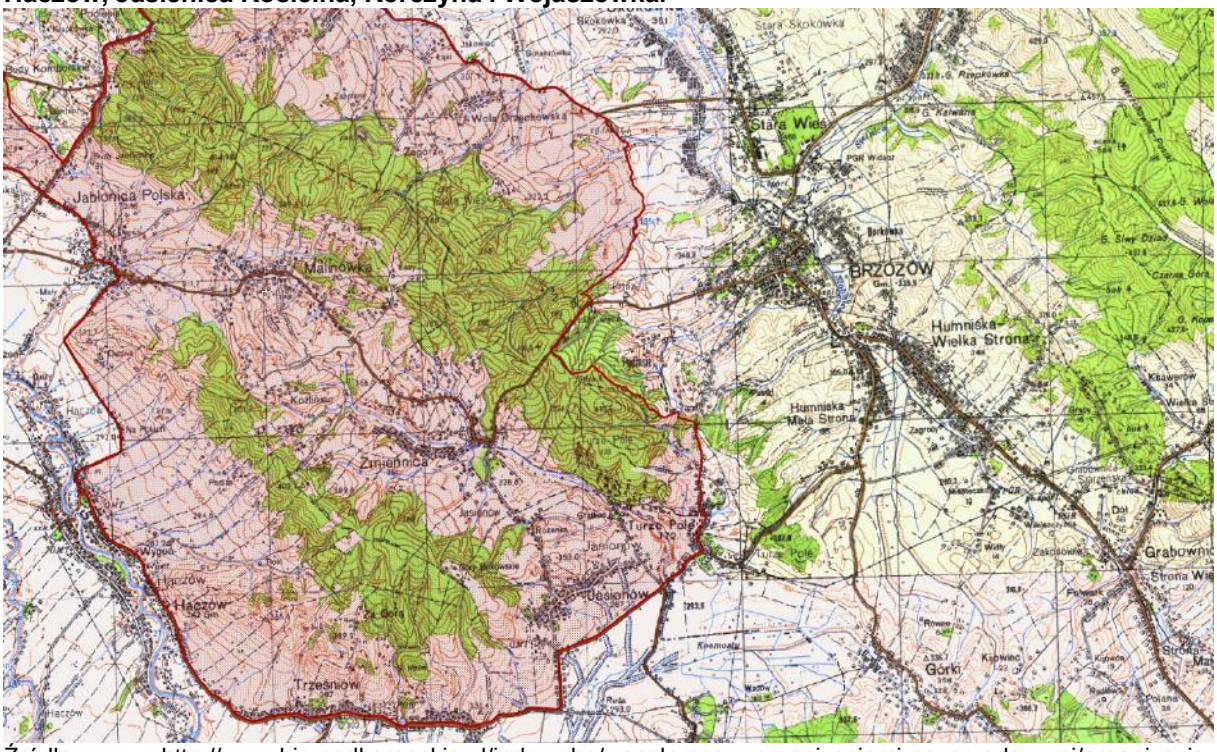

Źródło: http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/wspolpraca-z-organizacjami-pozarzadowymi/organizacja-wspolpracy/158-parki-2013/813-czarnorzecki-obszar-chronionego-krajobrazu

Obszar ten jest otuliną dla Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. W jego wschodniej części występują skupiska cisa pospolitego, które objęto ochroną w ramach rezerwatów „Cisy w Malinówce" i „Kretówki".

Na terenie Gminy Brzozów nie ma zlokalizowanych rezerwatów przyrody, kompleksów leśnych i łąkowych objętych siecią Econet, czy użytków ekologicznych.

1.4. Miejsce w sieci osadniczej

Podstawowe jednostki osadnicze to miasto i wieś, które tworzą wzajemnie powiązane układy, tzw. sieci osadnicze.

Układ osadniczy Polski tworzy 57 470 jednostek osadniczych, z czego 883 to jednostki miejskie, a 56 587 to jednostki wiejskie.

Gminę Brzozów, jako sieć osadniczą tworzy 8 jednostek osadniczych, w tym 7 wsi, tj.:

- Górki, Grabownica Starzeńska, Humniska, Przysietnica, Stara Wieś, Turze Pole, Zmiennica

oraz 1 miasto: Brzozów.

W hierarchii sieci osadniczej Polski, Gmina Brzozów stanowi **ośrodek lokalny**.

Rozmieszczenie jednostek osadniczych i ludności na terenie Polski było ściśle zależne od środowiska przyrodniczego (najwięcej ludzi mieszka na terenach nizinnych i w dolinach rzek), przeszłości historycznej i zmiany granic Polski (stąd migracje ludności, zwłaszcza po okresach rozbiorów i wojen światowych) oraz migracji ludzi na tereny przemysłowe (za pracą, tam gdzie rozwijał się przemysł).

Sieć osadnicza wykazuje też silny związek z rozmieszczeniem ludności i gęstością zaludnienia (liczba osób na 1 km^2 powierzchni), która jest uwarunkowana czynnikami społecznymi i przyrodniczymi, co decyduje również o rozmieszczeniu wsi i miast. Gmina Brzozów zlokalizowana jest na wschodzie kraju, gdzie gęstość sieci osadniczych wynosi od 10 do 15 miejscowości na 100 km^2, z reguły są to jednostki o liczbie mieszkańców powyżej 1000. Analizowana gmina należy do grupy największych gmin powiatu brzozowskiego. Jej powierzchnia liczy 103km^2 i zamieszkuje ją, według stanu na koniec

grudnia 2013 roku 26 604 osoby, co daje gęstość zaludnienia na poziomie 258 osób/ km^2. Poniżej zamieszczony wykres prezentuje porównanie wszystkich gmin tworzących powiat brzozowski.

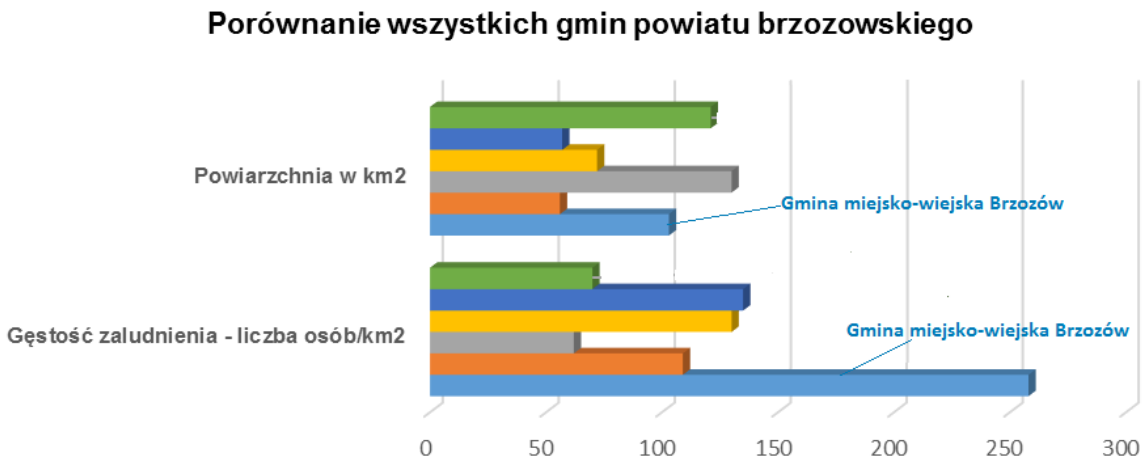

	Gęstość zaludnienia - liczba osób/km2	Powierzchnia w km2
Gmina wiejska Nozdrzec	70	121
Gmina wiejska Jasienica Rosiela	135	57
Gmina wiejska Haczów	130	72
Gmina wiejska Dydnia	62	130
Gmina wiejska Domaradz	109	56
Gmina miejsko-wiejska Brzozów	258	103

Źródó: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Polskie osadnictwo wyróżnia kilka typów wsi. Na ich rozmieszczenie wpływała rzeźba terenu, dostępność terenów wodnych, żyzność gleb i tradycja. Podkarpackie wsie, charakteryzuje typ wielodrożnicy (zwarta zabudowa rozciąga się wzdłuż przecinających się ulic) i ulicówki (zwarta zabudowa rozciąga się wzdłuż jednej ulicy, po obu jej stronach).

Układ pasm osadniczych w poszczególnych miejscowościach wiejskich w Gminie Brzozów charakteryzuje się dosyć jednolitym charakterem. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa pod względem systemu funkcjonowania i jej formy jest ukształtowana następująco:

- na obszarach o zróżnicowanej rzeźbie terenu (praktycznie we wszystkich miejscowościach gminy) występuje zabudowa zwarta tzw. „ulicówka", z drugim pasmem zabudowy na górkach również w postaci zwartej,
- część przysiółków stanowi układ rozproszony w stosunku do całości i dosyć zwarty względem siebie.

Miasto posiada zwartą, czytelną kompozycję. W centrum położony jest niewielki Rynek, w centrum którego zlokalizowany jest budynek Ratusza.

Poniżej zamieszczona mapa prezentuje mapę topograficzną miejscowości tworzących Gminę Brzozów.

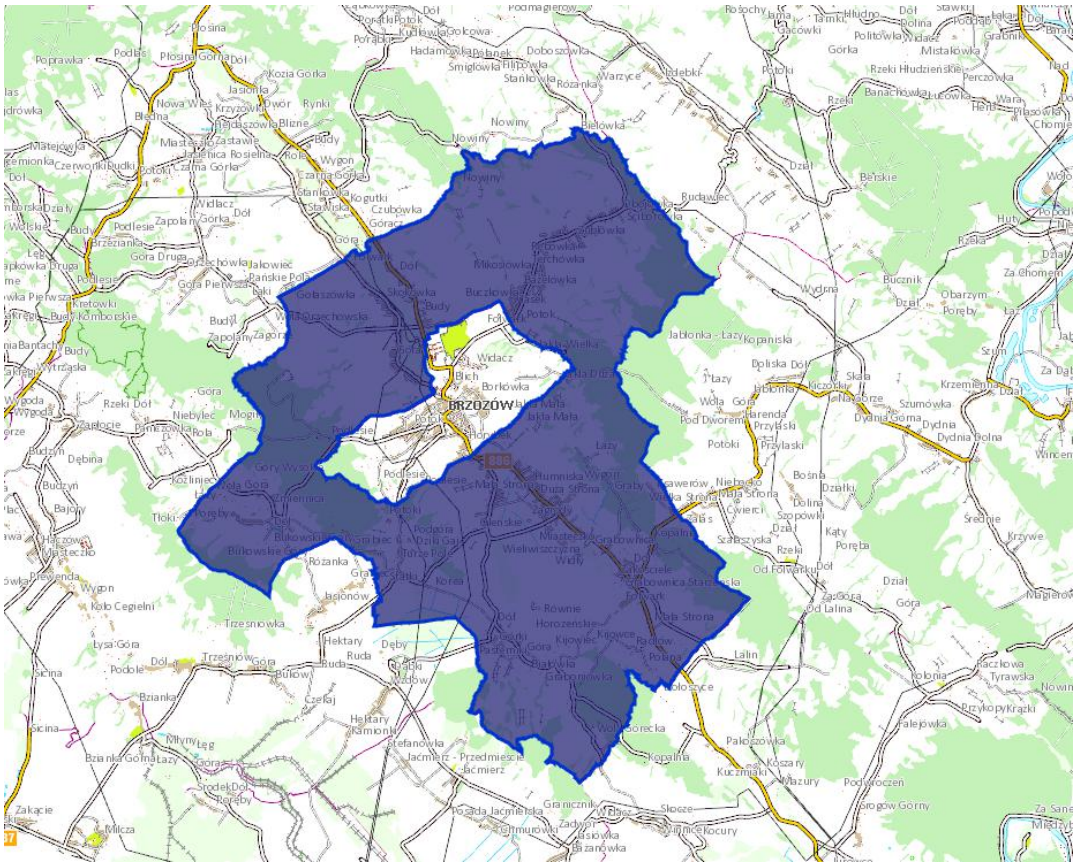

Źródło: http://maps.geoportal.gov.pl/webclient/

1.5. Potencjał społeczny otoczenia

Potencjał społeczny otoczenia regionalnego Gminy Brzozów w aspekcie ilościowym (liczby ludności) zawierają poniższe tabele.

Tabela 1. Struktura wieku wg grup ekonomicznych w Gminie Brzozów i województwie podkarpackim

Jednostka terytorialna	W wieku przedprodukcyjnym [w %]			W wieku produkcyjnym [w %]			W wieku poprodukcyjnym [w %]		
	2004	2008	2012	2004	2008	2012	2004	2008	2012
Gmina Brzozów	6735	6005	5628	15854	16416	16935	3554	3725	4175
Woj. podkarpackie	23,9	21,0	19,5	61,4	63,5	63,8	14,7	15,5	16,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 2. Ludność Gminy Brzozów i województwa podkarpackiego w wieku ponadgimnazjalnym (16-18)

Jednostka terytorialna	ogółem								
	16 lat			17 lat			18 lat		
Lata	2004	2008	2012	2004	2008	2012	2004	2008	2012
Gmina Brzozów	459	415	335	442	413	355	507	429	364
województwo podkarpackie	35 679	32 245	26 621	36 146	33 857	26 743	37 114	34 635	28 763

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

1.6. Potencjał ekonomiczny otoczenia

Potencjał ekonomiczny otoczenia Gminy Brzozów obrazuje w pewnym stopniu regionalny poziom PKB per capita.

Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania. **przedstawia PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w kraju i województwie podkarpackim.**

Jednostka	PKB na 1 mieszkańca	PKB na 1 mieszkańca, Polska = 100	Dynamika (2004 r.

					= 100)
	2004	**2008**	**2004**	**2008**	**2004-2011**
	[zł]	[zł]	[%]	[%]	[%]
POLSKA	**24 215**	**33 464**	**100**	**100**	**104,63**
Województwo Podkarpackie	16 886	23 101	69,7	69	104,76

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Innym wskaźnikiem ilustrującym potencjał ekonomiczny podregionu są przeciętne wynagrodzenia brutto. W powiecie brzozowskim w roku 2008 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w porównaniu do średniej krajowej wynosiło 73,7. W roku 2012 wartość ta wzrosła o 4 punkty procentowe. Jednakże biorąc pod uwagę dynamikę wzrostu średniego wynagrodzenia brutto, wartość dla powiatu brzozowskiego (105%) była niższa niż dynamika w całej Polsce (167%).

Tabela 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto

Jednostka	Ogółem			W relacji do średniej krajowej (Polska=100)			Dynamika w latach (2002 r. = 100)
	2002	2008	2012	2002	2008	2012	2002-2012
	[%]	[zł]	[zł]	[%]	[%]	[%]	
POLSKA	2239,56	3158,48	3744,38	100,0	100,0	100,0	167%
Woj. Podkarpackie	1875,41	2614,12	3152,36	83,7	82,8	84,2	168%
Podregion krośnieński	1798,03	2401,06	2897,31	80,3	76,0	77,4	161%
Powiat brzozowski	1651,43	2398,77	2910,02	73,7	75,9	77,7	105%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Analizując potencjał gospodarczy otoczenia należy zwrócić uwagę na stopę bezrobocia (Tabela 4). W lutym 2014 roku w powiecie brzozowskim wskaźnik poziomu bezrobocia wyniósł 24,6%. Jest to wartość wyższa od wartości notowanej dla sąsiednich powiatów (sanocki 14,4%, krośnieński 19,4%, przemyski 22,4%, leski 23,8% oraz bieszczadzki 23,3%) i województwa podkarpackiego. Wartość stopy bezrobocia w powiecie brzozowskim jest znacznie wyższa od notowanej w kraju (13,9%).

Tabela 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego – stan w końcu lutego 2014 roku

Jednostka	Stopa bezrobocia (%)
POLSKA	13,9
Wojew. Podkarpackie	16,9
Powiat brzozowski	24,6
Powiat sanocki	14,4
Powiat krośnieński	19,4
Powiat przemyski	22,4
Powiat leski	23,8
Powiat bieszczadzki	23,3

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, Statystyki, analizy, opracowania

1.7. Powiązania transportowe

Lokalizacja Gminy Brzozów w regionie sprzyja jej dostępności komunikacyjnej. Sieć transportową gminy tworzy system transportu drogowego, który w sposób pośredni (dzięki dobremu połączeniu drogowemu z Sanokiem, Krosnem i Rzeszowem) jest w pełni powiązany z układem krajowym i międzynarodowym, co stwarza dogodne warunki do rozwoju powiązań komunikacyjnych z całym województwem podkarpackim i Polską.

Brzozów zlokalizowany jest w odległości:

- **64 km od autostrady A4 (Rzeszów):**

A4 jest częścią biegnącej z Europy Zachodniej na Ukrainę trasy, leżącej w Trzecim Transeuropejskim Korytarzu Transportowym. Przecina on Polskę od zachodniej granicy z Niemcami w Jędrzychowicach k. Zgorzelca przez m.in. Wrocław, Opole, Katowice, Kraków, Tarnów, Rzeszów do przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej.

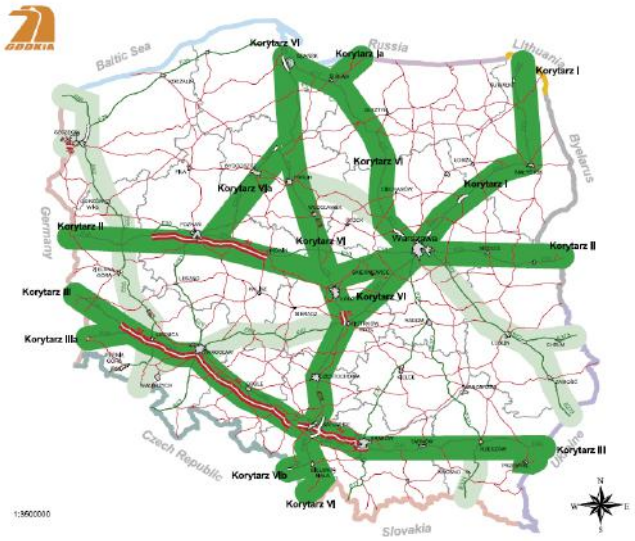

Źródło: http://www.siskom.waw.pl/nauka/srodowisko/korytarze-transportowe.PNG

– **13 km od drogi ekspresowej S19 (Miejsce Piastowe):**

Droga ekspresowa S19 – planowana droga ekspresowa we wschodniej części kraju pomiędzy przejściem granicznym z Białorusią w Kuźnicy Białostockiej a granicą ze Słowacją w Barwinku. Jej łączna długość jest szacowana na ok. 570 km.

Podstawowe parametry techniczne drogi:
– klasa techniczna drogi: S,
– prędkość projektowa: 100 km/h,
– dostępność drogi: tylko w węzłach,
– docelowy przekrój poprzeczny: 2 x 3 pasy, 2 x 2,5 - pasy awaryjne, 5,0 m - pas dzielący.
– dopuszczalne obciążenie nawierzchni: 115 kN/oś,
– klasa obciążenia obiektów inżynierskich: klasa „A" wg PN-85/S-10030 + obciążenia C150 STANAG 202.

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Droga_ekspresowa_S19_(Polska)#mediaviewer/Plik:NowaMapaS19.svg

Poniżej zamieszczona mapa przedstawia wykaz dróg krajowych (w tym autostrad i szybkiego ruchu) zlokalizowanych w województwie podkarpackim.

Mapa 2. Wykaz dróg krajowych (w tym autostrad i szybkiego ruchu) zlokalizowanych w województwie podkarpackim

Źródło: http://www.gddkia.gov.pl/pl/a/7462/mapa-drog-wojewodztwa-podkarpackiego

Drogi

Na terenie gminy sieć komunikacyjną stanowią:

- droga wojewódzka;
- drogi powiatowe;
- drogi gminne.

Istniejąca sieć zapewnia połączenia w poszczególnych miejscowościach i pomiędzy nimi, a poprzez połączenia z drogami powiatowymi, wojewódzką i krajową zapewnia połączenie z regionalnymi i ponadregionalnymi ośrodkami gospodarczymi.

Drogi na terenie miejskim:

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Nazwa ulicy	Długość
1.	2032R	Jasienica R - Brzozów	ul. Bema	0,438
2.	2036R	Brzozów - Wara	ul. Bohaterów II Wojny Światowej	1,776
3.	2055R	Brzozów - Zmiennica	ul. Armii Krajowej ul. Moniuszki ul. Zdrojowa	0,433 0,523 1,644
4.	2037R	Brzozów - Jabłonka	ul. Głowackiego	2,139
5.	2054R	Brzozów – Turze Pole	ul. Chopina	2,380

Zestawienie dróg powiatowych na terenie Gminy Brzozów

Nr drogi	Nazwa drogi	Lokalizacja		Długość drogi w granicach gminy	Długość odcinka o nawierzchni twardej			Gruntowa
		Od km	Do km		ogółem	nieulepszona	Ulepszona	
2030R	Bzianka - Orzechówka – Stara Wieś	5+100	8+387	3,287	3,287	-	3,287	-
2032R	Jasienica R – Brzozów	4+461	8+682	4,221	4,221	-	4,221	-
2035R	Stara Wieś do dr. 886	0+000	0+769	0,769	0,769	-	0,769	-
2024R	Domaradz – Przysietnica	10+100	13+044	2,944	2,944	-	2,944	-
2055R	Brzozów – Zmiennica	0+000	4+897	4,897	4,897	-	4,897	-
2056R	Jabłonica P – Jasionów	4+938	7+438	2,500	2,500	-	2,500	-
2054R	Brzozów – Turze Pole	0+000 3+028 3+202	3+028 3+202 4+187	3,028 0,174 0,985	3,028 3+202 4+187	- 0,174 -	3,028 - 0,985	-
2036R	Brzozów – Wara	0+000	7+450	7,450	7+450	-	7,450	-
2037R	Brzozów – Jabłonka	0+861	4+020	3,159	3,159	2,139	-	1,020
2050R	Grabownica przez wieś	0+000	1+371	1,371	1,371	-	1,371	-
2052R	Humniska d.s - Humniska m.s.	0+000	1+742	1,742	1,742	-	1,742	-
2051R	Humniska przez wieś	0+000	1+081	1,081	1,081	-	1,081	-
2053R	Humniska – Górki - Strachocina	0+000 6+200 6+890	6+200 6+890 7+050	6,200 0,690 0,160	6,200 0,690 0,160	- - 0,160	6,200 0,690 -	-
Razem drogi powiatowe				44,658	43,638	2,473	41,165	1,020

Wysiłek gminy w zakresie infrastruktury drogowej ukierunkowany jest na:

- remont i modernizację dróg gminnych;
- prowadzenie spraw zarządu dróg, placów, parkingów i mostów, w tym remontów bieżących;
- przygotowanie, prowadzenie i nadzór w zakresie modernizacji i inwestycji oświetlenia ulicznego.

Komunikacja autobusowa

Połączenia komunikacji autobusowej w Gminie Brzozów zapewniają:

Arriva Bus Transport Polska Sp. z o.o.

Arriva Bus Transport Polska świadczy następujące usługi:

- autobusowe przewozy pasażerskie na liniach lokalnych i dalekobieżnych;
- usługi miejskiego transportu pasażerskiego na zlecenie;
- przewozy szkolne;
- wynajem autobusów na przewozy krajowe i zagraniczne;
- zarządzaniem i prowadzeniem transportu miejskiego;
- zarządzaniem i prowadzeniem transportu lokalnego i regionalnego.

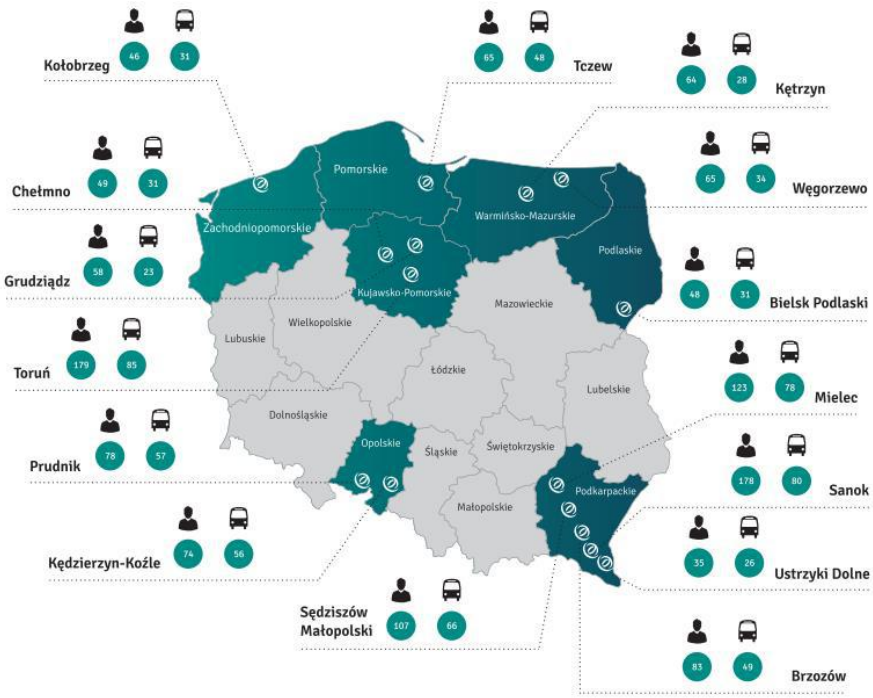

Źródło: http://www.arrivabus.pl/images/zalaczniki/Folder_Korporacyjny_Arriva.pdf

Do miejscowości zlokalizowanych w Gminie Brzozów z Brzozowa odbywa się dziennie średnio:

- Górki - 1 połączenie na godzinę,
- Grabownica Starzeńska - 3 połączenia na godzinę,
- Humniska - 3 połączenia na godzinę,
- Przysietnica - 2 połączenia na godzinę,
- Stara Wieś – 5 połączeń na godzinę,
- Turze Pole - 1 połączenie na godzinę,
- Zmiennica - 1 połączenie na godzinę.

Usługi transportu na terenie Gminy Brzozów świadczą też prywatni przewoźnicy. Są to:

- Gustek Trans, Regularny Przewóz Osób, kursujący na trasach:
  - Wola Górecka - Górki - Turze Pole - Wzdów - Jaćmierz - Bażanówka - Sanok,
  - Wola Górecka - Brzozów,
  - Golcowa, Dół - Przysietnica - Brzozów,
  - Brzozów – Grabownica Starzeńska – Sanok.
- Jacek Bus, kursujący na trasach:
  - Brzozów – Malinówka – Krosno,
  - Brzozów – Haczów – Krosno,
  - Brzozów – Wola Jasienicka.
- Busik, kursujący na trasie;
  - Brzozów – Jasienica Rosielna – Krosno.
- Neo Bus, kursujący na trasach:
  - Ustrzyki Dolne – Warszawa,
  - Ustrzyki Dolne – Wrocław.
- Markos Bus, kursujący na trasie:
  - Sanok – Kraków.
- Galicja Express Bus:
  - Sanok – Lublin.
- Usługi Transportowo-Turystyczne Ryszard Niemiec.

Wyżej przedstawione firmy posiadają stosowne zezwolenia na regularny przewóz drogowy osób..

Komunikacja kolejowa

Na terenie Gminy Brzozów nie ma infrastruktury kolejowej.

Komunikacja lotnicza

Na terenie województwa podkarpackiego zlokalizowane są trzy lotniska, wśród których najważniejszą rolę odgrywa międzynarodowy Port lotniczy Rzeszów – Jasionka, będący jednym z trzech portów lotniczych w Polsce (po Warszawie i Krakowie) obsługujący połączenia transatlantyckie. Dysponuje on drugim co do długości pasem startowym w Polsce, dzięki czemu mogą tu lądować nawet największe jednostki transportowe.

Brzozów oddalony jest od przedmiotowego lotniska o 65 km.

Brzozów (stolica gminy) zlokalizowane jest w odległości 64 km od Europejskiego Korytarza Transportowego, 65 km od lotniska obsługującego połączenia transatlantyckie.

2. MIESZKAŃCY GMINY (POTENCJAŁ LUDZKI)

2.1. Demografia

O pozycji i potencjale analizowanego obszaru w znacznym stopniu decyduje ludność i jego kondycja. To właśnie mieszkańcy wraz z dostępnymi zasobami naturalnymi tworzą podstawy do rozwoju obszaru, który zamieszkują. Z tego też względu konieczne jest prześledzenie platformy rozwojowej Gminy Brzozów właśnie pod kątem zasobów ludzkich i szerzej społeczno-ekonomicznych.

2.1.1. Ludność ogółem w 2012 r., miejsce w województwie, zmiany ludności w latach 2004 – 2012

W końcu 2013 r. liczba ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Brzozów wynosiła 26 604 osoby, tj. o blisko 2% więcej niż w roku 2011.

Poniżej zamieszczono wykres prezentujący zmiany liczby ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Brzozów w latach 2005-2013.

Wykres 1. Zmiany liczby ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Brzozów w latach 2005 – 2013

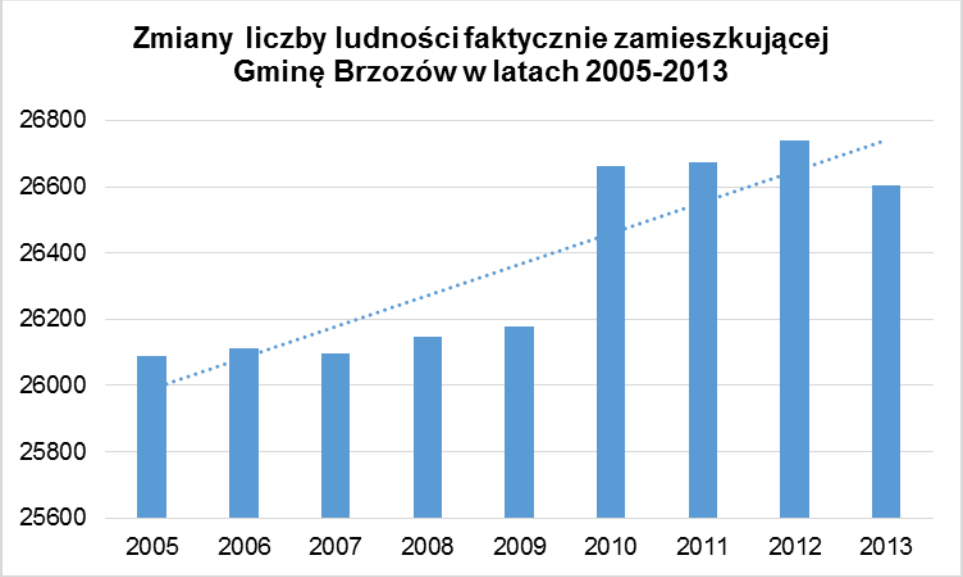

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2013 roku liczba mieszkańców Gminy Brzozów stanowiła 1,25% mieszkańców województwa podkarpackiego. Gęstość zaludnienia w analizowanej jednostce w 2013 roku wyniosła 258 osób na km^2, przy wartości 123 osoby na km^2 notowanej w powiecie brzozowskim i 119 osób na km^2 w województwie podkarpackim.

2.1.2. Struktura wieku i płci

Struktura ludności według płci i wieku daje podstawę do określenia wielu społeczno – ekonomicznych konsekwencji tak na dziś jak i na przyszłość. Określenie zapotrzebowania na miejsca w szkole, nowe miejsca pracy czy też oszacowanie przyszłej liczby małżeństw w celu zaprognozowania potrzeb mieszkaniowych.

Relacja ilości osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym jest pierwszym ważnym wskaźnikiem sytuacji demograficznej analizowanego obszaru. Relacje te dla Gminy Brzozów w roku 2013 przedstawiały się następująco:

- odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (w wieku do 17 lat) – 20,6%;
- odsetek osób w wieku produkcyjnym (kobiety 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lata) – 63,4%;
- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku powyżej 60 lat, mężczyźni powyżej 65 lat) – 16,1%.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia strukturę ludności ze względu na ekonomiczne grupy wieku mieszkańców Gminy Brzozów, w odniesieniu do danych dla jednostek porównywalnych.

Tabela 5. Struktura wieku według grup ekonomicznych w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Ludność w wieku					
	przed-produkcyjnym [%]	produk-cyjnym [%]	popro-dukcyjnym [%]	nieprodukcyj-nym na 100 osób w wieku pro-dukcyjnym	poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gmina Brzozów	**20,6**	**63,4**	**16,1**	**57,8**	**78,1**	**25,4**
Województwo podkarpackie (gminy miejsko-wiejskie)	**19,8**	**63,7**	**16,6**	**57,2**	**83,4**	**26,0**
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	**19,0**	**63,9**	**17,0**	**56,4**	**89,3**	**26,6**
POLSKA	**18,2**	**63,4**	**18,4**	**57,6**	**101,2**	**29,0**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Z powyższego zestawienia wynika iż blisko 2/3 mieszkańców Gminy Brzozów to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). Nieprzerwanie od roku 2007 liczebność tej grupy rośnie, podobnie jak grupy poprodukcyjnej (od 59/64 lat), spadek w analizowanym okresie odnotowano w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat). Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności przy równoczesnym niskim poziomie liczby urodzeń. Prognozy przewidują pogłębianie się tej tendencji.

Wykres 2. Ludność wg grup wiekowych w Gminie Brzozów (stan na 2013 rok)

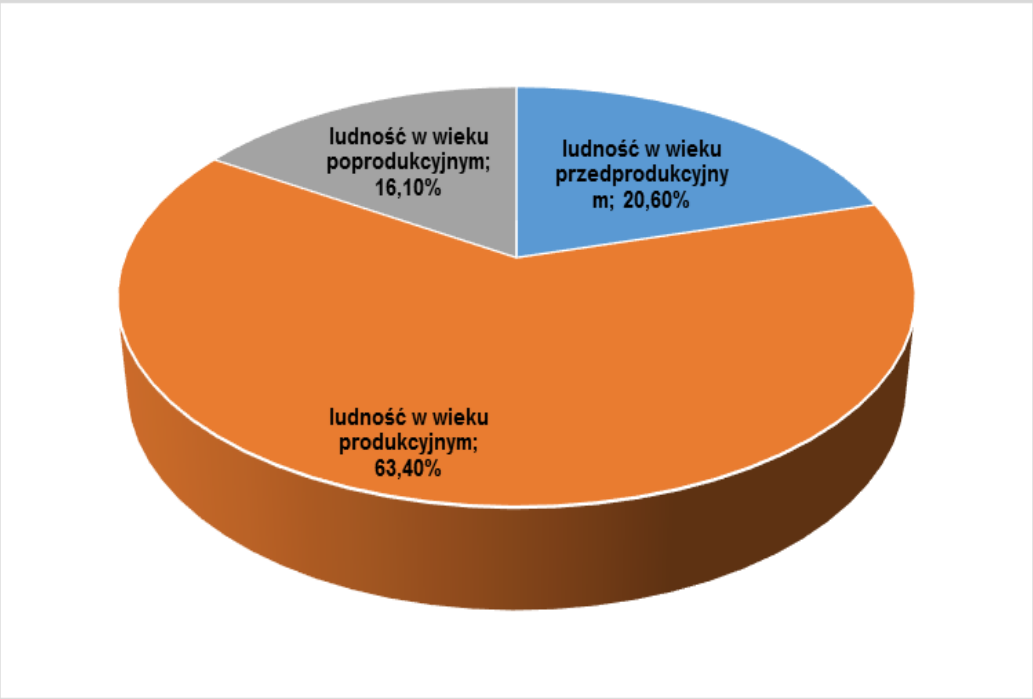

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik obciążenia demograficznego jest miarą pokazującą relację pomiędzy liczbą osób w wieku poprodukcyjnym i w wieku produkcyjnym *(dokładnie: liczba osób w wieku emerytalnym na 100 osób pracujących)*. Zbyt wysokie wartości tego wskaźnika, skądinąd korzystnie świadczące o zamożności i zdrowotności danego społeczeństwa, są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych (mała liczba osób płacących podatki przy dużej liczbie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ochrony zdrowia itp.). W Polsce w 2013 roku na 100 osób w wieku zdolności do pracy przypadało ponad 57,6 osób w wieku nieprodukcyjnym. W Gminie Brzozów wartość wskaźnika jest przybliżona i na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 57,8 osób w wieku nieprodukcyjnym. Jest to jednak wartość wyższa od średniej liczonej dla pozostałych jednostek porównywalnych.

Wykres 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Brzozów (stan na 2013 rok)

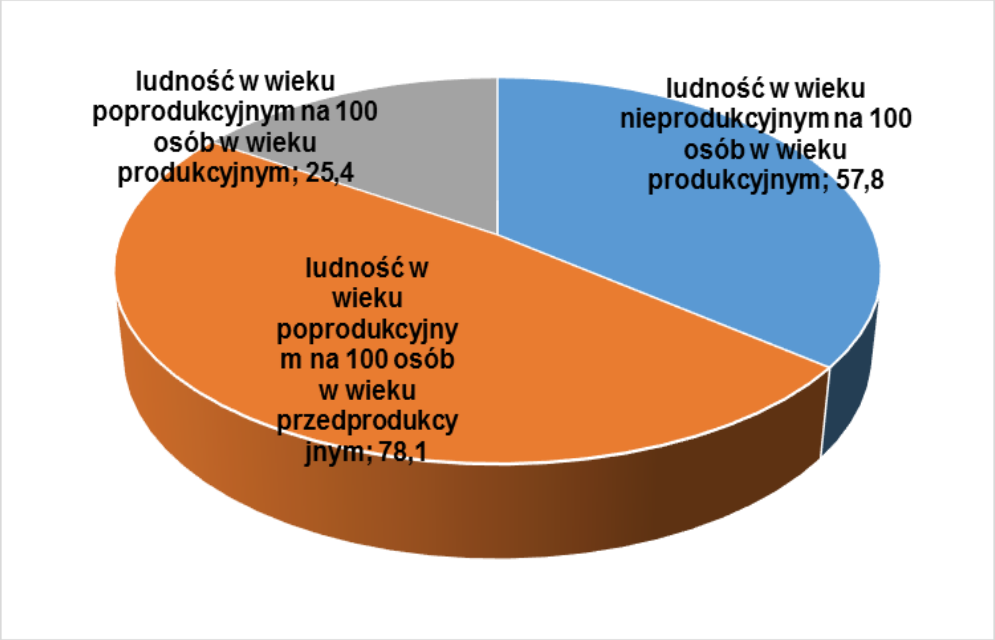

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W Polsce wskaźnik obciążenia jest ciągle niewysoki na tle takich państw jak Włochy, Niemcy czy Grecja. Jesteśmy więc społeczeństwem relatywnie młodym. Jednakże przy tak niskim poziomie urodzeń i długim czasie trwania życia, sytuacja ta będzie się szybko zmieniała.

W Polsce według stanu z końca grudnia 2013 r., kobiety stanowiły 51,6% w ogólnej liczbie ludności. Zgodnie z prognozą stanu i struktury ludności z 2010 r. nie zmieni się to w przyszłości. Przewaga liczebna kobiet narasta silnie wraz z wiekiem. W młodszych grupach wieku jest więcej mężczyzn, różnica maleje przy przechodzeniu do kolejnych grup wieku, zaś po osiągnięciu równowagi w grupie wieku 40-44 lata dla ludności Polski następne grupy wieku charakteryzują się zwiększającą się przewagą liczebną kobiet.

Tabela 6. Udział kobiet

Typy jednostek terytorialnych	W grupie wiekowej				Ogółem
	0-19	20-39	40-59	60 i więcej	
Gmina Brzozów	6 179	8 464	6 900	5 061	26 604
Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	115 222	161 642	136 017	98 802	511 683
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	1 898 777	2 726 840	2 406 035	1 773 362	88 05 014
POLSKA	7 895 735	11891231	10415934	8 292 759	38 495 659

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W Gminie Brzozów, w 2013 roku na 100 mężczyzn przypadało 104 kobiety.

2.1.3. Ruch naturalny

Zjawiska społeczno-demograficzne, takie jak zawieranie i rozwiązywanie małżeństw, urodzenia i zgony, związane z naturalną, biologiczną reprodukcją ludności określa się mianem **ruchu naturalnego.** W analizie ruchu naturalnego podstawowe znaczenie mają charakterystyki natężenia urodzeń i zgonów, gdyż oprócz struktury według wieku czynniki te wpływają na przebieg procesu reprodukcji ludności. Zawieranie i rozwiązywanie małżeństw wpływa głównie na kształtowanie się liczby urodzeń oraz na zmianę struktury ludności według stanu cywilnego.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie ruchu naturalnego Gminy Brzozów na tle jednostek porównywalnych na przestrzeni lat 2009 – 2013.

Tabela 7. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w poszczególnych latach 2009-2013

Typy jednostek terytorialnych		Gmina Brzozów	Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	POLSKA
2009	Urodzenia na 1000 mieszkańców	12,1	10,7	11,2	10,9
	Zgony na 1000 mieszkańców	8,5	8,9	9,7	10,1
	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	3,6	1,8	1,5	0,9
2010	Urodzenia na 1000 mieszkańców	11,6	10,5	10,9	10,7
	Zgony na 1000 mieszkańców	8,7	8,4	9,5	9,8
	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,9	2,0	1,4	0,9
2011	Urodzenia na 1000 mieszkańców	10,6	10,1	10,2	10,1
	Zgony na 1000 mieszkańców	7,8	8,4	9,4	9,7
	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,8	1,7	0,8	0,3
2012	Urodzenia na 1000 mieszkańców	11,7	10,1	10,2	10,0
	Zgony na 1000 mieszkańców	8,8	8,7	9,6	10,0
	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,9	1,4	0,6	0,0
2013	Urodzenia na 1000 mieszkańców	10,5	9,8	9,7	9,6
	Zgony na 1000 mieszkańców	9,1	8,7	9,7	10,1
	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	1,5	1,1	0,0	-0,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Współczynnik urodzeń (rodności) – liczba urodzeń żywych na 1000 ludności w 2013 roku w Gminie Brzozów wyniósł 10,5 wobec 12,1 w 2009 r. Przeciętnie w kraju na 1000 ludności rodziło się 9,6 dzieci, w tym najwięcej w województwie wielkopolskim – 11,0, a najmniej w opolskim – 8,6. Na przestrzeni badanego okresu w Gminie Brzozów nastąpił znaczący spadek wskaźnika, co obrazuje poniżej zamieszczony wykres.

Wykres 4. Urodzenia na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013

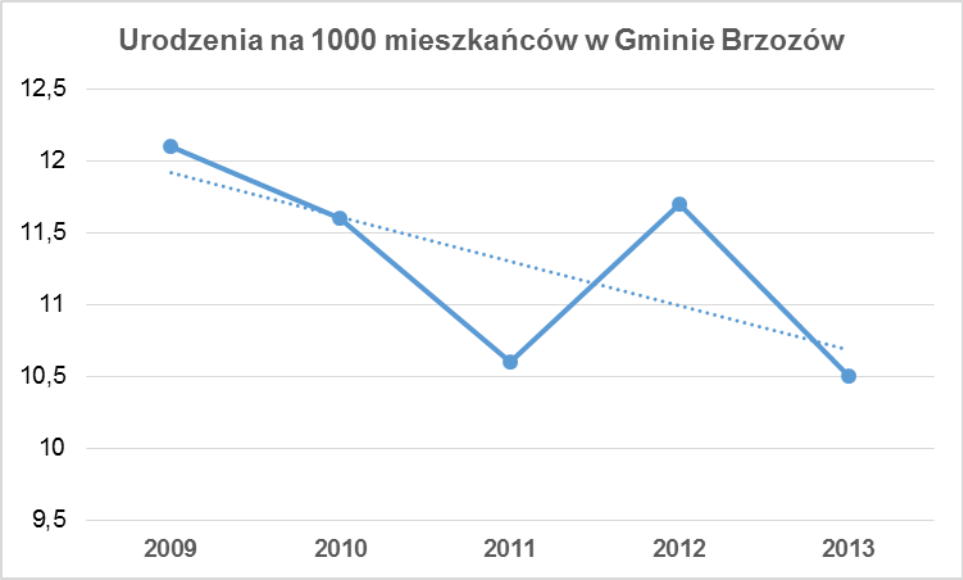

Źródło: opracowanie własne

W 2013 r. **surowy współczynnik zgonów (umieralność),** czyli liczba zarejestrowanych w danym roku zgonów na 1000 ludności w Gminie Brzozów, ukształtował się na poziomie 9,1. W porównaniu do 2009 r. natężenie zgonów (umieralność) w Gminie Brzozów zwiększyło się. Współczynnik umieralności w województwie podkarpackim w 2013 r. (w gminach miejsko wiejskich) wyniósł 8,7‰, co oznacza, że na 1000 ludności przypadało 8,7 zgony (dla Polski wskaźnik ten wyniósł 10,1‰). Liczba zgonów przypadająca na 1000 mieszkańców na obszarach miejsko wiejskich Polski wyniosła 9,7.

Wykres 5. Zgony na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013

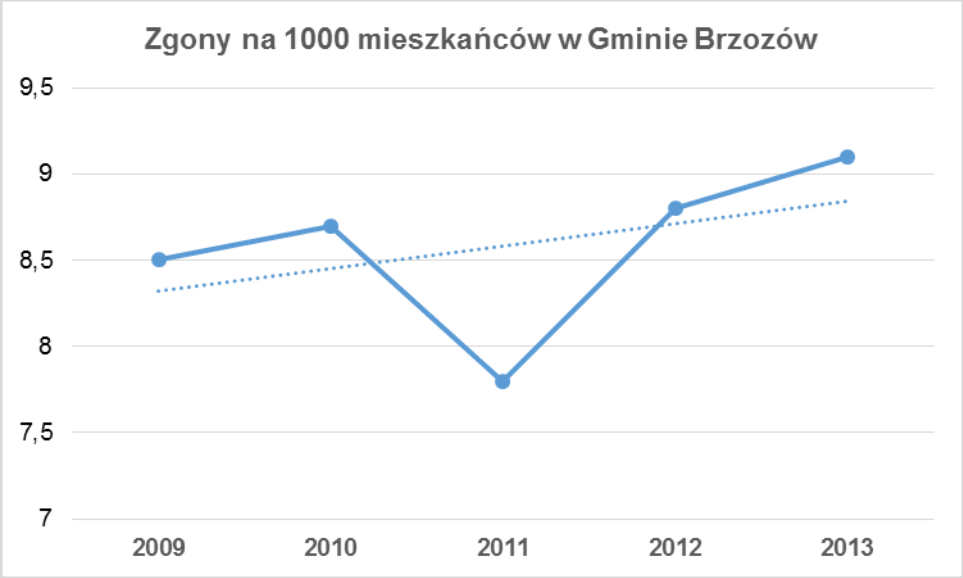

Źródło: opracowanie własne

W przeliczeniu na 1000 ludności **przyrost naturalny** w Gminie Brzozów kształtował się na poziomie 1,5 (wobec 3,6 w 2009 r.). W Polsce współczynnik przyrostu naturalnego na koniec grudnia 2013 r. wynosił minus 0,5.

Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013

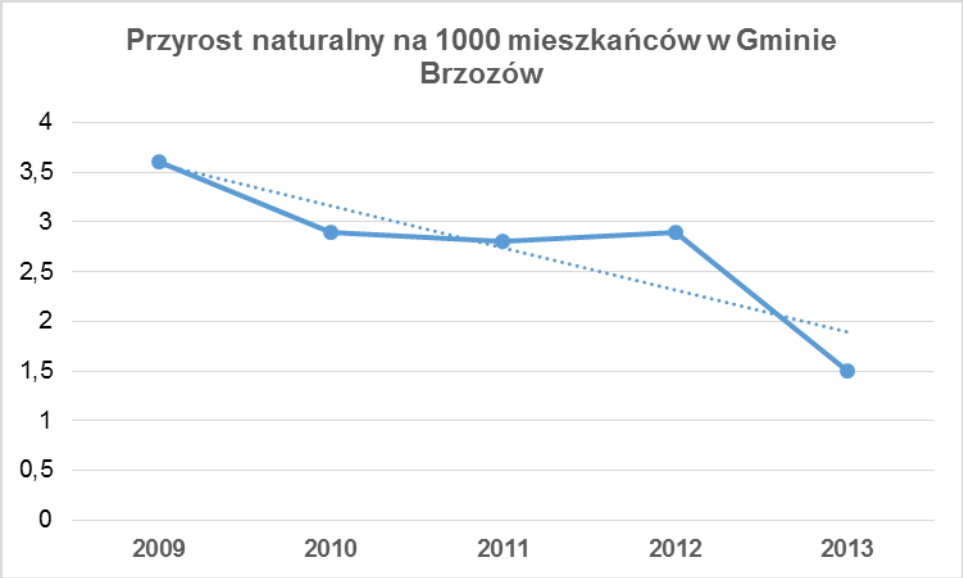

Źródło: opracowanie własne

Natężenie zawierania związków małżeńskich ocenić można za pomocą **ogólnego współczynnika małżeństw brutto**, wyrażającego liczbę zawartych małżeństw w danym roku przypadającą na 1000 ludności.

Tabela 8. Małżeństwa zawarte i rozwody na 1000 mieszkańców w latach 2009-2013

Typy jednostek terytorialnych		Gmina Brzozów	Województwo podkarpackie	POLSKA
2009	**Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców**	**7,5**	6,6	6,6
2010	**Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców**	**7,5**	6,2	5,9
2011	**Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców**	**6,0**	5,8	5,4
2012	**Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców**	**6,2**	5,6	5,3
2013	**Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców**	**4,7**	5,0	4,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W 2013 roku w Gminie Brzozów współczynnik ten wynosił 4,7 i był o 2,8 mniejszy niż w roku 2009. W kraju zmniejszył się o 1,9, w województwie o 1 mniej.

Wykres 7. Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013

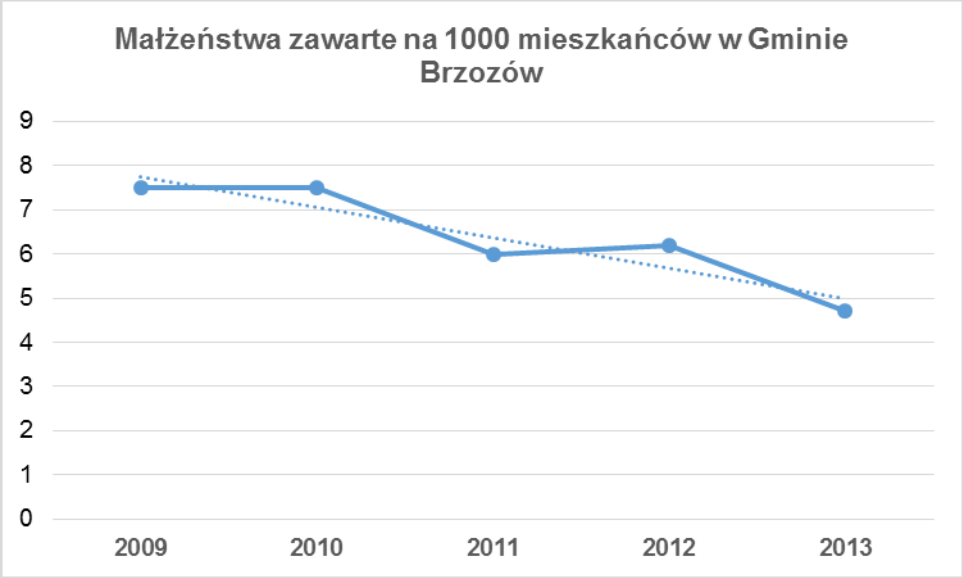

Źródło: opracowanie własne

2.1.4. Ruch wędrówkowy (migracje na pobyt stały)

Obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym bezpośrednio na rozwój ludności, tj. powodującym względnie trwałe zwiększenie bądź zmniejszenie liczebności populacji, a także wpływając na jej rozmieszczenie są **migracje,** czyli przemieszczenia ludności związane ze zmianą stałego miejsca zamieszkania lub miejsca czasowego pobytu. Wielkość i kierunek migracji oraz ich natężenie zależą od wielu przyczyn, wśród których najczęściej wymienia się przyczyny o charakterze ekonomicznym (np. podjęcie pracy, poprawa sytuacji materialnej).

Poniższa tabela przedstawia zestawienie ruchu wędrówkowego mieszkańców Gminy Brzozów na tle jednostek porównywalnych w latach 2009 – 2013.

Tabela 9. Zameldowania i wymeldowania na pobyt stały w poszczególnych latach 2009-2013

Typy jednostek terytorialnych		Gmina Brzozów	Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	POLSKA
2009	zameldowania	250	4 753	107 162	421 261
	wymeldowania	313	4 753	106 022	422 457
2010	zameldowania	296	5 060	110 745	437 867
	wymeldowania	309	4 965	109 480	439 981
2011	zameldowania	234	4 987	109 829	435 470
	wymeldowania	296	5 299	111 179	439 804
2012	zameldowania	259	4 633	104 059	409 861
	wymeldowania	312	4 737	106 391	416 478
2013	zameldowania	243	5 187	110 513	439 478
	wymeldowania	361	5 605	117 431	459 382

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Saldo migracji w Gminie Brzozów na koniec 2013 roku wyniosło -118 osób, co w przeliczeniu na 1000 ludności dało -4,4, podczas gdy w gminach miejsko - wiejskich województwa podkarpackiego i kraju – analizowany wskaźnik wyniósł po -0,8.

Podsumowanie

Obserwowane w ostatnich latach zmiany demograficzne wskazują, że sytuacja ludnościowa Gminy Brzozów jest dość trudna, perspektywa znaczących zmian gwarantujących stabilny rozwój demograficzny jest wciąż odległa. Szczególnie niekorzystne zmiany występują w trendzie urodzeń, co będzie miało negatywny wpływ na przyszłą dzietność, zwłaszcza wobec utrzymującej się wysokiej skali emi-

gracji Polaków za granicę (szczególnie emigracji czasowej ludzi młodych). Niski poziom dzietności przy jednoczesnym korzystnym zjawisku, jakim jest wydłużanie się trwania życia będą powodować zmniejszanie się podaży siły roboczej na rynku pracy oraz wzrost liczby i odsetka ludzi w starszym wieku, jako efektu zaawansowanego procesu starzenia się polskiego społeczeństwa.

2.1.5. Prognoza ludności

Wyniki najnowszej długookresowej prognozy ludności dla Gminy Brzozów na lata 2015-2035 wskazują, że w perspektywie najbliższych 21 lat, tzw. horyzontu prognozy, liczba ludności na analizowanym obszarze będzie systematycznie zmniejszać się, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wyższe wraz z upływem lat. Przewiduje się, że w 2015 roku ludność Gminy Brzozów osiągnie 26 487 osób, w 2020 – 16 156 osób, w 2025 – 25 718 osób, w 2030 – 25 076 osób, zaś w 2035 roku 24 254 osób, przy założeniu scenariusza prognozy określanego jako najbardziej realistyczny.

Tabela 10. Prognoza ludności według płci na lata 2015-2035

Rok	Gmina Brzozów		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2015	**26487**	**13055**	**13432**
2016	26 420	13 020	13 400
2017	26 359	12 993	13 366
2018	26 297	12 964	13 333
2019	26 225	12 931	13 294
2020	**26156**	**12899**	**13257**
2021	26 083	12 867	13 216
2022	26 005	12 831	13 174
2023	25 913	12 790	13 123
2024	25 817	12 744	13 073
2025	**25718**	**12696**	**13022**
2026	25 601	12 642	12 959
2027	25 479	12 579	12 900
2028	25 356	12 517	12 839
2029	25 223	12 449	12 774
2030	**25076**	**12377**	**12699**
2031	24 923	12 297	12 626
2032	24 762	12 217	12 545
2033	24 601	12 134	12 467
2034	24 431	12 046	12 385
2035	**24254**	**11959**	**12295**

Prognoza została przyjęta na podstawie opracowania „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035" (http://www.stat.gov.pl/gus/ludnosc_PLK_HTML.htm), które zawiera prognozę dla powiatu brzozowskiego, która stała się podstawą do wyliczenia przyjętych powyżej wartości.

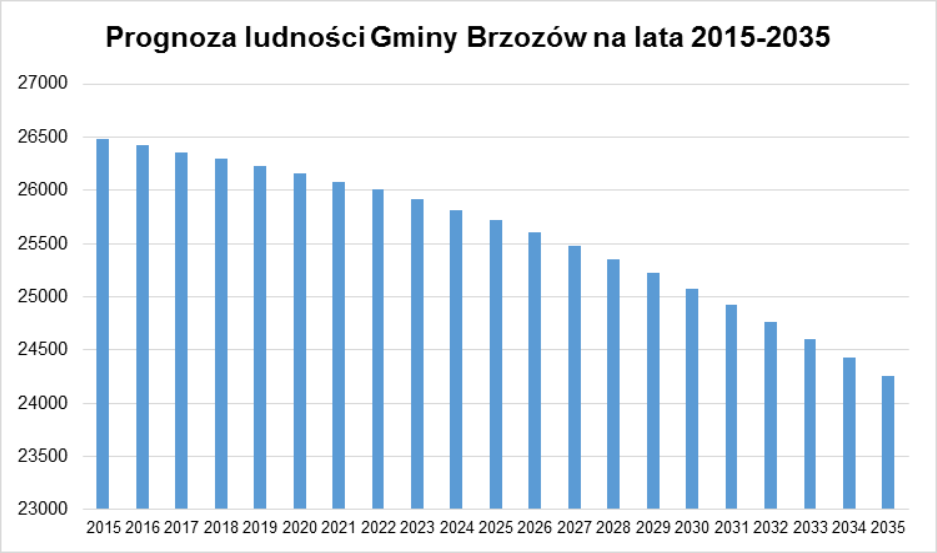

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Poniżej zamieszczono prognozę liczby ludności dla Gminy Brzozów według ekonomicznych grup wieku w wybranych latach 2015 -2035.

Wyszczególnienie	2015	%	2020	%	2025	%	2030	%	2035	%
ogółem	**26 487**	100,00	**26 156**	100,00	**25 718**	100,00	**25 076**	100,00	**24 254**	100,00
przedprodukcyjny	**5 752**	21,7	**5 512**	21,1	**5 306**	20,6	**4 858**	19,4	**4 268**	17,6
produkcyjny	**16 415**	62,0	**15 812**	60,5	**15 078**	58,6	**14 464**	57,7	**13 853**	57,1
poprodukcyjny	**4 320**	16,3	**4 832**	18,5	**5 334**	20,7	**5 754**	22,9	**6 133**	25,3

Liczba osób w wieku produkcyjnym w całym okresie prognozy - będzie ulegać systematycznemu zmniejszaniu z poziomu 16 415 w 2015 roku do 13 853 w 2035r., a zatem o przeszło 2 500 osób. Znaczące zmiany wystąpią także wewnątrz struktury wieku produkcyjnego ludności, tj. pomiędzy wiekiem mobilnym (18-44 lata) oraz niemobilnym (45-60/65 i więcej). Będzie obserwowane dynamiczne starzenie się struktury ludności w wieku produkcyjnym. Wspomniane zmiany spowodują gwałtowne zmniejszanie się i starzenie się zasobów pracy, a w konsekwencji pogarszanie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy.

Zmiany struktury ludności w wieku produkcyjnym będą dotyczyły nie tylko rozmiarów podaży zasobów siły roboczej, ale także zmian w relacji do innych grup wieku ludności. Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej strukturze ludności Gminy Brzozów zmniejszy się o blisko 5 punków procentowych w perspektywie do 2035 roku, zaś osób w wieku produkcyjnym mobilnym zmniejszy się o ponad 9 pkt. Jednocześnie wzrośnie udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym do poziomu 27,10% w 2035r. roku (22,90% w 2015 roku). Wspomniane zmiany jak również wydłużanie się dalszego trwania życia będą powodować przyspieszenie procesu starzenia się polskiego społeczeństwa.

Z kolei liczba osób w wieku przedprodukcyjnym z 5 752 w 2015 roku spadnie do 4 268 w 2035r., tj. o ponad 4 punkty procentowe, zaś w wieku poprodukcyjnym z 4 320 w 2015 roku wzrośnie do 6 133 w 2035 roku.

2.2. Stan zdrowotny ludności Gminy Brzozów

Jednym ze wskaźników oceny stanu zdrowia populacji jest współczynnik umieralności niemowląt – tj. stosunek liczby zgonów niemowląt (tj. dzieci w wieku 0-1 roku) w danym przedziale czasowym do liczby urodzeń żywych.

W Polsce umiera znacznie więcej niemowlaków, niż na Zachodzie, w naszej części Europy wyprzedzają nas nie tylko Czechy i Estonia, ale też Białoruś. W światowych zestawieniach mamy identyczny wskaźnik co Kuba**.** Według danych GUS, w Polsce w 2013 roku 1684 dzieci zmarło, zanim skończyło roczek. W rankingach państw o najniższym wskaźniku umieralności dzieci przed pierwszym rokiem życia, według danych Banku Światowego, Polska jest na 30. miejscu w Europie i 37. na świecie. 38. pozycję w światowym rankingu dają nam dane ONZ. W Europie lepiej od Polski wypadają nie tylko kraje zachodnie, ale nieznacznie wyprzedzają nas też Białoruś, Litwa i Chorwacja. Najlepszym państwom Europy Środkowej i Wschodniej - Czechom i Estonii, udało się ograniczyć umieralność niemowląt do poziomu Danii, Niemiec i Holandii.

Sytuacja jest szczególnie zła w kilku regionach Polski - m.in. w woj. śląskim i zachodniopomorskim. Wysoka umieralność dzieci utrzymuje się w tych regionach od wielu lat. W Katowicach umiera tyle dzieci, co w trzykrotnie większej Łodzi. Proporcjonalnie trzykrotnie lepiej wypadają też Warszawa i Poznań. Śmiertelność niemowląt w latach 2009-2013 w Gminie Brzozów i jedn. porównywanych przedstawia poniżej zamieszczona tabelka.

Tabela 11. Zgony niemowląt w latach 2009-2013 w Gminie Brzozów i jedn. porównywanych

Wyszczególnienie	Gmina Brzozów	Powiat brzozowski (gminy miejsko wiejskie)	Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	POLSKA (gminy miejsko wiejskie)
2009	2	-	36	512
2010	1	-	26	485
2011	1	-	23	404
2012	2	2	24	422
2013	1	1	26	395

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Wykres 8. Zgony niemowląt w latach 2009-2013 w Gminie Brzozów i jednostkach porównywanych

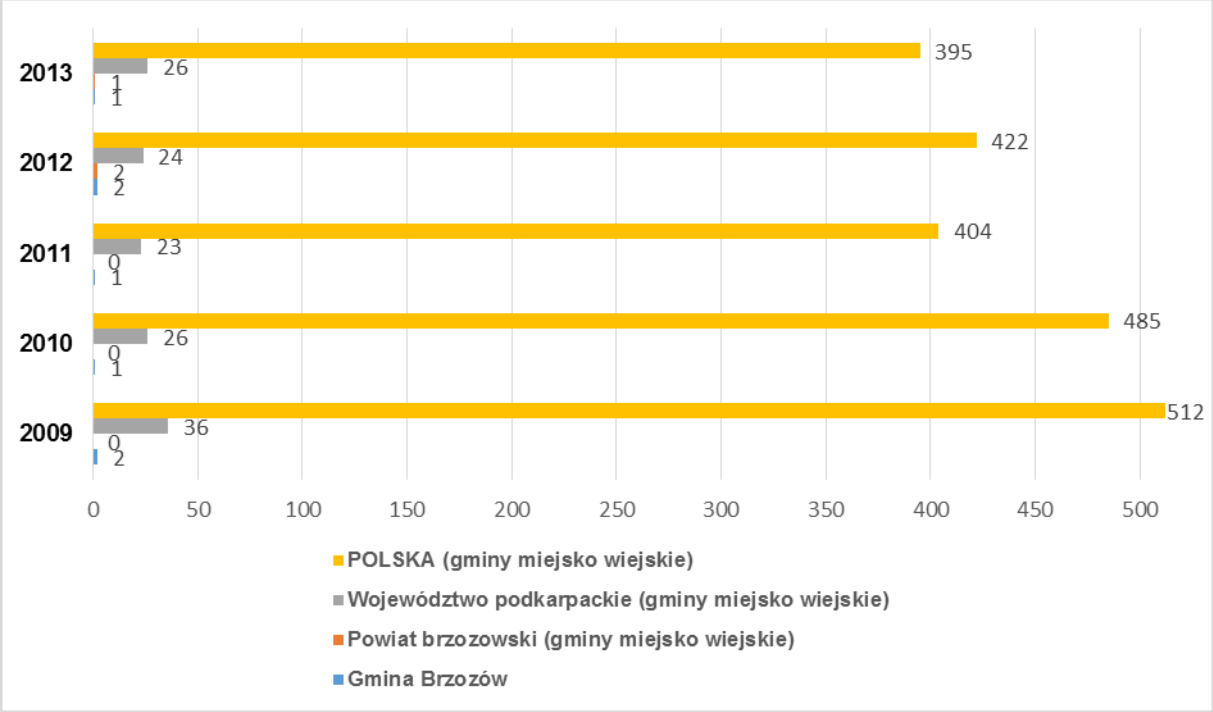

Źródło: opracowanie własne

W analizowanym okresie obejmującym lata 2009-2013 zgony niemowląt w Gminie Brzozów miały miejsce, w każdym analizowanym roku. W przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych w 2013 roku zgony niemowląt w analizowanej gminie osiągnęły tylko wyższy wskaźnik od powiatu brzozowskiego. Na tle pozostałych jednostek porównywalnych wartość analizowanego wskaźnika w Gminie Brzozów tj.: 3,57‰ jest nieco niższa niż w kraju (4,61‰), województwie (5,20‰).

2.3. Kapitał ludzki

Na kapitał ludzki składają się: **zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i energii witalnej, postawy, aktywność społeczna, przedsiębiorczość, mobilność i tzw. kompetencje cywilizacyjne *(zdolność do współpracy, innowacji, umiejętności organizacyjne)*, stosunek do wartości przyrodniczych i kulturowych, zasiedziałość i poczucie tożsamości z gminą.** Niektóre aspekty wiedzy i umiejętności niektórych grup ludności (absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów) oceniają wyniki sprawdzianów dla kończących te szkoły.

Za wskaźnik zasobów wiedzy można przyjąć poziom wykształcenia społeczeństwa, jednakże dane znajdujące w się w Banku Danych Lokalnych nie pozwalają na taką analizę. W niniejszym opracowaniu do określenia zasobów wiedzy zostały wykorzystane dane o wynikach z egzaminów na koniec 6 klasy szkół podstawowych, egzaminów gimnazjalnych dostępnych na stronie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Sprawdzian

Podstawą prawną przeprowadzenia sprawdzianu jest Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 83, poz. 562, z późn. zm.).
Celem sprawdzianu na koniec 6 klasy szkół podstawowych jest zbadanie, w jakim stopniu uczniowie kończący szóstą klasę opanowali umiejętności opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Podczas sprawdzianu bada się umiejętności:
- czytania,
- pisania,
- rozumowania,
- korzystania z informacji,
- wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Według danych OKE w Krakowie najlepiej została opanowana przez uczniów umiejętność pisania. W rejonie OKE Kraków za zadania sprawdzające tę umiejętność uczniowie otrzymali 63,8% punktów możliwych do otrzymania. Niewiele słabsze są wyniki z czytania – 63,2% i korzystania z informacji – 59,1%. Najsłabiej uczniowie opanowali umiejętności w obszarze wykorzystywanie wiedzy w praktyce uzyskując 47,4% możliwych do zdobycia punktów. Za zadania z obszaru rozumowanie piszący otrzymali 59,1% punktów możliwych do uzyskania.

Poniższe tabele obejmują zestawienie wyników sprawdzianu uczniów i szkół podstawowych na przestrzeni lat 2010-2013 w Gminie Brzozów. Prezentowane wyniki zostały obliczone z uwzględnieniem wyłącznie arkusza standardowego.

Tabela 12. Wyniki sprawdzianu uczniów i szkół podstawowych w Gminie Brzozów w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Lb. uczniów	Wynik średni (max. 40 pkt.)	Czytanie	Pisanie	Rozumienie	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie wiedzy w praktyce	Ogółem	Liczba uczniów z wynikiem			Rok
									niskim	średnim	wysokim	
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Macieja Rataja w Przysietnicy	28	**22,86**	70%	59%	54%	50%	45%	57%	25%	64%	11%	2010
	24	**23,42**	57%	74%	49%	65%	47%	59%	24%	42%	34%	2011
	31	**25,29**	82%	58%	61%	57%	50%	63%	19%	55%	26%	2012
	29	**23,59**	71%	52%	63%	53%	51%	59%	34%	37%	29%	2013
Szkoła Podstawowa im. prof. W. Pańki w Turzym Polu	14	**24,79**	71%	49%	72%	61%	56%	62%	14%	72%	14%	2010
	8	**25,25**	84%	64%	52%	53%	53%	63%	12%	76%	12%	2011
	13	**21,00**	54%	65%	50%	65%	32%	52%	30%	70%	0%	2012
	15	**24,00**	72%	59%	55%	58%	52%	60%	13%	67%	20%	2013
Szkoła Podstawowa nr 1 im. prof. Władysława Szafera w Brzozowie	66	**24,83**	75%	58%	61%	63%	52%	62%	20%	60%	20%	2010
	93	**25,73**	87%	51%	68%	59%	51%	64%	17%	59%	24%	2011
	75	**24,88**	66%	71%	51%	72%	53%	62%	13%	59%	28%	2012
	85	**24,32**	76%	68%	46%	64%	46%	61%	20%	58%	22%	2013
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Marii Konopnickiej w Przysietnicy	37	**26,41**	70%	65%	74%	61%	57%	66%	16%	54%	30%	2010
	32	**30,06**	85%	73%	77%	72%	65%	75%	6%	44%	50%	2011
	27	**23,96**	69%	62%	52%	66%	51%	60%	18%	64%	18%	2012
	22	**27,77**	79%	73%	64%	66%	61%	69%	14%	50%	36%	2013
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Królowej Jadwigi w Humniskach	33	**28,70**	75%	66%	76%	67%	73%	72%	12%	39%	49%	2010
	29	**26,55**	85%	66%	71%	53%	46%	66%	10%	62%	28%	2011
	36	**22,44**	60%	66%	49%	69%	40%	56%	23%	52%	25%	2012
	36	21,33	68%	61%	44%	51%	36%	53%	28%	63%	9%	2013
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Grabownicy Starzeńskiej	41	24,80	73%	62%	60%	57%	53%	62%	29%	39%	32%	2010
	44	26,57	86%	66%	60%	64%	51%	66%	13%	57%	30%	2011
	33	23,67	64%	67%	53%	68%	44%	59%	18%	57%	25%	2012
	58	21,28	71%	59%	43%	50%	34%	53%	22%	65%	13%	2013
Szkoła Podstawowa nr 2 im. I. Łukasiewicza w Humniskach	20	26,45	72%	52%	74%	64%	70%	66%	20%	60%	20%	2010
	19	26,26	83%	64%	67%	62%	47%	66%	16%	58%	26%	2011
	24	22,17	62%	57%	52%	66%	44%	55%	28%	51%	21%	2012
	20	25,85	74%	65%	56%	60%	63%	65%	15%	60%	25%	2013
Zespół Szkół w Górkach - Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Górkach	13	26,92	79%	70%	67%	46%	60%	67%	15%	47%	38%	2010
	13	24,54	80%	43%	67%	56%	58%	61%	16%	69%	15%	2011
	17	21,00	58%	60%	46%	62%	38%	52%	20%	59%	21%	2012
	15	24,27	70%	69%	47%	58%	52%	61%	27%	53%	20%	2013
Zespół Szkół w Starej Wsi - Szkoła Podstawowa im. Najświętszego Serca Jezusa	40	22,15	72%	46%	54%	54%	49%	55%	44%	38%	18%	2010
	39	25,46	81%	57%	68%	52%	52%	64%	18%	51%	31%	2011
	19	26,37	62%	59%	64%	78%	75%	66%	16%	36%	48%	2012
	41	23,68	69%	54%	60%	62%	51%	59%	24%	58%	18%	2013
Szkoła Podstawowa w Zmiennicy	8	22,25	62%	64%	61%	41%	39%	56%	12%	75%	13%	2010
	17	25,94	84%	72%	8%	53%	35%	65%	18%	70%	12%	2011
	12	23,00	52%	74%	52%	71%	43%	57%	8%	75%	17%	2012
	12	27,67	85%	71%	57%	71%	58%	69%	8%	59%	33%	2013
Średnia wyników uczniów i szkół podstawowych Gminy Brzozów w latach 2013-2010												
Średnia dla Gminy Brzozów	28	22,44	65%	53%	59%	52%	48%	56%	19%	51%	20%	2010
	29	23,42	73%	58%	53%	54%	44%	59%	15%	53%	23%	2011

	27	21,15	57%	58%	48%	61%	41%	53%	19%	52%	20%	2012
	31	21,90	67%	56%	48%	54%	44%	55%	19%	52%	20%	2013

Źródło: http://www.oke.krakow.pl/inf/

W Gminie Brzozów do sprawdzianu w 2013 roku przystąpiło 347 uczniów klas szóstych. Statystyczny uczeń rozwiązujący arkusz standardowy w gminie uzyskał na sprawdzianie 21,90 punktu.

Wykres poniżej przedstawia procent uczniów rozwiązujących na sprawdzianie zadania w arkuszu standardowym S-1-132 którzy uzyskali na sprawdzianie określoną liczbę punktów stopnia skali staninowej. Odsetek ten w Gminie Brzozów pozostaje niezmienny od czterech lat, najwięcej uczniów uzyskuje wynik średni, czyli od 4 do 6 stopni skali staninowej.

Wykres 9. Odsetek uczniów z wynikiem niskim, średnik i wysokim w Gminie Brzozów w roku 2013

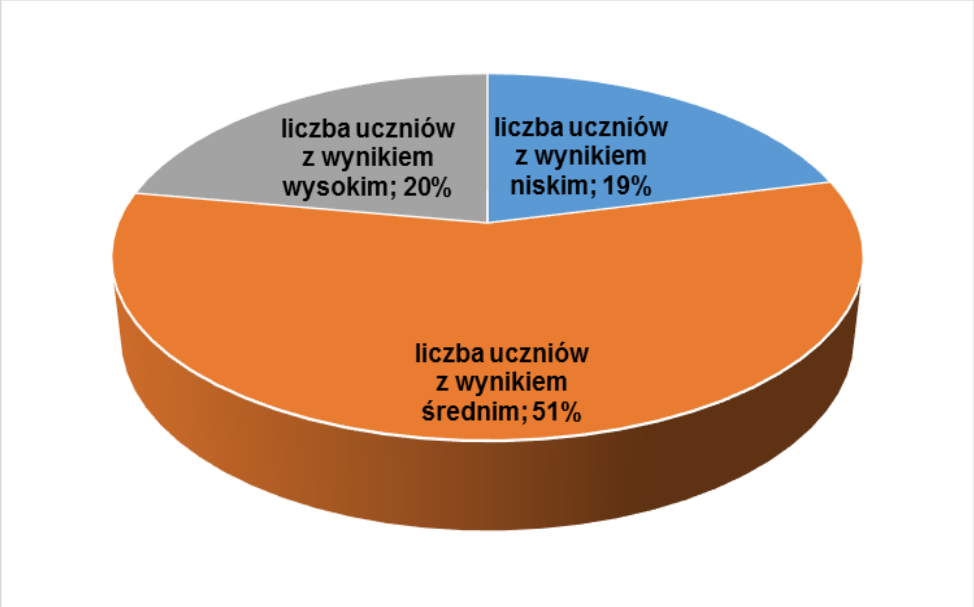

Źródło: opracowanie własne

Egzamin gimnazjalny

Egzamin gimnazjalny przeprowadza się w ostatnim roku nauki w gimnazjum na mocy art. 9 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.). Egzamin gimnazjalny obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do wybranych przedmiotów nauczanych w trzecim i wcześniejszych etapach edukacyjnych. Egzamin ma formę pisemną. Przystąpienie do egzaminu jest warunkiem ukończenia gimnazjum, ale nie określa się minimalnego wyniku, jaki zdający powinien uzyskać, toteż egzaminu nie można nie zdać. Egzamin gimnazjalny składa się z trzech części: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej i części dotyczącej języka obcego nowożytnego. Prace egzaminacyjne sprawdzają wykwalifikowani egzaminatorzy według jednolitych kryteriów.

Wynik procentowy to odsetek punktów (zaokrąglony do liczby całkowitej), które zdający zdobył za zadania mierzące wiadomości i umiejętności z danego zakresu.

Poniższe tabele obejmują zestawienie wyników egzaminów gimnazjalnych na przestrzeni lat 2011 – 2013 przeprowadzonych w Gminie Brzozów.

Tabela 13. Średnie wyniki uczniów i szkół w Gminie Brzozów w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	Średni wynik w punktach	Średni wynik w procentach	Liczba przystępujących do egzaminu	Liczba szkół z wynikiem:			Rok
				niskim	średnim	wysokim	
Średnia dla szkół gimnazjalnych w Gminie Brzozów	27,11	54,22	325	1	3	4	2011
	20,70	61,40	305	1	4	3	2012
	20,30	61,20	278	1	5	2	2013

Źródło: http://www.oke.krakow.pl/inf/

W gminie do egzaminu w 2013 roku przystąpiło 278 uczniów szkół gimnazjalnych. Statystyczny uczeń rozwiązujący arkusz standardowy w Gminie Brzozów uzyskał na egzaminie 20,30 punktu, czyli o 6,81 punktu mniej niż w roku 2011. Najlepsze wyniki uczniowie gimnazjów uzyskali w roku 2011.

2.4. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny obejmuje umiejętność współpracy, zaufanie, normy i powiązania. Jego produktywność objawia się w gospodarce (koordynacja działań, zwiększenie zdolności adaptacji do zmieniających się warunków), w sferze publicznej (wzorce, siła napędowa społeczeństwa obywatelskiego) i w rozwiązywaniu problemów społecznych *(możliwość uzupełniania niedoborów innych kapitałów i konwersji na kapitał ludzki – wiedzę i umiejętności)*. Podobnie jak dla kapitału ludzkiego, są to cechy jakościowe. Jako miernik ilustrujący pewien aspekt kapitału społecznego można zastosować wskaźniki liczb stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz fundacji na 10 000 ludności.

Tabela 14. Stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz fundacje w 2012 r.

Wyniki 2012	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	Fundacje	Stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 000 ludności	Fundacje na 10 000 ludności
Gmina Brzozów	**58**	**9**	**2,20**	**0,3**
Woj. Podkarpackie	4,5 tys.	0,1 tys.	21,2	0,7
POLSKA	67,9 tys.	7,1 tys.	17,6	1,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS i dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

3. ZASPOKAJANIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW

3.1. Zdrowie

Opieka zdrowotna to ogół środków mających na celu zapobieganie i leczenie chorób populacji. Realizowana jest za pomocą systemu opieki zdrowotnej. System opieki zdrowotnej na analizowanym obszarze świadczy usługi z zakresu ambulatoryjnej i stacjonarnej opieki zdrowotnej.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Liczba przychodni w gminie w 2012 r.:	**14**
Liczba osób przypadających na 1 przychodnię wyniosła	**1910**

Źródło: http://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/brzozowski/brzozow.pdf

Świadczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców Gminy Brzozów realizowane są przez 14 przychodni scharakteryzowanych w poniżej zamieszczonej tabeli.

Zakład Opieki Zdrowotnej	Zasięg prowadzonej działalności	Zakres świadczonych usług	Zasoby lokalowe	Zasoby sprzętowe i wyposażenie	Zasoby ludzkie (stanowiska i liczba osób zatrudnionych)
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzozowie Usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej - zakład świadczy w następujących jednostkach organizacyjnych: • **Przychodnia Rejonowa w Brzozowie, ul. Bielawskiego 16** • **Gabinet Lekarski w Humniskach 490,** • **Poradnia Dla Dzieci w Brzozowie ul. Bielawskiego 16,** • **Gabinet Lekarski w Klasztorze Sióstr Służebniczek NMP w Starej Wsi 460 (tylko dla pacjentek klasztoru),** • **Punkt Lekarski w Górkach 56 A,** • **Punkt w Zmiennicy 29 a.**	**Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzozow**ie jest największą tego typu placówką w Gminie Brzozów. Obszar działania zakładu Obejmuje przede wszystkim Gminę Brzozów, choć w praktyce obsługiwani są zapisani pacjenci z przyległych gmin, takich jak: Jasienica Rosielna, Domaradz, Nozdrzec, Dydnia, Haczów, Sanok, Krosno, Rymanów, Iwonicz, Zarszyn, Dynów i Strzyżów. Dzieci i młodzież szkół średnich mają zabezpieczone usługi lekarsko-pielęgniarskie i higienistyczne w szkołach: podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich (za wyjątkiem wsi Przysietnica i Grabownica gdzie opiekę tę sprawują Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej z tych miejscowości).	**Do podstawowych zadań zakładu należy m.in.:** • udzielanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologicznej, • opieka długoterminowa w domu pacjenta, • udzielanie świadczeń diagnostycznych, • orzekanie o stanie zdrowia, prowadzenie oświaty zdrowotnej i działalności z zakresu promocji zdrowia, • organizowanie w ustalonym zakresie opieki zdrowotnej w sytuacjach awaryjnych i klęsk żywiołowych.	Zakład prowadzi działalność medyczną w lokalach należących przede wszystkim do Urzędu Miejskiego w Brzozowie. Jest notarialnym użytkownikiem lokali w Przychodni Rejonowej w Brzozowie i w Poradni dla Dzieci przy ul. Ks. J. Bielawskiego 16, a także użytkuje na podstawie umów z właścicielem - 2 lokale w Gabinecie Lekarskim w Humniskach 490 i parter w Zmiennicy 29a. Na podstawie umowy dzierżawy z prywatnym właścicielem, prowadzi działalność w lokalach Punktu Lekarskiego w Górkach 56A. Gabinety Higieny Szkolnej są udostępniane higienistkom w poszczególnych szkołach, objętych opieką medyczną na podstawie indywidualnie zawartych z dyrektorami szkół pisemnych porozumień.	Zakład wyposażony jest w sprzęt i aparaturę medyczną wymaganą aktualnie obowiązującymi przepisami i kontraktem zawartym z Narodowym Funduszem Zdrowia. Są to m.in.: • aparaty do EKG – 5 szt., • aparat do USG – Hitachi z sondą brzuszną – 1 szt., • nesesery pielęgniarskie z aktualnie wymaganymi wyposażeniam, • torba położnicza z aktualnie wymaganym wyposażeniem, • ciśnieniomierze, • aparaty AMBU, • inhalatory wziewne, • glukometry itp. Na wyposażeniu Zakładu są także 23 komputery (w tym: 8 laptopów firmy SAMSUNG i 15 komputerów stacjonarnych) oraz 7 drukarek	W lipcu 2014 r. zatrudnionych było 29 osób na umowę o pracę oraz jedna stażystka z Powiatowego Urzędu Pracy. Jeden z zatrudnionych lekarzy jest jednocześnie rezydentem z zakresu medycyny rodzinnej. Ponadto 2 osoby zatrudniono na umowy-zlecenia tj. 1 lekarz do prowadzenia badań USG i 1 informatyk zakładu. Personel Zakładu: • lekarze rodzinni i pierwszego kontaktu, • pielęgniarki zabiegowe, • położna środowiskowo-rodzinna, • pielęgniarki środowiskowo-rodzinne, • pielęgniarki w środowisku nauczania i wychowania, • higienistki, • rejestratorki medyczne, • pracownicy administracyjni. Struktura stałego zatrudnienia przedstawia się następująco: • 8 lekarzy rodzinnych i pierwszego kontaktu (w tym 3 na ½ etatu), • 5 pielęgniarek zabiegowych (w

				i 3 drukarko – kserokopiarki. Wszystkie gabinety wyposażone są w meble, biurka, stoliki zabiegowe, krzesła itp.	tym jedna na ¾ etatu), • 1 położna środowiskowo-rodzinna, • 6 pielęgniarek środowiskowo-rodzinnych, • 1 pielęgniarka opieki długoterminowej, • 1 pielęgniarka w środowisku nauczania i wychowania, • 4 higienistki, • 1 osoba w rejestracji medycznej + 1 stażystka, • 2 pracownice administracji (główna księgowa i z-ca kierownika zakładu ds. administracyjno-prawnych).
NZOZ "PROMED	powiat brzozowski	podstawowa opieka zdrowotna	wynajmowany lokal przy ul. Mickiewicza 9 o pow. ok. 130 m2	aparat EKG, komputer, drukarka, waga z wzrostomierzem, glukometr, aparat do pomiaru RR, 3 lodówki, 3 lampy bakteriobójcze	2 pielęgniarki (praktyki, środowiskowo rodzinne)

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje ambulatoryjną opiekę zdrowotną i apteki w Gminie Brzozów według stanu na koniec 2011 roku.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ambulatoryjna opieka zdrowotna		Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne	Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną
	zakłady opieki zdrowotnej	praktyki lekarskie		
Województwo podkarpackie	1 039	594	590	3 608
Gmina Brzozów	**1**	**2**	**12**	**2 217**

Źródło: http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=641170&p_token=0.6826162610323425

Stacjonarna opieka zdrowotna

Opieka zdrowotna o charakterze stacjonarnym świadczona jest w szpitalach ogólnych oraz innych zakładach opieki zdrowotnej, takich jak: zakłady psychiatryczne, zakłady opieki długoterminowej (zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja) oraz zakłady lecznictwa uzdrowiskowego.

Mieszkańcy Gminy Brzozów w zakresie stacjonarnej opieki zdrowotnej, korzystają z usług następujących placówek:

Szpital Specjalistyczny w Brzozowie
Podkarpacki Ośrodek Onkologiczny im. Ks. B. Markiewicza

Szpital Specjalistyczny w Brzozowie Podkarpacki Ośrodek Onkologiczny im. Ks. B. Markiewicza, jest pomiotem leczniczym funkcjonującym jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej.

Siedzibą Szpitala jest miasto Brzozów - ul. ks. Józefa Bielawskiego 18. Obszarem działania Szpitala w zakresie opieki zdrowotnej jest Powiat Brzozowski. W zakresie działania Podkarpacki Ośrodek Onkologiczny obejmuje teren makroregionu południowo - wschodniej Polski. Szpital może udzielać świadczeń zdrowotnych dla ludności z pozostałej części kraju i cudzoziemcom na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów.

Inicjatorem budowy Domu Zdrowia – późniejszego szpitala w Brzozowie był Ks. Józef Bielawski. **7 lutego 1938 r.** na walnym zebraniu oddziału PCK w Brzozowie podjęto decyzję o budowie szpitala liczącego 50 łóżek. Plan przewidywał funkcjonowanie 3 oddziałów: Chirurgicznego, Wewnętrznego, i Położniczo - Ginekologicznego, z pokojem dla noworodków salą operacyjną, porodową, pokojem dla lekarza i pielęgniarki. Powyższy plan uzyskał akceptację Zarządu Okręgu PCK-a w Przemyślu oraz na wniosek Starostwa w Brzozowie został zatwierdzony przez Urząd Wojewódzki we Lwowie.

Budowę szpitala poparły nie tylko różne instytucje ale również społeczeństwo Brzozowskie. **Oficjalnego otwarcia szpitala dokonano 29 czerwca 1950 r.** a pierwszym dyrektorem został Antoni Kisiel. W roku 1954 ukończono budowę drugiego budynku, w którym mieścił się 20 łóżkowy Oddział Dziecięcy, Pogotowie Ratunkowe, Apteka Szpitalna, pomieszczenie dla administracji. do roku 1960 Szpital Powiatowy w Brzozowie liczył 120 łóżek, zatrudniał 8 lekarzy, 24 pielęgniarki, 29 salowych i 29 osób innego personelu.

Wykaz jednostek organizacyjnych Szpitala Specjalistycznego w Brzozowie Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego im, Ks. B. Markiewicza.

SZPITAL OGÓLNY

- Izba Przyjęć;
- Oddział Pomocy Doraźnej i Podstacja w Nozdrzcu;
- Oddział Chirurgii Ogólnej;
- Oddział Chorób Wewnętrznych z Pododdziałem Reumatologii;
- Oddział Neurologii z Pododdziałem Udarowym;
- Oddział Dziecięcy;
- Oddział Noworodkowy;
- Oddział Ginekologiczno - Położniczy z Pododdziałem Ginekologii Onkologicznej;
- Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii;
- Blok Operacyjny;
- Apteka;

- Oddział Dzienny Psychiatryczny;
- Pielęgniarska opieka długoterminowa;
- Zespół Leczenia Środowiskowego;
- Szpitalny Oddział Ratunkowy.

PODKARPACKI OŚRODEK ONKOLOGICZNY IM. KS. B. MARKIEWICZA

- Zakład Radioterapii;
- Oddział Chirurgii Onkologicznej;
- Oddział Chemioterapii;
- Oddział Radioterapii;
- Poradnia Chirurgii Onkologicznej;
- Poradnia Chemioterapii;
- Poradnia Radioterapii;
- Poradnia Ginekologii Onkologicznej;
- Poradnia Urologiczna;
- Zakład Patomorfologii;
- Pracownia Endoskopii;
- Oddział Medycyny Paliatywnej;
- Hospicjum Domowe;
- Poradnia Onkologiczna;
- Poradnia Genetyczna Onkologiczna;
- Poradnia Hematologii Onkologicznej;
- Oddział Hematologii Onkologicznej;
- Oddział Ortopedii Onkologicznej;
- Zakład Medycyny Nuklearnej;
- Oddział Dzienny Chemioterapii i Hematologii Onkologicznej;
- Zakład Brachyterapii;
- Zakład Fizyki Medycznej.

PORADNIE SPECJALISTYCZNE

- Poradnia Dermatologiczna;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego;
- Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu;
- Poradnia Medycyny Pracy;
- Poradnia Ginekologiczno-Położnicza;
- Poradnia Endokrynologiczna;
- Poradnia Kardiologiczna;
- Poradnia Reumatologiczna;
- Poradnia Neurologiczna;
- Poradnia Chirurgiczna;
- Poradnia Urazowo-Ortopedyczna;
- Poradnia Rehabilitacyjna;
- Poradnia Neonatologiczna;
- Poradnia Chorób Metabolicznych;

ZAKŁADY I PRACOWNIE DIAGNOSTYCZNE

- Laboratorium Centralne;
- Pracownia Serologii Trans fizjologicznej;
- Bank Krwi;
- Pracownia EKG;
- Zakład Radiologii i Diagnostyki Obrazowej;
- Zakład Rehabilitacji Leczniczej;
- Pracownia Anatomii Patologicznej;
- Centralna Sterylizacja;
- Laboratorium Mikrobiologiczne;
- Pracownia Rezonansu Magnetycznego;
- Pracownia USG;
- Pracownia Tomografii Komputerowej.

Rysunek 1. Schemat organizacyjny Szpitala

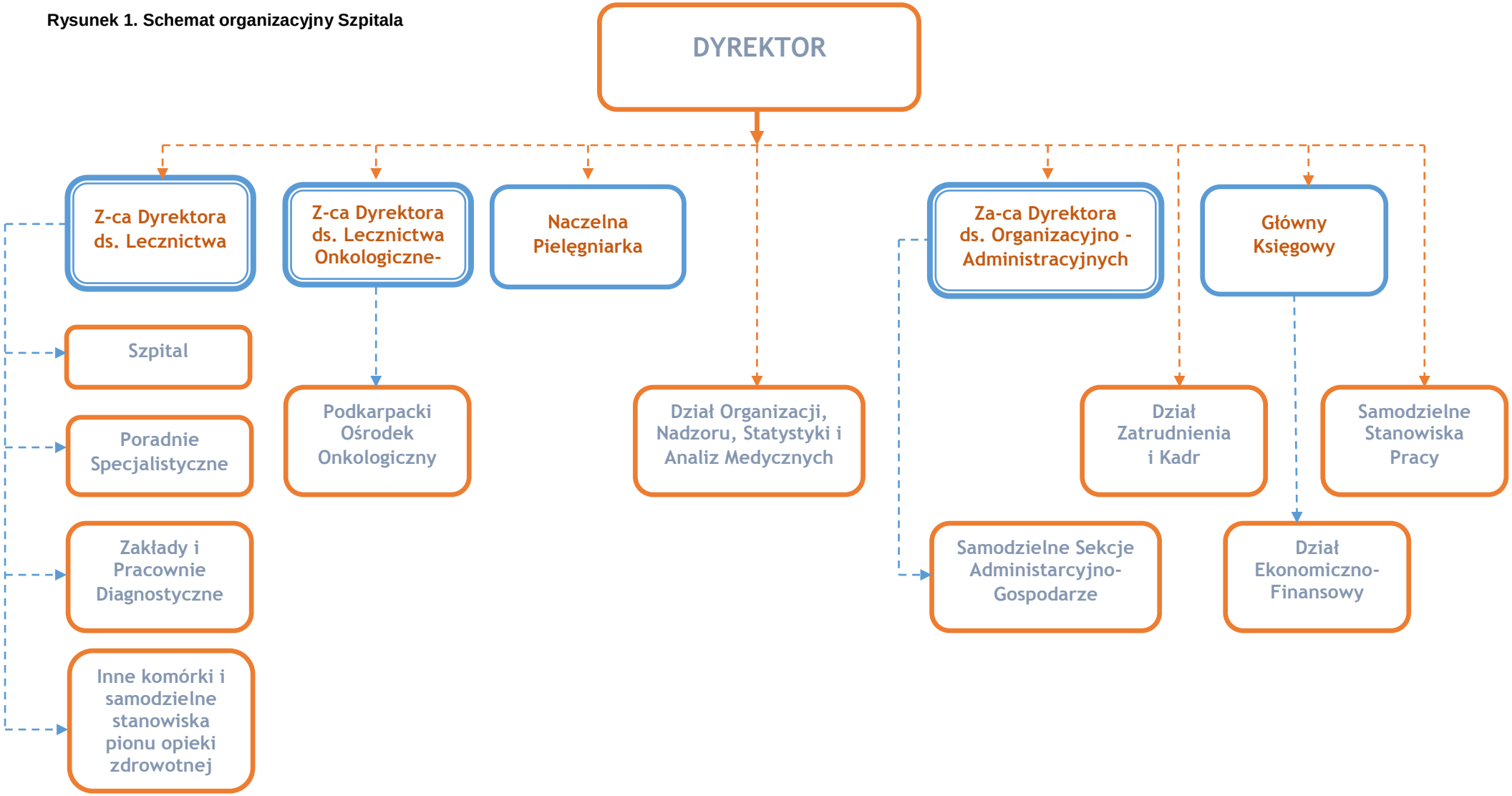

Źródło:http://www.szpital-brzozow.pl/szpital-specjalistyczny

Zatrudnienie w **Szpitalu Specjalistycznym w Brzozowie Podkarpackim Ośrodku Onkologicznym im. Ks. B. Markiewicza** kształtuje się obecnie na poziomie 1105 osób, (w tym 129 lekarzy) uwzględniając jedynie zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. Aktualnie szpital posiada 482 łóżka szpitalne i 3 karetki. Szpital zapewnia kompleksową opiekę medyczną, dobrej jakości wyposażenie medyczne oraz pobyt w komfortowych warunkach (pokoje 1, 2 lub 3 osobowe).
W roku 2013 do szpitala przyjęto 24 576 osób. Średni czas pobytu w szpitalu wynosi 5 dni. Należy zaznaczyć, iż dane te dotyczą jedynie oddziałów szpitalnych z wyłączeniem Szpitalnego Oddziału Ratunkowego.

Gospodarka finansowa Zespołu prowadzona jest w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, pokrywającego z posiadanych środków i uzyskanych przychodów koszty działalności i zobowiązania na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91 poz.408 z późn. zm.) i ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249 poz. 2104 z późn. zm.)

Zakłady opieki długoterminowej

Mieszkańcy Gminy Brzozów wymagający opieki długoterminowej są kierowani do najbliższych placówek świadczących takie usługi, tj.:

Dom Pomocy Społecznej w Brzozowie – Spokojna Przystań rozpoczął swoją działalność w I-szym kwartale 1992 roku na bazie budynku hotelu robotniczego. Po wykonaniu prac adaptacyjnych powstał obiekt mogący dać zamieszkanie dla 100 osób. Lokalizacja domu jest w małej dzielnicy przemysłowo – mieszkalnej Brzozowa zwanej Widacz. Dom jest w pełni przystosowany do poruszania się osób niepełnosprawnych. Przed budynkiem wykonana jest pochylnia dla wózków inwalidzkich a wewnątrz jest winda osobowa przeznaczona do przewozu wózków i łóżek. Budynek w części mieszkalnej ma cztery kondygnacje. Mieszkańcy mieszkają w dwuosobowych pokojach, mają do swej dyspozycji świetlicę, pracownię terapeutyczną i kaplicę. Pokoje mieszkalne wyposażone są w sygnalizację przyzywową, instalacje sygnalizacji pożarowej (monitoring PSP), instalacje TV we wszystkich pokojach, instalacje radiowęzła a także całodobowy monitoring kamerami TV terenu wokół budynku. Obiekt dostępny dla mieszkańców przystosowany jest do poruszania na wózkach inwalidzkich. Opieka medyczna zapewniona jest całą dobę przez wykwalifikowany personel medyczny. W Domu znajduje się gabinet zabiegowy i dyżurka pielęgniarek. Posiada również gabinety fizykoterapii i kinezyterapii.

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego

W Gminie Brzozów nie występują miejscowości posiadające statusu uzdrowiska. Najbliższe ośrodki profilaktyczne i lecznicze – zlokalizowane w województwie podkarpackim – znajdują się w:

- Rymanowie Zdroju w odległości 27 km od miejscowości Brzozów;
- Iwoniczu- Zdroju w odległości 32 km od miejscowości Brzozów;
- Polańczyku w odległości 54 km od miejscowości Brzozów;
- Horyńcu Zdroju w odległości 154 km od miejscowości Brzozów.

W zależności od rodzaju schorzenia mieszkańcy Gminy Brzozów korzystają z ofert wszystkich sanatoriów krajowych, których lokalizację przedstawia poniżej zamieszczona mapa.

Źródło: Walory uzdrowiskowe. Sanatoria w Polsce, Sabina Tkocz, Kraków 2006

3.2. Mieszkania

Zgodnie z normatywną definicją zamieszczoną w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. 2002 r. Nr 75 poz. 690 ze zm.) – mieszkaniem jest zespół pomieszczeń mieszkalnych i pomocniczych, mający odrębne wejście, wydzielony stałymi przegrodami budowlanymi, umożliwiający stały pobyt ludzi i prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego.

Wśród form budownictwa mieszkaniowego wyróżnia się mieszkania:

- spółdzielcze (oddane do użytku przez spółdzielnię mieszkaniową dla członków tej spółdzielni),
- komunalne (budowane za pieniądze z budżetu gminy, są to mieszkania socjalne i interwencyjne),
- przeznaczone na sprzedaż i wynajem,
- połecznoo-czynszowe (realizowane przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego za pieniądze Krajowego Funduszu Mieszkaniowego),
- indywidualne,
- zakładowe,

oraz budynki mieszkalne.

Na zasoby mieszkaniowe Gminy Brzozów składa się 5 733 budynków mieszkalnych, mieszczących 29 776 mieszkań. W Gminie Brzozów nie występują mieszkania spółdzielcze, połecznoo-czynszowe, czy też zakładowe. Gmina Brzozów dysponuje 157 mieszkaniami komunalnymi (w tym wspólnot mieszkaniowych 110).Zasoby prywatne we wspólnotach mieszkaniowych wynoszą 327 mieszkań.

Według dostępnych danych statystycznych jak już wyżej wspomniano zasoby mieszkaniowe gminy stanowiło 5 733 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 561 498 m^2, w których znajdowało się 28 903 izb. W porównaniu z 2000 r. zasoby mieszkaniowe gminy powiększyły się o 503 mieszkań. Gmina Brzozów administracyjnie zlokalizowana jest w województwie podkarpackim, w którym w latach

2002-2011 wystąpił przeszło 12 procentowy przyrost mieszkań, co dało województwu trzecie pod względem najwyższej wartości przedmiotowego wskaźnika miejsce w kraju. Poniżej zamieszczona mapa obrazuje przyrost (ubytek) mieszkań zamieszkanych w latach 2002-2011.

Mapa 3. Przyrost (ubytek) mieszkań zamieszkanych w latach 2002-2011

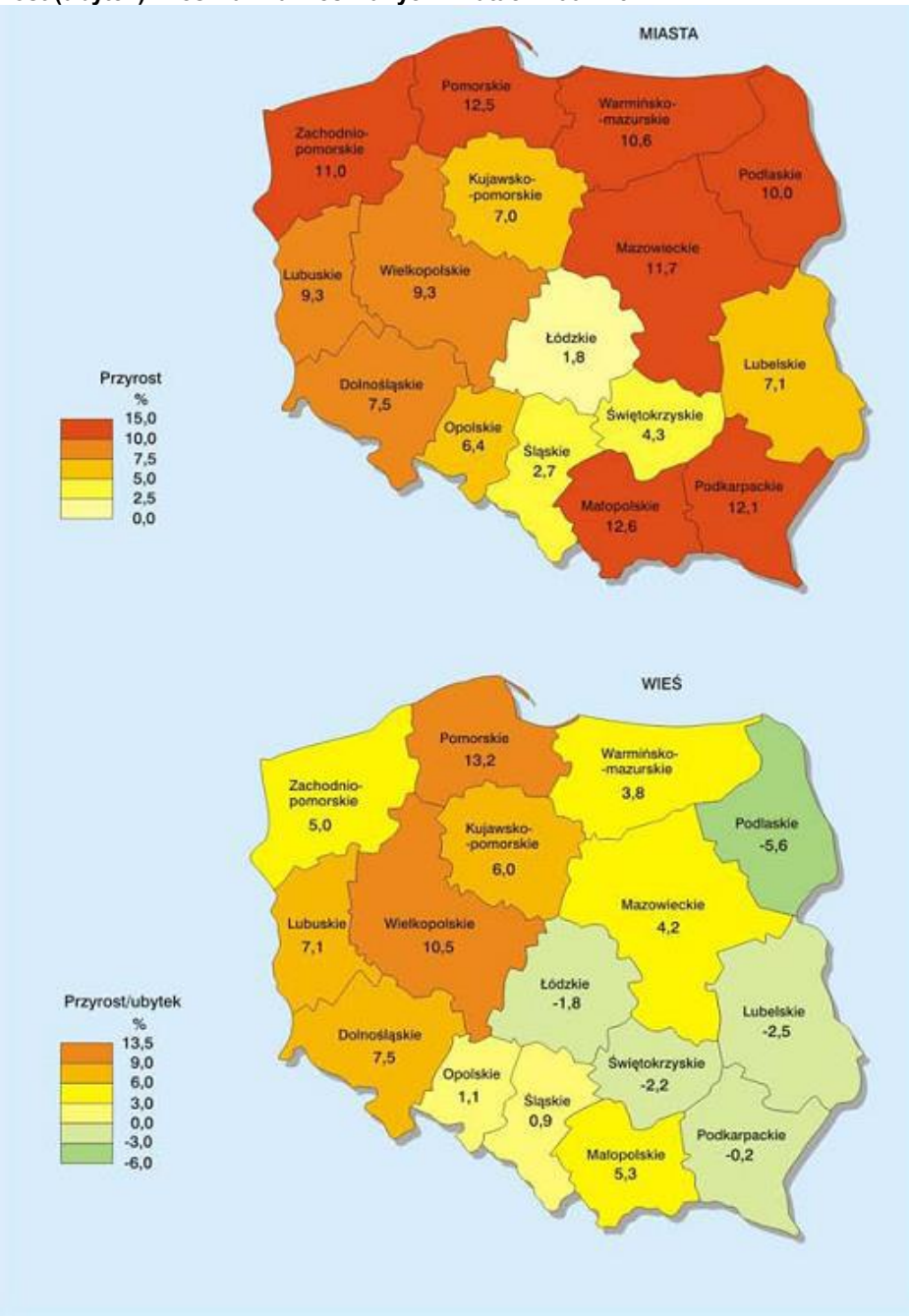

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/pbs_NSP2011_mieszkania.pdf

Wskaźniki warunków mieszkaniowych: m^2 na osobę, osób na izbę w roku 2008, 2010 i 2012 w Gminie Brzozów i jednostkach porównywanych przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 15. Wskaźniki warunków mieszkaniowych

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytkowa w m^2						Liczba osób						Przeciętna liczba izb w mieszkaniu		
	1 mieszkania			na 1 osobę			na 1 mieszkanie			na 1 izbę					
	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012	2008	2010	2012
Gmina Brzozów	81,7	83,6	84,4	22,0	21,1	21,7	3,72	3,97	3,89	0,89	0,92	0,90	4,18	4,30	4,34
Woj. Podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	83,5	85,1	85,9	23,3	23,1	23,6	3,58	3,68	3,64	0,87	0,88	0,86	4,12	4,19	4,21
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	76,2	78,7	79,5	24,0	24,8	25,4	3,18	3,18	3,13	0,81	0,79	0,77	3,92	4,03	4,05

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, obliczenia własne, opracowanie: Gospodarka mieszkaniowa w 2012, 2010 i 2008 roku

Zgodnie z zamieszczoną powyżej tabelą dane charakteryzujące Gminę Brzozów nie odbiegają znacząco od danych charakteryzujących porównywane jednostki (województwo i kraj), aczkolwiek wartości analizowanych wskaźników dotyczących powierzchni użytkowej odpowiednio 1 mieszkania i na 1 osobę w 2012 roku są niższe w Gminie Brzozów w porównaniu z krajem i województwem podkarpackim. Z kolei liczba osób przypadających na 1 mieszkanie była wyższa w Gminie Brzozów od analizowanego wskaźnika w województwie i kraju, co świadczy o niższym standardzie zamieszkania. Liczba osób przypadających na 1 izbę charakteryzowała wartość nieco wyższa niż w kraju i w województwie podkarpackim. Przeciętna liczba izb w mieszkaniach zlokalizowanych w Gminie Brzozów była wyższa niż w województwie i kraju. Wraz z pogarszającą się sytuacją makroekonomiczną oferta deweloperów jest dostosowywana do zmieniających się warunków rynkowych tj. skupienie się na inwestycjach z lokalami 2-3 pokojowymi i rezygnacja z wielkopowierzchniowych mieszkań. Prowadzi to do dalszego wyhamowania części opisanych wyżej wskaźników.

Analizując wskaźniki warunków mieszkaniowych dla Gminy Brzozów, stwierdza się że w 2012 r. przeciętne mieszkanie składało się z 4,34 izb, a jego powierzchnia użytkowa wynosiła 84,4 m^2. W porównaniu z 2008 r. wielkość przeciętnego mieszkania wzrosła o 2,7 m^2.

Poniżej zamieszczono zestawienie danych charakteryzujących mieszkania oddane do użytku na terenie Gminy Brzozów w latach 2005-2013.

Tabela 16. Charakterystyka mieszkań oddanych do użytku

Wyszczególnienie	Liczba mieszkań oddanych do użytku		Powierzchnia użytkowa mieszkań oddana do użytku		Liczba mieszkań oddanych do użytku			
					na 1000 ludności		1000 zawartych małżeństw	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
Gmina Brzozów	**54**	**78**	**6631**	**9636**	**2,07**	**2,93**	**290,32**	**619,05**
Woj. Podkarpackie (gm. Miejsko wiejskie)	**800**	**1 452**	**108 413**	**187 145**	**1,79**	**2,84**	**145,45**	**284,71**
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	**20 006**	**27 482**	**2 491 307**	**3 431 937**	**2,37**	**3,12**	**3 637,45**	**5 725,42**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z obowiązującym dla Gminy Brzozów Programem czynszowym poniżej zaprezentowano stawki czynszów komunalnych (bez opłat za świadczenia) najniższe, najwyższe, średnie.

Tabela 17. Obowiązujące stawki czynszu w zasobach komunalnych w Gminie Brzozów w 2011 i 2012 roku (w zł na 1m^2 p.u. miesięcznie)

Rok	Wyszczególnienie	Stawki czynszu w zł miesięcznie na 1m^2 p.u.		
		najniższa	średnia	najwyższa
2013	Gmina Brzozów	1,94 zł/m^2	2,51 zł/m^2	3,56 zł/m^2

Źródło: dane Urzędu Miejski w Brzozowie

Poniżej zamieszczona tabela przedstawia liczbę i kwotę dodatków mieszkaniowych wypłacanych kolejnych latach: 2009, 2010, 2011, 2012.

Dodatek mieszkaniowy jest powszechnym i okresowym świadczeniem pieniężnym, wynikającym z przepisów Ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 1998r. Nr 120, poz. 787 z późniejszymi zmianami). Dodatek mieszkaniowy stanowi różnicę pomiędzy wydatkami mieszkaniowymi przypadającymi na normatywną powierzchnię użytkową zajmowanego lokalu mieszkalnego, a częścią wydatków ponoszoną przez osobę, której przyznany jest dodatek. Przy obliczaniu wysokości dodatku brane są pod uwagę wydatki (ponoszone przez gospodarstwo domowe) związane z czynszem, kosztami eksploatacji, jak również opłatami za energię cieplną, wodę i odbiór nieczystości ciekłych.

Od 2004 r. wypłata dodatków mieszkaniowych stanowi – zgodnie z art. 10 ust.1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734, ze zm.) – zadanie własne gminy.

Tabela 18. Liczba i kwota dodatków mieszkaniowych wypłacanych w roku: 2009, 2010, 2011, 2012

Wyszczególnienie	Dodatki mieszkaniowe							
	liczba [szt.]				Kwota [zł]			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	**1073**	**967**	**695**	**649**	**112827**	**103191**	**76385**	**84139**
Woj. Podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	**31415**	**29998**	**28066**	**26147**	**4455089**	**4734884**	**4582547**	**4447231**
POLSKA (gm. Miejsko wiejskie)	**1098648**	**1095596**	**1061428**	**1067720**	**162579950**	**173701647**	**176641144**	**184039960**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Poniżej zamieszczona tabela przedstawia wyposażenie mieszkań w instalacje – udział % w Gminie Brzozów i jednostkach porównywanych.

Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w instalacje

Wyszczególnienie	Wodociąg [%]	Kanalizacja [%]	Gaz [%]	Łazienka [%]		Centralne ogrzewanie [%]	
				W mięście	Na wsi	W mięście	Na wsi
Gmina Brzozów	**22,8**	**51,7**	**93,8**	**94,6**	**82,1**	**81,3**	**65,6**
Woj. Podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	**68,3**	**49,3**	**66,8**	**92,8**	**81,6**	**83,1**	**64,2**
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	**85,2**	**54,0**	**40,9**	**94,0**	**83,0**	**84,0**	**70,2**

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na tle jednostek porównywanych Gmina Brzozów posiada najwyższe wyniki w zakresie wyposażenia mieszkań w instalację kanalizacji sanitarnej i gazową. Niższą wartość wskaźnika w przypadku mieszkań zlokalizowanych na terenie Gminy Brzozów dotyczy wyposażenia w instalację wodociągową i centralne ogrzewanie.

Według opracowania GUS: *Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2012),* najwyższy stopień zadowolenia gospodarstw domowych z użytkowanego mieszkania wystąpił wśród mieszkańców obszarów wiejskich i wyniósł 67,4%.

Rysunek 2. Stopień zadowolenia gospodarstw domowych z użytkowanego mieszkania według miejsca zamieszkania

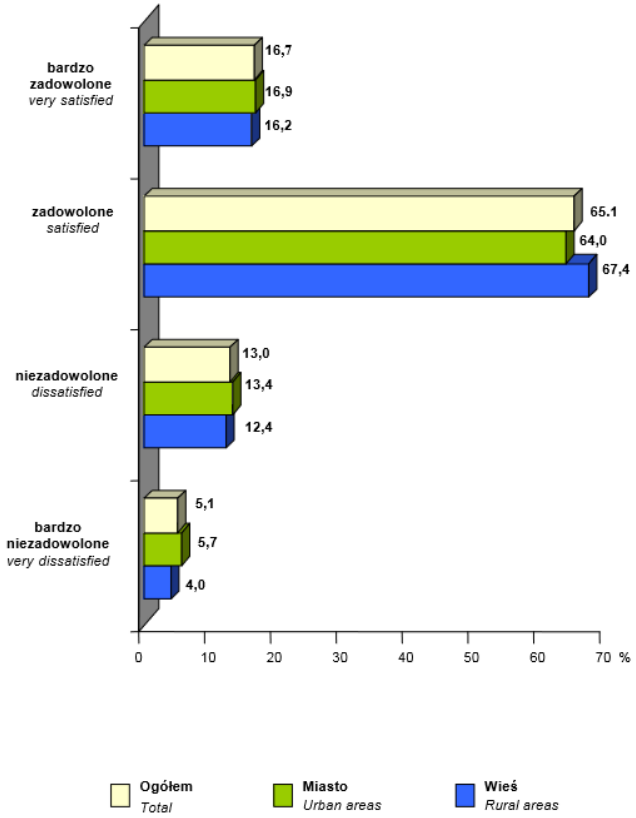

Źródło: opracowanie GUS: Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2012), Warszawa 2014

3.3. Praca

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje wskaźniki charakteryzujące rynek pracy w Gminie Brzozów.

Tabela 20. Wskaźniki charakteryzujące rynek pracy w Gminie Brzozów

Rok	Liczba mieszkańców Gminy Brzozów w wieku aktywności zawodowej			Liczba pracujących mieszkańców Gminy Brzozów			Liczba miejsc pracy w Gminie Brzozów	Dojazdy do pracy		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety		Dane dostępne na rok	Liczba osób pracujących na terenie Gminy Brzozów spoza gminy	Liczba mieszkańców Gminy Brzozów pracujących poza gminą
2005	**15854**	**8141**	**7713**	**4402**	**1802**	**2600**	b.d	**2006**	**2850**	**3203**
2009	**16416**	**8530**	**7886**	**4803**	**1888**	**2915**	b.d		**Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy:-353**	
2013	**16935**	**8993**	**7942**	**5161**	**2158**	**3003**	b.d		**Liczba osób przyjeżdżających do pracy przypadająca na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy: 0,89**	

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS oraz Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Powyższe dane pokazują, że w grupie wiekowej 17 – 74 lat w 2012 roku, w wieku aktywności zawodowej było 16 935 osób zamieszkałych w Gminie Brzozów. W tej grupie pracowało ponad 30% z ogółu ludności w wieku aktywności zawodowej. Pozostałe osoby pozostawały w takich grupach, jak: bezrobotni, bierni zawodowo, bądź o nieustalonym statusie na rynku pracy. Brak aktywności zawodowej skorelowany jest także z wiekiem – bierne są głównie osoby dojrzałe (po 45. Roku życia). Pozostawanie nieaktywnym zawodowo ma ścisły związek m.in. z nabywaniem praw emerytalnych.

Miejsce zamieszkania (miasto/wieś) jest także skorelowane ze statusem poszczególnych osób na rynku pracy. Niższy współczynnik aktywności zawodowej oraz niższe zatrudnienie jest na obszarach wiejskich, do jakich należy analizowana Gmina Brzozów. Oczywiście nie bez znaczenia jest też wykształcenie. Bierni zawodowo to głównie osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym

Kolejnym elementem charakteryzującym rynek pracy jest poziom bezrobocia w danej jednostce. W okresie obejmującym lata 2010-2013), największa liczba zarejestrowanych bezrobotnych wystąpiła w 2012 roku i wyniosła wówczas 2 845 osób. Najmniejsze wartości dotyczące liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem oraz udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wystąpiły w 2010 roku, wynosząc odpowiednio 2 552 osób.

Tabela 21. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z Gminy Brzozów

Rok	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	W tym kobiety	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
2010	2 552	1 394	150,64	15%
2011	2 730	1 478	161,1	16%
2012	2 845	1 476	167,9	17%
2013	2 832	1 458	167.9	17%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 22. Bezrobotni zarejestrowani wg płci w Gminie Brzozów i w jednostkach porównywalnych w grudniu 2013 roku

Bezrobotni zarejestrowani wg płci	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Gmina Brzozów	2 832	3 468	1 458
Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	38 474	19 215	19 259
Polska (gminy miejsko wiejskie)	554 107	269 064	285 043

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Powiat brzozowski jawi się jako powiat o najtrudniejszej sytuacji rynku pracy w województwie podkarpackim. Mimo iż zmniejsza się poziom stopy bezrobocia, to dalej jest ona znacznie wyższa niż średnia krajowa i wojewódzka. Charakter powiatu jest w dużym stopniu rolniczy, ogromna część ludności mieszka na terenach wiejskich. Gospodarka jest rozdrobniona, brakuje dużych zakładów pracy, szczególnie tych z branży produkcyjnej. Problemem jest także szara strefa. Wysoka stopa bezrobocia charakterystyczna dla powiatu jest z jednej strony efektem małego potencjału zatrudnienia lokalnych firm.

3.4. Zabezpieczenie materialne – status materialny, źródła utrzymania, pomoc społeczna

Status materialny

Zgodnie z przeprowadzonym w 2013 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) sondażem zdecydowana większość badanych Polaków uważa się za osoby średnio zamożne i co za tym idzie, zalicza siebie do warstwy średniej i osób cieszących się średnim szacunkiem społecznym. To przede wszystkim status materialny decyduje o przypisywaniu sobie określonej pozycji w strukturze społecznej.

Jak zauważono, w Polsce niezmiennie dominuje niska lub co najwyżej przeciętna ocena własnej pozycji społecznej. Na skali od 1 do 9 – gdzie 1 oznacza klasę niską, a 9 wysoką – 44,7%. Badanych umiejscowiło się poniżej środka. Dokładnie w centrum podziałki umieściło się 40,5 proc. Respondentów, zaś 12,4 % lokowało się wyżej. Średnia arytmetyczna wskazań wyniosła 4,21.

Przyjmując, że na skali wartości od 1 do 3 oznacza warstwę niską, od 4 do 6 – średnią, a od 7 do 9 – wyższą, CBOS zauważa, że 67,9% uczestników sondażu zaliczyło się do klasy średniej. Za reprezentantów warstwy niższej uważa się 27,3%, zaś klasy wyższej – 2,4%.

Na pytanie, w którym miejscu skali respondenci byli 10 lat temu, połowa badanych (50,5 %) odpowiedziała, że w tym samym punkcie, co teraz. Niemal jedna trzecia (29,5 %) uważała, że ich pozycja uległa pogorszeniu, zaś jedna piąta (20%) wskazała na poprawę.

Badani najczęściej oceniali, że ich pozycja wzrosła na tle statusu ich dziadków i rodziców. 57 % ankietowanych uważało, że zajmuje wyższą pozycję niż ich dziadkowie. 18% badanych określa swoją pozycję jako taką samą jak pozycja dziadków, a 11% - jako niższą. Poczucie awansu w porównaniu z rodzicami ma 42% uczestników sondażu. Niemal tyle samo (40%) uważa, że ich status jest taki sam, a 16 % - że gorszy niż ojca i matki.

Jak wskazuje CBOS, niezmiennie przeważa poczucie awansu w stosunku do poprzednich pokoleń, przy czym o ile w odniesieniu do dziadków oceny w tym względzie są dość stabilne, to w porównaniu z rodzicami przekonanie o to jest wyrażane coraz rzadziej.

Polacy niezmiennie – jak zauważa CBOS – w większości uważają się za średnio zamożnych (tak zadeklarowało 69 % badanych). 28% uważa się za biednych, a jeden procent – za bogatych. Jak napisano w raporcie, w ciągu ostatniej dekady wyraźnie ubyło osób zaliczających się do biednych (o 12 pkt. Proc.), przybyło zaś uważających się za średnio zamożnych (o 10 pkt. Proc.).[10]

Źródła utrzymania mieszkańców Gminy Brzozów

Źródła utrzymania gospodarstwa domowego (główne i dodatkowe) wynikają z indywidualnych źródeł dochodów uzyskiwanych przez poszczególnych członków gospodarstwa domowego.

Decydujące znaczenie dla określenia źródeł utrzymania gospodarstwa domowego ma rodzaj przeważającego dochodu osiąganego łącznie przez członków danego gospodarstwa, które ustala się poprzez łączenie indywidualnych dochodów poszczególnych osób, pochodzących z tego samego źródła.

Główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego jest to źródło, z którego pochodzi przeważająca część środków w budżecie domowym, przeznaczona na potrzeby wszystkich członków gospodarstwa

Dostępne dane dotyczące źródła utrzymania mieszkańców Gminy Brzozów pochodzą z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 roku.

Wykres 10. Struktura gospodarstw według źródła dochodów

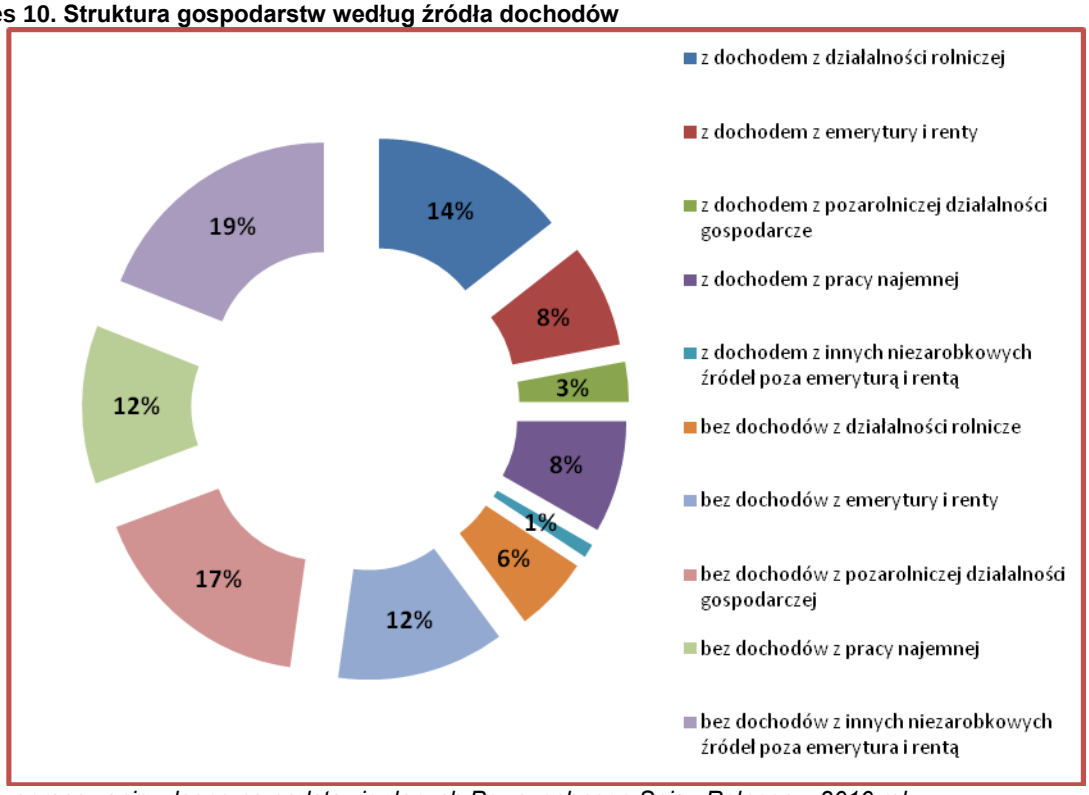

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

[10] CBOS przygotował opracowanie w oparciu o wyniki dwóch badań przeprowadzonych w dniach 5-12 września i 3-9 października metodą wywiadów bezpośrednich na reprezentatywnych losowych próbach dorosłych mieszkańców Polski liczących odpowiednio 911 i 1066 osób.

Z powyżej zamieszczonego wykresu wynika, że najwięcej gospodarstw domowych w Gminie Brzozów utrzymuje się z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą (19%), następnie bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej (17%) oraz z dochodów z działalności rolniczej (14%), z kolei najmniej gospodarstw utrzymuje się z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą (1%), czyli zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków pomocy społecznej itp. Dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej deklarowało 3% gospodarstw domowych.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Doraźnie pomoc ta ma zaspokoić niezbędne potrzeby życiowe, a w szczególności doprowadzić do życiowego usamodzielnienia rodzin i osób oraz do ich integracji ze środowiskiem. Powinna ona zapewnić opiekę i pomoc odpowiadającą indywidualnej sytuacji i właściwościom osób i rodzin zainteresowanych. Rodzaj, forma i zakres udzielonej pomocy powinny być dostosowane do okoliczności, właściwości i w miarę możliwości oczekiwań osoby lub rodziny ubiegającej się o udzielenie określonego świadczenia. Powinny również uwzględniać konieczność podtrzymywania i utrwalania więzi rodzinnych.
Pomoc społeczna jest nierozerwalnie związana z innymi dziedzinami życia, jakiekolwiek zakłócenia w ich funkcjonowaniu znajdują swe odbicie w zwiększających się zadaniach pomocy społecznej. Problemy socjalne są wynikiem sytuacji na rynku pracy, w oświacie, poziomie zdrowia mieszkańców.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:
- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W zakresie zabezpieczenia społecznego Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) w Brzozowie w 2013 roku realizował działania w ramach 4 głównych grup świadczeń:

- pomoc społeczna,
- świadczenia rodzinne,
- dodatki mieszkaniowe,
- fundusz alimentacyjny.

W 2013 roku najwięcej wniosków o pomoc napłynęło od grupy 1 827 rodzin, tworzonych przez 6679 osób – z powodu bezrobocia. Skutkowało to przyznaniem pomocy 1 824 rodzinom. 1 030 rodzin, tworzone przez 3 369 osób uzyskało pomoc po złożeniu wniosku z powodu długotrwałej choroby, co stanowiło drugą, co do wielkości grupę osób, której przyznano pomoc. Najmniej wniosków zostało złożonych z powodu alkoholizmu i narkomanii.

Głównymi powodami przyznania świadczeń z pomocy społecznej w 2013 roku były:
- ubóstwo;
- bezrobocie;
- długotrwała choroba;
- niepełnosprawność.

Powody przyznania pomocy przeważnie występują w sprzężeniu tzn. w jednej rodzinie mamy do czynienia z kilkoma sytuacjami uprawniającymi do korzystania ze świadczeń finansowych i rzeczowych.

Tabela 23. Pomoc społeczna wg powodów udzielenia w 2010-2013 r.

Powody pomocy	Wnioski o pomoc		Pomoc przyznana		
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Kwota
Bezrobocie	1827	6679	1824	6671	Brak danych
Alkoholizm i narkomania	81	241	77	233	
Niepełnosprawność	873	2746	870	2738	
Długotrwała choroba	1034	3377	1030	3369	
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	89	368	85	360	
Ochrona macierzyństwa	531	2803	527	2803	

Źródło: Dane MOPS w Brzozowie

Poniżej zamieszczona tabela i wykres prezentują strukturę wydatków na pomoc społeczną według rodzajów świadczeń.

Tabela 24. Pomoc społeczna wg rodzajów świadczeń w latach 2010-2013

Jednostka	Świadczenia pieniężne w PLN				Świadczenia niepieniężne	Liczba osób objętych pomocą społeczną
	Ogółem	w tym zasiłek				
		stały	okresowy	celowy		
2010	3203	665	1198	1240	100	660
2011	3917	682	1225	1530	480	647
2012	4001	663	1214	1550	574	665
2013	4317	741	1432	1430	714	664

Źródło: Dane MOPS w Brzozowie

Rysunek 3. Struktura wydatków na pomoc społeczną według rodzajów świadczeń

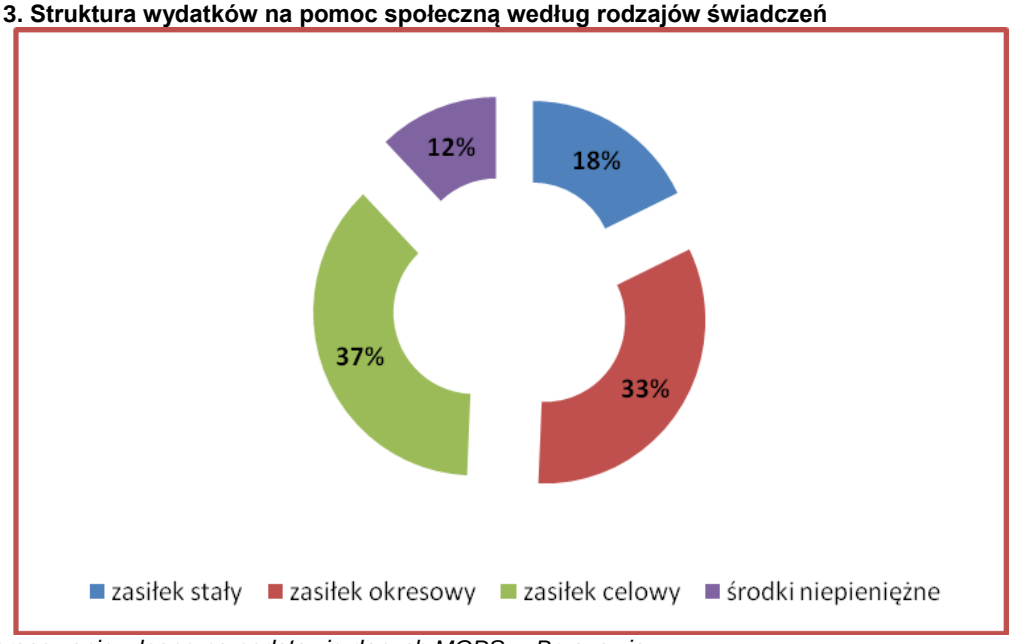

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Brzozowie

Tabela 25. Pomoc społeczna w latach 2010-2013

Rok	Korzystający z pomocy społecznej		Udział % w ogólnej liczbie	
	osoby	rodziny	osób	rodzin
2010	2 099	695	7,77	Brak danych
2011	2 046	698	7,67	
2012	2 133	796	7,87	
2013	2 119	728	7,85	

Źródło: Dane MOPS w Brzozowie

W okresie obejmującym lata 2010-2013 najwięcej osób (a zarazem rodzin) skorzystało z pomocy społecznej w 2013 roku, a najmniej w 2011 roku. Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej do ogólne liczby osób wykazuje ogólną tendencję rosnącą. 7,85 % ludności Gminy Brzozów pozostaje trwale w złej sytuacji materialnej.

3.5. Opieka nad dziećmi (w tym żłobki), osobami starszymi i niepełnosprawnymi

Opieka nad dziećmi

W Gminie Brzozów opieka nad dziećmi odbywa się w: żłobku, przedszkolach oraz oddziałach przedszkolnych, których wykaz i charakterystykę prezentują poniżej zamieszczone tabele.

Na terenie Gminy Brzozów funkcjonują następujące przedszkola.

Przedszkole	Adres
Przedszkola samorządowe	
Przedszkole Samorządowe Nr 1 im. Bł. S. Celestyny Faron w Brzozowie	36-200 Brzozów, ul. A. Krajowej 5
Przedszkole Samorządowe Nr 2 im. Marii Konopnickiej w Brzozowie	36-200 Brzozów, ul. Ks. J. Bielawskiego 11
Przedszkole Samorządowe w Grabownicy Starzeńskiej	36-207 Grabownica Starzeńska
Przedszkole Samorządowe Nr 1 w Humniskach	36-206 Humniska
Przedszkole Samorządowe Nr 2 w Humniskach	36-206 Humniska
Przedszkole Samorządowe w Starej Wsi	36-200 Brzozów, Stara Wieś 790 A
Przedszkole Samorządowe w Przysietnicy	36-200 Brzozów, Przysietnica 198
Przedszkola Niepubliczne	
Przedszkole Niepubliczne Sługi Bożej Siostry Leonii Nastał Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP	Stara Wieś 618, 36-200 Brzozów
Żłobki	
Żłobek Samorządowy w Brzozowie	Placówka mieści się w budynku przedszkola przy ul. Armii Krajowej 5 w Brzozowie.

Źródło: http://www.brzozow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=37

Tabela 26. Charakterystyka obiektów opieki służących opiece nad dziećmi

Obiekty opieki służące opiece nad dziećmi	Powierzchnia obiektów opieki służących opiece nad dziećmi	Liczba miejsc w obiektach		Liczba oddziałów w obiektach		Liczba zapisanych dzieci		Liczba miejsc na 100 dzieci w wieku 0-2 lat		Liczba dzieci, które nie zostały przyjęte z braku miejsc	
[szt.]	[m²]	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Oddziały przedszkolne	600	250	300	10	12	194	239	0	0	0	0
Przedszkola	1500	725	750	29	30	694	724	0	0	0	0
Żłobek	50	-	25	-	1	-	19	-	4	-	0

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi

Opieka nad osobami starszymi, przewlekle chorymi i w stanie terminalnym z gminy Brzozów odbywa się na Oddziale Medycyny Paliatywnej Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego Szpitala Specjalistycznego w Brzozowie. W 2012 roku opieką na Oddziale objętych było 40 mieszkańców analizowanej gminy, zaś w 2013 roku 32 jej mieszkańców.

3.6. Edukacja

Na terenie Gminy Brzozów funkcjonuje **8 zespołów szkół**, (w tym 6 oddziałów przedszkolnych oraz 8 szkół podstawowych i 8 szkół gimnazjalnych), które zabezpieczają potrzeby wychowawcze i edukacyjne dzieci i młodzieży w zakresie opieki przedszkolnej, wczesnoszkolnej, podstawowej i gimnazjalnej. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje 2 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum.

Nazwa placówki	Adres
Zespoły Szkół	
Zespół Szkół w Górkach Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa *z oddziałem przedszkolnym* Gimnazjum im. Wincentego Witosa	36-200 Brzozów, Górki 78
Zespół Szkół w Grabownicy Starzeńskiej Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej *z oddziałem przedszkolnym* Gimnazjum	36-207 Grabownica Starzeńska 584
Zespół Szkół Nr 1 w Humniskach Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Królowej Jadwigi Gimnazjum Nr 1	36-206 Humniska 264
Zespół Szkół Nr 2 w Humniskach Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Ignacego Łukasiewicza *z oddziałem przedszkolnym* Gimnazjum Nr 2	36-206 Humniska877
Zespół Szkół Nr 1 w Przysietnicy Przedszkole Samorządowe w Przysietnicy Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Marii Konopnickiej w Przysietnicy Gimnazjum Nr 1 w Przysietnicy	36-200 Brzozów, Przysietnica 198
Zespół Szkół Nr 2 w Przysietnicy Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Macieja Rataja *z oddziałem przedszkolnym* Gimnazjum Nr 2 im. Księdza Pawła Komborskiego	36-200 Brzozów, Przysietnica 514
Zespół Szkół w Starej Wsi Szkoła Podstawowa im. Najświętszego Serca Jezusa Gimnazjum im. Stefana Weidla	36-200 Brzozów, Stara Wieś 790
Zespół Szkół w Turzym Polu Szkoła Podstawowa im. prof. Waleriana Pańki *z oddziałem przedszkolnym* Gimnazjum	36-200 Brzozów, Turze Pole152
Szkoły Podstawowe	
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Władysława Szafera w Brzozowie *z oddziałem przedszkolnym*	36-200 Brzozów, ul. Parkowa 5
Szkoła Podstawowa w Zmiennicy *z oddziałem przedszkolnym*	36-200 Brzozów, Zmiennica 29
Gimnazja	
Gimnazjum Nr 1 im. Jana Pawła II w Brzozowie	36-200 Brzozów, ul. Tysiąclecia 29

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 27. Liczba przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14.

Placówki oświatowe / lata szkolne	2011/12	2012/13
Przedszkola, w tym: społeczne	8 / 2	7/ 1
Szkoły podstawowe	10	10
Gimnazja	9	9
Ogółem	27	26

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 28. Liczba wychowanków przedszkoli, uczniów szkół podstawowych i gimnazjów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14.

Placówki oświatowe / lata szkolne	2011/12	2012/13
Przedszkola (oddziały przedszkolne, punkt przedszkolny)	880	888
Szkoły podstawowe	1 764	1 768
Gimnazja	979	933
Ogółem	3 623	3 589

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 29. Zatrudnienie nauczycieli wg stopni awansu zawodowego w placówkach Gminy Brzozów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14**.** *(w przeliczeniu na etaty)*

nauczyciele wg stopni awansu zawodowego / lata szkolne	2011/12	2012/13
bez stopnia	6	0,15
Stażysta	17,67	8,44
Kontraktowy	70,21	73,37
Mianowany	67,34	67,87
Dyplomowany	225,50	226,45
Ogółem	386,72	376,28

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 30. Finansowanie systemu edukacji i wychowania Gminy Brzozów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14 *(tylko wydatki w ZEAS)*

Wyszczególnienie: / lata	2012	2013
	w zł	w zł
Subwencja oświatowa:	21 341 170	22 018 564
środki własne:	10 553 512	11 880 600
ogółem wydatki subwencjonowane:	25 112 525	26 094 958
inna działalność niesubwencjonowana	5 796 692	6 632 618
Razem oświata i wychowanie	30 909 217	32 727 576
Edukacyjna opieka wychowawcza	985 465	1 171 588

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

3.6.1. Przedszkola (publiczne i prywatne)

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje charakterystykę przedszkoli i oddziałów przedszkolnych funkcjonujących w Gminie Brzozów w latach 2009-2012, według danych GUS (Bank danych lokalnych).

Tabela 31. Charakterystyka przedszkoli w Gminie Brzozów w latach 2009-2012

Jednostka	Wyszczególnienie	Ogółem				Oddziały				Miejsca				Dzieci			
		2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	Przedszkole	8	8	8	7	27	28	27	29	675	700	675	725	628	660	635	694
	Oddziały przedszkolne	7	7	7	7	8	9	14	10	200	225	350	250	141	157	245	194
Województwo podkarpackie (gminy wiejskie)		163	162	177	196	421,00	426,00	468,00	506,00	9574	9966	10920	11969	9489	9623	10557	11622
POLSKA (gminy wiejskie)		2216	2260	2387	2510	33803,93	35856,50	38328,97	40419,43	134851	146155	159372	171661	131668	141436	154373	166463

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Zgodnie z powyżej zamieszczonym zestawieniem obrazującym zmiany w liczbie dzieci w przedszkolu i oddziałach przedszkolnych w Gminie Brzozów w latach 2009-2012, na tle jednostek porównywalnych

zarówno w Gminie Brzozów, jak i w jednostkach porównywalnych obserwuje się wzrost wychowanków, aczkolwiek z różną częstotliwością. Najwyższą dynamiką charakteryzowała się Gmina Brzozów, gdzie odnotowano 10,5% wzrost liczby dzieci w 2012 roku, w porównaniu do roku 2009.

Z kolei analizując liczebność wychowanków w grupach wiekowych: 3-, 4-, 5- i 6-latków, najliczniej do przedszkola, oddziałów przedszkolnych i punktu przedszkolnego działających w Gminie Brzozów uczęszczają 5-latki i 4-latki.

Wykres 11. Struktura wiekowa dzieci w wieku przedszkolnym

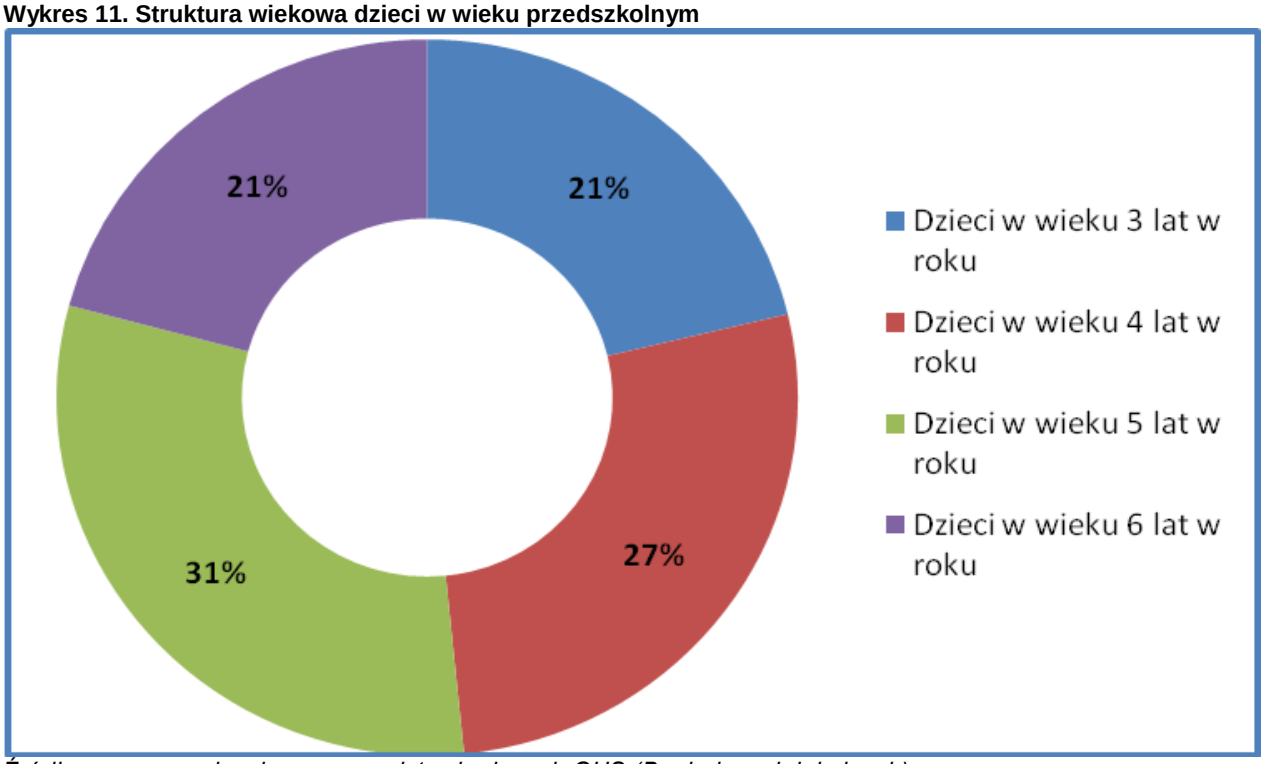

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank danych lokalnych)

Tabela 32. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w Gminie Brzozów i jednostkach porównywalnych

Wyszczególnienie	Dzieci w wieku 3 lat w roku			Dzieci w wieku 4 lat w roku			Dzieci w wieku 5 lat w roku			Dzieci w wieku 6 lat w roku		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	122	125	121	143	166	161	177	160	195	122	117	122
Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	113	130	194	339	353	427	1172	2280	2206	2620	2403	2312
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	2082	2644	2995	4424	5461	6239	16074	29399	27907	32063	30712	31540

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

W Polsce nie ma obecnie ogólnopolskich przepisów określających maksymalną liczbę uczniów w klasie. W rozporządzeniu (*z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*), określono maksymalną liczebność klas, ograniczając ją do 26 osób, jednak odnosi się ono wyłącznie do edukacji wczesnoszkolnej (tj. klas I-III szkół podstawowych) i nie jest rygorystycznie przestrzegane. W Gminie Brzozów liczba dzieci na oddział była podobna do średniej dla jednostek porównywalnych i tak w roku 2012 wynosiła 23 (średnia dla gmin miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego i kraju wyniosła wówczas nieco mniej 21,84-22,68).

Tabela 33. Liczba dzieci na oddział

Liczba dzieci na oddział	2008	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	23	22	21	23	23
Województwo podkarpackie (gminy miejsko wiejskie)	23,19	23,01	23,26	23,03	21,84
POLSKA (gminy miejsko wiejskie)	22,96	22,77	22,81	22,53	22,68

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Wykres 12. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym przypadająca na oddział w Gminie Brzozów

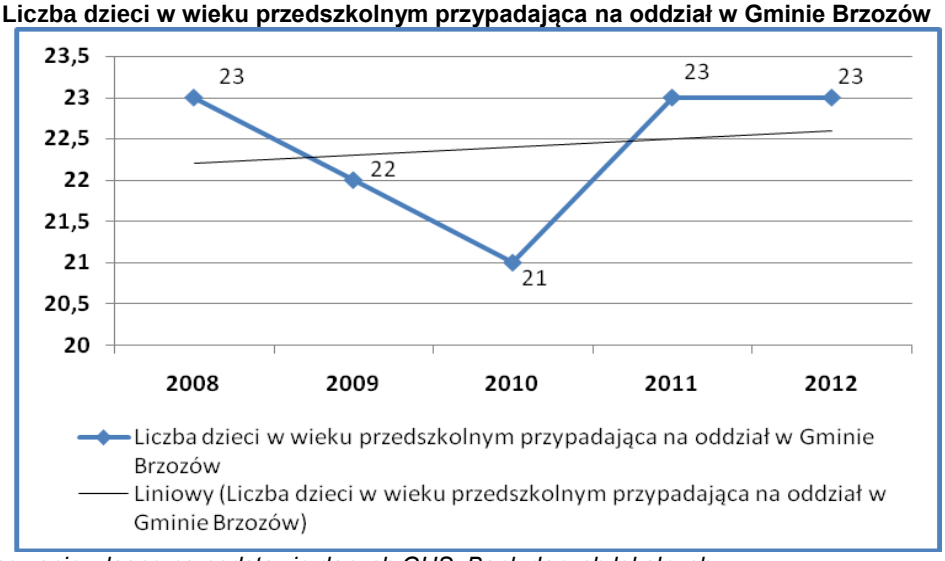

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank danych lokalnych

Przedszkola mają duże znaczenie nie tylko dla rozwoju dziecka, ale i dla organizacji życia pracujących rodziców. W Gminie Brzozów w analizowanym okresie obejmującym lata 2008-2012 nie brakowało miejsc w przedszkolach – na 1 miejsce przypadało 0,97 dzieci.

Tabela 34. Liczba dzieci na 1 miejsce w przedszkolu

Liczba dzieci na miejsce	2008	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	1,06	1,06	1,04	1,04	0,97
Województwo podkarpackie (gminy miejsko-wiejskie)	1,03	1,01	1,04	1,03	1,03
POLSKA (gminy miejsko-wiejskie)	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

3.6.2. Szkoły podstawowe publiczne

W roku szkolnym 2012/13 w Gminie Brzozów funkcjonowało 10 szkół podstawowych. Ogółem w 97 oddziałach przebywało 1646 uczniów, spośród których na 1 oddział przypadało średnio ok. 16. Najmniej uczniów na oddział w liczbie 9,83 przypada w Szkole Podstawowej w Turzym Polu, a najwięcej w liczbie 20 w Szkole Podstawowej nr 2 w Przysietnicy. Kształcenie w zakresie szkoły podstawowej w Gminie Brzozów w roku szkolnym 2012/13 prowadziło 224 nauczycieli.

Tabela 35. Szkoły podstawowe w Gminie Brzozów

Nazwa szkoły	Liczba					Liczba nauczycieli		
	uczniów	oddziałów	uczniów na 1 oddział	pomieszczeń do nauczania	uczniów na 1 pomieszczenie do nauczania	Osób	Etatów	Etatów /ucznia
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Wł. Szafera w Brzozowie	487	26	18,73	26 w tym sale: 23 lekcyjne 1 komputerowa 1gimnastyczna 1 świetlica	18,73	59,00	55,55	0,11
Szkoła Podstawowa im. W. Witosa w Górkach	83	6	13,83	8 w tym sale: 5 lekcyjnych 2 komputerowe 1gimnastyczna	10,38	17	14,07	0.17
Szkoła Podstawowa im. M. Konopnickiej w Grabownicy Starzeńskiej	201	11	18,27	12 w tym sale: 10 lekcyjne 1 świetlica 1 gimnastyczna	16,75	23	20,45	0,10

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Królowej Jadwigi w Humniskach	166	10	16,60	12 W tym sale: 9 lekcyjnych 1 komputerowa 1 gimnastyczna 1 świetlica	13,83	22	20,35	0,12
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Ignacego Łukasiewicza w Humniskach	88	6	14,67	7 w tym sale: 6 lekcyjnych 1 gimnastyczna	12,57	16	12,83	0,15
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. M. Konopnickiej w Przysietnicy	156	8	19,50	14 w tym sale: 12 lekcyjnych 1 komputerowa 1 gimnastyczna	11,14	22	20,83	0,13
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Macieja Rataja w Przysietnicy	120	6	20,00	13 w tym sale: 11 lekcyjnych 1 komputerowa 1 gimnastyczna	9,23	12	9,78	0,08
Szkoła Podstawowa im. prof. Waleriana Pańki w Turzym Polu	59	6	9,83	9 W tym sale: 7 lekcyjnych 1 komputerowa 1 gimnastyczna	6,56	15	14,11	0,24
Szkoła Podstawowa im. Najświętszego Serca Jezusa w Starej Wsi	201	12	16,75	12 w tym sale: 8 lekcyjnych 2 komputerowe 1 gimnastyczna 1 świetlica	16,75	23	21,18	0,11
Szkoła Podstawowa w Zmiennicy	85	6	14,17	8 W tym sale: 7 lekcyjnych 1 komputerowa	10,63	15	14,60	0,17

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Szkoły podstawowe w Gminie Brzozów w 2012 roku były w 100% wyposażone w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu. Na 1 komputer z dostępem do Internetu w 2012 roku przypadało w gminie 12,54 uczniów, podczas gdy na obszarach miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego 9,43 a w kraju 7,20. Liczba komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów przypadająca na 1 000 uczniów w Gminie Brzozów w analizowanym 2012 roku wyniosła 99,6 i osiągnęła wartość niższą niż na obszarach miejsko-wiejskich województwa i kraju. Liczba pracowni komputerowych na 1 000 uczniów na koniec 2012 roku w Gminie Brzozów wyniosła 6,12 i była niższa od wartości notowanej na obszarach miejsko-wiejskich w kraju i województwie podkarpackim.

Tabela 36. Komputeryzacja szkół podstawowych w Gminie Brzozów i jednostkach porównywalnych

Jednostka terytorialna	udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu		uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu		liczba komputerów z dostępem do Internetu na 1000 uczniów	liczba pracowni komputerowych na 1000 uczniów
	szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych					
	2011	2012	2011	2012	2012	
Gmina Brzozów	100	100	12,08	12,54	99,6	6,12
Polska- gminy miejsko wiejskie	96,17	96,82	7,49	7,20	258,67	14,53

Podkarpackie-gminy miejsko wiejskie	94,39	95,06	10,06	9,43	234,16	10,41

Źródło: Bank danych lokalnych GUS i obliczenia własne

3.6.3. Gimnazja publiczne

W roku szkolnym 2012/13 do gimnazjów zlokalizowanych w Gminie Brzozów uczęszczało 962 uczniów w 52 oddziałach. Średnio na jeden oddział przypadało blisko 20 uczniów.

Tabela 37. Szkoły gimnazjalne w Gminie Brzozów[11]

Nazwa szkoły	Liczba					Liczba nauczycieli		
	uczniów	oddziałów	uczniów na 1 oddział	pomieszczeń do nauczania	uczniów na 1 pomiesz-czenie do nauczania	Osób	Etatów	Etatów /ucznia
Gimnazjum Nr 1 im. Jana Pawła II w Brzozowie	308	15	20,53	24 w tym: 19 - lekcyjnych 2 - komputerowe 2 - gimnastyczne 1 - świetlica	12,83	40	36,08	0,12
Gimnazjum im. Wincentego Witosa w Górkach	48	3	16,00	5 w tym sale: 3 lekcyjne 1 komputerowa 1 świetlica	9,60	12	8,98	0,19
Gimnazjum w Grabownicy Starzeńskiej	135	7	19,29	9 w tym sale: 7 lekcyjnych 1 komputerowa 1 gimnastyczna	15,00	15	14,05	0,10
Gimnazjum Nr 1 w Humni-skach	102	6	17,00	6 w tym sale: 4 lekcyjne 1 językowa 1 gimnastyczna	17,00	13	12,11	0,12
Gimnazjum Nr 2 w Humniskach	60	3	20,00	4 w tym sale: 3 lekcyjne 1 komputerowa	15,00	8	5,28	0,09
Gimnazjum Nr 1 w Przysietni-cy	86	5	17,20	5 w tym sale: 3 lekcyjne 1 komputerowa 1 gimnastyczna	17,20	9	4,44	0,05
Gimnazjum Nr 2 im. Księdza w Przysietnicy Pawła Kom-borskiego	80	5	16,00	4 W tym sale: 3 lekcyjne 1 świetlica	20,00	18	17,83	0,22
Gimnazjum w Turzym Polu	38	3	12,67	3 3 sale lekcyjne	12,67	8	5,78	0,15
Gimnazjum im. Stafana Wei-dla w Starej Wsi	105	5	21,00	7 tym sale: 5 lekcyjnych 1 komputerowa 1gimnastyczna	15,00	18	15,17	0,14

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Stopień skomputeryzowania szkół gimnazjalnych zlokalizowanych w Gminie Brzozów jest wyższy w porównaniu do obszarów miejsko-wiejskich kraju i niższy w porównaniu do obszarów miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego. Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do

[11] *Podane w tabeli liczby są uśrednione. W zespołach szkól znajdują się sale gimnastyczne, pracownie komputerowe, biblioteki, do wspólnego użytku uczniów szkól podstawowych i gimnazjów. W/w pomieszczenia nie są uwzględniane w podziale na 1 ucznia. Wyjątek stanowią szkoły, gdzie występują w/w pomieszczenia zarówno w SP i Gim. I te zostały uwzględnione w podziale na 1 ucznia.*

użytku uczniów z dostępem do Internetu w Gminie Brzozów w roku 2012 wynosił 66,67% i w ciągu roku nie uległ zmianie. Na 1 komputer z dostępem do Internetu w 2012 roku przypadało 12,61 uczniów. Liczba komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów przypadająca na 1 000 uczniów w Gminie Brzozów wyniosła wówczas 82,99. Była to wartość niższa od notowanej na obszarach miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego i niższa od notowanej w kraju. Liczba pracowni komputerowych na 1000 uczniów na analizowanym obszarze w roku 2012 wyniosła 6,14 i była to wartość niższa niż w gminach miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego , ale wyższa niż notowana w kraju.

Tabela 38. Komputeryzacja szkół gimnazjalnych w Gminie Brzozów

Jednostka terytorialna	udział % gimnazjów wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu		uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu		liczba komputerów z dostępem do Internetu na 1000 uczniów	liczba pracowni komputerowych na 1000 uczniów
	szkoły gimnazjalne dla dzieci i młodzieży bez specjalnych					
	2011	2012	2011	2012	2012	2012
Gmina Brzozów	66,67	66,67	13,99	12,61	82,99	6,14
Polska- gminy miejsko wiejskie	74,31	26,00	9,07	0,30	141,42	7,27
Podkarpackie- gminy miejsko wiejskie	81,34	80,66	11,21	10,20	135,57	5,42

Źródło: Bank danych lokalnych GUS i obliczenia własne

3.6.4. Szkoły inne niż gminne kształcące w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum

W Gminie Brzozów nie funkcjonują szkoły podstawowe i gimnazja, dla których organem prowadzącym są inne podmioty i instytucje certyfikowane do prowadzenia edukacji dzieci i młodzieży.

3.6.5. Stan techniczny szkół poszczególnych poziomów należących do gminy

Szkoły podstawowe i gimnazja funkcjonujące na terenie Gminy Brzozów posiadają dość dobrą bazę lokalową, która nie wymaga remontów kapitalnych. Prowadzone w latach 2010-2013 remonty bieżące i prace adaptacyjne utrzymywały bazę w dotychczasowym standardzie, podnosząc jej estetykę i funkcjonalność. Poniżej zamieszczona tabela przedstawia stan techniczny szkół funkcjonujących w Gminie Brzozów i zakres bieżących potrzeb inwestycyjno – remontowych.

Tabela 39. Stan techniczny szkół funkcjonujących w Gminie Brzozów i zakres bieżących potrzeb inwestycyjno – remontowych

Szkoła	Powierzchnia użytkowa obiektu	Poziom wyposażenia dydaktycznego	Stan techniczny obiektu	Wykonane dotychczas prace remontowe i modernizacyjne w obiekcie	Zakres potrzeb inwestycyjno - remontowych na najbliższe lata	Szacunkowy koszt potrzeb inwestycyjno - remontowych na najbliższe lata [PLN]
Gimnazjum Nr 1 w Brzozowie	3 137,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Remont instalacji CO. 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku, 5. Remont sali gimnastycznej	1. Wymiana podłóg we wszystkich klasach oraz korytarzach. 2. Rremont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Kapitalny remont kotłowni. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby , szpachlowanie i malowanie).	500.000
Zespół Szkół Nr 1 w Humniskach	2 901,17 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Remont instalacji CO oraz kotłowni 3. Wymiana częściowa stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku.	1. Wymiana podłóg we wszystkich klasach oraz korytarzach. 2. Remont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Wymiana stolarki okiennej na korytarzach gimnazjum. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie).	300.000
Zespół Szkół Nr 2 w Humniskach	1 513,60 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Kapitalny remont kotłowni 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku, 5. Budowa sali gimnastyczne z łącznikiem	1. Wymiana podłóg we wszystkich klasach oraz korytarzach. 2. Remont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Malowanie dachu budynku. 5. Remont instalacji CO z częściową wymiana grzejników 6. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie).	200.000

Zespół Szkół w Turzym Polu	904,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Kapitalny remont kotłowni 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku	1. Remont sanitariatów. 2. Remont instalacji elektrycznej i wymiana opraw oświetleniowych. 3. Wymiana pokrycia dachu na budynku przedszkola. 4. Malowanie dachu budynku szkoły. 5. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 6. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby , szpachlowanie i malowanie) 7. Rozbudowa szkoły o salę gimnastyczną i pomieszczenia szkolne.	5 361395.00 (w tym koszt zadania nr 7 szacowany jest na kwotę: 4 361 245,00PLN)
Szkoła Podstawowa nr 1 w Brzozowie	6 011,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	Bardzo dobry	1. Nowa szkoła oddana do użytku w roku 1999	1. Remont klatki schodowej ze świetlicy do szatni oraz sanitariatów. 2. Remont podjazdu dla wózków inwalidzkich. 3. Malowanie stolarki okiennej.	50.000
Zespół Szkół nr 1 w Przysietnicy	4 770,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	Bardzo dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Kapitalny remont kotłowni i instalacji CO 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku, 5. Rozbudowa szkoły ukończona w roku 2012 , dobudowano przedszkole, salę gimnastyczną oraz gimnazjum.	1. Wykonanie oświetlenia terenu szkoły. 2. Wykonanie monitoringu zewnętrznego. 3. Budowa boiska sportowego.	250.000
Szkoła Podstawowa w Zmiennicy	873,20 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Wymiana pokrycia dachu 2. Wymiana ogrzewania budynku z pieców kaflowych węglowych na centralne ogrzewanie z kotłownią gazową 3. Remont podłóg 4. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 5. Termomodernizacja elewacji budynku 6. Rozbudowa szkoły ukończona w roku 2003	1. Wykonanie odwodnienia starego budynku szkoły. 2. Remont kominów na budynku starej szkoły. 3. Wykonanie ogrodzenia terenu szkoły. 4. Remont poddasza starej części szkoły. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie). 6. Rozbudowa szkoły o salę gimnastyczną i pomieszczenia szkolne.	3 311 734.000 (w tym koszt zadania nr 6 szacowany jest na kwotę: 3 311 554,00PLN)

Zespół Szkół nr 2 w Przysietnicy	2 092,18 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	Bardzo dobry	1. Nowa szkoła oddana do użytku w roku 1996 2. Wymieniono stolarkę okienną na sali gimnastycznej	1. Remont elewacji. 2. Wymiana stolarki okiennej.	250.000
Zespół Szkół w Grabownicy Starzeńskiej	2 256,70 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki dwuspadowy z ociepleniem stropu ostatniej kondygnacji. 2. Kapitalny remont kotłowni i instalacji CO 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Termomodernizacja elewacji budynku, 5. Rozbudowa szkoły ukończona w roku 2007, dobudowano salę gimnastyczną z łącznikiem	1. Wymiana podłóg we wszystkich klasach oraz korytarzach. 2. Remont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Wymiana stolarki okiennej. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie).	300.000
Zespół Szkół w Górkach	1 858,54 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Termomodernizacja elewacji budynku 2. Ocieplenie poddasza 3. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej 4. Przebudowa pomieszczeń w podpiwniczeniu budynku na szatnię 5. Przebudowa kotłowni węglowej na gazową	1. Wymiana podłóg we wszystkich klasach oraz korytarzach. 2. Remont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Wymiana pokrycia dachu. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie).	350.000
Zespół Szkół w Starej Wsi	3 877,21 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Nowa szkoła oddana do użytku w roku 1996 2. Wymieniono stolarkę okienną 3. Ocieplono ścianę szczytową budynku	1. Malowanie dachu na łączniku. 2. Remont posadzek w podpiwniczeniu. 3. Remont kominów i wymiana rynien. 4. Ogrodzenie terenu szkoły. 5. Montaż kolektorów słonecznych. 6. Dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych obiektu.	200.000

Przedszkole Samorządowe nr 1 w Brzozowie	1 178,88 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Bodowa nowej kotłowni gazowej 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej na nową 3. Termomodernizacja elewacji budynku 4. Kapitalny remont kuchni	1. Przebudowa stropodachu na dach wysoki. 2. Remont placów i chodników wokół budynku. 3. Remont sanitariatów i instalacji wod-kan. 4. Remont instalacji CO. 5. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie). 6. Remont podłóg w salach lekcyjnych i na korytarzach. 7. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 8. Remont ogrodzenia terenu przedszkola. 9. Remont instalacji elektrycznej wymiana kabli i lamp oświetleniowych.	800.000
Przedszkole Samorządowe nr 2 w Brzozowie	625,47 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Bodowa nowej kotłowni gazowej z wymiana instalacji CO 2. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej na nową 3. Termomodernizacja elewacji budynku 4. Kapitalny remont kuchni	1. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby, szpachlowanie i malowanie). 2. Remont podłóg w salach lekcyjnych i na korytarzach. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Remont ogrodzenia terenu przedszkola. 5. Remont instalacji elektrycznej i wymiana lamp oświetleniowych.	180.000
Przedszkole Samorządowe nr 1 w Humniskach	254,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej na nową 2. Termomodernizacja elewacji budynku 3. Remont schodów wejściowych 4. Częściowy remont ogrodzenia terenu przedszkola 5. Remont instalacji CO z budową nowej kotłowni gazowej	1. Remont ścian i sufitów we wszystkich pomieszczeniach (zeskrobanie starej farby , szpachlowanie i malowanie). 2. Remont podłóg w salach lekcyjnych i na korytarzach. 3. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 4. Remont ogrodzenia terenu przedszkola. 5. Remont aneksu kuchennego oraz sanitariatów. 6. Wykonanie odwodnienia budynku. 7. Malowanie dachu. 8. Remont pomieszczeń w podpiwniczeniu budynku.	200.000

Przedszkole Samorządowe nr 2 w Humniskach	200,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej na nową 2. Remont kuchni z instalacja wod-kan i CO	1. Remont sanitariatów i zmywalni naczyń z wymianą instalacji wod-kan. 2. Malowanie dachu. 3. Remont ogrodzenia terenu przedszkola.	50.000
Przedszkole Samorządowe w Grabownicy Starzeńskiej	290,00 m^2	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	dobry	1. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej na nową 2. Termomodernizacja elewacji budynku 3. Remont kuchni i sali lekcyjnej	1. Wymiana pokrycia dachu. 2. Remont pomieszczeń w podpiwniczeniu budynku. 3. Remont schodów wejściowych i tarasu. 4. Wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej. 5. ocieplenie stropu poddasza. 6. Wymiana kotła CO. 7. Remont ogrodzenia terenu przedszkola	70.000
Przedszkole Samorządowe w Starej Wsi	Brak danych	Dostateczny – szkoła wymaga doposażenia w pomoce naukowe oraz zakup pracowni komputerowej	Bardzo dobry	1. Nowy budynek oddany do użytku w roku 2012	-	-

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje wysokość środków jakie przeznaczono na rozbudowę/przebudowę/remont infrastruktury oświatowej w Gminie Brzozów w latach 2010-2013.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Wartość remontów wykonanych w budynkach oświatowych w poszczególnych latach [PLN]	5 497 631,54	6 712 735,24	6 709 877,37	262 276,57

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

3.6.6. Dowozy do szkół podstawowych i gimnazjów

Gmina Brzozów prowadzi dowozy do szkół. Poniżej zamieszczony opis przedstawia szczegółowe dane dotyczące organizacji przedmiotowych dowozów.

Nazwa szkoły	Miejsce zamieszkania uczniów	Ilość uczniów	Koszt związany z dowozem rocznie na 1 ucznia	Koszt związany z dowozem rocznie
Gimnazjum Nr 1 Brzozów	Zmiennica	45	737,04	33 167,00
ZS Grabownica	Lalin	24	629,55	20 145,50
	Grabownica Ksawerów	7		
	Grabownica Brzozów	1		
ZS Górki	Wola Górecka	29	596,21	17 290,00
ZS Przysietnica	Rudawiec	1	538,34	12 382,00
	Golcowa	1		
	Przysietnica dół do 30.06	35		
ZS Stara Wieś	Wola Orzechowska	2	714,50	1 429,00
ZS Turze Pole	Turze Pole	1	440,00	440,00
SP Brzozów	Brzozów	42	600,58	25 224,00
SP Nr 2 Brzozów (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Brzozowie)	Przysietnica, Stara Wieś, Humniska, Zmiennica, Górki	22	1397,28	30 740,00
	SUMA OGÓŁEM	**196**	**718,46**	**140.817,50**

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

3.6.7. Administracja szkół

Obsługą pod względem finansowym, kadrowym oraz bieżącego utrzymania zajmuje się **Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Brzozowie.** Siedziba ZEAS mieści się w budynku Urzędu Miejskiego w Brzozowie przy ul. Armii Krajowej 1. Strukturę organizacyjną jednostki przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

L.p.	Stanowisko	Zakres zadań	Liczba zatrudnionych osób	Liczba etatów
1.	Dyrektor	Zarządzanie całokształtem działalności ZEAS w Brzozowie i współpraca z dyrektorami placówek obsługiwanych zgodnie ze statutem jednostki	1	1
2.	Księgowy	Prowadzenie zadań w zakresie księgowości	3	2,50
3.	Kadrowy	Prowadzenie zadań w zakresie spraw kadrowych	1	1
4.	Specjalista ds. płac	Naliczanie i rozliczanie wynagrodzeń pracowniczych, ZUS i podatku	2	2
5.	Specjalista ds. administracyjnych i kasjer	Obsługa sekretariatu ZEAS, prowadzenie kasy	1	1
6.	Specjalista ds. technicznych	Nadzór nad pracami remontowo-budowlanymi w obsługiwanych placówkach, zamówienia publiczne, dowóz uczniów do szkół	1	1
7.	Specjalista ds. bhp	Wykonywanie zadań służby bhp, prowadzenie zadań w zakresie księgowości	1	0,5
8.	Kierowca	Przewóz dzieci i osób	2	2
9.	Pracownik ds. remontów- elektryk	Wykonywanie prac remontowych oraz instalacji elektrycznych	1	1
10.	sprzątaczka	Sprzątanie pomieszczeń biurowych ZEAS w Brzozowie	1	0,50

Podstawę prawną prowadzonej działalności ZEAS w Brzozowie stanowią:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 z poźn. zm.),

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009r. nr 157, poz. 1240 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
- Uchwała Rady Miejskiej,
- Statut.

ZEAS w Brzozowie jest jednostką budżetową Gminy Brzozów i działa na terenie Gminy Brzozów. Obejmuje swoją działalnością następujące placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 w Brzozowie,
- Szkoła Podstawowa w Zmiennicy,
- Gimnazjum nr 1w Brzozowie,
- Zespół Szkół w Górkach,
- Zespół Szkół w Grabownicy Starzeńskiej,
- Zespół Szkół Nr 1 w Humniskach,
- Zespół Szkół Nr 2 w Humniskach,
- Zespół Szkół Nr 1 w Przysietnicy,
- Zespół Szkół Nr 2 w Przysietnicy,
- Zespół Szkół w Starej Wsi,
- Zespół Szkół w Turzym Polu,
- Przedszkole Samorządowe Nr 1 Brzozów,
- Przedszkole Samorządowe Nr 2 Brzozów,
- Przedszkole Samorządowe w Grabownicy Starzeńskiej,
- Przedszkole Samorządowe Nr 1 w Humniskach,
- Przedszkole Samorządowe nr 2 w Humniskach,
- Przedszkole Samorządowe w Starej Wsi,
- Przedszkole Samorządowe w Przysietnicy.

Do zadań ZEAS należy:

W zakresie spraw merytorycznych, administracyjnych i organizacyjnych:

- Prowadzenie akt osobowych pracowników placówek oświatowych i pracowników ZEAS z wyjątkiem akt osobowych dyrektorów placówek oświatowych i dyrektora ZEAS,
- Współpraca z dyrektorami placówek oświatowych z zakresie realizacji rządowych programów pomocowych, w tym rozliczanie przyznanych dotacji,
- Prowadzenie bazy danych oświatowych w zakresie zadań przewidzianych dla organu prowadzącego - System Informacji Oświatowej,
- Prowadzenie nadzoru nad remontami oraz sprawami technicznymi w jednostkach oświatowych z uwzględnieniem prowadzenia książek obiektu budowlanego,
- Nadzór nad dowozem uczniów do szkół,
- Przygotowywanie na potrzeby Burmistrza Brzozowa niezbędnych materiałów i informacji dotyczących oświaty i wychowania.

W zakresie spraw finansowo-księgowych obsługiwanych placówek oświatowych:

Prowadzenie obsługi finansowo-księgowej dochodów i wydatków obsługiwanych placówek oświatowych, w tym w szczególności:

a) Przedstawienie Burmistrzowi Brzozowa jednostkowych wniosków w sprawie zmian w planach finansowych placówek oświatowych,
b) Sporządzanie jednostkowych sprawozdań i informacji opisowych z wykonania planów finansowych obsługiwanych placówek oświatowych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami,
c) Sporządzanie kwartalnych i rocznych sprawozdań GUS.

Prowadzenie rachunkowości obsługiwanych placówek oświatowych z uwzględnieniem:

a) Ogólnych przepisów określających zasady rachunkowości obowiązujące w obsługiwanych placówkach oświatowych,

b) Dokumentacji wewnętrznej sporządzonej przez dyrektorów placówek oświatowych, opisującej przyjęte w nich zasady rachunkowości (polityka rachunkowości),
c) Instrukcji obiegu, kontroli i archiwizowania dokumentów finansowo-księgowych, zatwierdzonych do stosowania przez dyrektorów obsługiwanych placówek oświatowych,
d) Sprawowania bieżącej kontroli i analizowania realizacji planów finansowych obsługiwanych placówek,
e) Gromadzenia i przechowywania dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji finansowej obsługiwanych jednostek zgodnie z obowiązującymi przepisami w sprawie przechowywania akt oraz przekazywania akt do składnicy akt,
f) informowanie dyrektorów placówek oświatowych o zmianach w przepisach dotyczących spraw finansowych oraz obowiązujących zasadach rachunkowości.

Prowadzenie obsługi płacowej placówek oświatowych, w tym:

a) Sporządzanie list wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w obsługiwanych jednostkach na podstawie aktów prawnych, niezbędnych przy naliczaniu wynagrodzeń w oświacie i dokumentacji kadrowej,
b) Ewidencjonowanie danych o zatrudnieniu i wynagrodzeniu pracowników obsługiwanych placówek oświatowych,
c) Dokonywanie wymaganych rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz Urzędem Skarbowym,
d) Sporządzanie wymaganych sprawozdań zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Prowadzenie obsługi finansowo- księgowej Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych obsługiwanych placówek oświatowych ZEAS prowadzony w formie jednostki budżetowej prowadzi gospodarkę finansową na zasadach przewidzianych w przepisach o finansach publicznych i rachunkowości. Podstawą gospodarki finansowej ZEAS jest roczny plan finansowy opracowany na podstawie uchwały budżetowej Rady Miejskiej w Brzozowie. Dyrektor ZEAS przedstawia Burmistrzowi zgodnie z przepisami prawa sprawozdania finansowe w terminach obowiązujących jednostki samorządu terytorialnego.

3.6.8. Kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym młodzieży (różnorodność, dostępność czasoprzestrzenna)

Młodzież z Gminy Brzozów uczęszcza do szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych przede wszystkim w Brzozowie, ale też w Sanoku i w Krośnie.

Różnorodność kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym

Strukturę szkół ponadgimnazjalnych przedstawia poniżej zamieszczony schemat.

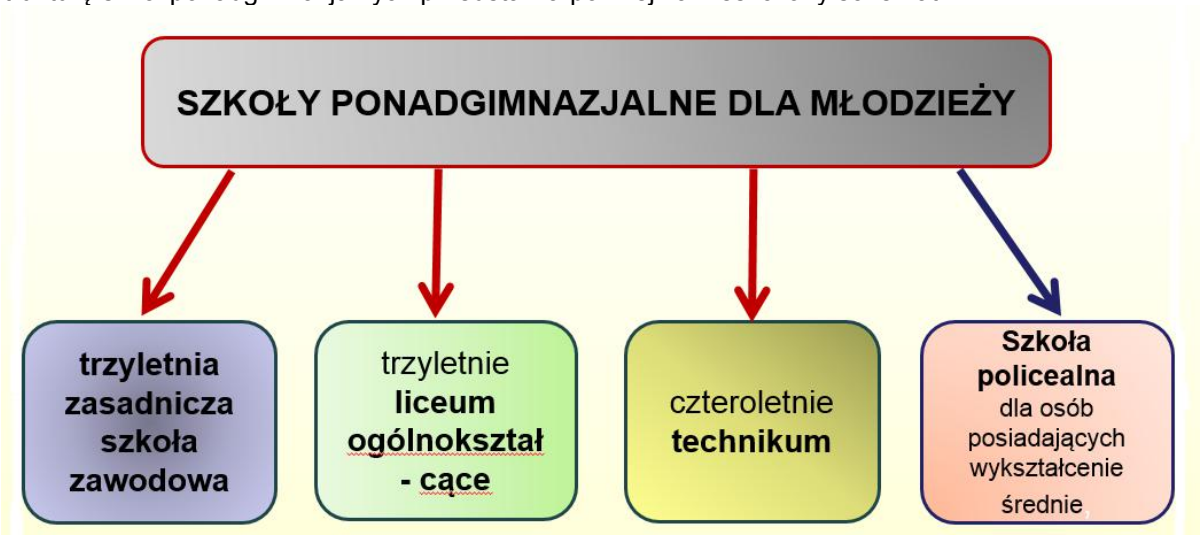

Źródło: zasoby internetowe

Ukończenie 3-letniej Zasadniczej Szkoły Zawodowej umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie.

Ukończenie 3-letniego liceum ogólnokształcącego umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Ukończenie 4-letniego technikum umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie. Szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie.

Szkoły ponadgimnazjalne w Krośnie kształcą młodzież na różnorodnych kierunkach. Młodzież tutejszych szkół ponadgimnazjalnych może rozwijać swoje talenty na zajęciach: ścisłych, sportowych, językowych, humanistycznych, itp.

Poniżej przedstawiono wykaz szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zlokalizowanych w Brzozowie:
- I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego w Brzozowie ul. Prof. W. Pańki 2;
- Zespół Szkół Ekonomicznych im. Komisji Edukacji Narodowej w Brzozowie ul. Prof. W. Pańki 1;
- Zespół Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie ul. Słoneczna 6.

Poniżej przedstawiono wykaz szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zlokalizowanych w Sanoku:
- II Liceum Ogólnokształcące im. M. Skłodowskiej-Curie;
- I Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej;
- IV Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół nr 1 im. K. Adamieckiego;
- IV Liceum Profilowane w Zespole Szkół nr 4 im. Króla Kazimierza Wielkiego;
- Liceum Profilowane w Zespole Szkół nr 3;
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym;
- Technikum nr 1 w Zespole Szkół nr 1 im. K. Adamieckiego;
- Technikum nr 4 w Zespole Szkół nr 4 im. Króla Kazimierza Wielkiego;
- Technikum nr 5 w Zespole Szkół nr 5 im. I. Łukasiewicza;
- Technikum Uzupełniające dla Dorosłych w Zespole Szkół nr 4 im. Króla Kazimierza Wielkiego;
- Technikum Uzupełniające w Zespole Szkół nr 1 im. K. Adamieckiego;
- Technikum w Zespole Szkół nr 3;
- Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Zespole Szkół nr 5 im. I. Łukasiewicza;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 4 w Zespole Szkół nr 4 im. Króla Kazimierza Wielkiego;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 6 Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Zespole Szkół nr 1 im. K. Adamieckiego;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Zespole Szkół nr 3;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Zespole Szkół nr 5 im. I. Łukasiewicza;
- Zespół Szkół nr 1 im. K. Adamieckiego;
- Zespół Szkół nr 3;
- Zespół Szkół nr 4 im. Króla Kazimierza Wielkiego;
- Zespół Szkół nr 5 im. I. Łukasiewicza.

Poniżej przedstawiono wykaz szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zlokalizowanych w Krośnie:
- III Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. II Armii Wojska Polskiego,
- II Liceum Ogólnokształcące im. Konstytucji 3 Maja,
- I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika,
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. M. Grzegorzewskiej,
- Technikum nr 1 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. J. Szczepanika,
- Technikum nr 2 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. S. Szpetnara,
- Technikum nr 3 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. S. Staszica,
- Technikum nr 4 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 im. I. Łukasiewicza,
- Technikum nr 6 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6,
- Technikum Uzupełniające na Podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. S. Staszica,
- Technikum w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. II Armii Wojska Polskiego,
- VI Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 im. I. Łukasiewicza,
- V Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. J. Szczepanika,

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. S. Szpetnara,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. S. Staszica,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 4 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 im. I. Łukasiewicza,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 6 w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 7 w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. M. Grzegorzewskiej,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. J. Szczepanika,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. ks. Stanisława Szpetnara,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica w Krośnie,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 im. Ignacego Łukasiewicza,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. II Armii Wojska Polskiego,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6.

Dostępność czasoprzestrzenna

Poniżej zamieszczono charakterystykę dostępności czasoprzestrzennej miejscowości Gminy Brzozów do jej centrum, tj. miastem Brzozów.

Górki	**Brzozów**	6,5 km	Średnio 1 połączenie na godzinę.
Grabownica Starzeńska		5,9 km	Średnio 3 połączenia na godzinę.
Humniska		2,7 km	Średnio 3 połączenia na godzinę.
Przysietnica		2,9 km	Średnio 2 połączenia na godzinę.
Stara Wieś		5,1 km	Średnio 5 połączeń na godzinę.
Turze Pole		5,7 km	Średnio 1 połączenie na godzinę.
Zmiennica		5,6 km	Średnio 1 połączenie na godzinę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów internetowych

Miejscowość Brzozów jest oddalona od Sanoka o 22,8 km. Miejscowość posiada dobre połączenie autobusowe z Sanokiem. Od poniedziałku do piątku w kierunku Sanoka odbywa się dziennie ok. 22 połączeń (średnio 2 na godzinę), co zapewnia dobrą dostępność czasoprzestrzenną Gminy Brzozów z Sanokiem, gdzie są zlokalizowane szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży.

Źródło: http://www.dojazd.org/wyznaczanie-trasy

Miejscowość Brzozów jest oddalona od Krosna o 24,6 km. Od poniedziałku do piątku w kierunku Krosna odbywa się dziennie tylko 3 połączenia, co stanowi problem dla młodzieży dojeżdżającej do

szkół z Gminy Brzozów do Krosna, gdzie są zlokalizowane szkoły ponadgimnazjalne. Młodzież w większości korzysta z oferty zakwaterowania w szkolnych internatach.

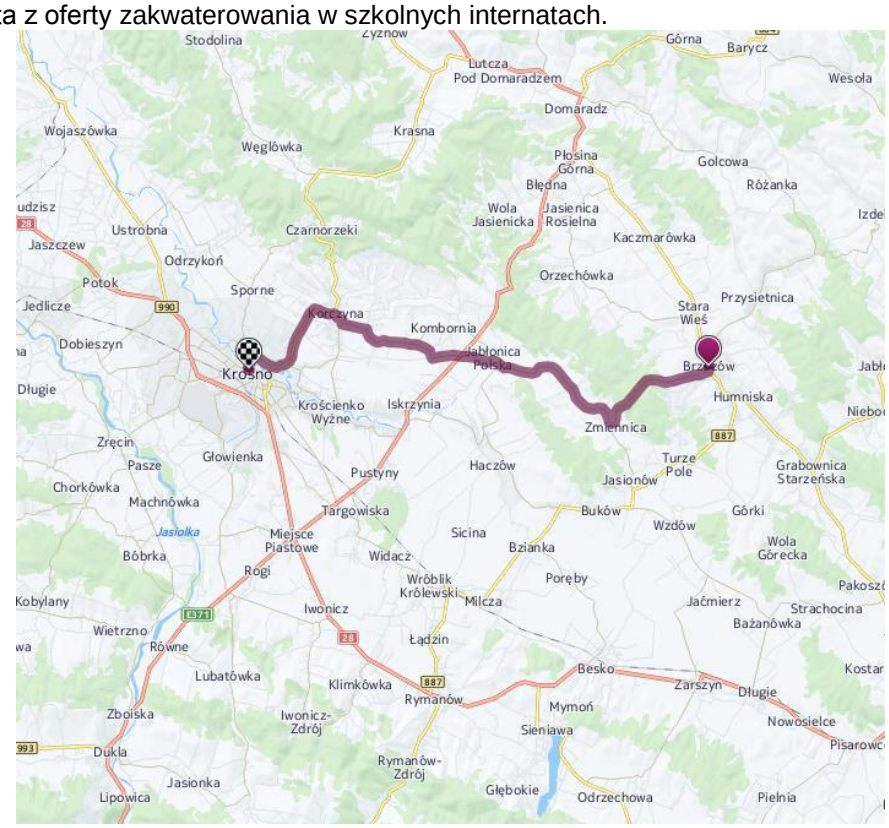

Źródło: http://www.dojazd.org/wyznaczanie-trasy

3.6.9. Kształcenie dorosłych (ustawiczne) w Gminie Brzozów i otoczeniu – różnorodność form, dostępność

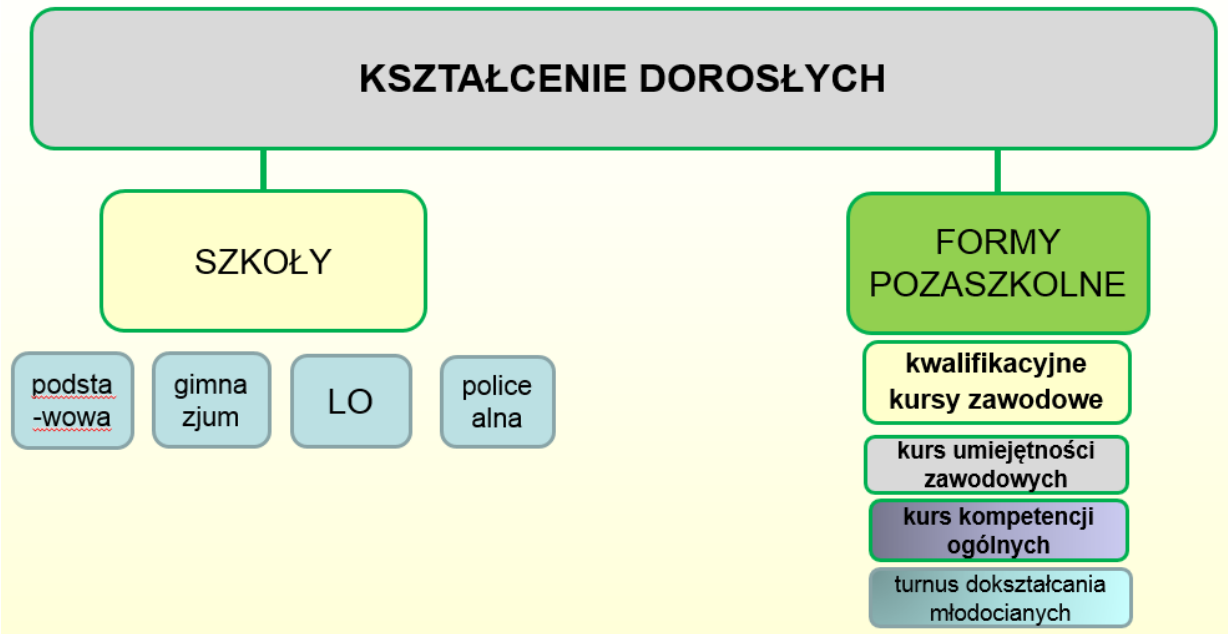

Źródło: zasoby internetowe

Szkoła dla dorosłych – należy przez to rozumieć szkoły, o których mowa w art. 9 ust.1 pkt. 1,2 i 3 lit. b i d, (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, szkoła policealna) w których stosuje się odrębną organizację kształcenia i do których są przyjmowane osoby mające 18 lat, a także kończące 18 lat w roku kalendarzowym, w którym są przyjmowane do szkoły.

Kształcenie ustawiczne – należy przez to rozumieć kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny.

Na terenie Gminy Brzozów **funkcjonuje Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Brzozowie Zakładu** Doskonalenia Zawodowego w Rzeszowie przy ulicy Ks. Jana Bielawskiego 1.

Zakład Doskonalenia Zawodowego w Rzeszowie to największa organizacja szkoląca województwa podkarpackiego. Zakład może się pochwalić blisko 18 tysiącami absolwentów rocznie, kształconymi na ok. 800 kursach. ZDZ prowadzi kursy z zakresu prac biurowych (księgowość, obsługa komputera), w zawodach budowlanych, spawalnicze, przygotowujące do uzyskania uprawnień energetycznych wszystkich rodzajów, a także tytułów robotnika i mistrza w zawodzie, kursy przewozu towarów niebezpiecznych i prawa jazdy, jak również z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy każdego rodzaju.

Ponadto placówki realizujące edukację dorosłych, w tym kształcenie ustawiczne prowadzone są przez Powiat Sanocki, Miasto Krosno i Województwo Podkarpackie jako organy prowadzące m.in.:

- **Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Sanoku**

Uchwałą Rady Powiatu w Sanoku z dniem 1 września 2009 roku powstało Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji (RCRE) w Sanoku.

1. RCRE w Sanoku realizuje zadania z zakresu przygotowania praktycznego młodzieży wynikające z programów nauczania zajęć praktycznych w ramach Centrum Kształcenia Praktycznego
2. RCRE w Sanoku realizuje zadania w zakresie kształcenia dorosłych w ramach Centrum Kształcenia Ustawicznego wynikające z programów nauczania.

Celem RCRE jest organizowanie seminariów, konferencji, sympozjów i warsztatów edukacyjnych dla nauczycieli zajęć praktycznych i przedmiotów zawodowych, zajęć technicznych w szkołach podstawowych, liceach technicznych i ogólnokształcących.

- **Podkarpackie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Krośnie – Oddział Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie**

Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie jest wojewódzką, publiczną placówką przekształconą z Podkarpackiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Rzeszowie, zgodnie z Uchwałą Nr XVII/184/03 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 15 grudnia 2003 r.
Struktura i zakres zadań placówki został określony w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2003 r. w sprawie warunków i trybu tworzenia, przekształcania i likwidowania oraz organizacji i sposobu działania placówek doskonalenia nauczycieli (...) oraz w Statucie Podkarpackiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli z dnia 15 grudnia 2003 r.

W skład PCEN w Rzeszowie wchodzą trzy Oddziały:
- Oddział w Krośnie
- Oddział w Przemyślu
- Oddział w Tarnobrzegu

Obszary aktywności funkcjonowania PCEN obejmują przede wszystkim:
- diagnozowanie potrzeb edukacyjnych dyrektorów, pracowników nadzoru pedagogicznego oraz jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania oświatą;
- doskonalenie i dokształcanie oświatowej kadry kierowniczej, nauczycieli i pracowników szkół i placówek;
- realizację zadań edukacyjnych zleconych przez Podkarpackiego Kuratora Oświaty;
- współpracę ze szkołami wyższymi, stowarzyszeniami, organizacjami itp. w celu wymiany doświadczeń i realizacji wspólnych projektów;
- współpracę z centrami edukacyjnymi w Polsce;

- tworzenie podstaw współpracy ze strukturami Unii Europejskiej, zwłaszcza przy realizacji programów pomocowych i edukacyjnych wspierających rozwój regionalny;
- tworzenie płaszczyzn współpracy ze środowiskami polonijnymi regionów ościennych w zakresie wdrażania reformy oświaty i nowoczesnych metod nauczania.

Zakładane priorytety:

- przygotowanie kadry kierowniczej szkół ponadgimnazjalnych do wprowadzenia zmian strukturalnych kształcenia ogólnego i zawodowego;
- doskonalenie kadry kierowniczej szkół i placówek w zakresach wynikających z diagnozy i bieżących potrzeb;
- doskonalenie JST i KO;
- doskonalenie doradców metodycznych - pomoc w realizacji zadań wynikających ze zmiany statusu i zakresu obowiązków;
- kursy kwalifikacyjne;
- ocenianie zewnętrzne i wewnętrzne;
- techniki informatyczne w dydaktyce;
- edukacja niestacjonarna - poprzez Internet (pilotażowo).[12]

- **Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii w Krośnie**

W 2012 roku powstało Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Krośnie. Na powierzchni 3,8 tys. m² powstało siedemnaście nowych, wyposażonych w nowoczesny sprzęt pracowni i laboratoriów oraz trzy pracownie lotnicze. Centrum kształci przyszłych pracowników, przede wszystkim dla branży lotniczej. W pracowniach praktyczne umiejętności zdobywają nie tylko uczniowie, ale również studenci krośnieńskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej oraz bezrobotni w ramach współpracy z urzędem pracy.[13]

- **Zespół Szkół Kształcenia Ustawicznego w Krośnie**

Zespół Szkół Kształcenia Ustawicznego w Krośnie jest placówką oświatową, która od roku 1975 – roku powstania – do chwili obecnej, prowadzi działalność edukacyjną w systemie szkolnym i pozaszkolnym oraz realizuje różnorodne formy i metody edukacji ustawicznej. Realizując swoje zadania statutowe, ZSKU w Krośnie upowszechniało i nadal to czyni nowatorskie rozwiązania edukacyjne, takie jak kształcenie modułowe, umożliwiając w ten sposób doskonalenie zawodowe oraz przekwalifikowywanie się osób dorosłych.
Ewidentnym dowodem wprowadzania nowych i nowoczesnych form nauczania było utworzenie Regionalnego Ośrodka Kształcenia na Odległość (ROKNO), który jest dotąd, jedynym Ośrodkiem na terenie Podkarpacia, wykorzystującym e-learning w procesie kształcenia młodzieży i osób dorosłych, w tym także, co jest istotne, osób niepełnosprawnych. Zatem, Zespół Szkół Kształcenia Ustawicznego w Krośnie jest placówką, która daje szerokie możliwości kształcenia się, bez wyjątku, wszystkim – młodzieży, dorosłym, sprawnym i niepełnosprawnym, a także mieszkającym w najbardziej oddalonych od Krosna zakątkach powiatu, województwa, wreszcie kraju.

Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży:
TECHNIK CYFROWYCH PROCESÓW GRAFICZNYCH
Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych dla dorosłych:
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
3 - letnie na podbudowie gimnazjum, 8 - letniej szkoły podstawowej lub szkoły zawodowej.[14]

oraz przez różne podmioty gospodarcze posiadające odpowiednią certyfikację Kuratorium Oświaty w Rzeszowie.

12 *http://www.pcen.pl/o-pcen-ie.html*
13 http://www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,391567,w-krosnie-utworzono-centrum-nowoczesnych-technologii.html
14 http://www.krosno.pl/pl/dla-mieszkancow/oswiata/szkoly-ponadgimnazjalne/zs-ksztalcenia-ustawicznego/

3.6.10. Inne placówki edukacji i wychowania

Gmina Brzozów nie prowadzi placówek kształcenia i wychowania specjalnego. Organem prowadzącym ten typ placówek jest powiat Brzozowski. W Brzozowie swoją siedzibę ma **Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy (SOSW)** przy ul. Tysiąclecia 27.

SOSW jest placówką obejmującą opieką edukacyjną, wychowawczą i przygotowaniem do życia zawodowego i społecznego kolejne roczniki dzieci i młodzieży niepełnosprawnej zamieszkałej na terenie powiatu brzozowskiego. Ośrodek obejmuje kształceniem, wychowaniem i rewalidacją uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym oraz głębokim.

W Ośrodku funkcjonuje:

- Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka,
- Szkoła Podstawowa,
- Gimnazjum,
- Szkoła Ponadgimnazjalna Przysposabiająca do Pracy,
- Internat.

Głównym celem wczesnego wspomagania rozwoju jest pomoc dzieciom oraz ich rodzinom w przezwyciężaniu skutków niepełnosprawności, poprzez zapewnienie wyspecjalizowanej pomocy polegającej na diagnozie, terapii i edukacji. Wczesne wspomaganie rozwoju jest prowadzone przez zespół specjalistów: oligofrenopedagoga, psychologa, logopedę, pedagoga, rehabilitanta i neurologa.
Na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum funkcjonują klasy dla uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim oraz klasy dla uczniów upośledzonych w stopniu umiarkowanym lub znacznym. W placówce prowadzone są także zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze dla dzieci i młodzieży upośledzonych w stopniu głębokim: indywidualne - w domach rodzinnych oraz grupowe - w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci Zgromadzenia sióstr Służebniczek NMPNP w Starej Wsi.

Placówka zatrudnia kadrę pedagogiczną, posiadającą pełne przygotowanie do pracy z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Cały proces rewalidacyjny każdego ucznia wspierają ponadto pedagog, logopeda i psycholog.

Ośrodek posiada dobrze wyposażone klasopracownie, gabinety pracy indywidualnej i grupowej, pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, bibliotekę, Salę Doświadczania Świata, salę rehabilitacyjną, salę logopedyczną, siłownię, salę do hydromasażu, bawialnię, pracownię gospodarstwa domowego dla dziewcząt i pracownię techniczną dla chłopców.

Internat funkcjonujący przy Ośrodku ma do dyspozycji sypialnie, świetlice do zajęć grupowych, jadalnię, gabinet higieny szkolnej, dużą świetlicę oraz pomieszczenia sanitarne.

Ośrodek dysponuje dwoma samochodami przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych. Samochody służą do przewozu uczniów na wycieczki, imprezy kulturalne i sportowe.[15]

3.6.11. Kształcenie na poziomie wyższym

Kształcenie na poziomie wyższym dla mieszkańców Gminy Brzozów zapewniają uczelnie wyższe zlokalizowane w regionie (Krosno, Jasło, Rzeszów, Sanok, Jarosław, Przemyśl, Stalowa Wola) i ponadregionalne uczelnie wyższe.

3.6.12. Bezpieczeństwo

<u>Ochrona bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego</u>

Status prawny Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie określają:

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /z późn. zm./ - tekst jednolity
- Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji
- Zarządzenie nr 1031 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 października 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji
- Regulamin Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie z dnia 28 maja 2009r - tekst jednolity

[15] Źródło: http://soswbrzozow.cba.pl/

Struktura organizacyjna Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie

W skład Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie wchodzą:

I. Kierownictwo:

1. Komendant Powiatowy Policji, nadzorujący służbę prewencyjną
2. Zastępca Komendanta Powiatowego Policji, nadzorujący służbę kryminalną.

II. Komórki organizacyjne w służbie kryminalnej:

1. Wydział Kryminalny

III. Komórki organizacyjne w służbie prewencyjnej:

1. Wydział Prewencji i Ruchu Drogowego,
2. Jednoosobowe Stanowisko do spraw prasowo-informacyjnych,
3. Posterunek Policji w Domaradzu,
4. Posterunek Policji w Dydni,
5.Posterunek Policji w Haczowie,
6. Posterunek Policji w Nozdrzcu.

IV. Komórki organizacyjne wspomagające działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym:

1. Zespół Kard i Szkolenia,
2. Zespół ds. Prezydialnych,
3. Zespół Finansów i Zaopatrzenia,
4. Zespół Łączności i Informatyki
5. Zespół ds. Ochrony Informacji Niejawnych

Zakres obowiązków głównych stanowiska pracy prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie:

Komendant Powiatowy Policji sprawuje nadzór nad:
- Wydziałem Kryminalnym,
- Zespołem Kadr i Szkolenia,
- Zespołem ds. Prezydialnych,
- Zespołem ds. Finansów i Zaopatrzenia,
- Zespołem łączności i Informatyki,
- Zespołem ds. Ochrony Informacji niejawnych,
- Jednoosobowym Stanowiskiem Do Spraw Prasowo – Informacyjnych.

I Zastępca Komendanta Powiatowego Policji sprawuje nadzór nad:
- Wydziałem Prewencji i Ruchu Drogowego,
- Posterunkiem Policji w Domaradzu,
- Posterunkiem Policji w Dydni,
- Posterunkiem Policji w Haczowie,
- Posterunkiem Policji w Nozdrzcu.

Zasoby lokalowe KPP w Brzozowie stanowią:

- Budynek biurowy główny,
- Budynek biurowy Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego,
- Budynek garażowy.

Zasoby sprzętowe KPP w Brzozowie stanowią:

- Sprzęt transportowy,
- Sprzęt kwaterunkowo-gospodarczy,
- Sprzęt techniki biurowej,
- Sprzęt żywnościowy,
- Sprzęt mundurowy,

- Sprzęt techniki specjalistycznej,
- Sprzęt kulturalno-oświatowy,
- Sprzęt sportowy,
- Sprzet p. poż.,
- Sprzęt warsztatowy i mpis,
- Sprzęt uzbrojenia,
- Sprzęt remontowo-budowlany,
- Sprzęt informatyki i łączności,
- Środki trwałe.

Zasoby kadrowe KPP w Brzozowie.

Stan kadrowy komendy Powiatowej Policji w Brzozowie na dzień 24.07.2014 roku przedstawia się następująco:

Stan etatowy:

- 95 etatów policyjnych;
- 21 etatów cywilnych.

Stan zatrudnienia:

- 93 funkcjonariuszy policji;
- 10 pracowników korpusu służby cywilnej;
- 11 pracowników bez mnożnikowych.

Charakterystyka popełnionych przestępstw w Gminie Brzozów w latach 2010-2012

W latach 2010-2013 na terenie Gminy Brzozów odnotowano łącznie 5084 **przestępstwa.** W tym czasie **średnia wykrywalność ogólna przestępstw wyniosła 85,3%**. Poniższe tabele obrazują ilość wszczętych postępowań w Gminie Brzozów w kategorii przestępstw o charakterze kryminalnym, gospodarczym, przeciwko życiu i zdrowiu, mieniu, kradzieży oraz kradzieży z włamaniem w latach 2010 – 2013.

Tabela 40. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2010 roku

Lp.	Rodzaje przestępstw	Czyny stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik Wykrywalności [%]	Wskaźnik dynamiki [%]
1	**Przestępstwa ogółem**	1637	1470	88,8	207,0
2	Przestępstwa o charakterze kryminal-	1091	936	84,3	211,4
3	Przestępstwa o charakterze gospodarczym	358	350	97,8	639,3
4	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	28	29	100,0	82,4
5	Przestępstwa przeciwko mieniu	1240	1083	86,2	452,6
6	Kradzież cudzej rzeczy	126	42	33,1	115,6
7	Kradzież z włamaniem	89	57	58,2	127,1

Źródło: Biuletyn Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Tabela 41. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2011 roku

Lp.	Rodzaje przestępstw	Czyny stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrywalności	Wskaźnik dynamiki
1	**Przestępstwa ogółem**	1347	1170	86,2	82,2
2	Przestępstwa o charakterze kryminalnym	610	444	71,6	55,9
3	Przestępstwa o charakterze gospodarczym	539	534	98,9	150,0
4	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	24	21	87,5	71,4
5	Przestępstwa przeciwko mieniu	227	131	57,7	57,3
6	Kradzież cudzej rzeczy	121	57	47,1	96,0
7	Kradzież z włamaniem	103	39	37,8	1,15

Źródło: Biuletyn Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Tabela 42. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2012 roku

Lp.	Rodzaje przestępstw	Czyny stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrywalności	Wskaźnik dynamiki
1	**Przestępstwa ogółem**	1229	1067	86,0	91,2
2	Przestępstwa o charakterze kryminalnym	605	456	74,1	99,1
3	Przestępstwa o charakterze gospodarczym	374	363	97,1	69,3
4	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	26	25	95,2	108,3
5	Przestępstwa przeciwko mieniu	323	173	53,5	142,2
6	Kradzież cudzej rzeczy	136	77	55,4	112,3
7	Kradzież z włamaniem	113	50	43,9	109,7

Źródło: Biuletyn Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Tabela 43. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2013 roku

Lp.	Rodzaje przestępstw	Czyny stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrywalności	Wskaźnik dynamiki
1	**Przestępstwa ogółem**	871	715	80,2	70,9
2	Przestępstwa o charakterze kryminalnym	473	365	74,5	78,2
3	Przestępstwa o charakterze gospodarczym	88	79	89,8	23,5
4	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	26	25	96,6	100,0
5	Przestępstwa przeciwko mieniu	272	152	55,8	84,2
6	Kradzież cudzej rzeczy	116	52	42,3	85,3
7	Kradzież z włamaniem	115	82	64,6	101,8

Źródło: Biuletyn Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

W analizowanym okresie najliczniej popełniono przestępstwa o charakterze kryminalnym (38%). Przestępstwa przeciwko mieniu stanowiły 29% popełnionych przestępstw ogółem. Przestępstwa o charakterze gospodarczym miały 19% udział w strukturze popełnionych w Gminie Brzozów przestępstw. 7% stanowiła kradzież rzeczy, a 6% kradzież z włamaniem. Najmniejszy udział w strukturze popełnionych przestępstw miały przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu 1%.

Wykres 13. Struktura popełnionych przestępstw w Gminie Brzozów w latach 2010-2013

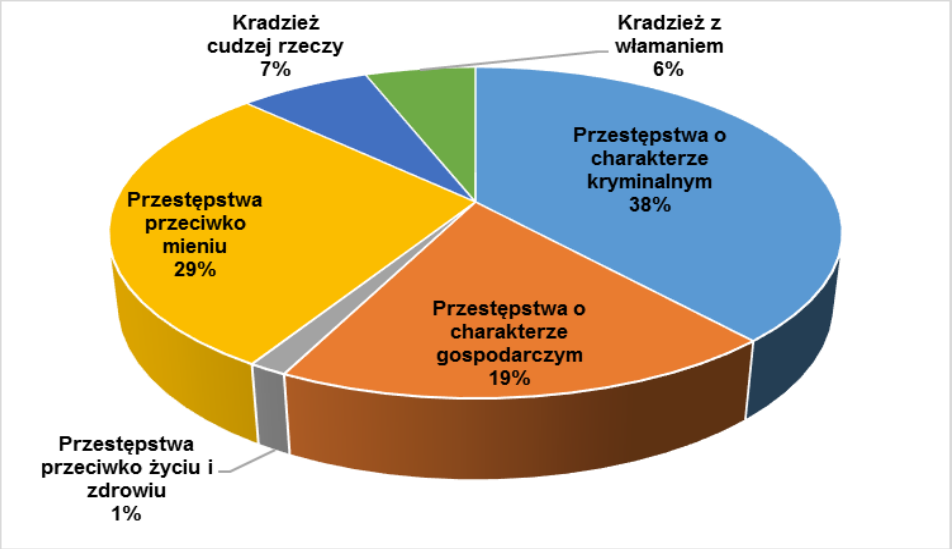

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje zdarzenia drogowe, jakie miały miejsce w Gminie Brzozów w latach 2008-2013.

Tabela 44. Zdarzenia drogowe w Gminie Brzozów w podziale na miejscowości w latach 2008 – 2013

Miejscowość	Liczba zdarzeń	Liczba wypadków	Liczba zabitych	Liczba rannych	Liczba kolizji
2009					
ogółem	**227**	**41**	**2**	**46**	**186**
Brzozów	106	14	0	15	92
Przysietnica	12	3	0	4	9
Stara Wieś	20	7	1	6	13
Górki	6	1	0	2	5
Turze Pole	0	0	0	0	0
Humniska	46	7	1	6	39
Grabownica Starzeńska	26	8	0	12	18
Zmiennica	11	1	0	1	10
2010					
ogółem	**241**	**32**	**1**	**46**	**209**
Brzozów	122	9	0	13	113
Przysietnica	14	4	0	5	10
Stara Wieś	24	3	0	3	21
Górki	2	0	0	0	2
Turze Pole	5	2	0	2	3
Humniska	40	5	1	14	35
Grabownica Starzeńska	30	9	0	9	21
Zmiennica	4	0	0	0	4
2011					
ogółem	**200**	**20**	**6**	**25**	**180**
Brzozów	104	11	2	11	93
Przysietnica	12	0	0	0	12
Stara Wieś	19	2	0	2	17
Górki	5	0	0	0	5
Turze Pole	5	1	0	1	4
Humniska	22	0	0	0	22
Grabownica Starzeńska	29	6	4	11	23
Zmiennica	4	20	6	25	180
2012					
ogółem	**209**	**17**	**3**	**21**	**192**
Brzozów	101	7	1	8	94
Przysietnica	14	1	0	1	13
Stara Wieś	11	0	0	0	11
Górki	3	0	0	0	3
Turze Pole	9	1	0	1	8

Humniska	38	3	0	4	35
Grabownica Starzeńska	26	4	2	6	22
Zmiennica	7	1	0	1	6
2013					
ogółem	**167**	**17**	**2**	**21**	**150**
Brzozów	95	10	0	11	85
Przysietnica	9	0	0	0	9
Stara Wieś	14	4	2	4	10
Górki	7	0	0	0	7
Turze Pole	7	1	0	3	6
Humniska	12	1	0	3	6
Grabownica Starzeńska	17	1	0	1	16
Zmiennica	6	0	0	0	6
2009-2013					
ogółem	**1044**	**127**	**14**	**159**	**917**
Brzozów	528	51	3	58	477
Przysietnica	61	8	0	10	53
Stara Wieś	88	16	3	15	72
Górki	23	1	0	2	22
Turze Pole	26	5	0	7	21
Humniska	158	16	2	26	142
Grabownica Starzeńska	128	28	6	39	100
Zmiennica	32	2	0	2	30

Źródło: Biuletyn Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

W analizowanym okresie najwięcej zdarzeń drogowych miało miejsce w Brzozowie, następnie w Humniskach i Grabownicy. W strukturze zdarzeń drogowych największy udział miały kolizje. W 127 wypadkach drogowych jakie miały miejsce w latach 2009-2013 na terenie Gminy Brzozów zginęło 14 osób, a 159 zostało rannych.

Ochrona ludności, ochrona przeciwpożarowa oraz ratownictwo

Ochronę ludności, ochronę przeciwpożarową oraz ratownictwo na terenie powiatu brzozowskiego, do którego administracyjnie należy Gmina Brzozów zapewnia Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Brzozowie (KP PSP).

Informacja o Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Brzozowie

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej stanowi aparat pomocniczy komendanta powiatowego, przy pomocy którego wykonuje on swoje zadania. Ustawy o ochronie przeciwpożarowej i o Państwowej Straży Pożarnej określiły formę organizacyjną komendy powiatowej. Komendą powiatową kieruje komendant, przy pomocy zastępcy i kierowników komórek organizacyjnych. W skład Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Brzozowie wchodzi jednostka ratowniczo-gaśnicza oraz następujące komórki organizacyjne:

1. wydział operacyjno-rozpoznawczy,
2. wydział organizacyjno-kwatermistrzowski,
3. samodzielne stanowisko pracy d.s. finansowych,
4. jednostka ratowniczo-gaśnicza.

Schemat organizacyjny Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Brzozowie

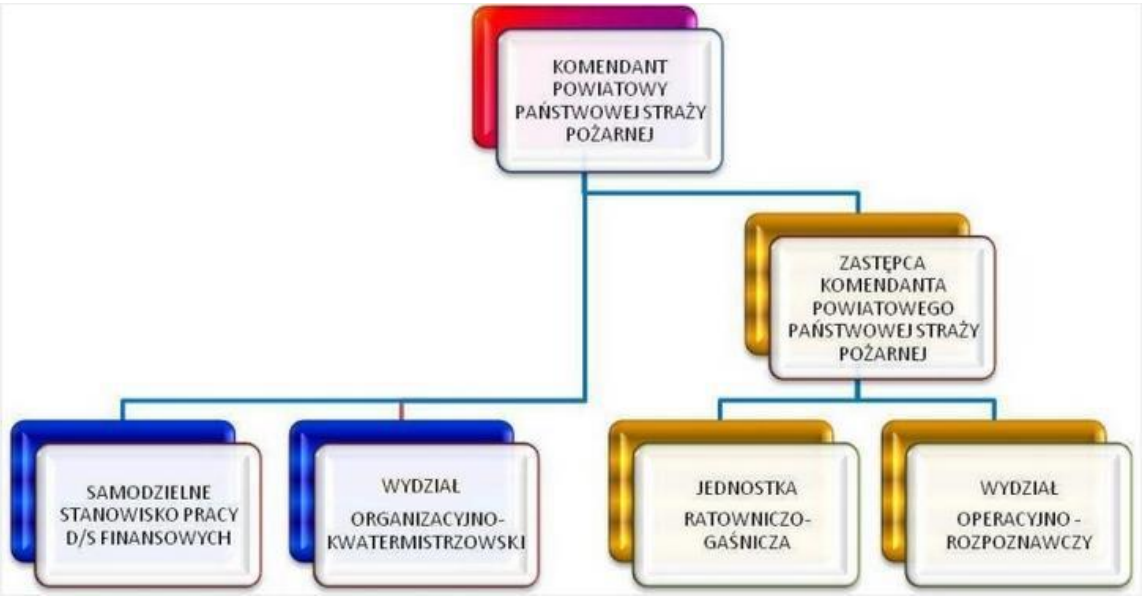

Źródło: http://www.straz.brzozow.pl/index.php?go=site&id=51&sw=0

Komenda Powiatowa PSP w Brzozowie realizuje zadania zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym tut. komendy.

Zadania realizowane przez komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej.

1. Komendant powiatowy wykonuje zadania i kompetencje Państwowej Straży Pożarnej na obszarze powiatu, a w szczególności:

1. jest organem właściwym w postępowaniu administracyjnym, w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej,
2. w razie stwierdzenia naruszenia przepisów przeciwpożarowych, uprawniony jest w drodze decyzji administracyjnej do:
    1. nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym terminie,
    2. wstrzymanie robót (prac), zakazania używania maszyn, urządzeń lub środków transportowych oraz eksploatacji pomieszczeń, obiektów lub ich części, jeżeli stwierdzone uchybienia mogą powodować zagrożenie życia ludzi lub bezpośrednie niebezpieczeństwo powstania pożaru,
3. przynajmniej raz w roku składa informację o stanie bezpieczeństwa ochrony przeciwpożarowej oraz o zagrożeniach pożarowych powiatu,
4. wykonuje polecenie otrzymane od przewodniczącego zarządu gminy lub powiatu w zakresie właściwości Państwowej Straży Pożarnej, zmierzające do usunięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa wspólnoty samorządowej,
5. informuje niezwłocznie komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli nie jest w stanie wykonać polecenia, które otrzymał od przewodniczącego zarządu gminy lub powiatu,
6. współpracuje z radą powiatu w zakresie uchwalania budżetu powiatu,
7. współpracuje z zarządem powiatu w zakresie wykonywania budżetu powiatu,
8. przedkłada staroście do zatwierdzenia programy działania komendy powiatowej,
9. przedstawia radzie powiatu wnioski w sprawie stanowienia aktów prawa miejscowego,
10. zajmuje stanowisko w sprawie przekazywania do użytku obiektów budowlanych,
11. uzgadnia plany operacyjno - ratownicze działań podejmowanych na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń na terenie jednostek organizacyjnych, eksploatujących instalacje mogące spowodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska.
12. przeprowadza kontrole na zlecenie starosty,
13. uczestniczy w pracy zespołu do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa, w którym pełni funkcję zastępcy przewodniczącego,

14. uzgadnia wszelkie sprawy dotyczące ochrony przeciwpożarowej, określone w statucie ochotniczej straży pożarnej.
15. w komendzie powiatowej wraz z jednostką ratowniczo-gaśniczą, jest właściwy do mianowania strażaka na stanowisko służbowe, przenoszenia na inne, powierzania pełnienia obowiązków służbowych na innym stanowisku, zawieszania w czynnościach służbowych albo zwalniania ze służby,
16. na obszarze powiatu, jest właściwy do delegowania lub przenoszenia do innej jednostki organizacyjnej Państwowej Straży Pożarnej,
17. uzgadnia określone przez organizatora imprezy masowej, szczegółowe zasady postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w obiekcie, w którym planuje się przeprowadzenie imprezy,
18. opiniuje wniosek organizatora imprezy masowej o wydanie zezwolenia. na przeprowadzenie imprezy masowej.

2. Ponadto, zadania komendanta powiatowego są następujące:

1. kierowanie komendą powiatową PSP,
2. organizowanie jednostek ratowniczo - gaśniczych,
3. organizowanie na obszarze powiatu krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,
4. dysponowanie oraz kierowanie siłami i środkami krajowego systemu ratowniczo - gaśniczego na obszarze powiatu poprzez swoje stanowisko kierowania,
5. organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczej,
6. współdziałanie z komendantem gminnym ochrony przeciwpożarowej, jeżeli komendant taki został zatrudniony w gminie,
7. rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń,
8. opracowywanie planów ratowniczych na obszarze powiatu,
9. nadzorowanie przestrzegania przepisów przeciwpożarowych,
10. wykonywanie zadań z zakresu ratownictwa,
11. wstępne ustalanie przyczyn oraz okoliczności powstania i rozprzestrzeniania się pożaru oraz miejscowych zagrożeń,
12. organizowanie szkolenia i doskonalenia pożarniczego,
13. szkolenie członków ochotniczych straży pożarnych,
14. współdziałanie z zarządem powiatowym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej

Obecne wyposażenie jednostki stanowią:

- ciężki samochód gaśniczy Star typ GCBA 4/24,
- średni samochód gaśniczy RENAULT M 210 typ GBA 2/24,
- samochód średni gaśniczy Star typ GBA 2/16,
- SH-18 podnośnik hydrauliczny,
- samochód lekki ratownictwa wodnego Land Rower,
- samochód Volkswagen Transporter - Bus,
- samochód ciężarowy Star 200,
- trzy samochody operacyjne (Opel Vectra, Fiat Doblo, Polonez Caro),
- trzy przyczepy specjalistyczne w tym: do oddymiania pomieszczeń, oraz ze sprzętem pływającym (ponton i łódź).

Jednostki zlokalizowane na terenie powiatu brzozowskiego należące do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego:

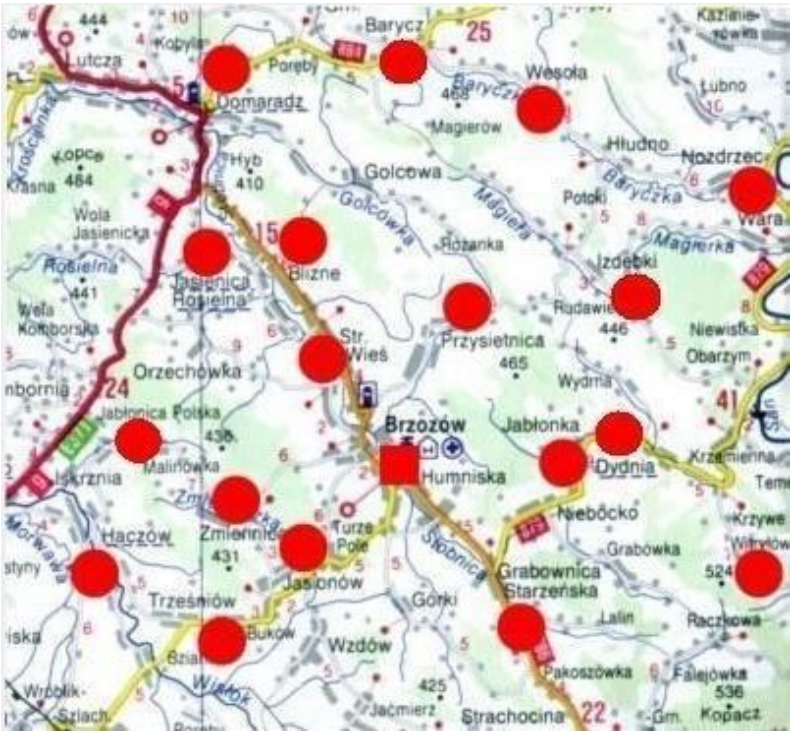

Źródło: http://www.straz.brzozow.pl/index.php?go=site&id=51&sw=0

Legenda:

- KP PSP w Brzozowie
- Jednostka OSP włączona do KSRG

Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza KP PSP w Brzozowie liczy 36 strażaków i działa na obszarze typowo rolniczo-turystycznym, pagórkowatym i pokrytym w 13% lasami mieszanymi i częściowo iglastymi o powierzchni 6700 hektarów. Łączna powierzchnia powiatu wynosi 541,1 km^2 i zamieszkuje na nim ok. 67 tyś. mieszkańców. Graniczy z północy z powiatem rzeszowskim i strzyżowskim, ze wschodu z powiatem przemyskim, z południa z sanockim, i z zachodu z powiatem krośnieńskim. Oprócz rzek Sanu, Wisłoki i Stobnicy oraz licznych dopływów mniejszych potoków i strumyków, są dodatkowo ziemne zbiorniki wodne, betonowe zbiorniki wodne i zastawki wodne.

Działania interwencyjne odnotowane w KP PSP w Brzozowie od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Lp.	Gmina	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe	Razem
1	Brzozów	61	281	18	360
2	Domaradz	8	43	1	52
3	Dydnia	10	57	0	67
4	Haczów	16	52	4	72
5	Jasienica R.	7	56	3	66
6	Nozdrzec	10	18	2	30
Razem		**112**	**507**	**28**	**647**

Źródło: http://www.straz.brzozow.pl/index.php?go=site&id=51&sw=0

W analizowanym 2013 roku w Gminie Brzozów odnotowano 360 interwencji KP PSP.

Zasoby sprzętowe.

Obecne wyposażenie jednostki stanowią:

- **pojazdy**

Lp.	Marka i typ pojazdu	Oznaczenie pożarnicze	Rok produkcji
1.	RENAULT MIDLUM 300 DXI	GBA 2,5/24	2010
2.	STAR- MAN L-80	GCBA 4/24	2003
3.	STAR MAN M-90	GBA 2/16	2005
4.	MAN SH-24	SHD 24	2012
5.	STAR 200 CIĘŻAROWY	SKw	1988
6.	VOLKSWAGEN BUS T 4	SBus	1993
7.	OPEL VECTRA	SOp	2000
8.	FIAT DOBLO	SOp	2004
9.	NISSAN QASHQAI	SOp	2010
10.	LANDROVER DEFENDER 90	SLRw	1994

- **przyczepy**

Lp.	Typ przyczepy	Rok produkcji
1.	Przyczepa DO PRZEWOZU PONTONU	1979
2.	Przyczepa ODDYMIAJĄCA / POMPOWA	1978
3.	Przyczepa DO PRZEWOZU ŁODZI	2006
4.	Przyczepa DO PRZEWOZU AGREGATU PRĄDOTW.	2011

- **motopompy pożarnicze**

Lp.	Typ i oznaczenie pompy /wydajność	Rok produkcji
1.	M-800 TOHATSU MODEL VC72AS 800 l/min	2005
2.	Pompa szlamowa PS-75S 800 l/min	2000
3.	Pompa szlamowa PD-40 1600 l/min	2004
4.	Pompa szlamowa PS-75S 800 l/min	1999
5.	Pompa szlamowa SST-50 HONDA 700l/min	2009
6.	Pompa szlamowa WT40X HONDA 1600l/min	2009
7.	Pompa pływająca NIAGARA 1200l/min	2000

- **inny ważniejszy sprzęt ratowniczy**

Lp.	Typ i oznaczenie	Ilość
1.	Ponton motorowy	6-osobowy
2.	Łódź wiosłowa/motorowa	6-osobowa
3.	Łódź z włókna szklanego KS 310	3-osobowa
4.	Sanie wodno-lodowe	1 kpl.
5.	Piła tarczowa do betonu i stali	3 szt.
6.	Pilarka do drewna	4 szt.
7.	Poduszki pneumatyczne niskiego podnoszenia	2 szt.
8.	Poduszki pneumatyczne wysokiego podnoszenia	2 szt.
9.	Zestawy hydrauliczne do cięcia i rozpierania	2 kpl.
10.	Agregat prądotwórczy z zestawem oświetleniowym	4 kpl.

Zasoby kadrowe

Zgodnie z regulaminem w tut. Komendzie zatrudnionych jest 50 funkcjonariuszy, 2 pracowników służby cywilnej i 1 pracownik służby pomocniczej w wymiarze ½ etatu.

Kadrę komendy stanowią

- ✓ oficerowie - 10 funkcjonariuszy,
- ✓ aspiranci – 15 funkcjonariuszy,
- ✓ podoficerowie – 18 funkcjonariuszy,
- ✓ szeregowcy – 7 funkcjonariuszy.

W systemie zmianowym zatrudnionych jest 41 strażaków - ratowników i 5 dyżurnych PSK, natomiast system codzienny to 9 funkcjonariuszy i 2 pracowników służby cywilnej. Zadania i obowiązki wynikające z ustawy o Państwowej Straży Pożarnej i innych przepisów komenda tut. realizuje w oparciu o obowiązujący Regulamin Organizacyjny KP PSP w Brzozowie.

Zasoby lokalowe

Siedzibą Komendy Powiatowej PSP i JRG PSP w Brzozowie jest budynek remizy z roku 1964, przy ul. Mickiewicza 1.Powierzchnia zabudowy całości wynosi 559m^2, powierzchnia użytkowa 1 281 m^2, powierzchnia całkowita 1 688 m^2, kubatura 6 500 m^3.

Poniżej zamieszczony opis prezentuje rodzaje zagrożeń występujących w Gminie Brzozów

Do potencjalnych zagrożeń Gminy Brzozów mogących spowodować sytuacje kryzysowe, masowe zagrożenia życia i zdrowia ludności lub degradację środowiska naturalnego należy zaliczyć:

A. Katastrofy naturalne:

Zagrożenia spowodowane siłami natury:

- powodzie i zatopienia,
- zjawiska lodowe na rzekach i zbiornikach wodnych,
- gradobicia,
- silne wiatry - huragany,
- zawieje i zamiecie śnieżne,
- susze,

Pożary - punktowe zmagazynowanej paszy słomiastej oraz zwartej zabudowy w sołectwach,
Zagrożenia epidemiologiczne ludzi i epidemii,
Masowe występowanie szkodników i chorób roślin,
Zagrożenia epizootyczne zwierząt.

B. Awarie techniczne związane z rozwojem cywilizacyjnym:

Zagrożenie substancjami niebezpiecznymi,
Katastrofy kolejowe, drogowe i lotnicze,
Katastrofy budowlane,
Zagrożenie radiacyjne.

C. Sytuacje kryzysowe wywołane źródłami społecznymi:

Naruszenia porządku publicznego i działania terroru/bioterroru.

Z analizy położenia geograficznego, ukształtowania terenu, rozmieszczenia skupisk ludności, szlaków komunikacyjnych oraz zasobów naturalnych wynika, że na terenie Gminy Brzozów mogą wystąpić następujące zagrożenia kryzysowe spowodowane rozwojem cywilizacji i działalnością człowieka oraz siłami przyrody:

1. Zagrożenia chemiczno-ekologiczne związane z awariami urządzeń NSCh

Za niebezpieczne substancje chemiczne (NSCh) uznaje się jedną lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia, zdrowia ludzi lub środowiska (substancją niebezpieczną może być surowiec, produkt, półprodukt, odpad, a także substancja powstała w wyniku awarii).

W odniesieniu do Gminy Brzozów, skażenie niebezpiecznymi substancjami chemicznymi może nastąpić w wyniku awarii stacji paliw oraz instalacji umieszczonych w infrastrukturze gospodarczej lub w czasie TSP transportem kołowym.

W przypadku awarii i uwolnienia się toksycznych środków przemysłowych (TSP), w zależności od warunków atmosferycznych, ilości i rodzaju środka mogą wystąpić następujące zagrożenia:

- straty sanitarne;
- zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców w bezpośrednim sąsiedztwie rejonu katastrofy;
- skażenia środowiska;
- paraliż komunikacyjny.

2. Powodzie i podtopienia

Powódź następuje najczęściej w wyniku spiętrzenia wód w rzekach ponad zwykły poziom i wyjścia z koryt rzeki. Rzeki wylewają na skutek podniesienia się poziomu wody: wiosną - z topniejących śniegów, w lecie i jesienią – po ulewnych deszczach, zimą podczas spływu kry i tworzenia się zatoru lodowego zmniejszającego przekrój poprzeczny rzeki. Powodzie stanowią poważne niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi i zwierząt. Powodują ponadto zniszczenia budynków i urządzeń, systemu komunikacyjnego, niszczą zasiewy i uprawy oraz inne dobra materialne. W wielu przypadkach doprowadza do zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki, a skutki mogą być odczuwalne również przez ludność nie dotkniętą powodzią.

Charakterystyka zagrożenia powodziowego Gminy Brzozów.

Powiat Brzozowski należy do terenów o stosunkowo dużym potencjale powodziowym. Obszar powiatu posiada zróżnicowaną budowę geologiczną, topograficzną i specyficzny klimat co powoduje ogromną zmienność występowania przepływów w rzekach. W szczególności występuje zagrożenie przez powodzie roztopowe oraz wezbraniami wodami opadowymi (powodzie letnie). Na obszarze powiatu znajduje się 124,1 km rzek i potoków. Charakteryzują się one znacznymi lecz nierównomiernymi zasobami wodnymi, dużymi zmianami stanów wód, krótkim okresem formowania się fal powodziowych oraz dużą szybkością ich przemieszczania. Tereny zagrożone powodzią obejmują około 3 500 ha. Powierzchnia terenów zabudowanych, zagrożonych powodzią wynosi około 370 ha, na których zamieszkuje około 2 000 osób.

System monitoringu i ostrzegania powodziowego w powiecie brzozowskim

Składa się on z 14 stacji pomiarowych rozmieszczonych na rzekach stwarzających zagrożenie powodziowe. Podstawowym celem systemu jest stałe, bieżące monitorowanie poziomu wody w rzekach, budowanie prognoz krótko i średnioterminowych, a przede wszystkim wczesne ostrzeganie mieszkańców o potencjalnych, bądź zbliżających się zagrożeniach. Zasada działania systemu polega na mierzeniu poziomu lustra wody w rzece, a po przekroczeniu określonych poziomów na automatycznym przesyłaniu informacji drogą smsową do Gminnych i Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz do określonych przez gminy mieszkańców i właścicieli firm funkcjonujących na zagrożonych zalaniem terenach. Ponadto każdy mieszkaniec powiatu posiadający dostęp do Internetu może śledzić poziom wody w korytach rzek za pośrednictwem strony internetowej powiatu brzozowskiego, na której znajduje się link do strony z monitoringiem. Tam podawane są cogodzinne pomiary stanu wody w poszczególnych stacjach. Wszystkie 14 stacji pomiarowych znajduje się na głównych rzekach powiatu i ich dopływach. Znajdują się one w następujących miejscach: gmina Brzozów (w Grabownicy Starzeńskiej na rzece Stobnica, w Humniskach na rzece Leluta, w Humniskach-Skrzyżowanie na rzece Stobnica, w Przysietnicy na rzece Sietnica); gmina Domaradz (w Domaradzu na rzece Stobnica, w Golcowej na rzece Golcówka); gmina Jasienica Rosielna (w Woli Jasienickiej na rzece Rosielna, w Bliznem na rzece Stobnica); gmina Haczów (w Haczowie na rzece Morwawa, w Trześniowie na rzece Wisłok); gmina Nozdrzec (w Izdebkach na rzece Magierówka, w Wesołej na rzece Baryczka); gmina Dydnia (w Niebocku na rzece Grabówka, w Jabłonce na rzece Świnka).

System monitoringu i ostrzegania powodziowego na rzekach stwarzających zagrożenie powodziowe w powiecie brzozowskim - punkty pomiarowe.

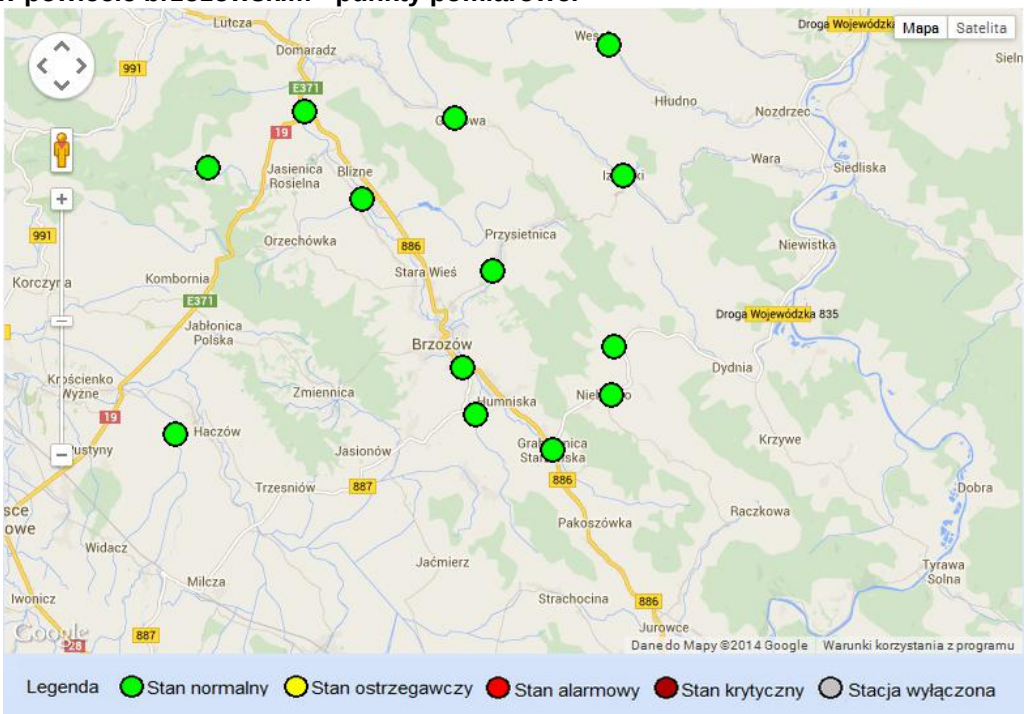

3. Zagrożenie pożarami

Na zagrożenie pożarowe powiatu szczególny wpływ mają:

- zakłady przetwórstwa drzewnego,
- rozwijająca się sieć stacji paliw płynnych,
- zakłady eksploatacji złóż ropy naftowej,
- pożary w rolnictwie: (wypalanie traw i pozostałości roślinnych) (budynków inwentarskich).

Istotnym zagadnieniem związanym z zagrożeniem pożarowym obiektów jest bezpieczeństwo osób w nich przebywających. Zagrożenie pożarowe stwarzają również lasy. Ze względu na drzewostan mieszany, o strukturze wielopiętrowej, podbudowany poszyciem liściastym i bogatym runem złożonym z wielu gatunków roślin zielonych - lasy w całym powiecie zakwalifikowano do III kategorii zagrożenia pożarowego. Jednakże okresy wiosenne oraz długotrwałych susz wpływają niekorzystnie na bezpieczeństwo obszarów leśnych bezpośrednio przyległych do nieużytkowanych obszarów rolnych, ze względu na wypalanie traw (w okolicach lasów i młodników).[16]

Podziemny Magazyn Gazu Ziemnego w Strachocinie

Zakład PMGZ Strachocina położony jest w województwie podkarpackim w gminie Sanok. Na jego powierzchnię składają się grunty wsi **Górki**, Strachocina i Pakoszówka. PMGZ Strachocina prowadzi usługę zatłaczania i odbioru gazu ziemnego z górotworu. Pojemność czynna magazynu wynosi 360 mln nm^3.

Substancje niebezpieczne znajdujące się na terenie PMGZ Strachocina:

- Gaz ziemny,
- Metanol.

Analiza ilości i rodzajów substancji występujących na terenie Podziemnego Magazynu Gazu Ziemnego w Strachocinie wykazała, że ilość substancji zgromadzona na powierzchni stanowi znikome ryzyko wystąpienia poważnej awarii. Istniejący system kontroli instalacji procesowych wyklucza możliwość wypływu znacznej ilości gazu ziemnego.

[16] *Źródło: www.powiatbrzozow.pl, www.straz.brzozow.pl*

Analizę ryzyka wystąpienia awarii przemysłowej dla PMGZ Strachocina przeprowadzono metodą PHA (Preliminary Hazard Analysis) oraz metodą wskaźnika ryzyka RISK SCORE.

Potencjalne zagrożenie na instalacji PMG Strachocina jest ograniczane poprzez stosowanie systemów zabezpieczeń oraz środki organizacyjne i techniczne przewidziane do monitoringu i kontroli procesu zatłaczania i odbioru gazu. W przypadku rozszczelnienia instalacji systemy zabezpieczeń odcinają dopływ gazu do instalacji i odwiertów w sposób automatyczny eliminując zagrożenie.

Ponadto PMGZ Strachocina posiada systemy detekcji gazów palnych, urządzenia i systemy ochrony przeciwpożarowej (m.in. zbiornik wody przeciwpożarowej, podręczny sprzęt gaśniczy).

W pobliżu magazynu i w odległości, na której może wystąpić oddziaływanie niebezpieczne w przypadku emisji gazu nie ma obiektów użyteczności publicznej, które mogą być narażone na bezpośrednie szkody. W procesie zatłaczania i odbioru gazu występują również inne substancje chemiczne. Są to m.in. glikol, woda złożowa, dodatki chemiczne stosowane w procesie odbioru i oczyszczania gazu. Substancje te występują w ilościach nie stwarzających zagrożenia.[17]

4. Zagrożenia związane z wystąpieniem zdarzeń radiacyjnych

Nadzwyczajnym zdarzeniem radiacyjnym nazywamy wydarzenie, które zaszło na terenie kraju lub poza jego granicami związane z materiałem jądrowym, źródłem promieniowania jonizującego, opadem promieniotwórczym lub innymi substancjami promieniotwórczymi.

Na skutek awarii siłowni jądrowych powstają najczęściej straty materialne i ekologiczne na dużym obszarze. Dla życia ludzi bezpośrednie skutki awarii siłowni jądrowych określane są jako awarie o niezbyt dużej ilości strat sanitarnych. Wiąże się to z niemożnością określenia faktycznej ilości zgonów i chorób powstałych na skutek opadu radioaktywnego.

W powiecie brzozowskim, w tym Gminie Brzozów skażenie promieniotwórcze może nastąpić w wyniku awarii reaktorów jądrowych zlokalizowanych w państwach ościennych, w szczególności:

- Słowacji (Mochovce – 419 km, Bohunice - 405 km),
- Ukrainy (Równe - 400 km, Chmielnicki - 432 km).

Nie można wykluczyć zdarzenia radiacyjnego podczas transportu źródeł promieniotwórczych przez teren powiatu, a także zwiększonego promieniowania, którego źródło jest nieznane lub spowodowanego aktem terroru. Z charakteru zagrożenia radiologicznego wynika, że warunkiem skutecznego reagowania i przeciwdziałania skutkom tych zagrożeń jest stworzenie sprawnego systemu wykrywania, zapewniającego ciągłe (nieprzerwane) monitorowanie jego obszaru, a w zakresie przeciwdziałania skutecznych systemów ostrzegania, alarmowania i informowania ludności o zagrożeniu.

Prawdopodobne skutki wystąpienia awarii siłowni jądrowej to:

- zagrożenie dla zdrowia ludzi,
- radioaktywne skażenie terenu,
- skażenie produktów żywnościowych i wody.

5. Gradobicia

Są to intensywne opady gradu najczęściej w połączeniu z burzami, występują sporadycznie, powodując skutki klęski żywiołowej na obszarach do 1 km^2. Zjawiska te w ostatnich latach nasilają się w okresie letnim.

6. Zagrożenia geologiczne (osuwiska)

Ryzyko powstawania osuwisk na terenie gminy determinowane jest miejscowym zaleganiem pokryw zwietrzelinowych na podłożu łupkowym w połączeniu z naturalnymi zjawiskami przyrodniczymi (np. spływ wód po intensywnych opadach deszczu lub z szybko topniejącego śniegu) oraz działalnością człowieka (np. mechaniczne podcięcie skarp i zboczy, dodatkowe obciążenie zbocza przez nasypy lub budynki, wycięcie drzew oraz intensywny ruch kołowy. Najskuteczniejszym sposobem unikania zniszczeń, jakie wynikają z powstania ruchów masowych, jest omijanie terenów predysponowanych do powstawania tych ruchów i wykluczenie z ich zasięgu działalności gospodarczej.

[17] Źródło: http://www.sanok.pgnig.pl/sanok/Bezpieczenstwo/26328

7. Zagrożenie katastrofami budowlanymi budynków wielkopowierzchniowych

Budynki wielkopowierzchniowe takie, jak obiekty handlowe, obiekty szkolne są narażone na zawalenie na skutek zalegania w okresie zimy grubej warstwy zlodowaciałego śniegu i lodu.

Nie można wykluczyć straty wśród ludności i zniszczenia w osiedlach mieszkaniowych powstałych w wyniku uszkodzenia łub awarii urządzeń sieci gazowniczej.

W przypadku katastrof budowlanych prognozowane skutki mogą być następujące:

- zagrożenie dla zdrowia i życia osób znajdujących się w obiekcie,
- zagrożenie obiektów przyległych z koniecznością ewakuacji,
- zagrożenie rozszczelnieniem się instalacji gazowych, a w konsekwencji potencjalne pożary obiektów, które uległy katastrofie.

W większości przypadków katastrofy występują w budynkach użytkowanych, a nie budowanych.

8. Zagrożenia techniczne: katastrofy kolejowe, drogowe i lotnicze

Około 90% działań to akcje ratownictwa technicznego prowadzone podczas zdarzeń w komunikacji (wypadki, katastrofy drogowe). Głównymi czynnikami wpływającymi na fakt wzrostu występowania tych zdarzeń są:

- wzrost liczby pojazdów przy nie zwiększającej się praktycznie powierzchni i jakości dróg;
- wzrost osiąganych przez pojazdy prędkości;
- łamanie przepisów o ruchu drogowym.

Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że duże katastrofy drogowe powstaną w rejonach o zwiększonym natężeniu ruchu, szczególnie na drodze wojewódzkiej relacji Rzeszów - Sanok. Prognozowanymi skutkami drogowych katastrof komunikacyjnych najczęściej są:

- duża liczba poszkodowanych,
- zagrożenie dla ludzi i środowiska pochodzące od substancji niebezpiecznych,
- paraliż komunikacyjny,
- duże straty materialne.

Największe zagrożenie na szlakach kolejowych stanowi transport różnego rodzaju towarów niebezpiecznych. Do najbardziej niebezpiecznych należy zaliczyć transport amoniaku, chloru, płynnej siarki, cyjanowodoru, siarkowodoru, kwasu siarkowego, kwasu solnego, ropy naftowej, benzyny, oleju napędowego.

Zagrożenia techniczne to również wypadki w transporcie lotniczym. Nad terenem korytarz lotniczy, na linii wschód-zachód. Powyższe katastrofy statystycznie charakteryzują się poważnymi stratami materialnymi, dużą liczba ofiar oraz często z problemami dojazdu do miejsca zdarzenia. Do usunięcia skutków takich zdarzeń muszą być zaangażowane znaczne siły i środki zgromadzone w bardzo krótkim czasie.

9. Zagrożenie epidemiologiczne ludzi i epidemii

Na terenie powiatu zagrożenia epidemiologiczne mogą wystąpić w wyniku:

- ✓ spożycia zakażonej żywności (zbiorowe zatrucie bakteryjne lub substancjami chemicznymi, które znalazły się przypadkowo lub zostały dodane świadomie do produktów żywnościowych i wody pitnej np. wodociągów),
- ✓ kontaktu z osobą zakażoną,
- ✓ pogorszenia warunków higieniczno – sanitarnych na terenach, przy utrudnionym dostępie do urządzeń sanitarnych i punktów wody pitnej, szczególnie po przekroczeniu stanów alarmowych wód rzek, co może doprowadzić do zagrożenia epidemiologicznego,
- ✓ ataku bioterrorystycznego.

Wyróżniamy dwa rodzaje rozprzestrzeniania się epidemii:

- ✓ źródło punktowe (żywność, ujęcia wody),
- ✓ poprzez kontakty osobiste.

W pierwszym przypadku występuje nagle i w bardzo krótkim czasie może objąć znaczną grupę osób. Źródłem może być np. zakażona żywność i obejmować w szczególności grupy osób korzystających ze zbiorowych punktów żywienia. Możliwości powstania na szerszą skalę zagrożeń epidemiologicznych

i rozprzestrzeniania się tą metodą należy upatrywać w punktach tj. stołówki w szkołach i przedszkolach, restauracje, punkty zbiorowego żywienia, stołówki na obozach, zimowiskach i koloniach.

W drugim przypadku rozprzestrzenienie epidemii postępuje wolniej, ale jest znacznie trudniejsze do opanowania ze względu na utrudnioną identyfikację źródła.

Zagrożenie epidemiologiczne na terenie gminy może zaistnieć także w wyniku zawleczenia chorób z krajów sąsiedzkich, a zwłaszcza zza wschodniej granicy, (obecnie nie stanowią problemu epidemiologicznego), takich jak: błonica, dur brzuszny i paradury, poliomyelitis, wirusowe zapalenie wątroby typu A oraz cholera. Problem w szczególności wiąże się z podejmowaniem przez obywateli z krajów wschodnich osoby pracy u polskich pracodawców.

Istnieje też prawdopodobieństwo zawlekania chorób wysokozakaźnych, o bardzo ciężkim przebiegu i wysokim odsetku śmiertelności w przypadku coraz częstszych powrotów osób z krajów o odmiennym klimacie oraz egzotycznych, w tym przebywających stosunkowo długo poza rejonami zurbanizowanymi. Do podstawowych chorób zakaźnych związanych z turystyką do krajów zwiększonego ryzyka turystyką do krajów zwiększonego ryzyka możemy zaliczyć dżumę, żółtą febrę, cholerę, gorączkę krwotoczną oraz choroby wywołane wirusami Marburg i Ebola.

Inną chorobą zakaźną która może stwarzać zagrożenie epidemiologiczne, jest ospa prawdziwa. Wysoka zaraźliwość tej choroby przy braku dostatecznych zapasów szczepionki może doprowadzić do epidemii na szeroką skalę. W obecnej sytuacji wystąpienie tej choroby należy wiązać z aktami bioterroryzmu.

W zależności od rodzaju epidemii mogą być podjęte działania:

- ✓ obowiązkowe szczepienia,
- ✓ czasowa izolacja dużych grup łudzi,
- ✓ wydanie zakazu wstępu na tereny objęte epidemią,
- ✓ określenie zasad zachowania z jednoczesnym ograniczeniem przebywania w zagrożonym rejonie.

10. Zagrożenie epizootyczne zwierząt

Zachorowania (epidemie) mogą wystąpić także wśród zwierząt i w skrajnych przypadkach powodować masowe ich padanie. Sytuacja taka, oprócz znacznych strat materialnych stwarza także niebezpieczeństwo przeniesienia się niektórych chorób na ludzi. Epizootyczne zagrożenie zwierząt gospodarskich może wystąpić przede wszystkim w rejonach katastrofalnych zatopień i powodzi.

Jednocześnie w związku z wystąpieniem na terenie Polski wirusa H5N1 nie wyklucza się możliwości powstania ognisk ptasiej grypy w miejscach zatrzymywania się dzikich ptaków. Możliwość pojawienia się masowych zachorowań zwierząt może także nastąpić w dużych kompleksach leśnych dzikich, wolno żyjących zwierząt mogących rozprzestrzeniać groźne, także dla człowieka choroby zakaźne, np. wściekliznę, gruźlicę, itp.

11. Masowe występowanie szkodników i chorób roślin

Epidemie chorób grzybowych i inwazje szkodników mogą powodować:

1. W roślinach uprawnych, drzewach i krzewach owocowych - znaczne zmniejszenie plonów owoców, warzyw, zbóż i roślin okopowych lub nawet zupełne zniszczenie upraw (plonów), zmniejszenie podaży owoców i warzyw na rynku lokalnym, a tym samym wzrost cen, ograniczenie produkcji zwierzęcej (drobiu, trzody chlewnej) oraz produkcji mleka, utratę przydatności spożywczej dla łudzi, porażonych chorobami lub zaatakowanych przez szkodniki roślin uprawnych i konieczności przeznaczenia ich na paszę, wzrost strat w przechowalnictwie, zmniejszenie plonów w roku następnym.
2. W krzewach nieowocowych, roślinach ozdobnych oraz lasach - osłabienie kondycji drzew, krzewów i roślin, do zamierania włącznie, częściową lub całkowitą utratę liści przed okresem jesiennym, znaczne ograniczenie (w stosunku do normalnych) przyrostów pędów, przebarwienie i odkształcenie liści, spowodowane chorobami grzybowymi lub żerowniem szkodników o aparacie gębowym ssącym.

12. Silne wiatry, huragany i śnieżyce

Zmieniający się klimat na obszarze Europy zachodniej i środkowej powoduje powstawanie zjawisk charakterystycznych do tej pory dla obszarów występowania monsunów. Zwiększa się częstotliwość takich zjawisk atmosferycznych jak huraganowe wiatry, katastrofalne ulewy oraz intensywne śnieżyce. Coraz częściej skutki gwałtownych zjawisk atmosferycznych odczuwalne są na terytorium naszego kraju. Huragany określane są jako wiatry wiejące z prędkością powyżej 35 m/s (12 w skali Beauforta). Odmiana huraganów są rzadko występujące trąby powietrzne o zasięgu oddziaływania kilkudziesięciu metrów jednakże według przewidywań stacji synoptycznych, ich częstotliwość może sukcesywnie wzrastać.

Skutkami gwałtownych zjawisk atmosferycznych mogą być:

- zagrożenie dla życia i zdrowia ludności,
- katastrofy budowlane,
- zniszczenia w infrastrukturze szczególnie energetycznej i telefonicznej,
- zalania domów, obiektów przemysłowych,
- zniszczenia w środowisku naturalnym,
- paraliż komunikacyjny,
- w przypadku śnieżyc odcięcie niektórych rejonów.

13. Susze

Długotrwały i znaczny niedostatek opadów przy towarzyszącej mu zwykle podwyższonej temperaturze i niższej wilgotności powietrza, powoduje wyczerpanie zapasu wody w glebie, co w rezultacie pociąga za sobą spadek lub zniszczenie roślinności, upraw. Susza może nabrać charakteru klęski żywiołowej i spowodować poważne zakłócenia, przez wyschnięcie rzek, katastrofalny brak wody dla ludności, zwierząt i przemysłu, wysychania upraw i zasiewów, itp.

14. Naruszenie porządku publicznego - akty terroru/bioterroru

Poważnym zagrożeniem mogą być zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego spowodowane poprzez:

- blokady dróg, budynków administracji publicznej oraz demonstracje i strajki prowadzące do paraliżu komunikacji lub zakładów pracy;
- zamieszki i burdy uliczne oraz na stadionach o charakterze chuligańskim prowadzące w skrajnych przypadkach do znacznej dewastacji i niszczenia mienia oraz stwarzających zagrożenie życia i zdrowia ludności;
- wymuszenie należności pieniężnych.

Skutkami zakłócenia porządku publicznego na masową skalę mogą być :

- straty materialne,
- paraliż instytucji publicznych,
- określona ilość poszkodowanej ludności,
- zakłócenia komunikacyjne.

15. Zagrożenia będące powodem wprowadzenia stanu klęski żywiołowej

Zagrożenia o dużej skali określone w ustawie o stanie klęski żywiołowej powodujące konieczność ograniczeń praw wolności i obywatela - mogą wywołać duże straty w ludności, środowisku i infrastrukturze.

16. Zagrożenia będące powodem wprowadzenia stanu wyjątkowego

Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego mogące być wynikiem długotrwałej sytuacji kryzysowej lub destabilizacji polityczno-militarnej w regionie. Istnieje bardzo małe prawdopodobieństwo wystąpienia tego zagrożenia.

17. Zagrożenia będące powodem wprowadzenia stanu wojennego

Czynniki warunkujące zewnętrzne zagrożenie państwa:

Rodzaj zagrożenia
Wystąpienie zdarzeń radiacyjnych
Zagrożenie epidemiczne ludzi i epidemii
Zagrożenie epizootyczne zwierząt
Wystąpienie zagrożenia hydrologiczno-meteorologicznego
Wystąpienie poważnych awarii
Zagrożenie bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym
Nietypowe sytuacje kryzysowe
Wprowadzenie stanu klęski żywiołowej
Wprowadzenie stanu wyjątkowego
Wprowadzenie stanu wojennego

Wykaz dokumentów dotyczących zarządzania kryzysowego, obronności, obrony cywilnej mających wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców gminy:

1. W zakresie zarządzania kryzysowego

- ✓ „Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego" opracowany w 2012 roku i zatwierdzony przez Starostę Brzozowskiego w dniu 11.10.2012 r.
- ✓ „Plan Operacyjny Bezpośredniej Ochrony Przed Powodzią Dla Gminy Brzozów" opracowany w kwietniu 2012 roku.
- ✓ „Plan Ewakuacji II Stopnia Ludności, Zwierząt i Mienia na wypadek masowego zagrożenia" opracowany we wrześniu 2009 r. uzgodniony ze Starostą Brzozowskim, Komendą Powiatową Policji, Komendą Powiatową PSP oraz Powiatowym Państwowym Inspektorem Sanitarnym.
- ✓ „Dokumentacja Zapewnienia Funkcjonowania Publicznych Urządzeń Zaopatrzenia w Wodę w warunkach specjalnych" opracowany w 1997 r. uzgodniony z Dyrektorem Wydziału Ochrony Środowiska PUW, Głównym Geologiem Wojewódzkim oraz Powiatowym Państwowym Inspektorem Sanitarnym

2. W zakresie obronności

- ✓ „Plan Przygotowań Podmiotów Leczniczych Gminy Brzozów Na Potrzeby Obronne Państwa" opracowany w miesiącu lutym 2013 r. i zatwierdzony przez Wojewodę Podkarpackiego w miesiącu kwietniu 2013 r.
- ✓ „Plan Operacyjny Funkcjonowania Gminy Brzozów w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny" opracowany w sierpniu 2011 r. i zatwierdzony przez Wojewodę Podkarpackiego.

3. W zakresie obrony cywilnej

- ✓ „Plan Obrony Cywilnej Gminy Brzozów" opracowany w 2011 roku i zatwierdzony przez Starostę Brzozowskiego.

Na terenie Gminy Brzozów prowadzony jest monitoring stanu każdego z wymienionych wyżej zagrożeń.

Informacja o Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego

Na terenie powiatu brzozowskiego, do którego administracyjnie należy Gmina Brzozów działa Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Do zadań Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego należy:

1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zbierania i zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa.

Zadania PCZK w godzinach pracy Starostwa Powiatowego w Brzozowie realizuje Wydział Porządku Publicznego, Bezpieczeństwa, Obronności i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Brzozowie z siedzibą przy ul. 3-maja 51 w Brzozowie, 36-200 Brzozów.

Jednostki OSP w Gminie Brzozów

Na terenie Gminy Brzozów działają następujące Ochotnicze Straże Pożarne.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przynależność do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego	Stan techniczny i parametry budynków OSP	Zasoby sprzętowe jednostki	Zasoby ludzkie jednostki	Zakres prowadzonych przez jednostkę działań
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Grabownica Starzeńska	Tak	*Budynek OSP Grabownica Starzeńska* **Rok budowy obiektu:** 1974, **Technologia wykonania:** budynek wykonany w technologii tradycyjnej. **Wymiary:** długość 27 m, szerokość: 15,80 m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 613 m^2 **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody - instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: - samochód STAR 266 GBA 2,5/16 z 1995r. - samochód RENAULT TRAFIC GLM z 1999r. – motopompa TOHATSU VC82ASE z 2012r. – motopompa PO5 M8/8 z 1976r. – motopompa PO5 M8/8 z 1987r. – agregat prądotwórczy HONDA EC7000P z 2011r. – agregat prądotwórczy ROCKWORT NTK 303 +maszt oświetleniowy 2x1000W z 2006r. – pompa szlamowa HONDA WT20X z 2010r. – pompa szlamowa SOLIDS 3S5 z 2002r. – pompa pływająca KAWASAKI AQUAFAST z 2007r. – pompa elektryczna z rozdrabniaczem WQ-15-7-1.1 z 2008r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 290 z 2002r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2011r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Robert Pilszak – Wiceprezes-Naczelnik: Piotr Sobaś – Wiceprezes: Jan Suwała – Z-ca Naczelnika: Paweł Burnat – Sekretarz: Bartłomiej Rogula – Skarbnik: Stanisław Misztak – Gospodarz: Józef Wolanin – Kronikarz: Piotr Czubski – Członek: Andrzej Sabat Druhowie: 50 osób	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Górki	Nie	*Budynek OSP Górki* **Rok budowy obiektu:**1970r. **Technologia wykonania:** budynek wykonany w technologii tradycyjnej. Wymiary: długość: 38,70 m, szerokość: 17,55 m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 676 m^2 **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód STAR 266 GBM 2,5/8 z 1979r. – samochód FORD TRANSIT GLM 8 z 1999r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Jacek Fiedyń – I Wiceprezes: Zbigniew Graboń – II Wiceprezes Leszek Łukaszewskl – Wiceprezes-Naczelnik: Rafał Graboń	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w

		-instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	– motopompa PO5 M8/8 z 1984r. – motopompa PO5 M8/8 – brak możliwości odczytania daty produkcji – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2001r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2010r. – pompa pływająca HONDA NIAGARA 1 z 2000r. – agregat prądotwórczy EPM 950/950W z 2006r. – agregat prądotwórczy HONDA EA 3000+maszt oświetleniowy + najaśnice 3x500W z 2011r. pilarka łańcuchowa STHIL 018 z 2001r.	– Z-ca Naczelnika: Andrzej Superson – Sekretarz: Izabela Ździarska – Skarbnik Krzysztof Bednarczyk – Gospodarz: Paweł Florek Druhowie: 35 osób	czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Humniska	Tak	*Budynek OSP Humniska* **Rok budowy obiektu:** 1972 **Technologia wykonania:** budynek budowany w technologii tradycyjnej. **Wymiary:** długość:38,85 m, szerokość: 13,60m, **kubatura:** pow. użytkowa budynku 509 m^2, kubatura 3 810m^3 **Stan techniczny:** dobry **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody - instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja i klimatyzacja - budynek podłączony do kanalizacji.	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód STAR 244 GBA 2,5/16 z 1992r. – samochód FORD TRANSIT GLM 8 z 1997r. – motopompa TOHATSU VC82ASE M16/8 z 2010r. – motopompa PO5 M8/8 z 1990r. – agregat prądotwórczy HONDA EC 2200 2 kW z najaśnicami 2x500W z 2003r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2003r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Mariusz Fic – Naczelnik: Marcin Adamski – Z-ca Naczelnika: Andrzej Dżoń – Sekretarz: Łukasz Szałajko – Skarbnik: Helena Wojnar – Gospodarz: Krzysztof Adamski Druhowie: 38 osób.	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Przysietnica	Tak	*Budynek OSP w Przysietnicy*	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamiesz-	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Roman Szarek	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności

		 Rok budowy obiektu: 1964 **Technologia wykonania:** budynek wykonany w technologii tradycyjnej. **Wymiary**: długość: 27,44 m, szerokość: 19,10 m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 687 m^2, kubatura 3 720m^3, **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody - instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja i klimatyzacja	czone zestawienie: – samochód MERCEDES BENZ ATEGO 1329 GBA 2,5/16 z 2010r. – samochód GAZ GAZELA GLBA 0,3/06 z 2009r. – motopompa TOHATSU VC82ASE z 2012r. – motopompa PO5 M8/8 z 1978r. – motopompa PO5 M8/8 z 1983r. – motopompa PO5 M8/8 z 1992r. – agregat prądotwórczy GEKO 2801 z 2010r.+masz oświetleniowy + przenośne najaśnice 3x500W – agregat prądotwórczy HONDA EC7000P z 2011r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2002r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2009r. – pompa pływająca HONDA NIAGARA 1 z 2001r. – pompa elektryczna z rozdrabniaczem WQ-15-7-1.1 z 2011r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 290 z 2002r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2010r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2011r. – piła do betonu i stali STHIL TS 400 z 2010r.	– Wiceprezes-Naczelnik: Władysław Szczepek – Wiceprezes: Ryszard Szczepek – Wiceprezes: Dominik Rzepka – Z-ca Naczelnika: Tomasz Buczkowicz – Sekretarz: Tadeusz Rogowski – Skarbnik: Józef Szczepek – Gospodarz: Damian Wrona – Członek zarządu: Marcin Szczepek Druhowie: 53 osoby	mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
OSP BRZOZÓW	Nie	**Rok budowy obiektu:**1973r. **Technologia wykonania:** budynek budowany w technologii tradycyjnej. Wymiary: długość: 20,25 m, szerokość: 9,40 m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 215 m^2, kubatura 980 m^3, **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody -instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód FORD TRANSIT GLM z 2002r. – motopompa PO5 M8/8 z 1977r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2009r. – pompa pływająca HONDA NIAGARA 1 z 2002r. – agregat prądotwórczy HONDA EC 2200 2kW z 2005r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Andrzej Biesiada – Z-ca Prezesa: Stanisław Dobrowolski – Wiceprezes-Naczelnik: Marek Czuchra – Z-ca Naczelnika: Dariusz Zubel – Sekretarz: Andrzej Lasek – Skarbnik: Jadwiga Kopczyk – Gospodarz: Ryszard Rygiel Druhowie: 35 osób	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności

					kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Stara Wieś	Tak	*Budynek OSP w Starej Wsi* **Rok budowy obiektu:** 1988, **Technologia wykonania:** budynek budowany w technologii tradycyjnej. **Wymiary:** długość: 25,60m, szerokość: 18,20m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 981,32m^2, **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody - instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód MERCEDES BENZ ATEGO 1529 GCBA 4/32 z 2010r. – samochód FORD TRANSIT GLM z 1997r. – samochód ŻUK GLM 8 z 1987r. – przyczepka gaśnicza z 1979r. – motopompa TOHATSU VC82ASE z 2010r. – motopompa PO5 M8/8 z 1986r. – motopompa PO5 M8/8 z 1987r. – agregat prądotwórczy GEKO 2801 z 2010r.+masz 2x1000W+przenośne najaśnice 3x500W – agregat prądotwórczy GEKO 2,1kW z 2006r. – agregat prądotwórczy HONDA EC7000P z 2011r. – pompa szlamowa HONDA WT40X z 2011r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2008r. – pompa szlamowa ROBIN EY-20 z 2002r. – pompa elektryczna z rozdrabniaczem WQ-15-7-1.1 z 2010r. – pilarka do drewna SOLO 639 z 2006r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2011r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Marian Dydek – Wiceprezes-Naczelnik: Stanisław Chrobak – Wiceprezes: Marian Data – Z-ca Naczelnika: Marek Kostka – Sekretarz: Stanisław Bober – Skarbnik: Adam Szarek – Gospodarz: Marek Kostka – Kronikarz: Bogdan Gdula – Członek: Stanisław Żmuda Druhowie: 62 osoby	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Turze Pole	Nie	*Budynek OSP Turze Pole*	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód STAR 244 GBAM 2,5/16+8 z 1979r. – samochód VOLKSWAGEN T5 z 2004r. – motopompa TOHATSU	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Leszek Anyszewski – Wiceprezes Łukasz Wajda – Naczelnik: Piotr Pawlikowski – Z-ca Naczelnika: Dariusz Bodzioch	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń eko-

		 Rok budowy obiektu:1978r. **Technologia wykonania:** budynek wykonany w technologii tradycyjnej. Wymiary: długość 22 m , szerokość: 11 m **kubatura:** powierzchnia użytkowa budynku 410,60 m^2, kubatura 1 927,20m^3, **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody -instalacja kanalizacyjna - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	VC82ASE z 2013r. – motopompa PO5 M8/8 z 1979r. – motopompa PO7 M8/8 z 1996r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2004r. – agregat prądotwórczy GEKO 2801+najaśnice 3x500W z 2010r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2010r.	– Sekretarz: Bogusław Wojtowicz – Skarbnik: Andrzej Ryń – Gospodarz: Robert Federczak Druhowie: 32 osoby	logicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.
Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Zmiennica	Tak	*Budynek OSP Zmiennica* **Rok budowy obiektu:**1994r. **Technologia wykonania:** budynek wykonany w technologii tradycyjnej. **Wymiary:** długość 23 m, szerokość: 11,50 m **Stan techniczny:** dobry, **Wyposażenie budynku:** - instalacja wodociągowa zimnej i ciepłej wody - instalacja grzewcza – piec C.O. na gaz - instalacja elektryczna - wentylacja	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód MERCEDES BENZ ATEGO 1629 GBA 4,5/16/4 z 2013r. – samochód UAZ GLM z 1989r. – motopompa TOHATSU VC82ASE z 2010r. – motopompa PO5 M8/8 z 1988r. – pompa szlamowa INTEK 190 z 2005r. – pompa pływająca HONDA NIAGARA 1 z 2007r. – pompa elektryczna z rozdrabniaczem WQ-15-7-1.1 z 2009r. – pilarka łańcuchowa STHIL MS 440 z 2011r. – pilarka łańcuchowa HUSQWARNA 346XP z 2005r. – piła do betonu i stali STHIL TS 400 z 2008r. – agregat prądotwórczy CLICK	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Krzysztof Kosztyła – I Wiceprezes: Stefan Michalski – II Wiceprezes: Ryszard Materna – Wiceprezes-Naczelnik: Tomasz Tesznar – Z-ca Naczelnika: Zbigniew Fiedeń – Sekretarz: Mateusz Adamczak – Skarbnik Sylwester Tesznar – Kronikarz: Dawid Nowak – Gospodarz: Piotr Chrobak Druhowie: 58 osób	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.

			3500R+maszt oświetleniowy – + najasnica 500W z 2004r. – agregat prądotwórczy HONDA EC7000P z 2011r.		
OSP WOLA GÓRECKA	Nie	OSP Wola Górecka posiada część garażową budynku na lekki samochód pożarniczy oraz sprzęt jaki jest na stanie OSP. Budynek starej remizy ze względu stan techniczny jest w trakcie rozbiórki.	Jednostka dysponuje sprzętem ratowniczo-gaśniczym, którego wykaz prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie: – samochód ŻUK A 15B GLM 8 z 1988r. – motopompa PO5 M8/8 z 1982r. – pompa szlamowa HONDA WT30X z 2010r.	Zarząd OSP, w składzie: – Prezes: Ryszard Stankiewicz – Naczelnik: Mirosław Kędra – Z-ca naczelnika Michał Krynicki – Sekretarz: Bogdan Draguła – Skarbnik: Jan Pecka – Gospodarz: Kamil Florczak – Członek: Antoni Florek Druhowie: 23 osoby	Celem stowarzyszenia jest: – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami. – Branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. – Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. – Rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej. – Uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie oraz zasoby internetowe

Kolejna tabela przedstawia udział z działaniach ratowniczych jednostek OSP z Gminy Brzozów w latach 2008 – 2013.

Miejscowość (siedziba jednostki OSP)	**Liczba zagrożeń**						**Ogółem**	
	Pożary		**Miejscowe zagrożenia**		**Alarmy fałszywe**			
	Na terenie własnego działania	**Poza terenem własnego działania**	**Na terenie własnego działania**	**Poza terenem własnego działania**	**Na terenie własnego działania**	**Poza terenem własnego działania**	**Na terenie własnego działania**	**Poza terenem własnego działania**
Rok 2009								
OSP Brzozów	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Humniska	6	2	9	0	0	0	15	2
OSP Grabownica Starzeńska	6	1	5	0	0	0	11	1
OSP Górki	4	0	106	0	0	0	110	0
OSP Przysietnica	6	1	15	0	0	0	21	1
OSP Stara Wieś	10	1	0	0	0	0	10	1
OSP Turze Pole	2	0	19	0	0	0	21	0
OSP Wola Górecka	1	0	4	0	0	0	5	0

OSP Zmiennica	4	0	13	0	0	0	17	0
Razem:	**39**	**5**	**171**	**0**	**0**	**0**	**210**	**5**
Rok 2010								
OSP Brzozów	0	0	10	1	0	0	10	1
OSP Humniska	5	0	8	0	0	0	13	0
OSP Grabownica Starzeńska	8	1	61	0	0	0	69	1
OSP Górki	4	0	40	0	0	0	44	0
OSP Przysietnica	6	1	15	1	0	0	21	2
OSP Stara Wieś	5	1	40	0	0	0	45	1
OSP Turze Pole	1	0	4	0	0	0	5	0
OSP Wola Górecka	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Zmiennica	2	0	57	2	0	0	59	0
Razem:	**30**	**3**	**235**	**5**	**0**	**0**	**265**	**8**
Rok 2011								
OSP Brzozów	0	0	3	0	0	0	3	0
OSP Humniska	5	0	8	0	0	0	13	0
OSP Grabownica Starzeńska	5	1	9	0	0	0	14	1
OSP Gorki	8	0	7	0	0	0	15	0
OSP Przysietnica	5	0	4	0	0	0	9	0
OSP Stara Wieś	7	2	4	0	0	0	11	2
OSP Turze Pole	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Wola Górecka	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Zmiennica	0	0	11	0	0	0	11	0
Razem:	**30**	**3**	**46**	**0**	**0**	**0**	**76**	**3**
Rok 2012								
OSP Brzozów	0	0	1	0	0	0	1	0
OSP Humniska	20	0	6	0	0	0	26	0
OSP Grabownica Starzeńska	7	0	5	0	0	0	12	0
OSP Górki	8	0	7	0	0	0	15	0
OSP Przysietnica	12	3	4	0	0	0	16	3
OSP Stara Wieś	12	2	7	0	0	0	19	2
OSP Turze Pole	3	0	0	0	0	0	3	0
OSP Wola Górecka	1	0	0	0	0	0	1	0
OSP Zmiennica	4	2	7	0	0	0	11	2
Razem:	**67**	**7**	**37**	**0**	**0**	**0**	**104**	**7**
Rok 2013								
OSP Brzozów	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Humniska	11	0	6	0	0	0	17	0
OSP Grabownica Starzeńska	4	1	7	0	0	0	11	1
OSP Górki	5	0	9	0	0	0	14	0

OSP Przysietnica	6	3	3	0	0	0	9	3
OSP Stara Wieś	7	3	3	0	1	0	10	3
OSP Turze Pole	2	0	0	0	0	0	2	0
OSP Wola Górecka	0	0	0	0	0	0	0	0
OSP Zmiennica	3	0	9	0	0	0	12	0
Razem:	**38**	**7**	**37**	**0**	**0**	**0**	**75**	**7**

Opis zagrożeń w Gminie Brzozów (np. według planu reagowania kryzysowego, lub innego tego rodzaju dokumentu)

Na bezpieczeństwo i funkcjonowanie gminy będą miały wpływ różnorodne czynniki wynikające z wyzwań i zagrożeń tak o zasięgu globalnym jak i regionalnym, do których należy zaliczyć zagrożenia czasu pokoju o charakterze kryzysowym spowodowane rozwojem cywilizacji, działalnością człowieka, bądź na skutek działania sił przyrody, a także zagrożenia kryzysowe będące wynikiem niestabilności regionalnej, rozprzestrzenianiem broni masowego rażenia i terroryzmu oraz zagrożenia wojenne.

Z analizy położenia geograficznego, ukształtowania terenu, rozmieszczenia skupisk ludności, zakładów przemysłowych, szlaków komunikacyjnych oraz zasobów naturalnych do potencjalnych zagrożeń gminy Brzozów mogących spowodować masowe zagrożenia dla życia i zdrowia ludności należy zaliczyć:

1) klęski żywiołowe:
- katastrofalne powodzie i zatopienia;
- pożary przestrzenne kompleksów leśnych oraz zwartej zabudowy;
- działania sił przyrody (huragany, gradobicia, śnieżyce itp.;
- susza;

2) katastrofy technologiczne:
- uwolnienie materiałów promieniotwórczych;
- uwolnienie toksycznych środków przemysłowych (TSP);

3) katastrofy ekologiczne:
- skażenie gleby i wody;
- skażenie powietrza;

4) katastrofy budowlane.

5) katastrofy komunikacyjne:
- drogowe;
- lotnicze;

6) katastrofalne awarie komunalne:
- sieć gazowa;
- sieć wodociągowa;
- sieć energetyczna;

7) zakażenia biologiczne ludzi i zwierząt o charakterze epidemii i epizoocji;

8) ataki terrorystyczne:
- obiekty użyteczności publicznej;
- obiekty komunikacyjne (dworce, mosty, węzły drogowe);
- obiekty komunalne (gazowe, energetyczne, wodociągowe).

1. KLĘSKI ŻYWIOŁOWE

1.1 Katastrofalne powodzie i podtopienia

Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Brzozów może wystąpić na skutek długotrwałych opadów deszczu, nagłych roztopów śniegu oraz lokalnych nawalnych deszczy. Zagrożenie powodziowe występuje przede wszystkim na terenach położonych w dolinie rzeki Stobnicy obejmując miejscowości Humniska, Brzozów, Stara Wieś.
Podtopienia mogą wystąpić w dolinach lokalnych potoków:

- Sietnica - przepływający przez miejscowość Przysietnica;
- Zmienniczka - przepływający przez miejscowość Zmiennica;
- Leluta - przepływający przez sołectwo Humniska-Skrzyżowanie.

Na podstawie operatu przeciwpowodziowego dla gminy Brzozów oraz wieloletnich obserwacjach skutków wylewów rzeki Stobnica i lokalnych potoków w strefie zalewowej mogą się znaleźć:

- w miejscowości Humniska - 50 gospodarstw, 200ha gruntów;
- w miejscowości Stara Wieś - 20 gospodarstw, 400ha gruntów;
- w miejscowości Brzozów - hurtownie i instytucje publiczne, 200ha gruntów;
- w miejscowości Przysietnica - 40 gospodarstw, 200ha gruntów.

Zniszczenia i straty mogą wystąpić na skutek zalania piwnic w budynkach indywidualnych, zalania studni kopanych, zamulenia urządzeń melioracyjnych, zalania zasiewów i zbiorów rolnych, jak również zalania towarów konsumpcyjnych w hurtowniach zlokalizowanych przy ul. Kościuszki w Brzozowie.

Wnioski wynikające z zagrożenia

W razie powodzi na terenie gminy wystąpi zwiększone zapotrzebowanie na usługi sanitarno-epidemiologiczne oraz medyczne i psychologiczne, a w rejonach akcji ratowniczych również na doraźną pomoc medyczną. Przy działaniach tych mogą występować trudności w zapewnieniu ciągłości funkcjonowania placówek wynikających przede wszystkim z ograniczeń transportowych i zaopatrzeniowych.
Na terenach popowodziowych może wystąpić zagrożenie epidemiologiczne i epizootyczne. Należy się również liczyć z potrzebą dostaw wody pitnej i żywności do domostw dotkniętych klęską powodzi.

1.2 Pożary przestrzenne kompleksów leśnych oraz zwartej zabudowy.

Na terenie gminy występuje zagrożenie pożarowe obejmujące:

- ✓ zwartą zabudowę centrum miasta;
- ✓ teren kopalń ropy naftowej w m. Grabownica Starzeńska i Turze Pole;
- ✓ teren stacji benzynowych w Brzozowie ul. Rzeszowska (PKN „Orlen", „Biskar" S.A), ul. Boh. II Wojny Św. (PUH „Eton") oraz stacje paliw zlokalizowane w zakładach pracy;
- ✓ tereny leśne.

Lasy zajmują 2 462ha, co stanowi 23,9% powierzchni gminy i są zakwalifikowane do III kategorii zagrożenia pożarowego. W sąsiedztwie kopalń znajdują się kompleksy leśne, które w wyniku awarii zbiorników ze zgromadzonymi surowcami ropy stwarzają zagrożenie o znacznym zasięgu.
W wyniku awarii na stacjach paliw zagrożenie obejmuje przyległy teren oraz osoby i pojazdy znajdujące się na ich terenie.

Wnioski wynikające z zagrożenia:

W czasie pożaru o dużym zasięgu, może wystąpić duże zapotrzebowanie na usługi medyczne związane z udzielaniem pierwszej pomocy medycznej, a także związane z leczeniem zatruć i oparzeń. W wyniku zagrożenia pożarowego obejmującego tereny kopalń ropy dodatkowo zaistnieje zagrożenie skażeniem gleby i wody. W wyniku zagrożenia pożarowego określa się straty wśród ludności na ok. 400 osób.

2. KATASTROFY TECHNOLOGICZNE

2.1 Uwolnienie materiałów promieniotwórczych.

Cały obszar gminy może znaleźć się w strefie skażeń promieniotwórczych, które mogą powstać w wyniku niekontrolowanych awarii reaktorów jądrowych w elektrowniach atomowych, znajdujących się poza granicami kraju, głównie na Ukrainie, Słowacji, Czechach i na Węgrzech.
Wielkość i rozkład tych skażeń będzie bardzo różnorodny i zmienny w czasie, w zależności od rodzaju i mocy uszkodzonego (zniszczonego) reaktora, odległości od miejsca awarii oraz warunków atmosferycznych w górnych warstwach atmosfery.
Szpital Specjalistyczny w Brzozowie posiada bombę kobaltową. W wyniku uszkodzenia osłon lub jakiegokolwiek innego działania powodującego rozszczelnienie źródła promieniowania, osoby znajdujące się w polu promieniowania narażone są na pochłonięcie dawki promieniowania gamma. Strefa awaryjna obejmuje obszar wokół źródła o promieniu 130m.

Wnioski wynikające z zagrożenia

Skażenie promieniotwórcze może objąć cały obszar gminy. W takim przypadku niezbędnym działaniem dla złagodzenia skutków zagrożenia będzie uruchomienie przedsięwzięć ujętych w planie radiacyjnym, w tym „Planie przygotowań publicznej i niepublicznej służby zdrowia".
W przypadku awarii w Szpitalu Specjalistycznym należy liczyć się z podjęciem ewakuacji okolicznej ludności poza strefę promieniowania (ok. 600 osób).

2.2 Uwolnienie toksycznych środków przemysłowych (TSP);

Przez teren gminy drogą wojewódzką nr 886 (Domaradz – Sanok) transportowane są substancje chemiczne, w tym toksyczne środki przemysłowe (TSP).
W wyniku nieprzewidywalnych zdarzeń drogowych (wypadki drogowe, awarie) z udziałem pojazdów przewożących TSP może nastąpić skażenie ludzi, zwierząt i terenu. Zasięg i wielkość skażenia jest

uwarunkowane rodzajem i ilością środka, miejscem zdarzenia i panującymi warunkami atmosferycznymi.
Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej S.A. w Brzozowie dostarcza wodę pitną dla odbiorców w m. Brzozów, gdzie do jej uzdatniania stosowany jest podchloryn sodu, którego zgromadzone zapasy wynoszą 800kg . W wyniku awarii urządzeń na stacjach uzdatniania wody, uwolniony podchloryn sodu może spowodować zagrożenie dla pracowników obsługi. Z uwagi na oddalenie od skupisk zabudowy, nie stanowi zagrożenia dla pozostałych mieszkańców.

Wnioski wynikające z zagrożenia:

W razie awarii z udziałem TSP, mogą wystąpić straty sanitarne i bezpowrotne wśród ludności, skażenie środowiska naturalnego oraz utrudnienia w transporcie. Wystąpi zapotrzebowanie na usługi medyczne związane z udzielaniem pierwszej pomocy i leczeniem zatruć.

3. KATASTROFY EKOLOGICZNE

3.1. Skażenie gleby i wody

Skażenia gleby powodowane są głównie przez odpady przemysłowe, komunalne i rolno-spożycze, a także niekontrolowane uwolnienie nielotnych TSP oraz produktów ropopochodnych.
W rejonie Brzozowa największe niebezpieczeństwo stwarzają kopalnie ropy naftowej w Grabownicy Starzeńskiej i Turzym Polu.

3.2. Skażenie powietrza

Do katastrof ekologicznych zalicza się niekontrolowane uwolnienie lotnych TSP. W wyniku spalania węgla, drewna i paliw płynnych do atmosfery dostają się znaczne ilości: tlenków węgla, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, węglowodorów, związków fluoru, ołowiu, pyłów i sadzy.
Zagrożenie stanowią kompleksy leśne w okolicach kopalń naftowych Grabownica i Turze Pole.

4. KATASTROFY BUDOWLANE

Katastrofy z reguły są zdarzeniami nieoczekiwanymi mającymi gwałtowny przebieg. Trzeba liczyć się z tym, że na terenie gminy zdarzenia takie mogą wystąpić. Katastrofy budowlane mogą powstać w wyniku:

- zmian warunków gruntowo-wodnych;
- zbyt późnego rozpoczęcia prac remontowych

W razie katastrofy budowlanej w obiekcie, w którym znajdowało się dużo ludzi (szkoła, obiekt kultu religijnego, obiekt sportowy lub placówka kultury), może wystąpić konieczność uruchomienia wszystkich sił i środków służby zdrowia w regionie oraz wsparcia ze strony innych podmiotów w celu zabezpieczenia dużych potrzeb w zakresie ewakuacji poszkodowanych i udzielania im pomocy medycznej.

5. KATASTROFY KOMUNIKACYJNE

5.1 Katastrofy drogowe

Katastrofy drogowe mogą wystąpić w związku z przebiegającymi przez teren gminy drogami wojewódzkimi o dużym natężeniu ruchu Nr 886 (Domaradz – Sanok); Nr 835 (Grabownica Starzeńska – Dynów).
Katastrofy komunikacyjne mają charakter lokalny. Wymagają jednak dużej koncentracji sprzętu ratowniczego, w tym środków transportu do ewakuacji poszkodowanych oraz wysoko specjalistycznej pomocy medycznej.

8. AKTY TERRORYSTYCZNE I BIOTERRORYSTYCZNE

Obecna globalna sytuacja polityczna skłania do przyjęcia z dużym prawdopodobieństwem możliwość ataku terrorystycznego i bioterrorystycznego.
Zagrożenie terrorystyczne i bioterrorystyczne może wystąpić w wyniku działań zorganizowanych ugrupowań terrorystycznych, grup przestępczych o charakterze mafijnym, osób niezrównoważonych psychicznie.

Wnioski wynikające z zagrożenia

Zagrożeniem objęte są przede wszystkim budynki użyteczności publicznej (urzędy, szkoły, szpitale, instytucje kulturalne i kultu religijnego), sieć zaopatrzenia w wodę pitną, jak również ważne dla obronności kraju obiekty tj. stacje paliw, zakłady pracy, obiekty i przesyłowe sieci energetyczne i gazowe.

Zniszczenia i straty mogą wystąpić w infrastrukturze komunalnej, substancji budowlanej oraz w ludziach i uzależnione są od ilości osób przebywających w instytucjach.
W przypadku użycia broni biologicznej przez wiele godzin lub dni może nie być znana przyczyna masowych zachorowań, a często i zgonów. Pierwszym miejscem rozpoznania bioterrorystycznego ataku będzie Szpital Specjalistyczny Podkarpacki Ośrodek Onkologiczny w Brzozowie.

3.7. Sport i rekreacja

W Gminie Brzozów zlokalizowane są następujące obiekty o charakterze sportowym i rekreacyjnym w których odbywa się wiele imprez i przedstawień przeznaczonych dla mieszkańców.

Tabela 45. Wykaz i specyfikacja obiektów o charakterze sportowym i rekreacyjnym zlokalizowanych w Gminie Brzozów

Obiekt	Rok powstania obiektu	Pow.	Rodzaj nawierzchni, technologia	Układ funkcjonalny	Rodzaj wyposażenia	Maksymalna liczba użytkowników (rocznie)
Boisko piłkarskie MOSiR Brzozów	1973	ok. 65 a	trawa naturalna	Boisko zlokalizowane przy budynku MOSiR w Brzozowie.	• bramki, siatki, piłki oraz urządzenia treningowe, • zaplecze sportowe, • widownia – częściowo zadaszona	Ok. 5000 (zawodnicy klubu oraz kibice i uczestnicy zdarzeń sportowych). W/w liczba uzależniona od harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN.
Boisko piłkarskie LKS „Iskra” Przysietnica	1957 Gruntowna modernizacja: 2008/2009 r.	ok. 57 a	trawa naturalna	Boisko znajduje się przy wjeździe do miejscowości od strony Brzozowa. Poza płytą stadionu w skład obiektu wchodzą trybuny oraz zaplecze sportowe - w tym szatnie dla zawodników i węzeł sanitarny.	• bramki, siatki, piłki oraz urządzenia treningowe, • widownia, • zaplecze sportowe, • piłkochwyty	Ok. 5000 (zawodnicy klubu oraz kibice i uczestnicy zdarzeń sportowych). W/w liczba uzależniona od harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN.
Boisko piłkarskie LKS „Płomień” Zmiennica	1946	ok. 49,3 a	trawa naturalna	Boisko znajduje się w centralnej części miejscowości przy głównych obiektach użyteczności publicznej we wsi. Poza płytą stadionu w skład obiektu wchodzą trybuny oraz zaplecze sportowe - w tym szatnie dla zawodników i węzeł sanitarny *(lokalizacja tzw. stary dom ludowy).*	• bramki, siatki, piłki oraz urządzenia treningowe, • piłko chwyty, • widownia, • zaplecze sportowe	Ok. 4000 (zawodnicy klubu oraz kibice i uczestnicy zdarzeń sportowych. W/w liczba uzależniona od harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN.

Boisko piłkarskie GKS „Górnik" Grabownica	1949 (*modernizacja płyty boiska wraz z wykonaniem drenażu – rok 2010*)	ok. 62,5 a	Trawa naturalna	Boisko znajduje się przy wyjeździe z miejscowości w kierunku wsi Humniska. Poza płytą stadionu w skład obiektu wchodzą trybuny oraz zaplecze sportowe - w tym szatnie dla zawodników i węzeł sanitarny.	• bramki, siatki, piłki oraz urządzenia treningowe, • widownia, • zaplecze sportowe	OK. 3000 (zawodnicy klubu oraz kibice i uczestnicy zdarzeń sportowych. W/w liczba uzależniona od harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN.
Boisko piłkarskie LKS Górki	1986	ok. 64,2 a	trawa naturalna	Boisko znajduje się przy wyjeździe z miejscowości w kierunku wsi miasta Brzozowa, w sąsiedztwie cmentarza wojennego z I wojny światowej. Poza płytą stadionu w skład obiektu wchodzą trybuny oraz zaplecze sportowe - w tym szatnie dla zawodników i węzeł sanitarny.	• bramki, siatki, piłki oraz urządzenia treningowe, • widownia, • zaplecze sportowe	Ok. 3000 (zawodnicy klubu oraz kibice i uczestnicy zdarzeń sportowych. W/w liczba uzależniona od harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN.
Boisko wielofunkcyjne przy SP Nr 1 Brzozów	2011	1320 m^2	sztuczna	-	boiska do: • piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	Brak ewidencji korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Boisko wielofunkcyjne przy Gimnazjum nr 1 Brzozów	2008	1320 m^2	sztuczna	-	boiska do: • piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	Brak ewidencji korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Boiska przy ZS w Starej Wsi do tenisa ziemnego oraz piłki siatkowej i koszykówki	2006	654 m^2	sztuczna	-	boiska do: • piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	Brak ewidencji korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Boisko wielofunkcyjne przy ZS w Grabownicy Starzeńskiej	2009 r.	1320 m^2	sztuczna	-	boiska do: • piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	Brak ewidencji korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Boisko	2010	1320 m^2	sztuczna	-	boiska do:	Brak ewidencji

wielofunkcyjne przy ZS Nr 2 w Przysietnicy					• piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Boisko wielofunkcyjne przy Zespole szkół nr 2 w Humniskach	2014	1320 m^2	sztuczna	-	boiska do: • piłki ręcznej, • piłki siatkowej, • koszykówki, • tenisa ziemnego	Brak ewidencji korzystających z obiektu w placówce oświatowej i Wydziale OP.
Sala gimnastyczna SP Nr 1 Brzozów	1999	648 m^2	wykładzina gumowa	Widownia stojąca dla 200 osób	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	Sale gimnastyczne wykorzystywane na zajęcia wychowania fizycznego w danej szkole w ilości wynikającej z ramowego planu nauczania i prowadzonych zajęć dodatkowych m. in. dla stowarzyszeń kultury fizycznej. 48.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Nr 1 Humniska	2012	648 m^2	podłoga parkiet	Widownia 130 miejsc siedzących	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	40.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Nr 1 Przysietnica	2012	288 m^2	podłoga parkiet	Widownia stojąca dla 100 osób	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	30.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Nr 2 Przysietnica	1997	288 m^2	wykładzina gumowa	Widownia stojąca dla 100 osób	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	35.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Stara Wieś	2003	288 m^2	wykładzina gumowa	Widownia stojąca dla 100 osób.	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	40.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Nr 2 Humniska	2005	288 m^2	podłoga parkiet	Widownia stojąca dla 100 osób.	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	35.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Górki	1997	288 m^2	wykładzina gumowa	Widownia stojąca dla 100 osób.	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	30.000 osób
Sala gimnastyczna ZS Grabownica Starzeńska	2007	288 m^2	podłoga parkiet	Widownia stojąca dla 100 osób.	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia	30.000 osób

					treningowe	
Sala gimnastyczna Gimnazjum Nr 1 Brzozów	1974	170 m^2	podłoga parkiet	Brak widowni.	• bramki, • siatki, • piłki, • urządzenia treningowe	25.000 osób
Siłownia na wolnym powietrzu Park Miejski Brzozów ul. Parkowa (fitness park)	2014	550m^2	-	Siłownia zlokalizowana jest na terenie parku miejskiego jordanowskiego) w Brzozowie na ul. Parkowej, będącego miejscem imprez cyklicznych	• wahadło podwójne, • biegacz podwójny, • prasa nożna podwójna, • poręcze podwójne, • narciarz, • rowerek rehabilitacyjny, • steper, • wahadło	Obiekt został oddany do użytku w miesiącu czerwcu 2014 r. - z tego względu brak jeszcze szczegółowych informacji dotyczących liczby korzystających z niego osób.
Kompleks sportowo – rekreacyjny ul. Słoneczna w Brzozowie	2011	1,66 ha	-	W skład kompleksu wchodzą: dwa boiska do tenisa ziemnego o sztucznej nawierzchni, dwa boiska do siatkowej piłki plażowej, plac zabaw dla dzieci również na sztucznej nawierzchni oraz duża niecka basenowa ze zjeżdżalnią wodną i brodzik dla dzieci. Na terenie obiektu znajduje się ponadto fitness club (*na wyposażeniu: orbitreki, rowerki, stepery, bieżnie* itp.) oraz punkt gastronomiczny. W okresie ferii zimowych przy sprzyjających warunkach pogodowych na terenie obiektu wykonywane jest sztuczne lodowisko.		75.000 rocznie wraz z kolejną pozycją tj. pływalnią „Posejdon”.
Pływalnia „Posejdon” w Brzozowie ul. Parkowa 5	2006	kubatura – 12. 020 m3	-	wymiary niecki – 25x12,5 kubatura – 12 020 m3 szybka zjeżdżalnia o długości 47m jakuzzi na 6 osób (temperatura wody 34 ^{0}C) – temperatura wody w basenie 28^{0}C - temperatura w pomieszczeniu 32 0C		
Siłownia MOSiR Brzozów	2006	Pow. 64 m^2	-	Siłownia znajduje się w budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Brzozowie, ul. Legionistów 3 W skład siłowni wchodzi: bieżnia, 2 rowerki, steper, brama kulturystyczna, atlas wielofunkcyjny, 3 ławeczki, 3 stojaki, 4 gryfy proste i gryf omany oraz zestaw talerzy o obciążeniu 140 kg.		1000 osób rocznie

Źródło: dane Urzędu Gminy w Brzozów

Jednostką organizacyjną Gminy Brzozów odpowiedzialną za organizację życia sportowo-rekreacyjnego mieszkańców Gminy Brzozów jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Brzozowie. Zgodnie ze Statutem MOSiR realizuje zadania w zakresie upowszechniania kultury fizycznej, sportu i rekreacji wśród mieszkańców Gminy Brzozów. Ponadto administruje obiektami oraz urządzeniami sportowymi i rekreacyjnymi jakie zagospodarowuje w tym zakresie.

Do statutowej działalności MOSiR należy prowadzenie działalności upowszechniającej kulturę fizyczną, sport i rekreację w szczególności poprzez: organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych; organizowanie masowych zawodów i imprez spartakiadowych; organizowanie lub współorganizowanie imprez zleconych poprzez zainteresowane organizacje i instytucje oraz udostępnianie bazy sportowej i rekreacyjnej dla klubów, związków sportowych, organizacji sportowych, zawodowych i osób indywidualnych, pełnienie funkcji inwestora bezpośredniego przy realizacji zadań inwestycyjnych, remontów i konserwacji własnych obiektów i urządzeń sportowych i rekreacyjnych, szkolenie i prowadzenie młodzieżowych drużyn sportowych i inne.

Liczbę wydarzeń/imprez organizowanych rocznie w wyżej wskazanych obiektach prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 46. Wykaz imprez w obiektach o charakterze sportowym i rekreacyjnym zlokalizowanych w Gminie Brzozów

Obiekt	Liczba organizowanych imprez/wydarzeń w obiekcie (średniorocznie)
Brzozowski Dom Kultury (sala widowiskowa) ul. Armii Krajowej 3, 36-200 Brzozów	Gala Sportu „Orzeł Sportu Gminy Brzozów" - organizowana corocznie w lutym, będąca podsumowaniem współzawodnictwa sportowego w danym roku kalendarzowym.
Obiekty sportowe MOSiR w Brzozowie, ul. Legionistów 3, 36-200 Brzozów	– 43 imprezy sportowe organizowane przez MOSiR, – 90 imprez związanych z rozgrywkami piłkarskimi klubu LKS Brzozovia Brzozów, – 15 imprez w ramach rozgrywek Szkolnego Związku Sportowego.
Stadiony piłkarskie w miejscowościach: Brzozów, Przysietnica, Grabownica Starzeńska, Górki i Zmiennica	Średnio 30 meczy na własnym boisku rozegranych przez dany klub piłkarski rocznie (*juniorzy oraz seniorzy*) tj. 150 imprez łącznie. W/w specyfikacja oraz terminarz spotkań wynika z harmonogramu rozgrywek ligowych OZPN Krosno (klasy: okręgowa, klasa A, B i C).
Kompleks Sportowo – Rekreacyjny w Brzozowie	18 imprez średnio rocznie (w tym zawody w tenisie ziemnym oraz siatkówce plażowej).
Pływalnia Posejdon w Brzozowie	Wykorzystywana za zajęcia wychowania fizycznego oraz zajęcia pozalekcyjne prowadzone w Szkółce Pływackiej „Wodniak" w Brzozowie. Co roku na terenie obiektu rozgrywanych jest ponadto 12 imprez cyklicznych. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy: Międzynarodowy Turniej Pływacki o Puchar Burmistrza Brzozowa w ramach Dni Brzozowa oraz Świąteczne Zawody Pływackie w miesiącu grudniu.
Sale gimnastyczne szkolne	Wykorzystywane na zajęcia wychowania fizycznego w danej szkole w ilości wynikającej z ramowego planu nauczania i prowadzonych zajęć dodatkowych m. in. dla stowarzyszeń kultury fizycznej. Średnio każda z 9 sal jest wykorzystywana na zajęcia wychowania fizycznego oraz zajęcia pozalekcyjne 72 godz. tygodniowo (*3 456 godz. rocznie*).
Boiska wielofunkcyjne	Są boiskami ogólnodostępnymi – dla wszystkich mieszkańców gminy Brzozów –wykorzystywanymi codziennie zarówno w ramach zajęć wychowania fizycznego, jak również w godzinach popołudniowych nieodpłatnie przez zainteresowane osoby. Każde z pięciu boisk wielofunkcyjnych na terenie gminy jest wykorzystywane przez około 40 godzin tygodniowo – w zależności od warunków atmosferycznych *(1 920 godzin rocznie).*

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

W Gminie Brzozów działają kluby sportowe wymienione poniżej:

Tabela 47. Wykaz i charakterystyka klubów sportowych działających na terenie Gminy Brzozów

Klub sportowy	Liczba zrzeszonych osób	Sukcesy i osiągnięcia
Brzozowski Klub Sportowy Ju-Jitsu	77	2011 rok: – I miejsce i Puchar Polski i mistrzostwa Polski Duo System (2011 rok) w kategorii młodzieżowiec oraz junior, – 9 miejsce na Mistrzostwach Świata w Belgii (Gent) w kategorii Duo System w roku 2011 (młodzieżowców),

		2012 rok: – - 1 m. w Pucharze Polski Młodzieżowców w Mysłowicach (duo system), – - 1 m. w Mistrzostwach Polski w Mysłowicach, 2. W Mistrzostwach Polski w Katowicach, 2 m. w Pucharze Podkarpacia w Rzeszowie, 2013 rok: – Mistrzostwo Polski Młodzieżowców w kategorii Duo System i Duo – Mix. – Mistrzostwo Polski Seniorów w Zawierciu w kategorii: Duo – System Men, – 7 miejsce na Mistrzostwach Europy Seniorów (duo – system men) w Niemczech, – 3 miejsce w Turnieju Słowenia Open seniorów (duo – system men). – 3 miejsce w Mistrzostwach Świata (Duo–System Men) młodzieżowców w Bukareszcie. – Puchar Europy Juniorów oraz Puchar Budo Seniorów Federacji IBF w Formacjach Sztuk Walki (w kategorii seniorów medal srebrny.
Brzozowski Klub Kyokushin Karate	53	2011 rok: – 1 miejsce w Ogólnopolskim Turnieju Karate (kumite) kadetów, – 3 m w Pucharze Polski (kumite – junior), – 3 m w Ogólnopolskim Turnieju Karate (kumite) młodzików. 2012 rok: – 1 miejsce na Mistrzostwach Podkarpacia w Krośnie (kummite), – 2 miejsce na Mistrzostwach Polski w Nowej Rudzie – brązowy medal Mistrzostw Europu w Antwerpii w Belgii w konkurencji kummite. 2013 rok: – 2 miejsce w Turnieju Polisch Open Carpatia Cap, – 3 miejsce w Eliminacjach Mistrzostw Europy w Ełku w kategorii kummite oraz 2 w kategorii kumite kadet.
Brzozowski Klub Strzelecki „Snajper”	35	Brak szczególnych osiągnięć.
Brzozowskie Stowarzyszenie Koszykówki	46	Brak szczególnych osiągnięć.
Klub Tenisa Stołowego w Brzozowie	18	Brak szczególnych osiągnięć.
LKS Brzozovia „Mrówka”	110	Na zakończenie sezonu rozgrywek ligowych OZPN Krosno drużyna seniorów zdobywając punktów 50 (po 30 rozegranych spotkaniach) uplasowała się na miejscu czwartym w klasie A
Stowarzyszenie Miłośników Siatkówki W Brzozowie	48	Dryżyna seniorów występująca w III lidze podkarpackiej w piłce siatkowej zakończyła sezon 2013/2014 na miejscu 6, z dorobkiem 24 punktów.
Stowarzyszenie Sportowe „Orzełki” Brzozów	115	Brak szczególnych osiągnięć.
LKS Górki	30 osób (w tym 15 osób sekcja tenisa stołowego)	Na zakończenie sezonu rozgrywek ligowych OZPN Krosno drużyna seniorów zdobywając punktów 33 (po 23 rozegranych spotkaniach) uplasowała się na miejscu siódmym w klasie C.
GKS Górnik Grabownica Starzeńska	80 osób (seniorzy, juniorzy oraz trampkarze)	Brak sukcesów. Na zakończenie sezonu rozgrywek ligowych OZPN Krosno drużyna seniorów uplasowała się na ostatnim 14 miejscu w grupie B.
Łuczniczy Klub Sportowy SAGIT Humniska	36	Osiągnięcia indywidualne.
LKS Iskra Przysietnica	74	Na zakończenie sezonu rozgrywek ligowych OZPN Krosno drużyna seniorów zdobywając punktów 45 (po 30 rozegranych spotkaniach) uplasowała się na miejscu czwartym w klasie O.
LKS Parnas Stara Wieś	50	2013 rok (indywidualnie): – brązowy medal Mistrzostw Polski juniorów do lat 12, – vicemistrzostwo województwa podkarpackiego do lat 17,

		– mistrzostwo Polski uczniów szkół podstawowych, – udział w Mistrzostwach Europy juniorów (Budowa, Czarnogóra). 2014 rok (indywidualnie): – złoty medal Mistrzostw Polski juniorów do lat 10, – 6 miejsce w mistrzostwach Polski juniorów do lat 12, – powołanie Macieja Czopora do Kadry polski na Mistrzostwa Świata (16-25.09.2014 w RPA), – złoty medal Mistrzostw województwa juniorów do lat 12. 2013 i 2014 rok (drużynowo): – wygrany turniej powiatowy o „Złotą Wieżę", – 3 miejsce w finale wojewódzkim „Złota Wieża", – zajęcie I miejsca w III lidze podkarpackiej (awans do ligi II), – awans po raz 5 drużyny do finału centralnego „Złotej Wieży" – gdzie zajęła miejsce 13. W finale występowało 27 drużyn z Polski.
LKS Turze Pole	33	Drużyna Turze Pole I – występująca w IV lidze podkarpackiej w tenisie stołowym uplasowała się na miejscu drugim zdobywając 28 punktów, natomiast drużyna Turze Pole II – na miejscu również drugim w lidze V (24 pkt.).
LKS Płomień Zmiennica	90 (3 zespoły)	Na zakończenie sezonu rozgrywek ligowych OZPN Krosno drużyna seniorów zdobywając punktów 32 (po 30 rozegranych spotkaniach) uplasowała się na 13 miejscu w klasie O.
UKS Szkoła Podstawowa Nr 1 w Brzozowie	22	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS „Sokół" Gimnazjum Nr 1 Brzozów	120	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS „Huragan" Górki *(ZS Górki)*	46	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS Górnik Grabownica Starzeńska *(ZS w Grabownicy Starzeńskiej)*	30	Osiągnięcia indywidualne.
UKS „Champion" Humniska *(ZS Nr 2 Humniska)*	25	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS „Tytan" Przysietnica *(ZS Nr 1 Przysietnica)*	39	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS Gimnazjum – (ZS Nr 2 w Przysietnicy)	47	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS „Iskra" Stara Wieś *(ZS Stara Wieś)*	46	Brak szczególnych osiągnięć.
UKS „Promyk" Turze Pole	40	Brak szczególnych osiągnięć.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

W Gminie Brzozów w ciągu roku odbywa się wiele imprez przeznaczonych dla mieszkańców.

Tabela 48. Wykaz imprez dla mieszkańców Gminy Brzozów (cyklicznych)

Miejscowość	Liczba cykliczna na stałe wpisana w kalendarz imprez w gminie
Brzozów	Koncert Noworoczny
Brzozów	Koncert Kolęd
Brzozów	Gala Mistrzów Sportu „Orzeł Sportu Gminy Brzozów"
Brzozów	Międzynarodowa Konferencja Historyczna
Brzozów	„Dni Brzozowa"
Turze Pole	Przegląd Zespołów Tanecznych im. prof. Waleriana Pańki
Brzozów	Zakończenie lata – Impreza organizowana przez Brzozowski Dom Kultury
Brzozów	Międzynarodowa Konferencja Ekologiczna Brzozów 2014
Brzozów	Konkurs piosenki „Mikołajkowe Debiuty"
zmienna	Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze
Zmiennica	Piknik Rodzinny w Zmiennicy
Przysietnica	Konkurs recytatorski „Patrzeć coraz głębiej"

Grabownica Starzeńska	Międzynarodowy Przegląd Zespołów Tanecznych
Brzozów	Przegląd Orkiestr Dętych
Brzozów	Warsztaty Jazzowe
Humniska	Przegląd Kolęd Obcojęzycznych
Brzozów	Międzynarodowe Mikołajkowe Mistrzostwa Szachowe

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

4. POTENCJAŁ PRZYRODNICZY

4.1. Przyroda

Gmina Brzozów położona jest we wschodniej części Pogórza Dynowskiego. Ten fragment Pogórza tworzą równoległe i regularne fałdy wzgórz, które poprzecinane są dolinami rzek i potoków. Pasma te zbudowane są z piaskowców i łupków kredowych oraz trzeciorzędowych. Dominują tu płaskie i przeważnie zalesione grzbiety wzgórz, które ciągną się z północnego-zachodu na południowy-wschód. Najwyższym punktem Gminy Brzozów jest zalesione wzniesienie o wysokości 465 m n.p.m., na południe od Przysietnicy. W środkowej części obszaru gminy rozciąga się dolina Stobnicy od stuleci wykorzystywana pod względem rolniczym i komunikacyjnym. Osią hydrologiczną interesującego terenu jest rzeka Stobnica, która wypływa z północnego stoku góry Wroczeń na terenie wsi Lalin. Cały teren gminy leży w zlewni Wisłok[18].

Walory krajobrazowe

Ze względu na budowę geologiczną obszar gminy cechuje się dość ciekawą i zróżnicowaną rzeźbą terenu, która w połączeniu z budową geomorfologiczną, stopniem zachowania i charakterem szaty roślinnej, strukturą użytków rolnych oraz zabytkami kultury materialnej decyduje o walorach krajobrazowych terenu. Ukształtowanie powierzchni Gminy Brzozów jest w zasadzie jednolite pod względem geomorfologicznym i krajobrazowym. Dominują tutaj długie ciągi mniej lub bardziej rozczłonkowanych wzniesień, niejednokrotnie o stromych stokach i wyraźnie zaznaczających się wypłaszczeniach w partiach wierzchowinowych. Powstałe w trzeciorzędzie wały i garby terenowe tworzą kilkunastokilometrowe pasma, częściowo pokryte lasami, przebiegające generalnie wzdłuż osi północny-zachód–południowy-wschód. Wysokość tych grzbietów wynosi od 300 do 400 metrów n.p.m., a deniwelacje terenu sięgają miejscami ponad 100 metrów.

Sieć hydrograficzną stanowi na tym obszarze rzeka Stobnica płynąca przez płaską, szeroką dolinę, jej dopływy oraz mniejsze strumienie i cieki wodne tworzące liczne dolinki i kotlinki erozyjne. Teren Gminy Brzozów pokrywają gleby gliniaste, brunatne i bielicowe z gatunku pyłów zwykłych i ilastych, wytworzone na podłożu krzemianowym, miejscami o dużej kamienistości. Lasy zajmują w gminie 2488 ha, tj. około 24% ogólnej powierzchni tereny gminy. Rolniczy krajobraz kulturowy gminy w skład którego wchodzi także fragment otuliny Czarnorzecko–Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego zajmuje około 75% powierzchni gminy. Charakterystyczną jego cechą jest mozaika upraw rolnych, łąk, pastwisk i śródpolnych zadrzewień. Dobrze czytelne są w krajobrazie położone w pobliżu drogi Brzozów – Sanok parki krajobrazowe towarzyszące dworom w Humniskach i Grabownicy Starzeńskiej oraz park podworski w Zmiennicy dobrze czytelny z drogi Brzozów – Jabłonica Polska.

Flora

Pod względem florystycznym tereny gminy można uznać za typowe dla pasa Pogórza Karpackiego. Pierwotna szata roślinna została mocno przekształcona na skutek działalności człowieka z przewagą nieleśnych zbiorowisk antropogenicznych (synantropijnych) oraz półnaturalnych, użytkowanych przez człowieka (łąki i pastwiska). Do połowy XIV wieku tereny te były pokryte zwartymi kompleksami Puszczy Karpackiej, z dominującymi drzewostanami jodłowo - sosnowymi i dębowymi. Zbiorowiska leśne stanowią najbardziej zbliżoną do naturalnych grupę zbiorowisk roślinnych. Lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego zachowały się wyłącznie na terenach, których zajęcie pod uprawę było utrudnione. Lasy jak wspomniano zajmują około 2488 ha, co stanowi w przybliżeniu 24% powierzchni ogólnej gminy. Większe kompleksy leśne występują we wschodniej i południowo – zachodniej części gminy. Obecnie większe powierzchnie zalesione znajdują się w części wschodniej gminy (w pasie granicznym z gminami Nozdrzec i Dydnia) oraz w części zachodniej na terenie wsi Zmiennica, Turze Pole i Stara Wieś. Dominującym zespołem leśnym jest żyzna buczyna karpacka w formie podgórskiej. Fitocenozy buczyny karpackiej na tym terenie charakteryzują się znacznym udziałem buka i jodły w drzewostanie oraz znacznym udziałem gatunków niżowych (sosna). Na stokach wzniesień występuje zespół grądu, wykazujący znaczne zróżnicowanie. W niższych partiach stoku występuje grąd niski. Natomiast w bardziej suchym siedlisku, najczęściej w partiach szczytowych występuje grąd wysoki. W dnach dolin potoków występują zbiorowiska łęgu i wilgotnego grądu. W obrębie podmokłych fragmentów dolin występuje zespół łęgu jesionowego z olszą czarną i jesionem wyniosłym. Większe kompleksy leśne na terenie Gminy Brzozów

[18] Środowisko geograficzne. W: Jerzy F. Adamski: *Brzozów i powiat brzozowski*. Wyd. IV (uzupełnione). Krosno: Roksana, 2005, s. 7-10.

stanowią własność państwa i podlegają zarządowi Nadleśnictwa Brzozów. Część lasów w obrębie gminy stanowią lasy prywatne i komunalne, porastające najczęściej zbocza dolin V – kształtnych, skarp, fragmenty mocno nachylonych stoków i osuwiska. Są to lasy o zróżnicowanym składzie i wieku drzewostanu, spełniające rolę lasów glebo i wodochronnych. Gospodarka w obrębie tych powierzchni leśnych odbywa się w sposób niezorganizowany bez opracowanego Planu Urządzenia Lasu. Wskazana jest ochrona przed zmniejszeniem ich powierzchni ze względu na duże walory krajobrazowe oraz funkcje przez nie pełnione. Łąki występują głównie w dnach dolin Stobnicy i jej większych dopływów. Najbardziej rozpowszechnionym zbiorowiskiem łąkowym jest zespół żyznej łąki rajgrasowej, często podsiewane różnymi mieszankami traw oraz łąki porolne, a także różne stadia sukcesyjne po ugorach. Występuje również zespół wilgotnej łąki ostrożeniowej, występujący na miejscach stale wilgotnych o wysokich stanach wód gruntowych. Zespół muraw kserotermicznych występuje na stromych skarpach, poboczach dróg i miedzach śródpolnych. Zespoły łąkowe mają duże znaczenie gospodarcze jako podstawa hodowli. Są to zbiorowiska wtórne powstałe i utrzymywane dzięki ciągłej ingerencji człowieka. Zachodzące zmiany gospodarcze, urbanizacja, nowe metody gospodarowania, pociągają za sobą gwałtowne zmiany w zespołach łąkowych. Ich skład florystyczny może się zmienić w ciągu kilku lat. Roślinność synantropijna rozwija się w siedliskach dwojakiego rodzaju – jako roślinność segetalna – chwasty towarzyszące uprawom zbożowym i okopowym (zwalczane wszelkimi dostępnymi metodami), oraz roślinność ruderalna, towarzysząca osiedlom ludzkim, drogom, zakładom przemysłowym, wyrobiskom poeksploatacyjnym, rozwijająca się samorzutnie. Zbiorowiska synantropijne powstały w miejscach, na których człowiek zniszczył naturalną szatę roślinną.[19]

Fauna

Na terenie Gminy Brzozów występuje przeszło 220 gatunków kręgowców. Żyją tu zwierzęta pochodzenia zachodnioeuropejskiego i są to m.in.: jeleń europejski, sarna, dzik, zając szarak, jeż i kret. Z ptaków można spotkać dzięcioła trójpalczastego, drozda obrożnego, puszczyka uralskiego, kwiczoła i jarząbka. W północnej części gminy występuje szereg górskich gatunków takich jak kuna górska, traszka górska, salamandra plamista i pliszka górska. W rzekach występują jelce, leszcze, okonie, płotki, szczupaki, ukleje, wierzbówki, węgorze i raki [20].

Obszary chronione w otoczeniu istniejące i planowane

Podstawowymi składnikami systemu ochrony przyrody na terenie Gminy Brzozów są**:**

- **obszary chronionego krajobrazu:**

Południowa część terenu Gminy Brzozów znajduje się we Wschodniobeskidzkim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu (WOCHK) utworzony Rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 roku (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17/98 poz. 223). Prawie w całości położony jest w Beskidach Wschodnich, jedynie północno-zachodni fragment leży na Pogórzu Dynowskim. Administracyjnie WOCHK znajduje się na terenie gmin: Baligród, **Brzozów** Czarna, Dydnia, Komańcza, Lesko, Lutowiska, Olszanica, Nozdrzec, Sanok, Solina, Zagórz, Ustrzyki Dolne. Całkowita powierzchnia Obszaru wynosi 98595 ha. Wschodniobeskidzki OChK obejmuje północny kraniec Bieszczadów, południową część Gór Sanocko-Turczańskich, wschodni skrawek Beskidu Niskiego i południowo-wschodni fragment Pogórza Dynowskiego. W jego granicach znajdują się m.in. jeziora: Solińskie i Myczkowieckie, a także atrakcyjna krajobrazowo dolina Sanu. Ze względu na szczególne walory przyrodnicze na tym terenie utworzono szereg rezerwatów m.in.: „Nad Jeziorem Myczkowieckim", „Przełom Sanu pod Grodziskiem", „Grąd w Średniej Wsi", „Koziniec", „Przełom Osławy pod Duszatynem" i „Olsza Kosa w Stężnicy". Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu spełnia rolę ochronną na terenach położonych pomiędzy parkami krajobrazowymi istniejącymi w Bieszczadach, a tymi, które utworzono w Górach Sanocko-Turczańskich i na Pogórzu Przemyskim.

Czarnorzecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Powierzchnia obszaru wynosi 10 291 ha i obejmuje następujące gminy: Brzozów, Domaradz, Haczów, Jasienica Rosielna, Korczyna i Wojaszówka.

[19] *Flora. W: Plan rozwoju lokalnego Gminy Brzozów na lata 2004-2013. Stary Sącz: Instytut Karpacki, 2004, s. 14.*

[20] *Środowisko przyrodnicze. W:Zespół PUW „Roksana": Gmina i Miasto Brzozów. Wyd. II. Krosno: Roksana 2009, s. 10-11.*

Obszar ten jest otuliną dla Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. W jego wschodniej części występują skupiska cisa pospolitego, które objęto ochroną w ramach rezerwatów „Cisy w Malinówce" i „Kretówki".

Na terenie Gminy Brzozów nie ma zlokalizowanych rezerwatów przyrody, kompleksów leśnych i łąkowych objętych siecią Econet, czy użytków ekologicznych.

- **pomniki przyrody:**

Gmina Brzozów nie jest zbyt bogata w pomniki przyrody żywej, w związku z czym również w rejestrze pomników przyrody jest ich ujętych stosunkowo niewiele

Na terenie Gminy Brzozów nie ma zlokalizowanych rezerwatów przyrody, kompleksów leśnych i łąkowych objętych siecią Econet, czy użytków ekologicznych.

- **parki przydworskie i zieleńce:**

Parki przydworskie i zieleńce	
Miejsce	**Charakterystyka parku**
Brzozów	W centrum miasta, od strony wyjazdu w kierunku Zmiennicy, położony jest niewielki park miejski (ogród jordanowski), rozplanowany na rzucie kwadratu. Drogi promieniście rozchodzą się do naroży parku i są zbieżne w jednym centralnym punkcie. Park z trzech stron otoczony jest ulicami. Starodrzew pochodzi z 1. połowy XX w. Występują w nim głównie: modrzew europejski, topola czarna, duże skupienie dębu szypułkowego, lipy szerokolistnej i drobnolistnej, a przede wszystkim klonu zwyczajnego i klonu jaworu. Ponadto rośnie tu robinia akacjowa, świerk pospolity, brzoza brodawkowata, klon jesionolistny, kasztanowiec gładki, żywotnik zachodni, czeremcha ptasia i grab pospolity.
Grabownica Starzeńska	W II połowie XIX wieku pałac w Grabownicy Starzeńskiej stał się własnością Teofila Ostaszewskiego ze Wzdowa oraz jego żony Emmy z Załuskich. Ich syn Kazimierz rozbudował pałac, założył park w stylu angielskim, a w przypałacowych stajniach utworzył stadninę koni wyścigowych pełnej krwi angielskiej, słynną w całej ówczesnej Europie.
Humniska	Budynek dworu drewniano-murowany, konstrukcji zrębowej, otynkowany, wzniesiony na wysokiej kamiennej podmurówce. Wybudowany na rzucie prostokąta, parterowy, częściowo podpiwniczony (w piwnicach sklepienie kolebkowe). Od północy i wschodu dworu zachowały się relikty dawnego parku. Nieczytelne jest jego dawne rozplanowanie; z drzew dominują dęby, lipy, klony i modrzewie. Z drzew pomnikowych pozostał dwudniowy dąb szypułkowy. Cały obszar dawnego parku porastają ponadto liczne samosiewy.
Zmiennica	Park krajobrazowy w Zmiennicy pochodzi z początku XIX w. Z dawnego historycznego układu zachowały się: lipowo-dębowy starodrzew, rozległe stawy z groblami i kanałami wodnymi, częściowo aleje i główne drogi dojazdowe. Park uległ też niestety w okresie powojennym znacznym przekształceniom – zespół został przecięty wzdłuż osi północ-południe asfaltową drogą, a w centralnej części dawnego ogrodu na terenie kwater drzew owocowych stoi obecnie drewniany kościół i współczesne zabudowania plebańskie. W zachowanym drzewostanie przeważają lipy szeroko i drobno listne, brzozy brodawkowate, dęby szypułkowe oraz klony zwyczajne. Występuje też jesion wyniosły, modrzew europejski, sosna pospolita. Wśród drzew pomników wyróżnić należy dęby szypułkowate, klon jawor, lipy drobno i szerokolistne.

4.2. Struktura środowiska przyrodniczego w gminie i otoczeniu

Powierzchnia miasta i gminy obejmuje ok. 103 km^2, co stanowi 19,1% powierzchni powiatu brzozowskiego i 0,6% powierzchni województwa podkarpackiego. Według danych z 31 grudnia 2013 r. powierzchnia Gminy Brzozów wynosi 10307 ha. Lasy zajmują 23,9% powierzchni gminy.

4.3. Stan środowiska

W województwie podkarpackim w 2012 r. wyemitowano do atmosfery 1 698 Mg zanieczyszczeń pyłowych (3,2 % emisji krajowej pyłów) oraz 3 360,4 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych (w tym 3 342,4 tys. Mg CO2) (1,55 % emisji krajowej gazów). W ciągu ostatnich 10 lat zauważalny jest znaczny spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza. W 2012 r. w porównaniu do roku 2003, emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zmniejszyła się o po-

nad połowę z 3,8 tys. Mg w 2003 r. do 1,7 tys. Mg w 2012 r. Spadek widoczny jest również w przypadku zanieczyszczeń gazowych: dwutlenku siarki, tlenków azotu i tlenku węgla (z nieznacznym wzrostem emisji w latach 2010-2011 w stosunku do roku 2009). W 2012 r. w porównaniu do roku 2003, emisja tych zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zmniejszyła się o: 46 % dla dwutlenku siarki (z 15,3 tys. Mg do 8,3 tys. Mg), o 22 % dla tlenków azotu (z 6,8 tys. Mg do 5,3 tys. Mg), o ponad 28 % dla tlenku węgla (z 4,9 tys. Mg do 3,5 tys. Mg). Wielkość emisji dwutlenku węgla w ciągu ostatnich 10 lat wahała się nieznacznie. Choć zauważalna jest tendencja spadkowa, to występowały również lata z nieznacznym wzrostem: w 2006 r. oraz w latach 2010-2011. Jednak w 2012 r. emisja tego zanieczyszczenia w stosunku do roku 2003 zmniejszyła się o 7,5%.

5. POTENCJAŁ KULTUROWY

Zachowane dziedzictwo materialne, duchowe i społeczne (intelektualne) Gminy Brzozów stanowi jej potencjał kulturowy, który znacząco wpływa na rozwój społeczny i gospodarczy lokalnego środowiska. Poniżej zamieszczony opis identyfikuje analizowany potencjał gminy w poszczególnych sferach.

Dziedzictwo materialne

W dziedzinie materialnej potencjał kulturowy Gminy Brzozów obejmuje:

- **zabudowania dworskie, sakralne i użyteczności publicznej, tj.:**

Obiekt	Miejscowość	Datowanie	Krótka charakterystyka obiektu	Zdjęcie obiektu
Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego	Brzozów	1676-1686	Kościół rzymskokatolicki, barokowy stojący na ziemi brzozowskiej. Zbudowany został w latach 1676-1686, a konsekrowany był w 1688 r. Dwie wieże pochodzą z lat 1718-1724. Jest murowany z cegły i kamienia oraz potynkowany. Budowla jest orientowana, bazylikowo-emporowa, trójnawowa, z fasadą dwuwieżową i dwoma późnobarokowymi kaplicami, po obu stronach korpusu: pierwsza Matki Bożej Ognistej, a druga Serca Pana Jezusa i św. Wincentego á Paulo.	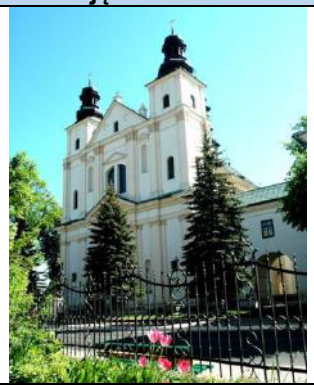
Ratusz Miejski		1896	Wzniesiony w 1896 roku według projektu Władysława Łuczyckiego. W 1925 roku na wieży zamontowano zegar wykonany w fabryce zegarów Michała Mięsowicza w Krośnie. W kolejnych latach ratusz ulegał kilkakrotnym przebudowom, które zmieniały jego pierwotny wygląd. W latach 40. XX wieku zdjęto z wieży hełm i nadbudowano dwie ośmioboczne kondygnacje (o drewnianej konstrukcji z odbiciem z blachy), uzyskując w ten sposób taras widokowy. W latach 60. XX wieku drewnianą nadbudowę zastąpiono obecną murowaną. Przebudowano też wejścia do budynku (likwidując wejście od zachodu) i zburzono istniejącą pierwotnie wieżyczkę od strony północnej, zmieniając równocześnie układ i ilość okien tej elewacji. W latach 2010-2011	

			ratusz przeszedł gruntowny remont wnętrza, oraz odnowiono elewację.	
Budynek dawnego Kolegium Księży Misjonarzy w Brzozowie		1746-1760	Budynek kolegialny wznoszono w latach 1746-1760. Jest to obiekt w stylu barokowym, piętrowy, częściowo podpiwniczony. Stoi w centrum miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła Przemienienia Pańskiego, z którym łączy go piętrowe przejście na arkadach. Do lat 90. XX w. piętro budynku zajmował Sąd Rejonowy. W latach 2006-2008 budynek przeszedł gruntowny remont a piętro budynku przeznaczono na działalność Katolickiego Centrum Kultury. Obecnie znajdują się tu m.in.: biblioteka z czytelnią, pięć sal muzealnych, dwa pomieszczenia wielofunkcyjne, dwie sale spotkań ekumenicznych, jadalnia i osiem pokoi gościnnych.	
Budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół"		I połowa XX wieku	Budynek, gdzie w pierwszej połowie XX wieku mieściła się siedziba Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, powstał w latach 1909-1910. Zaprojektowany został przez Jana Sasa-Zubrzyckiego. Wzniesiony został na planie litery L, posiada dwie kondygnacje i okrągłą wieżę w narożniku. Elewację frontową zdobią tarcze herbowe i popiersia królów polskich, wykonane przez Stanisława Majerskiego z Przemyśla. Obecnie mieści się w nim dom kultury i kino.	
Zabytkowa kamienica przy ul. 3 Maja 1		1912 r.	Murowana kamienica wzniesiona w 1912 r., znajduje się przy skrzyżowaniu ulic Armii Krajowej i 3 Maja. Obecnie ma tu siedzibę Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.	

Kaplica pw. Św. Stanisława Kostki przy ul. Moniuszki		koniec XIX wieku	Zabytkowa, murowana kapliczka św. Stanisława Kostki stoi przy ulicy Zdrojowej, w kierunku Zmiennicy. Wybudowano ją w XIX w. w miejscu starszej, drewnianej. W 1927 roku w czynie społecznym została przebudowana i odwrócona frontonem do głównej drogi.	
Kaplica wotum		1995 r.	Przy zajeździe "Darz Bór" w Parku Zdrojowym stoi kaplica wotum ufundowana w 1995 r. przez wychowanków leśnego seminarium. Poświęcenia kaplicy dokonał abp Józef Michalik w dniu 26 czerwca 1995 r. Wybudowano ją w pobliżu miejsca, gdzie kiedyś znajdował się budynek zdrojowy Anatolówka z końca lat 20. XX wieku. Wewnątrz kaplicy głównym elementem jest dwumetrowy krucyfiks wiszący na ścianie. Na zewnątrz kaplicy umieszczono tablicę pamiątkową ufundowaną przez żyjących księży - wychowanków seminarium.	
Kapliczka Św. Huberta		2005 r.	Kapliczka ofiarowana św. Hubertowi w 2005 r. z okazji 50-lecia koła łowieckiego "Bażant" w Brzozowie. Jej fundatorami są członkowie koła łowieckiego. Kaplica wykonana jest z dwóch połączonych pni drzewa, na których umieszczono płaskorzeźbę przedstawiającą św. Huberta na polowaniu, a pod nią małą tabliczkę z intencją. Kapliczka przykryta jest gontowym daszkiem zwieńczonym małym, drewniany krzyż.	
Pomnik Matki Boskiej Częstochowskiej		2003 r.	Przy skrzyżowaniu ulic: Armii Krajowej, Moniuszki i Parkowej, przy wejściu do ogrodu Jordanowskiego, stoi pomnik upamiętniający pobyt kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Pomnik wystawiono w październiku 2003 roku, figurę zaprojektował i wykonał Bogdan Biernat z Krosna.	

Pomnik Pamięci Narodu		1950 r., przebudowany w 1992 r.	Pomnik zlokalizowany jest przy skrzyżowaniu ulic: Armii Krajowej, Moniuszki i Parkowej; mieści się obok małego ronda, przed wejściem do parku jordanowskiego, i dzieli plac z sąsiadującym obok pomnikiem MB Częstochowskiej. Obecny monument to dawny pomnik, który wzniesiono w 1950 r. na cześć Armii Czerwonej. W listopadzie 1992 r. monument został przebudowany i przekształcony w pomnik poświęcony „Tym, którzy życie Polsce oddali 1939-1989". Napis i nazwa zostały dedykowane Polakom poległym w walkach o Polskę i polskość. Uroczystego odsłonięcia nowej formy pomnika dokonał jeden z najstarszych mieszkańców miasta, żołnierz ZWZ-AK Brzozów, Jan Salamak, a także przedstawiciele władz miasta. Następnie pomnik został poświęcony przez ks. prałata Juliana Pudłę. Projektantem nowej formy i wyglądu pomnika jest Adam Zarych z Bliznego.	
Pomnik Grunwaldu		1910	Przy dworcu PKS, na skraju małego parku na Placu Grunwaldzkim, stoi zabytkowy pomnik upamiętniający 500-lecie bitwy pod Grunwaldem. Inicjatorem jego budowy był senator Stanisław Biały, a projektantem lwowski rzeźbiarz Władysław Gawliński. Na kamiennej podstawie znajduje się cokół, na którym stoi figura królowej Jadwigi, a pod nią umieszczona jest tablica z inskrypcją: *"Królowej Korony Polskiej, I wiec katolicko-społeczny, w 500 rocznicę Grunwaldu"*. W przedniej części podstawy, pod główną tablicą, znajduje się rzeźba orła z rozpostartymi skrzydłami a pod nim druga tablica upamiętniająca rok odnowy i przebudowy w lipcu 1946 r. Pomnik ogrodzony jest balustradą z łańcucha.	

Mauzoleum Pamięci Żydów Brzozowskich		1990 *(rok odsłonięcia)*	W dzielnicy Podlesie-Zdrój znajduje się Mauzoleum Pamięci Żydów Brzozowskich, zamordowanych w 1942 r. przez hitlerowców.	
Kościół parafialny w Górkach	Górki	1938 r.	Drewniany kościół wzniesiono w 1938 r. i został poświęcony trzy lata później. W roku 1966 została przy nim erygowana nowa parafia pw. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych.	
Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja bp. w Grabownicy Starzeńskiej	Grabownica Starzeńska	1913–1926	Budynek wzniesiono w latach 1913–1926 Kościół wykonany został w stylu neogotyckim, na rzucie krzyża łacińskiego z tworzącymi transept ramionami, nieorientowany. Murowany z cegły, nieotynkowany, na fundamencie z bloków kamiennych. Dach łamany, dwuspadowy, kryty blachą miedzianą; na nim sygnaturka. Kościół jest trójnawowy z prezbiterium zakończonym półkolistą apsydą. Wieża, o wysokości około czterdziestu metrów, zwieńczona kopułą z krzyżem, usytuowana jest w części frontowej obiektu. Sklepienia krzyżowo-kolebkowe podtrzymywane są przez cztery główne filary międzynawowe. Chór wsparty na czterech filarach. Okna zamknięte są półkoliście. Witraże znajdujące się w dwóch z nich, obrazujące Świętą Rodzinę oraz Niepokalane Poczęcie Najświętszej Maryi Panny, pochodzą ze starego kościoła. Polichromię we wnętrzu wykonał w 1954 roku Władysław Lisowski.	

Pałac Starzeńskich		przełom XVIII i XIX wieku	Pałac usytuowany jest przy drodze łączącej Brzozów z Sanokiem został wybudowany na przełomie XVIII i XIX stulecia. Jego właścicielami byli kolejno Starzeński, Ostaszewski i Tyszkowski zmarły bezpotomnie. Pałac grabownicki ma charakter eklektyczny. Dach budynku jest czterospadowy, nad ryzalitem zachodnim mansardowy, kryty blach. Wybudowany został na rzucie prostokąta z trójosiowymi ryzalitami na osiach boków dłuższych, z wysokim przyziemiem. Zwrócony jest frontem ku wschodowi. W przyziemiu pomieszczenia ze sklepieniem kolebkowym z lunetami, na parterze pomieszczenia ze stolarką klasycystyczną, neorenesansowym stropem kasetonowym i rozetami.	
Drewniany kościół gotycki w Humniskach	Humniska	XV w., przebudowany w XIX wieku	Gotycki kościół pw. św. Stanisława Biskupa pochodzi z początku XV w., jest budowlą drewnianą o konstrukcji zrębowej, jednonawową. W latach 1887-1900 został przebudowany. Dodano wówczas kilka kaplic. Wyposażenie wnętrza jest barokowe: XVII-wieczny ołtarz, krucyfiks, kamienna chrzcielnica oraz piękna ambona z początku XVIII w.	
Dwór drewniany		XVIII wiek	Klasycystyczny drewniany dwór na kamiennej podmurówce wzniesiono w XVIII w. Został przebudowany w 1921 r. Murowana kamienna piwnica pochodzi z XVI w. Nieopodal dworu znajdują się: spichlerz, stajnia oraz pozostałości parku.	

Kościół parafialny w Przysietnicy	Przysietnica	1926 r.	Starania Komitetu Budowy Kościoła pod przewodnictwem ks. Proboszcza Stanisława Władyki doprowadziły do rozpoczęcia budowy w roku 1926 na parceli stanowiącej fundusz mszalny ks. Antoniego Zbijewskiego z roku 1864 w odległości ok. 200 m na wschód od dotychczasowego kościoła. Plany budowy sporządził inżynier architekt ze Lwowa B. Wiktor, kierownictwo budowy powierzono inżynierowi architektowi z Krosna Stanisławowi Bergmanowi. Nie ma wyraźnie określonego stylu architektonicznego - zawiera elementy gotyckie w połączeniu z neoromańskimi. Wystrój kościoła stanowiły początkowo przeniesione z poprzedniego kościoła trzy ołtarze: św. Marcina, św. Anny i Matki Bożej Różańcowej oraz ambona, organy i ławki kolatorskie.	
Dworek biskupów		lata 20. XX wieku	Willa, w większości drewniana, zwraca niezwykłą architekturą, wieżami, werandami.. Ma cztery kondygnacje użytkowe. Niski-murowany parter mieści stołówkę i zaplecze magazynowe. Na parterze mieszczą się dwie świetlice, duży hol i pokoje mieszkalne. Szczególną uwagę zwraca kaplica z bogato rzeźbionym w drzewie pięknym ołtarzem. W okresie międzywojennym willa była letnią rezydencją biskupów przemyskich i ich gości. Jej funkcja zakończyła się chwilą wybuchu II wojny światowej. Podczas okupacji mieściło się w niej Nadleśnictwo. Po wojnie, wraz z lasami została przejęta przez Skarb Państwa i pełniła rolę ośrodka kolonijnego różnych przedsiębiorstw. W roku 1989 obiekt został zwrócony przemyskiej Kurii biskupiej. Ta z kolei przekazała go „Solidarności Rolników Indywidualnych”. Przez 6 lat w willi znajdowało się sanatorium dla rolników. Obecnie budynek jest własnością firmy turystycznej organizującej kolonie, obozy i zielone szkoły i nosi urokliwą nazwę "Czardworek".	

Bazylika w Starej Wsi	Stara Wieś	XVII w	Świątynia jest murowana, otynkowana we - właściwym dla swego okresu powstania - odcieniu piaskowym. Majestatycznego wyglądu nadają jej dwie symetryczne wieże, podwyższone o jedną kondygnację w połowie XIX w. Wieńczą je miedziane hełmy inspirowane zwieńczeniem wież kościoła św. Anny w Krakowie, które dzisiejszy kształt zawdzięczają Stanisławowi Krzyżanowskiemu. Przyczyną przebudowy był pożar świątyni w 1886 r. Fasada kościoła starowiejskiego odzwierciedla modę późnego baroku. Wertykalnie przecinają ją delikatnie zarysowane pilastry oddzielając tym samym trzy portale, zwieńczone nadbudowami, prowadzące do wnętrza świątyni oraz stanowiące efektowne wykończenie krawędzi wież. Natomiast horyzontalnie wyrazu nadają jej wydatne gzymsy oddzielające kondygnację nawy głównej od wież. W miejscu nawy głównej fasada jest lekko wklęsło-wypukła, co nadaje całości prostej elegancji i lekkości.	
Klasztor Sióstr Służebniczek NMP		1874 r.	Siostry przybyły do miejscowości w 1863 r. zakładając nowicjat dla swojego zgromadzenia Pierwsze drewniane budynki z czasem nie spełniały swojej roli i w 1875 r. ukończono budowę murowanego klasztoru, którego część znajduje się w strukturze dzisiejszego potężnego gmachu. Nowe potrzeby i funkcje powodowały i powodują kolejne przebudowy i rozbudowy starowiejskiego klasztoru. W 1891 r. dobudowano północne i południowe skrzydło tworząc w ten sposób plan w kształcie litery „H". Rok później w południowym skrzydle urządzono kaplicę. Następnie skrzydła zostały rozbudowane w 1907 (pn.) i w l. 1913-14 (pd.). W 1922 r. nadbudowano najstarszą część klasztoru. Przebudowy i rozbudowy kontynuowano także w 2 poł. XX w., a w ostatnich latach przed frontem budynku wystawiono kościół, którego inspiracją była zapewne barokowa świątynia wenecka Santa Maria della Salute albo nawet bardziej jej polski naśladowca – kościół filipinów w Gostyniu (niedaleko Gostynia urodził się bł. Edmund Bojanowski	

			założyciel Zgromadzenia). Klasztor Służebniczek pomimo licznych przekształceń zachował w części historyczną, zabytkową dekorację architektoniczną w postaci gzymsów, prostych podziałów elewacji, szczytów czy też części ceglanej elewacji jednego ze skrzydeł.	
Sanktuarium Matki Bożej Starowiejskiej		1728-62 r.	Pierwotnie był to zespół klasztorny paulinów (obecnie jezuitów). Został zbudowany w latach 1728-62 z fundacji biskupa Antoniego Fredry. Należy do najpiękniejszych i najcenniejszych zespołów architektonicznych na Podkarpaciu. Późnobarokowy kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny jest budowlą bazylikową z transeptem, z fasadą ujętą dwiema wieżami nadbudowanymi w 1843 r. i z reprezentacyjnymi schodami. Kościół zachwyca rokokowym wystrojem wnętrza, bogatymi podziałami architektonicznymi i pięknie zdobionym prospektem organowym. Należy do najbardziej znanych sanktuariów w kraju, za sprawą liczącego cztery stulecia kultu Matki Bożej Starowiejskiej. Znajdujący się w głównym ołtarzu wizerunek ze scenami Zaśnięcia i Wniebowzięcia NMP jest wierną kopią cudownego obrazu z pocz. XVI w. (oryginał spalili nieznani sprawcy w 1968 r.). Wizerunek maryjny został w 1877 r. ukoronowany koroną papieską i rekoronowany przez prymasa Stefana Wyszyńskiego (1972), a sam kościół od 1927 r. nosi tytuł bazyliki mniejszej. Przylegający do świątyni klasztor powstał w latach 1712-38, a w latach 1861-69 został przebudowany. Jest to budowla piętrowa, trzyskrzydłowa, z wirydarzem. Obecnie mieszczą się w nim seminarium duchowne, biblioteka z cennymi starodrukami oraz muzeum, które warto zobaczyć.	

Kościół parafialny w Zmiennicy	Zmiennica	1810 r.	Drewniany kościół pw. św. Trójcy wzniesiony został w 1810 r. w Jasionowie, a w 1981 r. przeniesiono go do Zmiennicy. Obok znajduje się najstarsza w regionie płyta nagrobna rycerza Wzdowskiego, zmarłego w 1539 r.	
Neogotycki spichlerz dworski w Zmiennicy		I połowa XIX wieku	Murowany (z kamienia i cegły) spichlerz neogotycki z 1 połowy XIX w., stoi w pobliżu skrzyżowania dróg we wsi Zmiennica. Dawniej stanowił część zabudowań dworskich, które niestety nie przetrwały do chwili obecnej.	

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego oraz na podstawie zasobów internetowych

Poniżej został zamieszczony wykaz zabytków zlokalizowanych w Gminie Brzozów wpisanych do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 49. Wykaz kart zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Brzozów

Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Numer rej. zabytków
Brzozów	Kościół Parafialny (Kolegiata)	1675-1686	A-156
Brzozów	Dzwonnica Kościelna	ok. 1720 zł	A-156
Brzozów	Dawne Kolegium Księży Misjonarzy	1745-1748	A-252
Brzozów	Budynek Dawnego Towarzystwa „Gimnastycznego" Sokół	1909-1912	A-55
Brzozów	Ratusz Miejski	1896	A-54
Brzozów	Dom	1900-1910	A-313 (elewacja frontowa)
Brzozów	Dom	1890-1910	A-211
Brzozów	Pomnik Grunwaldzki	1910	B-34
Brzozów	Dom	1850-1899	A-290
Brzozów	Pomnik Konfederatów Barskich	1850-1899	A-30
Górki	Kościół Parafialny	1930-1941	A-606
Grabownica Starzeńska	Pałac	1675-1725	A-237
Grabownica Starzeńska	Kościół Parafialny	1913-1926	A-172
Grabownica Starzeńska	Dzwonnica Kościelna	1951	A-172
Grabownica Starzeńska	Obelisk Nagrobny	1864	A-172
Grabownica Starzeńska	Stodoła Plebańska (Gumno)	1800-1850	A-172
Grabownica Starzeńska	Stara Plebania	1875-1899	A-172
Grabownica Starzeńska	Organistówka	1850-1899	A-172
Humniska	Kościół Parafialny	1409	A-42
Humniska	Plebania	1907	A-240
Stara Wieś	Mur kościelny	1900	A-38
Stara Wieś	Klasztor 00 Jezuitów	1728	A-38
Stara Wieś	Kościół Klasztorny	1728	A-38
Stara Wieś	Spichlerz	1800-1850	A-38
Stara Wieś	Klasztor Sióstr Służebniczek	1874	A-606
Zmiennica	Kościół Parafialny	1810	A-139
Zmiennica	Spichlerz Dworski	1800-1825	A-966
Przysietnica	Kościół Parafialny	1928	A-1124

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Dziedzictwo duchowe

Dla zrozumienia lokalnej tradycji konieczna jest znajomość tworzących ją wyznań, religii i związanych z nimi duchowości. Kultura religijna jest szczególnym wyróżnikiem regionu Podkarpacia. Składają się na nią religia rzymskokatolicka, grekokatolicka, prawosławna, protestancka (Luteranie, Kalwini, Arianie) i żydowska (kultura żydowska).

Chrześcijaństwo

Wyznanie rzymskokatolickie, było religią przeważającej większości mieszkańców analizowanego obszaru. Wzmianki o pierwszych kościołach rzymskokatolickich w Gminie Brzozów pochodzą już z XV wieku, w miejscowości Humniska powstał wówczas drewniany kościół, który zachował się po dzień dzisiejszy.

Ogółem w Gminie Brzozów zlokalizowanych jest 9 kościołów i 7 cmentarze rzymskokatolickie.

Dziedzictwo duchowe to jednak nie tylko świątynie czy cmentarze, ale również nie mniej istotna tradycja mówiona, ogromne bogactwo treści niosą też pieśni śpiewane w tutejszych kościołach. Do dziedzictwa duchowego należy zaliczyć także zwyczaje i obyczaje lokalne, należące ściśle do „małych ojczyzn".

Do dnia dzisiejszego w Gminie Brzozów kultywowane są stare zwyczaje i obrzędy.

Dziedzictwo duchowe tworzy się także obecnie. W Gminie Brzozów funkcjonuje 8 parafii rzymskokatolickich. Przy w parafiach tych działają wspólnoty, organizacje i instytucje zasłużone dla kształtowania nowych wymiarów duchowości, religijności i kultury lokalnej.

Judaizm

Prawdopodobnie w I połowie XVII w. w Brzozowie zaczęli osiedlać się Żydzi, co spowodowało wydanie w 1676 r. przez biskupa przemyskiego Stanisława Sarnowskiego zakazu osiedlania się Żydów, heretyków i schizmatyków. Z dokumentów z 1764 r. wynika, że było tu zaledwie 11 Żydów, zapewne arendarzy, należących do kahału rymanowskiego. Natomiast w 1785 r. nie było w mieście osiadłych Żydów, chociaż z badań, wynika że w mieście żyło ok. 130 osób pochodzenia żydowskiego, z innych zaś źródeł wynika, że 102 Żydów.

Żydzi zaczęli osiedlać się tu na dobre pod sam koniec XVIII w., zapewne już po tzw. reformach józefińskich (1780–1790). Początkowo mieli tylko 2 domy i nadal należeli do kahału w Rymanowie. W 1799 r. było ich tutaj 102, natomiast w 1824 r. – 210. W połowie XIX stulecia mieszkało w Brzozowie 306 Żydów na ogólną liczbę 2903 mieszkańców. Już wówczas była tu zorganizowana samodzielna żydowska gmina wyznaniowa, dysponująca bóżnicą i cmentarzem, skupiająca w 1846 r. 1021 Żydów.

Największy rozwój miasta nastąpił w II połowie XIX wieku. Liczba mieszkańców niemal się podwoiła, powstawały nowe warsztaty rzemieślnicze (w 1887 r. było ich 313), w okolicznych wsiach powstawały kopalnie ropy naftowej. W 1870 r. społeczność żydowska w mieście liczyła 877 osób, zaś w 1900 r. – już 2027, w samym mieście żyło 1145 osób, tj. 26,8% ogółu mieszkańców.

Pod koniec XIX w. w środowisku żydowskim działały trzy towarzystwa kredytowe: od 1886 r. Stowarzyszenie Komercjalno-Kredytowe, któremu prezesował Hermann Süsskind; od 1890 r. Kasa Oszczędności i Zaliczek, gdzie prezesem był Samuel Zimmer; od 1894 r. Towarzystwo Kredytowe z prezesem Dawidem Willnerem na czele.

W 1910 r. liczba żydowskich mieszkańców Brzozowa wynosiła 1255, co stanowiło 28,28% ogólnej liczby brzozowian. Po I wojnie światowej sytuacja ekonomiczna brzozowskich Żydów uległa pogorszeniu. Spowodowane było to m.in. złą polityką podatkową władz. W okresie międzywojennym w Brzozowie Żydzi zajmowali się drobnym handlem i rzemiosłem. Dla najbiedniejszych organizowano pomoc, za którą odpowiedzialne było stowarzyszenie Gemilut Chesed. Bractwo to, dzięki pomocy finansowej Żydów z Ameryki, udzieliło w 1929 r. 12 pożyczek na kwotę 600 zł. Stowarzyszenie to dbało także o dzieci osierocone podczas wojny. Pierwszym rabinem w Brzozowie był Elizeusz Veber. Następcą został jego syn, który pełnił funkcję rabina do 1912 roku. W tym czasie rabinem pomocniczym w Brzozowie był Moshe Issar Gabbel, pełniący m.in. funkcję sędziego i nauczyciela. Miejsce Gabbela w 1884 r. przejął jego syn Salomon Gabbel.

Według informacji z grudnia 1918 r., w Galicji Zachodniej rozpoczęto śledztwo przeciwko sprawcom rozruchów antyżydowskich w 37 miejscowościach. Do zajść tych dochodziło głównie w miasteczkach i miastach powiatowych takich jak Tarnów, Rzeszów, Żywiec, Myślenice, Dąbrowa, Brzesko, Brzozów i in. Władze regionu widząc problem, pojawiający się w wielu miejscach, podjęły starania o wzmocnienie sił porządkowych, by takie sytuacje się nie powtarzały. W Brzozowie doszło do ataku na Żydów, mieszkających w okolicznych wsiach. Dnia 3.XI.1918 r. miejscowi chłopi splądrowali 104 żydowskie domy. Pomimo to nikt fizycznie nie ucierpiał. Wyznawcy judaizmu nie uzyskali wówczas pomocy miejscowej policji. Jeden z żydowskich mieszkańców, Klarman, zorganizował grupy samoobrony, składające się z młodych ludzi, którym udało się przegonić chuliganów z miasta.

W tym czasie zanotowano także spadek liczby ludności żydowskiej w mieście, spowodowany złą sytuacją gospodarczą oraz lepszymi możliwościami w innych, lepiej rozwiniętych miastach regionu. Według spisu z 1921 r. w samym Brzozowie mieszkało 1127 Żydów, którzy stanowili 27,1% ogółu mieszkańców miasta, natomiast w całym powiecie – 4643. W 1931 r. ich liczba zmalała do 1046. Z kolei w Brzozowie mieszkało jedynie 1040 wyznawców religii mojżeszowej. W okresie międzywojennym miasto dotknął regres gospodarczy, spowodowany spadkiem koniunktury w rolnictwie i rzemiośle oraz zbyt dużym oddaleniem od linii kolejowej, co zwiększało koszty transportu surowców i towarów. Ogólny Cech Rzemieślników Żydowskich zrzeszał w 1937 r. w mieście zaledwie 30 osób. Starszym cechu był wówczas blacharz Abraham Oesterreicher.

W brzozowskim rynku do Żydów należały wszystkie domy z wyjątkiem trzech kamienic. Posiadali pięć domów modlitwy, niewyróżniających się jednak architekturą z pozostałej zabudowy. Tylko jedna bóżnica była murowana. Najbardziej ortodoksyjni Żydzi uczęszczali do bejt ha-midraszu, usytuowanego przy drodze do Starej Wsi. Była tu także duża grupa chasydów.

Pierwszy klub syjonistyczny w Brzozowie powstał w 1902 roku. Jednak to okres dwudziestolecia międzywojennego był czasem rozwoju idei syjonistycznych wśród żydowskich mieszkańców miasteczka.

W tym czasie powstało kilka oddziałów różnych ugrupować politycznych m.in. Mizrachim, Paalim Zion oraz Hittachdut. Powstał także młodzieżowy „Bet Yehudah", „HaNo'ar Ha'Ivri", „HaNo'ar HaTzioni – Akinv" „HaShomer HaDati", „Gordoniyah", „Ezra". W okresie międzywojennym brzozowscy Żydzi należeli do kilku stowarzyszeń m.in. Bikur Cholin i Chewra Kadisza, partii politycznych, z których najwięcej zwolenników miało Mizrachi, organizacji młodzieżowych takich jak Bejtar i Gordonia. W mieście był też klub piłkarski Makkabi. Gmina posiadała również cheder, rzeźnię rytualną i mykwę. Funkcjonowały dwie biblioteki z księgozbiorami w języku polskim, jidysz i hebrajskim, z których jedną prowadziło stowarzyszenie Biblioteka Żydowskich Robotników im. Icchaka Lejba Pereca, drugą stowarzyszenie Beth Jehuda. W 1920 r. w Brzozowie powstał "Tarbut", szkoła żydowska, której najważniejszym celem była nauka języka hebrajskiego oraz wpajanie ideałów syjonistycznych. W 1923 r. miała cztery klasy, dwóch nauczycieli i 105 uczniów, a w 1925 r. pięć klas, siedmiu nauczycieli i 205 uczniów.

W wyborach z 1928 r. syjoniści otrzymali 218 głosów, co im dało trzy mandaty, Aguda Israel otrzymał 122 głosów i dwa mandaty. Działacz syjonistyczny, dr Zelenfreund, został wybrany na szefa rady, pozostał na tym stanowisku do wybuchu II wojny światowej. Aguda Israel próbowało usunąć ze stanowiska rabina Gabbel, co im się nie udało.

W 1929 r. Brzozów odwiedził Jisroel Friedman cadyk z Czortkowa, potomek Wielkiego Magida, który miał sporo zwolenników wśród miejscowych chasydów. Równie wielu zwolenników miał Bencjon Halberstam cadyk z Bobowej. Ostatnim kahalnym rabinem brzozowskim był Józef Weber, wcześniej rabin w Bóbrce koło Lwowa. Hitlerowcy rozstrzelali go wraz z rodziną jeszcze przed likwidacją getta. Równolegle z nim funkcję rabina synagogalnego pełnił Szymon Gabel. Ostatnim przewodniczącym gminy był Mojżesz Knebelbart. Około 100 Żydów brzozowskich w okresie międzywojennym wyjechało do Palestyny. Tuż przed zajęciem miasta przez hitlerowców wielu Żydów, przeważnie z rodzin inteligenckich i młodzieży, uciekło przez San na Wschód i znalazło się w sowieckiej strefie okupacyjnej. Wśród nich znajdował się profesor gimnazjum Friedel Korn, który dotarł do Lwowa.

Także na początku okupacji hitlerowskiej kilkudziesięciu Żydów uciekło do sowieckiej strefy okupacyjnej. W październiku 1941 r. w mieście było 1007 Żydów, w tym także sporo uciekinierów z Zachodu. Przewodniczącym Judenratu hitlerowcy wyznaczyli Mojżesza Knobelbartha. Wiosną 1942 r. Niemcy utworzyli dla nich getto. Do dnia 24.06.1942 r. znaleźli się w nim wszyscy Żydzi brzozowscy oraz ok. 550 z wyznaczonych okolicznych wsi, a także grupa Żydów z getta w Krośnie. Mężczyźni z getta zatrudniani byli przy pracach remontowych w mieście i ok. 50 osób w kopalni ropy naftowej w Grabownicy, gdzie skoszarowano ich w pożydowskim domu Szneków. Na początku sierpnia hitlerowcy dokonali selekcji mężczyzn w wieku 15–35 lat. Zebrano ich na placu (obecnie dworzec PKS), skąd zdrowych i silnych wywieziono do stacji kolejowej w Targowiskach i stamtąd wysłano do obozu pracy w Prokocimiu. Część Żydów brzozowskich zginęła także w obozie zagłady w Bełżcu. Pozostałych w getcie, w większości starców, kobiety i dzieci, 9 sierpnia wypędzono na stadion. Dzień wcześniej w lesie Łazienki wykopany został ogromny dół. Dnia 10.08.1942 r. rozstrzelano tam ponad 800 osób (niektóre źródła podają 1400 osób, być może chodzi tu o liczbę wszystkich Żydów z getta według stanu z końca lipca 1942 r.). Po likwidacji getta hitlerowcy ścigali ukrywających się Żydów. Jesienią 1942 r. rozstrzelali w Brzozowie na cmentarzu żydowskim 18 Żydów z Jabłonki i Grabówki. Wiosną 1943 r. – 5, w lutym 1944 r. – 2 Żydówki. W sąsiednich Humniskach w 1943 r. zamordowano 14 Żydów, w Przysietnicy – 3 i w Grabownicy – 4. Z Grabownicy wywieziono do Brzozowa 38 Żydów, tam ich rozstrzelano w lesie i pochowano w zbiorowej mogile. W Haczowie w trzech egzekucjach zginęło 12 Żydów.[21]

W Gminie Brzozów zlokalizowane są cmentarze zabytkowe, tj.:

Lp.	Miejscowość	Opis
1.	Brzozów	Miejsce zagłady i pochówku ponad tysiąca brzozowskich Żydów, rozstrzelanych przez Niemców 10 sierpnia 1942 r. Obecnie znajduje się tam **Mauzoleum Holocaustu Żydów** zaprojektowane przez Natana Weissa (mieszkającego w Izraelu syna brzozowskiego piekarza) i zrealizowane w 1990 r. dzięki funduszom przekazanym przez działaczy Żydowskiego Komitetu Wspólnoty Pogrobowców Brzozowskich.
2.		**Cmentarz wojenny**, na którym spoczywają polegli podczas II wojny światowej żołnierze radzieccy, polscy, czescy i słowaccy. W 1996 r. z inicjatywy koła Światowego Związku Żołnierzy AK w Brzozowie odsłonięto na nim pomnik według projektu metaloplastyka Adama Zarycha upamiętniający ofiary II wojny światowej, w tym przede wszystkim poległych żołnierzy oraz zgładzonych w niemieckich obozach koncentra-

[21] *http://www.sztetl.org.pl/pl/article/brzozow/5,historia/?print=1*

		cyjnych i sowieckich łagrach.
3.		**Cmentarz żydowski** swoimi początkami sięga prawdopodobnie I połowy XIX wieku. Stopniowo dewastowany w okresie II wojny światowej, jak również po niej, obecnie uporządkowany i ogrodzony zawiera kilkanaście fragmentów macew, w tym tylko jedną zachowaną w całości ozdobioną pięcioramiennym świecznikiem, symbolem umieszczanym na grobach kobiet.
4.	Górki	**Cmentarz z I wojny światowej**, założony w 1915 r. Spoczywa na nim około 160 żołnierzy poległych pod koniec I etapu operacji gorlicko-tarnowskiej. W tym rejonie opór żołnierzy rosyjskich w walce na bagnety przełamywała 11 Królewska Bawarska Dywizja Piechoty dowodzona przez gen. mjr Paula von Kneussla.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Dziedzictwo społeczne (intelektualne)

Gmina Brzozów ma swój wkład w dorobek krajowej, a nawet światowej kultury i nauki. Świadczyć mogą o tym tak wybitne postacie w swych dziedzinach jak np.:

Imię i nazwisko	Działalność
Sztuka	
Piotr Woroniec (senior)	Urodzony 14.02.1955 roku w Giżycku. Ukończył Liceum Ogólnokształcące w Nidzicy, w latach 1970-1974, Uniwersytet Ludowy we Wzdowie /reżyseria teatru amatorskiego/ w latach 1975—77. Studiował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie i Rzeszowie (filologia polska) w latach 1977- 1982. Od 1995 członek Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP). Od 1992 do 1999 roku asystent scenografa w Teatrze Kreatur w Berlinie (Niemcy). Mieszkał i pracował w Brzozowie. http://www.woroniec_rzezba.republika.pl/
Nauka	
Walerian Pańko	Prawnik, profesor Uniwersytetu Śląskiego, w latach 1980 - 1981 doradca NSZZ "Solidarność" i NSZZ "Solidarność" Rolników Indywidualnych (współautor porozumień rzeszowsko-ustrzyckich). Od 1989 roku poseł na Sejm RP z listy OKP, przewodniczący sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego. Od maja 1991 roku pierwszy Prezes Najwyższej Izby Kontroli. 7 października 1991 roku zginął tragicznie w wypadku samochodowym. Był zwolennikiem oraz propagatorem reformy samorządu terytorialnego i współtworzył jej prawne podstawy. Był również jednym z założycieli Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej i jej katowickiego ośrodka. Uważał, że Fundacja ma do spełnienia bardzo ważną misję w budowaniu demokracji lokalnej. W okresie 1980-1981 aktywnie uczestniczył w pracach legislacyjnych, będąc członkiem Społecznej Rady Legislacyjnej NSZZ „Solidarność" działającej pod przewodnictwem prof. Stefana Grzybowskiego. Był członkiem Komisji ds. ustawodawstwa rolnego działającej przy Ministrze Sprawiedliwości, doradcą NSZZ „Solidarność", i NSZZ „Solidarność Rolników Indywidualnych". Odegrał istotną rolę jako ekspert „Solidarności" w długotrwałych okupacyjnych strajkach chłopskich w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie. Służył swoją konsultacją i pomocą rolnikom indywidualnym, a także był doradcą NSZZ „Solidarność" prowadzącym akcję strajkową w Rzeszowie i Ustrzykach Dolnych. Był współautorem tekstu porozumień ustrzycko-rzeszowskich podpisanych w lutym 1981 r., W maju 1991 r. został wybrany na stanowisko Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Zginął tragicznie w wypadku samochodowym w drodze z Warszawy do Katowic na wykład 7 października 1991 r. Okoliczności tragicznej śmierci nigdy nie zostały wyjaśnione. http://www.brzozow.pl/images/doc/wpanko.pdf
Ireneusz Koryto	Urodził si 4 kwietnia 1926 roku w Grabownicy Starzeńskiej. Pracował w Sanockim Kopalnictwie Naftowym w Sanoku, a nastepnie został przeniesiony do Zjednoczenia Górnictwa Naftowego w Warszawie, na stanowisko głównego specjalisty do spraw zagospodarowania złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Za swoje osiągnięcia zawodowe otrzymał liczne odznaczenia państwowe i resortowe: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrną Odznaką „Zasłużony dla Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych", Srebrny Medal za Zasługi dla Pożarnictwa oraz Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. To ostatnie odznaczenie otrzymał w 1985 roku za wkład w inwestycję centralną pod nazwą „Układ przesyłowy gazu ziemnego z ZSRR do Polski". Ireneusz Koryto wspierał też działalność inwestycyjną regionu brzozowskiego, za co rada Miejska w Brzozowie uchwałą z dnia 27 czerwca 1996 r. nadała mu Honorowe Obywatelstwo Miasta Brzozowa. Zmarł w Warszawie 25 września 1999 r. http://www.brzozow.pl/images/doc/koryto1.pdf

Michał Kulesza	Michał Kulesza urodził się w 1948 r. Był wybitnym znawcą zagadnień prawa administracyjnego i administracji publicznej i autorem ponad 150 publikacji naukowych. Prof. Michał Kulesza od lat 80 był czynnie zaangażowany w prace na rzecz odtworzenia samorządu terytorialnego i przebudowy ustroju administracyjnego Polski (we współpracy z prof. Jerzym Regulskim). Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w grupie ds. samorządu terytorialnego. Po przemianach 1989 r. współtworzył reformę samorządową. Pod kierownictwem prof. Waleriana Pańki przygotowywał m.in. ustawę o samorządzie gminnym z 1990 r. W latach 1992-93 jako pełnomocnik rządu ds. reformy administracji publicznej przygotowywał reformę powiatową i projekt podziału administracyjnego państwa. Później prowadził kancelarię prawniczą. W 1997 r. ponownie powołany na stanowisko pełnomocnika ds. reform ustrojowych państwa. Funkcję tę pełnił do 1999 r.
Jerzy Stępień	ur. 7 września 1946 r. w Staszowie, honorowy obywatel Brzozowa od 2009 roku.
ks. Tomasz Zięba	ur. 7 listopada 1931 r. w parafii Baligród, honorowy obywatel Brzozowa od 1993 r.
ks. infułat Julian Pudło	ur. 8 stycznia 1926 r. w Korczynie, honorowy obywatel Brzozowa od 1993 r.
Muzyka	
Marta Podulka	Wokalistka obdarzona niezwykłym głosem. Szerszej publiczności znana z IV edycji programu Mam Talent, gdzie zajęła 3 miejsce. Pochodzi z Brzozowa, ale na stałe związana jest z Poznaniem, gdzie ukończyła Akademię Muzyczną. Oficjalna strona: http://www.martapodulka.pl *źródło: www.rmf.fm*
Zygmunt Podulka	Założyciel zespołu Zygi Jazz Band
Piotr Rychlec	Były muzyk Zygi Jazz Bandu, muzyk zespołu Zakopower

Źródło: zasoby internetowe

Instytucje kultury

Życie kulturalne mieszkańców Gminy Brzozów organizują lokalne instytucje kultury, tj.:

Instytucja	Podstawy prawne	Zadania statutowe	Zasoby lokalowe	Zasoby sprzętowe i wyposażenie	Zasoby ludzkie (stanowiska i liczba osób zatrudnionych)
Brzozowski Dom Kultury ul. Armii Krajowej 3	Podstawę prawną działalności placówki stanowi Ustawa z dnia 25.10.1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.	Zadania statutowe jednostki obejmują: – edukacja, kultura i wychowanie przez sztukę, – tworzenie amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie wiedzą i sztuką, – tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, – rozpoznanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych, – prowadzenie działalności instruktarzowo – metodycznej dla pracowników instytucji kultury.	Budynek o powierzchni 1793 m^2.	Na wyposażenie placówki składa się sprzęt nagłaśniający oraz instrumenty muzyczne, sprzęt do pracy biurowej.	Jednostka zatrudnia 16 osób: – dyrektor, – główny księgowy, – główny specjalista do spraw administracyjnych, – specjalista ds. administracyjno – kadrowych, – główny specjalista artystyczny (4 osoby), – główny specjalista ds. obsługi i naprawy urządzeń audio – wizualnych (2 os.), – specjalista ds. obsługi i naprawy urządzeń technicznych (4 osoby), – konserwator, – pracownik gospodarczy.
Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta w Brzozowie	Podstawę prawną działalności placówki stanowi Uchwała Nr VIII/53/95 Rady Miejskiej w Brzozowie z dnia 25 maja 1995 r. w sprawie utworzenia Muzeum Regionalnego w Brzozowie i nadania mu statutu	Zadania statutowe jednostki obejmują: – gromadzenie zabytków ruchomych w zakresie dziejów Brzozowa i okolic, – katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów, – przechowywanie zgromadzonych zabytków, – zabezpieczenie i konserwacja zbiorów, – urządzanie wystaw stałych i czasowych, – inicjowanie i organizowanie sesji i konferencji naukowych oraz uczestniczenie w sesjach i konferencjach organizowanych przez inne instytucje, – organizowanie badań i ekspedycji naukowych,	Muzeum jest zarządcą budynku Ratusza Miejskiego przy ul. Rynek 10 w Brzozowie. Właścicielem budynku jest Gmina Brzozów. Pomieszczenia w których znajduje się oddział Muzeum Pożarnictwa w Starej Wsi są użyczane na podstawie umowy użyczenia od Gminy Brzozów.	Na wyposażenie placówki składa się: – wyposażenie biurowe pomieszczeń administracyjnych, – wyposażenie sali konferencyjnej, – gabloty, postumenty, – zestawy komputerowe – 13 sztuk, – urządzenia drukujące – 8 sztuk, – aparat fotograficzny, – sprzęt nagłaśniający, – eksponaty, – księgozbiór.	Jednostka zatrudnia na następujących stanowiskach: – dyrektor – 1 osoba, – główny księgowy – 1 osoba, – kierownik działu – 2 osoby, – adiunkt – 2 osoby, – specjalista – 3 osoby, – asystent – 3 osoby, – robotnik gospodarczy – 1 osoba.

		– prowadzenie działalności edukacyjnej, – popieranie i prowadzenie działalności artystycznej, – udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych, – zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów, – prowadzenie działalności wydawniczej, – wydawanie „Wiadomości Brzozowskich”, – utrzymywanie kontaktów i prowadzenie współpracy z placówkami muzealnymi w kraju i za granicą.			
Miejska Biblioteka Publiczna wraz z 8 filiami	Podstawę prawną działalności placówki stanowią: – ustawa o bibliotekach, – ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, – ustawa o samorządzie gminnym, – statut Miejskiej Biblioteki Publicznej	Zadania statutowe jednostki obejmują m. in.: – gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, – obsługa użytkowników poprzez udostępnienie zbiorów na miejscu, wypożyczenie na zewnątrz, – prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie informacji biblioteczno – bibliograficznej, – tworzenie i udostępniania komputerowych baz danych (katalogowych i bibliograficznych), – prowadzenie form pracy z czytelnikiem w celu popularyzacji książki, – współdziałanie z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami w celu zaspokojenia potrzeb kulturalnych gminy.	Miejska Biblioteka Publiczna mieści się w samodzielnym budynku na ul. Sienkiewicza w Brzozowie (budynek Samodzielny). Budynek znajduje się w sąsiedztwie szkół ponadgimnazjalnych. Wymaga gruntownego remontu oraz dostosowania do niepełnosprawnych użytkowników.	Na wyposażenie placówki składają się: – komputery, – drukarki, – kserokopiarki – skanery, – projektor. – bezpłatny dostęp do Internetu w każdej placówce.	Jednostka zatrudnia 16 osób: – 12 na stanowiskach bibliotecznych, – dyrektor, – główny księgowy, – pracownik administracji, – pracownik gospodarczy.
Zespół Świetlic Środowiskowych	Podstawę prawną działalności placówki stanowi Ustawa o samorządzie gminnym, ustawa o finansach publicznych oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	Zadania statutowe jednostki obejmują m. in.: – zapewnienie dzieciom opieki wychowawczej w czasie wolnym od zajęć szkolnych, – stwarzanie dzieciom warunków do nauki oraz udzielenie pomocy w nauce,	Zespół Świetlic środowiskowych na terenie Gminy Brzozów korzysta z bazy lokalowej na podstawie wynajmu oraz użyczenia w: – Brzozowie na ul. Mickiewicza 25 (wynajem lokalu), – Przysietnicy (lokal użyczony od Parafii),	Na wyposażenie placówki składają się: – Komputery stacjonarne, – Laptopy, stoły do ping ponga, stoły do bilarda, gry planszowe, sprzęt do gier sportowych, – oraz sprzęt AGD – nie-	Jednostka zatrudnia na następujących stanowiskach: – kierownik (1 osoba – 1 etat), – główny księgowy (1 osoba, ½ etatu), – pomoc administracyjna (1 osoba, ½ etatu), – wychowawcy (5 osób, 5 etatów),

		– organizacja dzieciom wolnego czasu: zabawy, zajęcia sportowe, obozy, wycieczki, kolonie, – dbanie o rozwój zainteresowań i uzdolnień dzieci, – pomoc w problemach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych, – pomoc socjalna i poradnictwo rodzinne, – zapewnienie dzieciom posiłków i kształtowanie ich umiejętności życiowych, – organizowanie grupowej pracy z dziećmi i kształtowanie umiejętności życiowych.	– Humniska (lokal użyczony od Parafii).	zbędny do przygotowania posiłków.	– 1 osoba znajdująca się na stażu z Powiatowego Urzędu Pracy w Brzozowie.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje społeczne

Poniższa tabela zawiera zaktualizowaną na dzień 31.12.2013 roku listę stowarzyszeń obecnie działających na terenie Gminy Brzozów. Lista nie zawiera stowarzyszeń z gmin powiatu brzozowskiego oraz stowarzyszeń, które zostały zlikwidowane, są w trakcie likwidacji lub nie prowadzą aktywnej działalności pomimo braku formalnego rozwiązania/likwidacji.

Numer	Nazwa organizacji w gminie Brzozów	Adres do korespondencji	Kod pocztowy
1	OSP w Brzozowie	ul. Mickiewicza 1	36-200
2	OSP w Humniskach	Humniska	36-206
3	OSP w Grabownicy Starzeńskiej	Grabownica Starzeńska	36-207
4	OSP w Górkach	Górki	36-200 Brzozów
5	OSP w Turzym Polu	Turze Pole	36-200 Brzozów
6	OSP w Przysietnicy	Przysietnica	36-200 Brzozów
7	OSP w Zmiennicy	Zmiennica	36-200 Brzozów
8	OSP w Woli Góreckiej	Wola Górecka	36-200 Brzozów
9	OSP w Starej Wsi	Stara Wieś	36-200 Brzozów
10	LKS Brzozovia Brzozów	Brzozów ul. Legionistów 3	36-200 Brzozów
11	LKS Górki	Górki	36-200 Brzozów
12	LKS „Iskra" Przysietnica	Przysietnica	36-200 Brzozów
13	LKS „Parnas" Stara Wieś	Stara Wieś	36-200 Brzozów
14	LKS Turze Pole	Turze Pole	36-200 Brzozów
15	LKS „Płomień" Zmiennica	Zmiennica	36-200 Brzozów
16	GKS „Górnik" Grabownica	Grabownica Starzeńska	36-207
17	Brzozowski Klub Sportowy JU-JITSU	ul. Armii Krajowej 3 Brzozów	36-200 Brzozów
18	Brzozowski Klub Sportowy Kyokushin Karate	Ul. 1000 lecia 29 Brzozów	36-200 Brzozów
19	Łuczniczy Klub Sportowy „Sagit" Humniska	Humniska 675 A	36-206
20	Stowarzyszenie Miłośników Piłki Siatkowej Brzozów	Ul . Legionistów 3 Brzozów	36-200
21	Brzozowskie Stowarzyszenie Koszykówki	Ul. 3 Maja 70 Brzozów	36-200
22	Stowarzyszenie Sportowe „Orzełki Brzozów"	Ul . Legionistów 3 Brzozów	36-200
23	UKS „Iskra" Stara Wieś	Zespół Szkół Stara Wieś	36-200 Brzozów
24	UKS „Huragan" Górki	Zespół Szkół Górki	36-200 Brzozów
25	UKS Gimnazjum Przysietnica	ZS Nr 2 Przysietnica	36-200 Brzozów
26	UKS „Promyk" Turze Pole	ZS Turze Pole	36-200 Brzozów
27	UKS „Górnik" Humniska	ZS Nr 1 Humniska	36-207 Humniska
28	UKS SP Nr 1 w Brzozowie	SP Nr 1 w Brzozowie	36-200 Brzozów
29	UKS „Champion" Humniska	ZS Nr 2 w Humniskach	36-207 Humniska
30	UKS „Sokół" Gimnazjum Brzozów	Gimnazjum Nr 1 w Brzozowie	36-200 Brzozów
31	UKS „Tytan" Przysietnica	ZS Nr 1 w Przysietnicy	36-200 Brzozów
32	UKS „Płomyk" Zmiennica	SP Zmiennica 27	36-200 Brzozów
33	Powiatowy Szkolny Związek Sportowy	Ul. Sienkiewicza 2	36-200 Brzozów
34	Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	Ul. Sienkiewicza 2	36-200 Brzozów
35	Stowarzyszenie Kobiet po Mastektomii „Amazonki"	Ul. Bielawskiego 12 Brzozów	36-200 Brzozów
36	Obywatelskie Stowarzyszenie Uwłaszczenia Gminy Brzozów	Przysietnica 83	36-200 Brzozów
37	Polskie Towarzystwo Onkologii Klinicznej z/s w Brzozowie	Ul. Bielawskiego 12 Brzozów	36-200 Brzozów
38	Polski Związek Niewidomych Koło Powiatowe w Brzozowie	Ul. Sienkiewicza 2 Brzozów	36-200 Brzozów
39	Polski Czerwony Krzyż – Zarząd Rejonowy w Brzozowie	Ul. Bielawskiego 12 Brzozów	36-200 Brzozów
40	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym	Ul. Sienkiewicza 1 Brzozów	36-200 Brzozów

41	Polski Komitet Pomocy Społecznej – Zarząd Rejonowy Brzozów	Ul. Mickiewicza 11/1 Brzozów	36-200 Brzozów
42	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Górki	Górki	36-200 Brzozów
43	Polskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Chorym na Astmę i Alergię – Oddział w Brzozowie	Ul. Bielawskiego 10 Brzozów	36-200 Brzozów
44	Związek Represjonowanych Politycznie Żołnierzy – Górników, Okręg w Krośnie	Ul. Mickiewicza 19 Brzozów	36-200 Brzozów
45	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – Zarząd Rejonowy w Brzozowie	Ul. Poniatowskiego 3 Brzozów	36-200 Brzozów
46	Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Powiatu Brzozowskiego	Ul. Armii Krajowej 1 Brzozów	36-200 Brzozów
47	Liga Obrony Kraju – Zarząd Powiatowy	Ul. Legionistów 1 Brzozów	36-200 Brzozów
48	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Grabownica Starzeńska	Grabownica Starzeńska 584	36-207 Grabownica Starzeńska
49	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Brzozów	ul. Parkowa 5 36-200 Brzozów	36-200 Brzozów
50	Brzozowskie Stowarzyszenie Wzajemnej pomocy „Solidarni w potrzebie" im. Ks. B. Misiałowicza	Ul. Mickiewicza 31 Brzozów	36-200 Brzozów
51	Galicyjskie Stowarzyszenie Edukatorów „PROM"	Ul. Tysiąclecia 29 Brzozów	36-200 Brzozów
52	Lokalna Grupa Działania „Ziemia Brzozowska"	Ul. Sienkiewicza 2 Brzozów	36-200 Brzozów
53	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Górki	Górki 73	36-200 Brzozów
54	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło w Brzozowie	Ul. Sienkiewicza 2 Brzozów	36-200 Brzozów
55	Fundacja Promocji Zdrowia im. Dr. St. Langa na rzecz Szpitala Specjalistycznego w Brzozowie	Ul. Ks. Bielawskiego 18 Brzozów	36-200 Brzozów

56	Fundacja Promocji i Rozwoju Bieszczad w Przysietnicy	Przysietnica 883	36-200 Brzozów
57	Fundacja „W Trosce o Życie"	Brzozów ul. Rynek 6 A	36-200 Brzozów
58	Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Razem dla Grabownicy"	Grabownica Starzeńska 767	36-207 Grabownica Starzeńska
59	Stowarzyszenie Ludzi Twórczych w Brzozowie	UL. Pocztowa 8 Brzozów	36-200 Brzozów
60	Związek Weteranów i Rezerwistów Wojska Polskiego – Podkarpacki Oddział Powiatowy w Brzozowie	Ul. Piastowa 22 Brzozów	36-200 Brzozów
61	Stowarzyszenie „Podkarpacka Przyszłość" w Przysietnicy	Przysietnica 353	36-200 Brzozów
62	Fundacja im. Hetmana Piotra Konaszewicza - Sahajdecznego	Ul. Armii Krajowej 16 Brzozów	36-200 Brzozów
63	Fundacja Pomocy Dzieciom im. Stanisław Bieńczak	Ul. Kościuszki 23 Brzozów	36-200 Brzozów
64	Fundacja Podkarpacki Instytut Rozwoju Regionalnego	Ul. Armii Krajowej 2 Brzozów	36-200 Brzozów
65	Podkarpacka Fundacja „Panorama Możliwości" w Humniskach	Humniska 388	36-206 Humniska
66	Stowarzyszenie EURO-SAN w Brzozowie	Ul. Bohaterów II Wojny Światowej 11	36-200 Brzozów
67	Stowarzyszenie – Rada Organizacji Pozarządowych Powiatu Brzozowskiego	Ul. Sienkiewicza 2 Brzozów	36-200 Brzozów
68	Klub A.A.	Parafia Rzymskokatolicka w Brzozowie	36-200 Brzozów
69	„Szczęśliwa Rodzina" Poradnia dla Rodzin z Problemem Alkoholowym	Parafia Rzymskokatolicka w Brzozowie	36-200 Brzozów

70	Duszpasterstwo Rodzin Poradnictwo Rodzinne	Parafia Rzymskokatolicka w Brzozowie ul. Plac Grunwaldzki 2 Parafia Rzymskokatolicka w Starej Wsi	36-200 Brzozów
71	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej I Brzozowska Drużyna Wędrowniczek „Wagabunda"	I Liceum Ogólnokształcące w Brzozowie im. Króla Kazimierza Wielkiego Ul. Pańki 2	36-200 Brzozów
72	Związek Harcerstwa Polskiego	Ul. Parkowa 5 Brzozów	36-200 Brzozów
73	Koło Gospodyń Wiejskich w Przysietnicy	Przysietnica 684	36-200 Brzozów
74	Koło Gospodyń Wiejskich w Zmiennicy	Zmiennica 91	36-200 Brzozów
75	Koło Gospodyń Wiejskich w Grabownicy Starzeńskiej	Grabownica Starzeńska	36-207 Grabownica Starzeńska
76	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Parafii Brzozów	Parafia Rzymskokatolicka w Brzozowie ul. Plac Grunwaldzki 2	36-200 Brzozów
77	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Parafii Humniska	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Stanisława Biskupa w Humniskach Humniska 664	36-206 Humniska
78	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Parafii Przysietnica	Parafia Rzymskokatolicka w Przysietnicy Przysietnica 855	36-200 Brzozów
79	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Parafii Górki	Parafia Rzymskokatolicka w Górkach Górki 81	36-200 Brzozów
80	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Parafii Grabownica Starzeńska	Parafia Rzymskokatolicka w Grabownicy Starzeńskiej	36-207 Grabownica Starzeńska
81	Ruch Apostolstwa Młodzieży	Parafia Rzymskokatolicka w Przysietnicy Przysietnica 855	36-200 Brzozów
82	Ruch Apostolstwa Młodzieży	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Stanisława Biskupa w Humniskach Humniska 664	36-206 Humniska
83	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Brzozowie ul. Plac Grunwaldzki 2	36-200 Brzozów
84	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Przysietnicy Przysietnica 855	36-200 Brzozów
85	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Turzym Polu Turze Pole 238	36-200 Brzozów
86	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Zmiennicy Zmiennica 181	36-200 Brzozów
87	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Stanisława Biskupa w Humniskach Humniska 664	36-206 Humniska
88	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Grabownicy Starzeńskiej	36-207 Grabownica Starzeńska
89	Parafialny Oddział Akcji Katolickiej	Parafia Rzymskokatolicka w Starej Wsi Stara Wieś 778	36-200 Brzozów

90	Koło Parafialne Stowarzyszenia Rodzin Katolickich	Parafia Rzymskokatolicka w Górkach Górki 81	36-200 Brzozów
91	Koło Parafialne Stowarzyszenia Rodzin Katolickich	Parafia Rzymskokatolicka w Starej Wsi Stara Wieś 778	36-200 Brzozów
92	Parafialne Koło „Caritas"	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Stanisława Biskupa w Humniskach Humniska 664	36-206 Humniska

Źródło: http://www.brzozow.pl/images/doc/dokumenty2013/organizacjewykaz2.pdf

Jednostki budżetowe

Jednostkami budżetowymi działającymi w Gminie Brzozów są:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzozowie,
- Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Brzozowie,
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Brzozowie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy im. Jana Pawła II,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Starej Wsi,
- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Brzozowie,
- Zespół Świetlic Środowiskowych,
- Żłobek Samorządowy w Brzozowie,
- Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta w Brzozowie,
- Brzozowski Dom Kultury,
- Miejska Biblioteka Publiczna w Brzozowie,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzozowie,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o..

Zespoły artystyczne

W Gminie Brzozów działa 15 zespołów muzycznych:

- Brass Standard Jazz Orchestra
- Orkiestra Dęta
- Zygi Jazz Band
- comba jazzowe
- zespoły rockowe : Still Life, Dilema, Faza Stefana, Lizard's Skin, The hall of the blind, Wrack, Zemsta Chone-kera
- dwie grupy Estrady Dziecięcej
- grupa taneczna dziewcząt – mażoretki,
- grupy taneczne: tamitu 1, tamitu 2, cantabile
- zespól wokalny "WHOOPS"

W Gminie Brzozów działają trzy zespoły ludowe, które zaprezentowane są w tabeli poniżej:

Lp.	Nazwa kapeli	Opis	Zdjęcie zespołu
1.	Górczanie z Górek	Kapela czynnie działa od 2000 roku (w tym roku była reaktywowana), od tego czasu ma na swoim koncie mnóstwo występów, na wszelakich imprezach o charakterze ludowym i nie tylko. W repertuarze kapeli znajdują się utwory wokalno - instrumentalne, w większości z regionu rzeszowskiego. Kierownikiem zespołu jest Zygmunt Podulka.	

2.	Graboszczanie z Grabownicy Starzeńskiej	W 1963 r. powstał w Grabownicy zespół obrzędowy „Wesele Grabownickie" wraz z kapelą ludową pod kierownictwem muzyka Ksawerego Dżonia. W 1987r. z zespołu obrzędowego „Wesela" została wyodrębniona kapela. Przyjęła nazwę „Graboszczanie". Na falach Radia Rzeszów muzyka kapeli pojawiła się w 1992 r. (I nagranie studyjne). W 1993 r. Kapela zdobyła II miejsce w Polsce na XXVII Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą. Kapela obok występów samodzielnych przygrywa w 7 widowiskach obrzędowych, z których 5 jest nagranych dla TV Rzeszów. Kapela nagrała 2 samodzielne płyty CD dla Polonii Records w Warszawie oraz jest uczestnikiem 2 nagrań na płytach CD wraz z innymi kapelami Podkarpacia – dla tejże firmy. W 2001 r. Kapela znalazła się w dziesiątce kapel 100 notowania „Plebiscytu Kapel Radia Rzeszów" i brała udział w Jubileuszowym Koncercie Radia Rzeszów w Skansenie w Sanoku. Dużym sukcesem kapeli i zespołu obrzędowego „Graboszczanie" było zdobycie I miejsca w Polsce w kategorii zespołów pieśni i tańca na VII Ogólnopolskim Festiwalu Zespołów Artystycznych Wsi Polskiej w Kielcach w 2002 r. W 2004 r. kapela zdobyła II nagrodę w XX Ogólnopolskim Konkursie Tradycyjnego Tańca Ludowego. Ostatnio kapela nagrała w studiu nagrań BDK – „Rotunda" płytę CD „Witejcie nam."	
3.	Przysietczanie z Przysietnicy	Kapela ludowa "Przysietczanie" z Przysietnicy została założona w 1996 roku, działa przy Brzozowskim Domu Kultury. W repertuarze Kapeli znajdują się pieśni i muzyka ludowa z okolic Brzozowa. W samym roku 2000 uczestniczyła w ponad 30 imprezach, w tym dała 20 koncertów. Uczestniczyła w przeglądach zdobywając wysokie miejsca (II miejsce, w Iwoniczu Zdroju). Zespól ma na koncie 70 minut nagrania dla Radia Rzeszów i nagrania telewizyjne dla TV Rzeszów. Aktualnie zespół liczy 7 instrumentalistów i jedną wokalistkę.	

Źródło: http://www.brzozow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=67

6. POTENCJAŁ TURYSTYCZNY

Gmina Brzozów posiada niewątpliwe walory krajobrazowo-antropogeniczne, na które składają się niezwykle ciekawe krajobrazowe, urokliwe miejsca, jak też zabytki kultury materialnej.

Poniżej przedstawiono walory przyrodnicze i antropogeniczne Gminy Brzozów, które decydują o potencjale turystycznym tego obszaru.

Walory przyrodnicze Gminy Brzozów

Gmina Brzozów jest miejscem szczególnym, leżącym na skrzyżowaniu historycznych szlaków handlowych przecinających malownicze wzniesienia Podkarpacia. Dziś przebiegają tędy drogi prowadzące w kierunku przejść granicznych z Ukrainą i Słowacją, a także trasy wiodące w Bieszczady, w Beskid Niski i na Pogórze Przemyskie. W wielu miejscowościach znajdują się cenne zabytki - świadkowie dawniejszych i bliższych, nierzadko burzliwych, dziejów. Ukształtowanie powierzchni Pogórza Dynowskiego jest bardzo zróżnicowane, a krajobraz odznacza się wyjątkowymi walorami widokowymi. Rzeka Stobnica oraz liczne potoki przecinają pasma wzgórz pokrytych mozaiką pól, lasów i ludzkich siedzib. W okolicy występują niewielkie złoża ropy naftowej, a przede wszystkim bogate zasoby wód leczniczych (solanki) i mineralnych (magnezowo-wapniowych). Do II wojny światowej istniało tu uzdrowisko Brzozów-Zdrój.

Potencjał turystyczny Gminy Brzozów obejmujący walory przyrodnicze tworzą:

- obszary chronionego krajobrazu
- parki przydworskie i zieleńce

Walory antropogeniczne (kulturowe)

Celem ruchu turystycznego są również zlokalizowane w Gminie Brzozów elementy kultury materialnej i duchowej (zabytki, folklor, obiekty kultury narodowej), tj.:

Miejscowość (liczba zabytków)	Obiekt
Brzozów	Budynek dawnego Kolegium Księży Misjonarzy
	Budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół"
	Dom ze służbówką przy ul. Mickiewicza 23
	Elewacja frontowa domu przy ul. Bielawskiego 1
	Elewacja kamienicy przy ul. Rynek 2
	Fasada domu przy ul. Mickiewicza 21
	Kaplica pw. Św. Stanisława Kostki przy ul. Moniuszki
	Kaplica wotum
	Kapliczka Św. Huberta
	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego
	Mauzoleum Pamięci Żydów Brzozowskich
	Pomnik Grunwaldu
	Pomnik Matki Boskiej Częstochowskiej
	Pomnik Pamięci Narodu
	Ratusz Miejski
	Zabytkowa kamienica przy ul. 3 Maja 1
Górki	Kościół parafialny
Grabownica Starzeńska	Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja bp.
	Pałac Starzeńskich
Humniska	Drewniany kościół gotycki
	Dwór drewniany
Przysietnica	Kościół parafialny
	Dworek biskupów
Stara Wieś	Bazylika
	Klasztor Sióstr Służebniczek NMP
	Sanktuarium Matki Bożej Starowiejskiej
Zmiennica	Kościół parafialny

	Neogotycki spichlerz dworski

Infrastruktura turystyczna

Obiekty oraz urządzenia turystyczne, które mają na celu służenie przyjeżdżającym do Gminy Brzozów turystom - zaspokajaniu ich potrzeb związanych z bierną oraz aktywną turystyką, tzw. infrastrukturę turystyczną tworzą:

– **baza noclegowa:**

Miejsca noclegowe oferowane są w następujących obiektach zlokalizowanych w Gminie Brzozów.

Lp.	Rodzaj i nazwa własna obiektu	Adres obiektu	Imię i nazwisko właściciela obiektu, adres	Ilość miejsc noclegowych	Zdjęcie obiektu
1.	**Usługi noclegowe** Alta Brzozów	36-200 **Brzozów ul. 3-go Maja 70**	Tadeusz Zygarowicz Firma handlowa "Alta" 36-200 Brzozów ul. 3-go Maja	49	
2.	**"Hotel Alta **"**	36-200 **Brzozów ul. 3-go Maja 70**	Tadeusz Zygarowicz Firma handlowa "Alta" 36-200 Brzozów ul. 3-go Maja	45 i 28	
3.	Świadczący usługi hotelarskie **Ośrodek Turystyczny "Willa"**	36-200 Brzozów **Przysietnica 883**	Roman Mazur Agencja Turystyczno-Usługowa "Bawdim" "Czardworek" 38-543 Komańcza 15	120	
4.	Świadczący usługi hotelarskie **"Zajazd Skarbek"**	36-200 **Brzozów ul. Rzeszowska 7**	Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "Biskar"Sp. z o.o. 36-200 Brzozów ul. Rzeszowska 7	16	
5.	Noclegi "U Eli"	36-200 **Brzozów ul. Legionistów 58**	Elżbieta Augustyn	10	
6.	**„Pod Lipą" Hotel, Zajazd**	36-200 Brzozów Humniska 412	Mieczysław Matus "Bastek Bis" 36-200 Brzozów ul. Cegłowskiego 32	40	
7.	**Gospodarstwo agrotu-**	36-200 Brzozów	Beata i Artur Gajdowscy	5	brak

	rystyczne	**Stara Wieś 753** tel:0134342072	36-200 Brzozów Stara Wieś 753		
8.	**Gospodarstwo agroturystyczne**	36-200 Brzozów **Stara Wieś 434** 0134342090	Zbigniew Dydek 36-200 Brzozów Stara Wieś 443	10	brak
9.	**Gospodarstwo agroturystyczne** "Na Równiach"	36-200 Brzozów **Górki 312**	Kazimierz Bednarczyk 36-200 Brzozów Górki 312	12	
10.	**Kwatera prywatna**	36-200 **Brzozów ul. 3 Maja 33** tel: 0134341898	Stanisław Niedzielski Brzozów ul. 3 Maja 33 tel: 605551289, 0134341898	4	brak

Źródło: http://www.brzozow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=8

– **baza gastronomiczna:**

Poniżej zaprezentowano wykaz punktów gastronomicznych działających w Gminie Brzozów:

Lp.	Obiekt	Zdjęcie obiektu
1.	Kompleks Restauracyjny **"ALTA"** - Brzozów, ul. 3 Maja 70	
2.	Restauracja „Ogród Smaków" - Brzozów, ul. Bielawskiego 1	
3.	Restauracja **"Alibaba"** - Brzozów ul. Kościuszki 18	
4.	Restauracja i pizzeria **"Myla"** - Brzozów, ul. Staszica 1	
6.	Bar **"Red - Pub"** - Brzozów, ul. Armii Krajowej 2	-

7.	Kawiarnia **"Pod Kominkiem"** - Brzozów, ul. Mickiewicza 9a	
8.	**MINI-BAR " Bajka" – Brzozów,** ul. Mickiewicza 21	-
9.	Zajazd **"Skarbek"** - Brzozów ul. Rzeszowska 7	
10.	Zajazd **"U Wala"** - Grabownica Starzeńska 156	
11.	Restauracja **"Pałacowa"** - Grabownica Starzeńska 794	
12.	Zajazd **"Pod Lipą"** - Humniska 412	

Źródło: http://www.brzozow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=9

– **obiekty sportowe:**

Obiekt
Boisko piłkarskie MOSiR Brzozów
Boisko piłkarskie LKS „Iskra” Przysietnica
Boisko piłkarskie LKS „Płomień” Zmiennica
Boisko piłkarskie GKS „Górnik” Grabownica
Boisko piłkarskie LKS Górki
Boisko wielofunkcyjne przy SP Nr 1 Brzozów
Boisko wielofunkcyjne przy Gimnazjum nr 1 Brzozów
Boiska przy ZS w Starej Wsi do tenisa ziemnego oraz piłki siatkowej i koszykówki
Boisko wielofunkcyjne przy ZS w Grabownicy Starzeńskiej
Boisko wielofunkcyjne przy ZS Nr 2 w Przysietnicy
Boisko wielofunkcyjne przy ZS Nr 2 w Humniskach
Sala gimnastyczna SP Nr 1 Brzozów
Sala gimnastyczna ZS Nr 1 Humniska

Sala gimnastyczna ZS Nr 1 Przysietnica
Sala gimnastyczna ZS Nr 2 Przysietnica
Sala gimnastyczna ZS Stara Wieś
Sala gimnastyczna ZS Nr 2 Humniska
Sala gimnastyczna ZS Górki
Sala gimnastyczna ZS Grabownica Starzeńska
Sala gimnastyczna Gimnazjum Nr 1 Brzozów
Siłownia na wolnym powietrzu Park Miejski Brzozów ul. Parkowa (fitness park)
Kompleks sportowo-rekreacyjny ul. Słoneczna w Brzozowie
Pływalnia „Posejdon" w Brzozowie, ul. Parkowa 5
Siłownia MOSiR Brzozów

Poza obiektami sportowymi w gminie znajdują się także obiekty rekreacyjne tj.:

obiekty kultury:

- Muzeum Regionalne im. A. Fastnachta,
- Muzeum Misyjne Sióstr Służebniczek NMP NP. w Starej Wsi,
- Mały Skansen Tomasza Kędry w Grabownicy Starzeńskiej,
- Oddział Muzeum Regionalnego w Starej Wsi – Historia Pożarnictwa,
- Galeria „Na Strychu" (w BDK w Brzozowie),

szlaki turystyczne:

Szlak Architektury Drewnianej – Trasa I

Trasa o długości 134 km prowadzi z Krosna przez Lutczę w kierunku Brzozowa, następnie do Grabownicy Starzeńskiej i Dydni, gdzie łączy się z trasą nr II rejon sanocko-dynowski. Trasa nr I wiedzie następnie drogami lokalnymi m.in. przez Jaćmierz, Haczów oraz przez dwie miejscowości uzdrowiskowe: Rymanów Zdrój i Iwonicz Zdrój. Trasa nr I wiedzie początkowo przez tereny Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego będącego niezwykle atrakcyjnym fragmentem Pogórza Dynowskiego. W Lutczy trasa prowadzi w kierunku Domaradza, a następnie na pd.-wsch., w górę doliny Stobnicy. Dalej obejmuje tereny Pogórza Dynowskiego, następnie kieruje się na pd.-zach. obejmując tereny Kotliny Sieniawsko-Rymanowskiej, północną krawędź Beskidu Niskiego oraz przebiega przez Kotlinę Krośnieńską. Są to tereny urozmaicone krajobrazowo, bogate w obiekty zabytkowe i pamiątki historyczne. Trasa ta obejmuje między innymi swym zasięgiem grupę obiektów, które należą do najstarszych zachowanych kościołów drewnianych i charakteryzują się wybitnymi walorami architektonicznymi. Do wymienionej grupy zaliczyć możemy m.in. kościoły: w Haczowie, **Humniskach**, Iwoniczu, Bliznem, Golcowej, Domaradzu. Dwa z nich kościoły w Bliznem i Haczowie w roku 2003 zostały wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Szlak Pątniczy Pogórza

Ziemia brzozowska, znana z umiłowania tradycji i przywiązania do dziedzictwa przodków, posiada szczególnie wiele miejsc kultu i świątyń, odwiedzanych przez liczne rzesze pielgrzymów z wielu krajów.

Najsłynniejszym z nich, znanym w całej Polsce i poza jej granicami, jest **sanktuarium maryjne w Starej Wsi**, z obrazem Zaśnięcia i Wniebowzięcia Matki Bożej otoczonym kultem od XVI wieku. Obecny kościół zaczęli wznosić w 1728 roku, sprowadzeni do Starej Wsi jasnogórscy Paulini, konsekrowany został w 1760 roku pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP, w 1927 r. zyskał rangę bazyliki mniejszej. Potężna, późnobarokowa świątynia z charakterystyczną dwuwieżową fasadą króluje nad całą okolicą, uchodząc (wraz z klasztorem) za jeden z najcenniejszych zespołów architektonicznych Podkarpacia ale i przede wszystkim za jeden z symboli ziemi brzozowskiej. Wewnątrz, w okazałym barokowym ołtarzu znajduje się kopia łaskami słynącego obrazu Matki Bożej, koronowana w 1972 r. przez Prymasa Stefana Wyszyńskiego. Oryginał pochodzący z przełomu XV i XVI w. został zniszczony w 1968 roku przez pożar, wywołany przez nigdy nie odnalezionych sprawców.

Do świątyni przylega podobnie datowany **klasztor** (od 1821 r. siedziba księży Jezuitów), rozbudowany w I połowie XIX w. W klasztornej bibliotece przechowywane są cenne starodruki, a w przyklasztornym muzeum m. in. szczątki oryginału obrazu Matki Boskiej Starowiejskiej.

W Starej Wsi mieści się także **dom generalny Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej**, pełniących posługę przez wychowywanie dzieci oraz niesienie pomocy biednym i chorym. Ze zgromadzeniem związane były m. in. bł. Celestyna Faron oraz pochodząca ze Starej Wsi służebnica boża, Leonia Nastał.

Najcenniejszym zabytkiem samego Brzozowa jest **barokowy kościół kolegiacki pw. Przemienienia Pańskiego**, wzniesiony w latach 1676-86, konsekrowany w 1688 r. Charakterystyczne wieże flankujące fasadę wzniesiono w latach 1718-1724. Świątynia, w 1724 r. podniesiona do godności kolegiaty, jest sanktuarium związanym z obrazem Matki Boskiej Pocieszenia, od XVII w. zwanej Matką Boską Ognistą - za sprawą cudownego ocalenia ze zgliszcz poprzedniego kościoła, spalonego przez oddziały księcia siedmiogrodzkiego Jerzego II Rakoczego w 1657 r. Obraz, jako łaskami słynący, koronowany w 1858 roku, do dziś pozostaje jedynym wizerunkiem maryjnym o takim przydomku w Polsce. Do kościoła przylega dawne **kolegium mansjonarzy**, obecnych tu od 1745 r., od 1760 r. prowadzących seminarium duchowne. Do cennych zabytków sakralnych ziemi brzozowskiej należy także **neogotycki kościół św. Mikołaja** w Grabownicy Starzeńskiej (1913-1926).[22]

Szlak Miejsc Pamięci Narodowej
Brzozów i jego okolice obfitują w miejsca pamięci narodowej – dziedzictwo często tragicznych zmagań o suwerenność polski oraz martyrologii ludności polskiej i żydowskiej: pomniki, obeliski, krzyże, tablice, kapliczki, groby i inne obiekty. Czterdzieści najważniejszych z nich zaliczono do Brzozowskiego Szlaku Miejsc Pamięci Narodowej. Obok części z nich umieszczono tablice informacyjne. Upamiętniają walkę i postacie związane m.in. z Konfederacja Barską, rabacją galicyjską, powstaniem styczniowym, obiema wojnami światowymi, wielkim strajkiem chłopskim w 1937 r., a także okresem stalinizmu.[23]

Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna "Brzozów-Zdrój" o długości 2,5km, której powstanie jest odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie społeczeństwa na korzystanie z atrakcji przyrodniczych i miejsc wypoczynku. Zlokalizowana przy drodze z Brzozowa do Krosna biegnącej przez Malinówkę, w odległości kilka kilometrów od Brzozowa. Ścieżka rozpoczyna się na okazałej polanie, przy której znajduje się kaplica - votum, ufundowana przez wychowanków seminarium duchownego, które znajdowało się niegdyś w położonym budynku zdrojowym "Anatolówka" - wzniesionym pod koniec lat 20- tych XX w, a który spłonął w 1948 roku. Na polanie przygotowane jest również obszerne zadaszenie z miejscami do grilowania, palenisko oraz tablice informacyjne przedstawiające m in. najbardziej znane gatunki drzew leśnych. Ścieżka posiada 12 przystanków przy których umieszczono tablice informacyjne ułatwiające poznanie lasu. W sąsiedztwie ścieżki znaleźć można rzadkie gatunki chronionych roślin m.in. bluszcz pospolity, kłokoczka południowa, skrzyp olbrzymi.

Brzozowskie trasy Nordic Walking

Nordic Walking Park „Gmina Brzozów" to jeden z sześciu tego typu parków wytyczonych na obszarze działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Brzozowska". W skład Parku wchodzą 4 trasy: żółta – trasa w układzie tam i powrót o długości 4,8 km ; zielona – pętla o długości 5,3 km; czerwona – pętla o długości 12,2 km i czarna – pętla o długości 17,6 km. Wejście na trasy zlokalizowano na terenie obiektu dydaktycznego Nadleśnictwa Brzozów w Brzozowie-Zdroju. Trasy poprowadzone są chodnikami, drogami asfaltowymi i gruntowymi oraz leśnymi duktami. Na trasach zamontowano tablice zawierające propozycje ćwiczeń do samodzielnego wykonania oraz punkty pomiaru tętna. Trasy posiadają punkty wspólne i pokrywają się na pewnym odcinku. Umożliwia to dowolne wydłużanie lub skracanie przejść albo zmianę kierunku marszu. Oferta skierowana jest zarówno do entuzjastów nordic walkingu, jak i do biegaczy, rowerzystów czy narciarzy biegowych. Pięć pozostałych Nordic Walking Parków znajduje się na terenie Gmin: Domaradz, Dydnia, Haczów, Jasienica Rosielna i Nozdrzec. Łącznie długość sześciu Nordic Walking Parków wynosi ponad 240 km.

[22] Źródło: http://www.powiatbrzozow.pl
[23] Źródło: www.cit.muzeum.brzozow.pl

1 TRASA NR 1 BRZOZÓW (żółta)

czas przejścia ok. 0'50 h
długość trasy 4,8 km

4,8-kilometrowa trasa poprowadzona w układzie tam i z powrotem. Po wykonaniu rozgrzewki, której propozycje zamieszczono na tablicy z opisami tras, wchodzimy na szlak. Chodnikiem przy ul. Zdrojowej, a następnie ul. Moniuszki schodzimy do Brzozowa. Na wysokości brzozowskiego parku, skręcamy w prawo w ul. Cegłowskiego i po pokonaniu 100 m wchodzimy na teren parku. Czekają tam na nas tablice z ćwiczeniami i punkt pomiaru tętna. Po zmonitorowaniu naszego tętna i wykonaniu ćwiczeń, których instrukcje zamieszczono na tablicy, za znakami szlaku wychodzimy z parku i skręcamy w lewo. Ul. Parkową dochodzimy do ul. Moniuszki i tą samą trasą podchodzimy do Brzozowa-Zdroju, gdzie przy wiacie ogniskowej kończymy marsz. Układ trasy pozwala na rozpoczęcie marszu w brzozowskim parku i pokonanie trasy z Brzozowa do Brzozowa-Zdroju i z powrotem.

2 TRASA NR 2 BRZOZÓW (zielona)

czas przejścia ok. 1 h
długość trasy 5,3 km

Ciekawa, poprowadzona w formie 5,3-kilometrowej pętli trasa, przeznaczona zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych miłośników nordic walkingu. Po wykonaniu rozgrzewki mijamy szlaban i po 500 m, serpentynami szerokiej leśnej drogi schodzimy do skrzyżowania. Z lewej strony powraca czerwona trasa, a my rozpoczynamy 1,5-kilometrowe podejście. Początkowo trasa zielona pokrywa się z trasami czerwoną i czarną. 800-metrów dalej skręca w lewo w gruntową dróżkę. Ten fragment trasy pokrywa się ze ścieżką przyrodniczo-dydaktyczną Brzozów-Zdrój. 15 przystanków ścieżki, utworzonej staraniem Nadleśnictwa Brzozów, będzie znakomitą lekcją przyrody w terenie i pozwoli zapoznać się z cennymi okazami przyrodniczymi występującymi na terenie tego kompleksu leśnego. Fragmentami trasa pokrywa się raz z czerwonym, a raz z czarnym szlakiem, aby na kilometr przed końcem połączyć swój przebieg z czarną trasą, która przychodzi ze Zmiennicy. Leśną ścieżką maszerujemy w dół i mijając miejsce biwakowe Nadleśnictwa Brzozów dochodzimy do wiaty, gdzie kończymy wędrówkę.

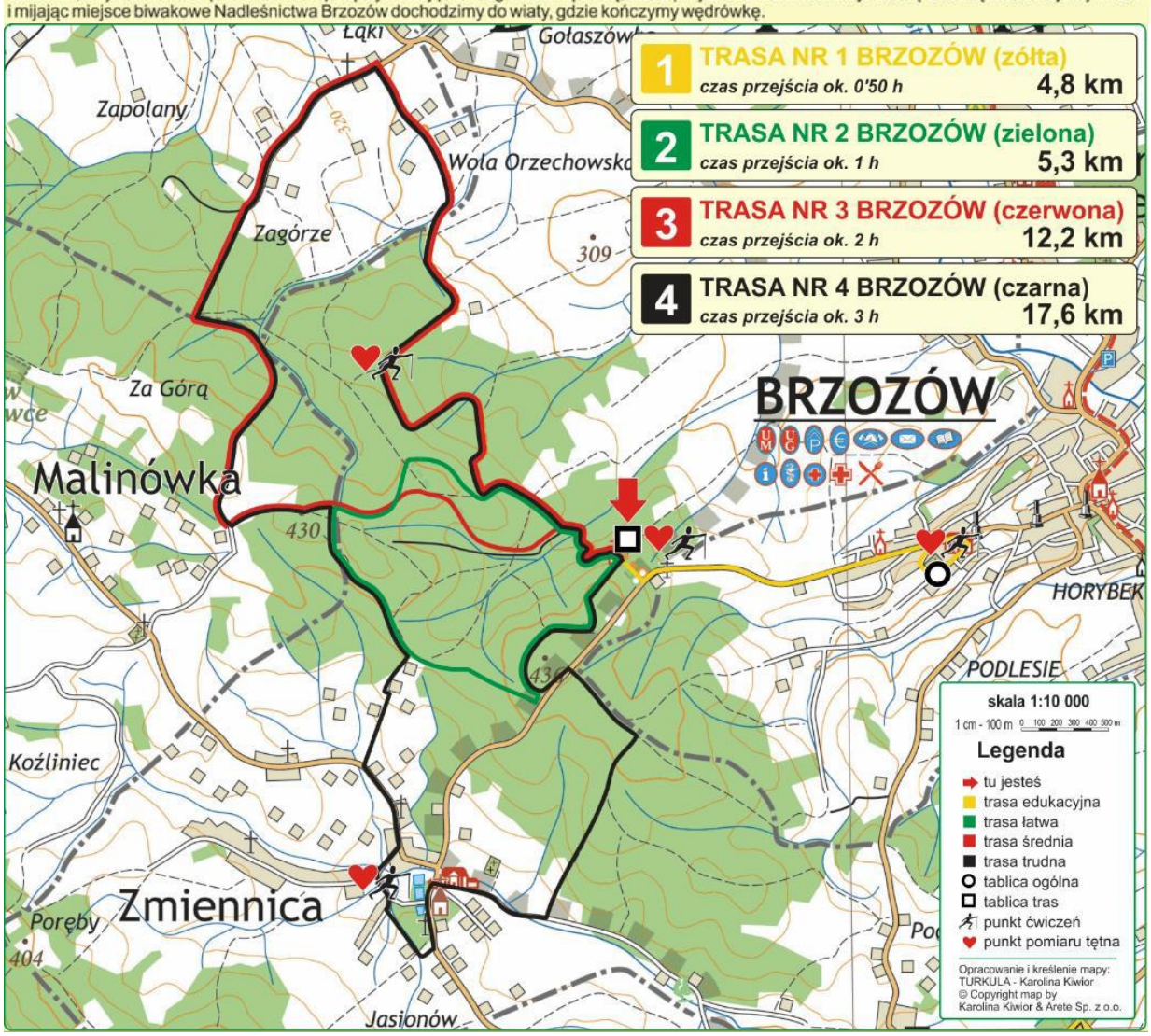

3 TRASA NR 3 BRZOZÓW (czerwona) — *czas przejścia ok. 2 h, długość trasy 12,2 km*

Wymagająca trasa, ponad 12-kilometrowa pętla, pokonanie której zajmie nam ok. 2 godz. Po wykonaniu rozgrzewki, której propozycja zamieszczona jest na tablicy z opisem tras, ruszamy na szlak. Początkowo przebieg szlaku pokrywa się z trasą zieloną, a na długim odcinku z trasą czarną. Za znakami szlaku, raz w górę raz w dół maszerujemy leśnym duktem. Mijamy tablice ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej Nadleśnictwa Brzozów, tablicę z zestawami ćwiczeń i po pokonaniu 3,5-kilometra trasy asfaltową droga wychodzimy z lasu. Przez Wolę Orzechowską maszerujemy doskonałej jakości asfaltowym dywanikiem i po dojściu do skrzyżowania dróg skręcamy w lewo. Kilometr dalej asfaltowa droga kończy swój bieg, a my wchodzimy do lasu i gruntową ścieżką maszerujemy dalej. Na skraju lasu dochodzimy do krzyża upamiętniającego zamordowanych przez UB Janinę i Antoniego Żubrydów i skręcamy w lewo. Przez chwilę maszerujemy polną drogą i za znakami szlaku skręcamy w lewo, ponownie wchodząc do lasu. Mijamy leśne zbiorniki retencyjne i dochodzimy do zwornika tras przy ścieżce przyrodniczo-dydaktycznej gdzie skręcamy w prawo. Przed nami 500-metrowe ostre podejście i po pokonaniu ponad 12-kilometrów trasy kończymy naszą wędrówkę.

4 TRASA NR 4 BRZOZÓW (czarna) — *czas przejścia ok. 3 h, długość trasy 17,6 km*

Najdłuższa z tras, oznakowana kolorem czarnym, 17,6-kilometrowa trasa. Początkowe 10-kilometrów szlaku pokrywa się z trasą czerwoną Nordic Walking Park „Gmina Brzozów". Przy leśnym zworniku tras: zielonej, czerwonej i czarnej skręcamy w prawo. Kilometr dalej ponownie skręcamy w prawo i wychodzimy z lasu. Naszym oczom ukazuje się przepiękna panorama okolic wsi Zmiennica. Schodzimy w dół do asfaltowej drogi łączącej Brzozów z Malinówką. Zachowując szczególną ostrożność przez niespełna kilometr maszerujemy poboczem drogi i skręcamy do zabytkowego parku w Zmiennicy. Po wykonaniu ćwiczeń, których propozycje zamieszczono na tablicy usytuowanej przy wejściu do parku ruszamy dalej. Pomiędzy wiekowymi drzewami przechodzimy przez zmiennicki park, mijamy zabytkowy neogotycki spichlerz z I poł. XIX w i za cmentarzem skręcamy w lewo, do lasu. Po 2 kilometrach przecinamy drogę z Brzozowa do Zmiennicy, łączymy się zielonym szlakiem i schodzimy do wiaty w Brzozowie-Zdroju. Trasa dedykowana osobom o dobrej kondycji fizycznej.

Wydarzenia wpływające na wzrost ruchu turystycznego w gminie

Do najważniejszych tradycyjnych imprez organizowanych w Gminie Brzozów należą m.in.:

- Dni Brzozowa,
- Warsztaty Jazzowe,
- Przegląd Dziecięcych Zespołów Artystycznych,
- Konkurs Piosenki Polskiej „Wygraj Sukces",
- Przegląd piosenki Religijnej,
- Zjazd Kapel Ludowych Podkarpacia,
- Marsz Żonkilowy,
- Majówka na Brzozowskim Rynku,
- Konkurs Piosenki Polskiej,
- Dzień Dziecka,
- Mikołajkowe Debiuty,
- Koncert Kolęd i Pastorałek.

Charakterystyka ruchu turystycznego w gminie

Ruch turystyczny to „zjawisko społeczne polegające na dobrowolnym, przestrzennym przemieszczaniu się ludzi na obszary i do miejscowości turystycznych.[24] Poniżej rozpatrywano ruch turystyczny przyjazdowy, obejmujący osoby przyjeżdżające do Gminy Brzozów.

Tabela 50. Ruch turystyczny w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012

Ruch turystyczny	Polacy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania [25]				
	2008	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	4964	4419	4114	3326	3761
Województwo podkarpackie (gminy miejsko- wiejskie)	161689	158725	145978	140110	143291
Polska (gminy miejsko-wiejskie)	1782881	1714269	1645734	1614057	1791106

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

[24] *A. Kornak, Ekonomika turystyki, PWN, Warszawa 1985, s. 47.*

[25] *Korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania to osoby, które korzystają z usług noclegowych w takich obiektach jak: hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, ośrodki wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz świątecznego, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola. biwakowe, pokoje gościnne, kwatery agroturystyczne oraz pozostałe obiekty niesklasyfikowane.*

Polacy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w Brzozów w 2012 roku stanowili ponad 2,6% turystów odwiedzających gminy miejsko-wiejskie województwa podkarpackiego i 0,2% odwiedzających gminy miejsko-wiejskie w kraju.

Wykres 14. Polacy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012

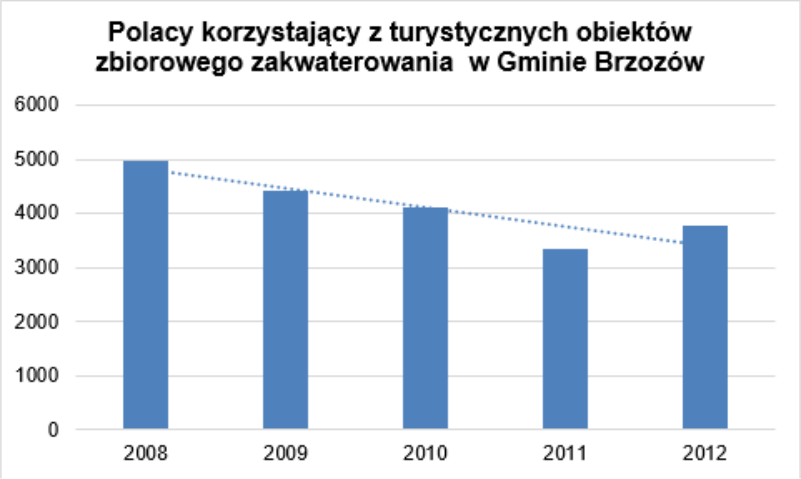

Źródła: opracowanie własne

W analizowanym okresie obejmującym lata 2008-2012 obserwujemy tendencję spadkową wśród turystów polskiego pochodzenia odwiedzających Gminę Brzozów. Podobną tendencję można zaobserwować w gminach wiejskich województwa podkarpackiego.

Tabela 51. Ruch turystyczny w gminie w latach 2008 – 2012

Ruch turystyczny	Turyści zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania				
	2008	2009	2010	2011	2012
Gmina Brzozów	86	162	182	145	170
Województwo podkarpackie (gminy miejsko-wiejskie)	9324	6934	6211	5691	5342
Polska (gminy miejsko-wiejskie)	348986	331336	288070	289019	337071

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 15. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012

Źródła: opracowanie własne

Odwrotna tendencja (aczkolwiek o mniejszej dynamice) do wyżej zaobserwowanej w analizowanym przedziale czasowym charakteryzowała grupę turystów zagranicznych - rosło ich zainteresowanie analizowaną gminą.

7. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY

7.1. Władze i administracja i ich zasoby

Liczba pracowników Urzędu Miejskiego w Brzozowie na dzień 31.12.2013 r. wynosiła **105 osób**. Struktura wykształcenia pracowników Urzędu jest następująca:

Wyszczególnianie stanowisk pracy	Liczba osób na stanowiskach	Liczba osób na stanowiskach z wykształceniem wyższym
Stanowiska urzędnicze	80	64
Stanowiska doradców i asystentów	2	2
Stanowiska pomocnicze i obsługi	23	5
Razem	105	71

Pracownicy Urzędu Miejskiego są zobowiązani do podnoszenia swoich kompetencji poprzez wszelakie kursy i szkolenia poprawiające kwalifikacje urzędników. Poniżej zamieszczony opis prezentuje procedurę szkoleń pracowników Urzędu Miejskiego w Brzozowie.

Burmistrz odpowiedzialny jest za:

- zatwierdzenie Planu szkoleń na dany rok,
- podpisanie umowy/zlecenia na zakup usługi szkoleniowej.

Sekretarz Gminy odpowiedzialny jest za sporządzanie rocznej analizy i oceny skuteczności szkoleń oraz prowadzi nadzór nad prawidłowością działań opisanych w procedurze.

Naczelnicy wydziałów, kierownicy referatów, samodzielne stanowiska pracy, odpowiedzialni są za:

- przygotowanie zapotrzebowania na szkolenia wewnętrzne na dany rok,
- składanie wniosków o szkolenia zewnętrzne dla pracowników,
- prowadzenie analiz potrzeb szkoleniowych podległych pracowników.

Wydział Organizacyjno-Administracyjny i Kadr odpowiedzialny jest za:

- sporządzenie projektu rocznego Planu szkoleń wewnętrznych i oszacowanie niezbędnych kosztów,
- złożenie zapotrzebowania na przeprowadzenie szkolenia niezbędnego do kompetentnego świadczenia usług zarówno przez pojedynczego pracownika, jak i grupę pracowników,
- wyznaczenie osoby do udziału w szkoleniu w przypadku, kiedy kierowanie na szkolenie odbywa się w odpowiedzi na ofertę złożoną przez firmę szkoleniową,
- dystrybucję ofert,
- organizację szkoleń wewnętrznych,
- akceptację wniosków (zgłoszeń) o szkolenie,
- powielanie, wydawanie i przyjmowanie formularzy „Arkusz oceny szkolenia”,
- przeprowadzenie analizy wyników oceny szkolenia.

Skarbnik Gminy dokonuje wstępnej kontroli zgodności operacji gospodarczych i finansowych z planem finansowym, składając podpis na dokumentach dotyczących operacji związanych z usługami szkoleniowymi (zgłoszenia na szkolenia, umowy).

Pracownicy Urzędu Miejskiego są odpowiedzialni za:
- udział w szkoleniach,
- rzetelne, zgodne ze stanem faktycznym dokonanie oceny szkoleń oraz wypełnienie arkusza oceny szkoleń i jego terminowy zwrot do Wydziału Organizacyjnego-Administracyjnego i Kadr.

Formy podnoszenia kwalifikacji

Podstawową formą doskonalenia kwalifikacji pracowników Urzędu Miejskiego są:
- **służba przygotowawcza -** która ma na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie pracownika do należytego wykonywania obowiązków służbowych,
- **szkolenia wewnętrzne** prowadzone przez kadrę Urzędu Miejskiego lub wykładowców zewnętrznych,
- **szkolenia zewnętrzne** - kursy, seminaria oraz szkolenia organizowane przez wyspecjalizowanych organizatorów zewnętrznych (ośrodki szkoleniowe, centra kształcenia ustawicznego),

Pracownicy Urzędu Miejskiego mają ponadto możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych w formach szkolnych i pozaszkolnych, na zasadach określonych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego w formach szkolnych i pozaszkolnych może być realizowane na podstawie skierowania lub zezwolenia, bądź bez takiego skierowania lub zezwolenia.

Burmistrz zawiera z pracownikiem skierowanym do podnoszenia kwalifikacji zawodowych umowę o skierowanie na naukę w formach szkolnych lub pozaszkolnych - określającą wzajemne prawa i obowiązki stron.

Budynek Urzędu Miejskiego w Brzozowie charakteryzują następujące parametry użytkowe:
Powierzchnia użytkowa w m^2:

- piwnice – 480,9 m^2
- parter – 446,6 m^2
- I piętro – 569,2 m^2
- II piętro – 367,1 m^2
- III piętro – 376,1 m^2 (Starostwo Powiatowe)

Budynek jest odpowiedni do potrzeb, funkcjonalne i właściwie wyposażony. Dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych odpowiada obowiązującym przepisom prawa powszechnego, wydanym w ich delegacji normom oraz normom przyjętym dobrowolnie (w obszarze przeznaczonym do bezpośredniej obsługi klienta).

Urząd Miejski w Brzozowie posiada następujące certyfikaty

- Krajowa Izba Gospodarcza - Gmina Fair Play: 2004 r., 2005 r., 2006 r.
- Biuro Informacji Gospodarczej - Gmina Dbająca o Finanse Mieszkańców: 2009r., 2010r., 2012r., 2013r. Europejski Rejestr Renomowanych - EuroRenoma - ważny do 20.02.2015 r.

Dla zapewnienia właściwego funkcjonowania Urzędu i należytej obsługi obywateli ustanowiono następującą strukturę organizacyjną:

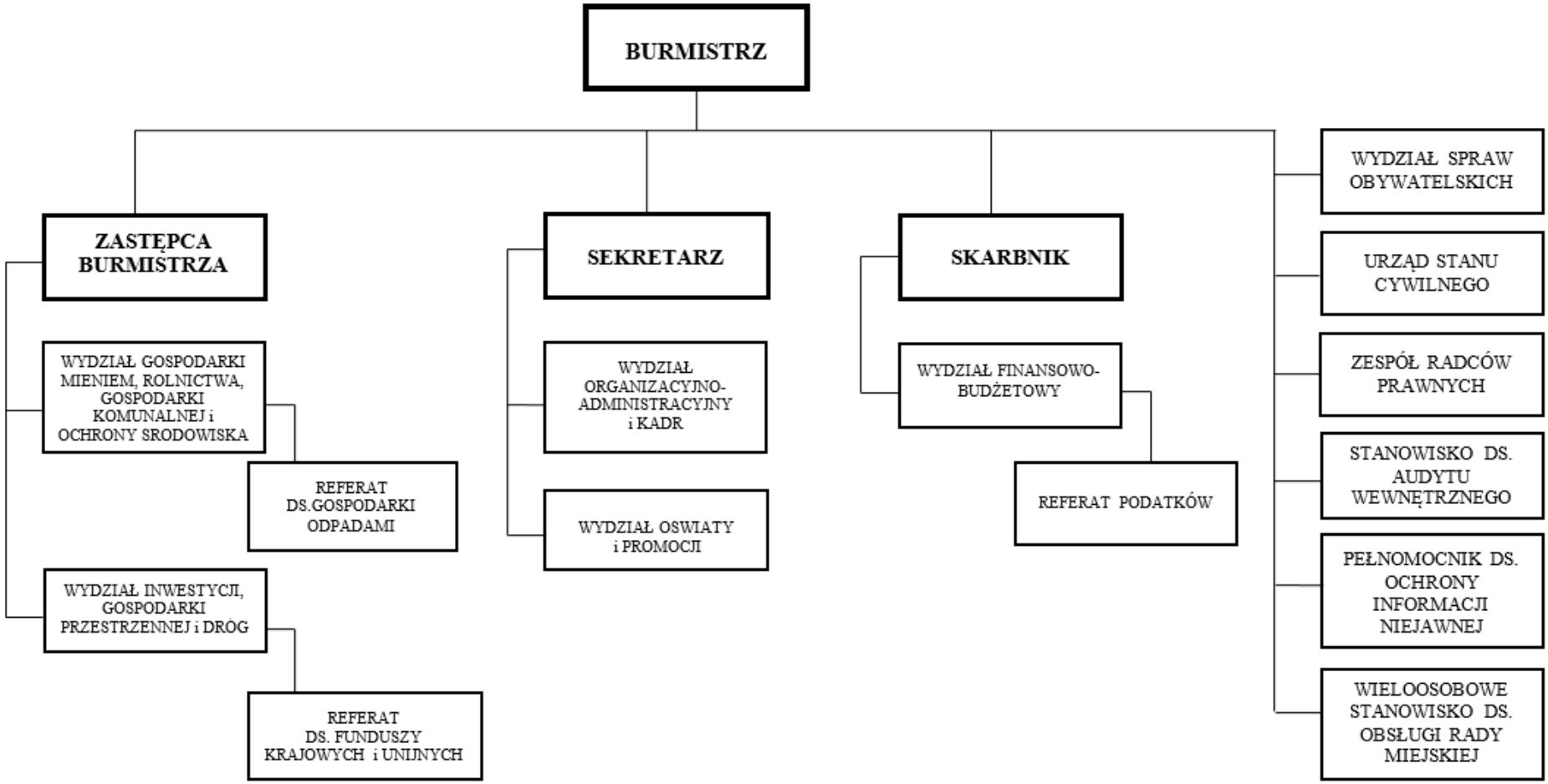

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Do kompetencji Burmistrza należy w szczególności:

- kierowanie bieżącymi sprawami Urzędu i reprezentowanie go na zewnątrz,
- podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i wyznaczanie innych osób do podejmowania tych czynności, w odniesieniu do pracowników Urzędu i kierowników jednostek organizacyjnych Gminy,
- koordynowanie działalności gminnych jednostek organizacyjnych,
- zapewnianie przestrzegania prawa przez wszystkie komórki organizacyjne Urzędu oraz jego pracowników,
- składanie oświadczeń woli w sprawach związanych z prowadzeniem bieżącej działalności Gminy, w ramach posiadanych upoważnień,
- wydawanie decyzji z zakresu administracji publicznej. Burmistrz może upoważnić swojego Zastępcę lub innych pracowników Urzędu do wydawania w jego imieniu decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej,
- wydawanie przepisów porządkowych w formie zarządzenia w przypadkach określonych ustawowo,
- wydawanie zarządzeń,
- wykonywanie uchwał Rady,
- gospodarowanie funduszem płac i innymi funduszami Urzędu,
- zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej,
- wykonywanie innych zadań zastrzeżonych dla Burmistrza przepisami prawa oraz uchwałami Rady.

Do zadań Sekretarza należy zapewnienie sprawnego funkcjonowania Urzędu, a w szczególności:

- zapewnienie właściwej organizacji pracy Urzędu, realizowanie polityki zarządzania zasobami ludzkimi i doskonalenia kadr,
- zapewnienie sprawnej obsługi interesantów,
- przedkładanie Burmistrzowi propozycji dotyczących usprawnienia pracy Urzędu,
- nadzór nad przygotowywaniem projektów uchwał,
- nadzór merytoryczny nad działalnością wydziałów wg schematu organizacyjnego,
- opracowywanie projektów regulaminów wewnętrznych,
- koordynacja i nadzór nad pracami remontowymi w Urzędzie i zakupem środków trwałych,
- koordynacja i organizacja spraw związanych z wyborami, referendami spisami,
- przyjmowanie ustnych oświadczeń woli spadkodawcy,
- nadzór nad realizacją zadań przez Wydziały i samodzielne stanowiska pracy,
- wykonywanie innych zadań na polecenie lub z upoważnienia Burmistrza,

Do zadań Skarbnika należy w szczególności:

- realizacja budżetu Gminy w zakresie finansowo - księgowym,
- wykonywanie określonych przepisami prawa obowiązków w zakresie rachunkowości,
- kierowanie pracą Wydziału Finansowo-Budżetowego,
- kontrasygnowanie czynności prawnych mogących spowodować powstanie zobowiązań pieniężnych i udzielanie upoważnień innym osobom do dokonywania kontrasygnaty,
- opracowywanie projektu budżetu Gminy,
- dokonywanie analizy budżetu i przekazywanie Burmistrzowi informacji ojej wynikach,
- współdziałanie w sporządzaniu sprawozdawczości budżetowej,
- opracowywanie przepisów wewnętrznych dotyczących gospodarki finansowej oraz instrukcji obiegu dokumentów finansowo - księgowej,
- kontrola finansowa komórek organizacyjnych oraz gminnych jednostek organizacyjnych w zakresie działalności finansowej,
- współpraca z Regionalną Izbą Obrachunkową, Najwyższą Izbą Kontroli, Urzędem Skarbowym, Urzędem Wojewódzkim, bankami i innymi instytucjami,
- wykonywanie innych zadań przewidzianych przepisami prawa oraz zadań wynikających z poleceń lub upoważnień Burmistrza.

Do wspólnych zadań komórek organizacyjnych Urzędu należy w szczególności:

- przygotowywanie materiałów oraz podejmowanie czynności organizatorskich na potrzeby organów Gminy,

- prowadzenie postępowania administracyjnego i przygotowywanie materiałów oraz projektów decyzji administracyjnych, a także wykonywanie zadań wynikających z przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- pomoc Radzie, właściwym rzeczowo komisjom Rady, Burmistrzowi i jednostkom pomocniczym Gminy w wykonywaniu ich zadań,
- przygotowywanie okresowych analiz, ocen, informacji i sprawozdań w zakresie swojego działania, oraz innych materiałów na polecenie Burmistrza,
- współdziałanie ze Skarbnikiem przy opracowywaniu materiałów niezbędnych do przygotowania projektu budżetu Gminy, w tym planowanie środków budżetowych na realizowane zadania,
- realizacja wydatków w granicach określonych przez budżet,
- przygotowywanie sprawozdań, ocen, analiz i bieżących informacji o realizacji zadań,
- realizacja zadań wynikających z uchwał Rady oraz zarządzeń Burmistrza,
- współdziałanie z Wydziałem Organizacyjno-Administracyjnym i Kadr w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego pracowników danego wydziału,
- współdziałanie z innymi komórkami organizacyjnymi w sprawach wymagających uzgodnień miedzy nimi,
- realizacja przepisów o dostępie do informacji publicznej oraz aktualizacja Biuletynu Informacji Publicznej w zakresie spraw prowadzonych przez komórkę organizacyjną,
- przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych i innych tajemnic ustawowo chronionych,
- przestrzeganie instrukcji kancelaryjnej i rzeczowego wykazu akt,
- stosowanie zasad dotyczących wewnętrznego obiegu dokumentów,
- prowadzenie rejestru spraw realizowanych przez komórkę organizacyjną,
- przyjmowanie obywateli i rozpatrywanie wnoszonych przez nich spraw, skarg i wniosków,
- usprawnianie własnej organizacji, metod i form pracy.
- realizacja zadań z zakresu kontroli zarządczej,
- wykonywanie zadań przekazanych do realizacji przez Burmistrza.

Do zadań Wydziału Organizacyjno-Administracyjnego i Kadr należy administracyjno-gospodarcza obsługa Urzędu, zapewnienie obsługi organizacyjnej Burmistrzowi, Zastępcy Burmistrza i Sekretarzowi oraz sprawy kadrowe pracowników Urzędu, kierowników jednostek organizacyjnych gminy i zadania kancelaryjno-techniczne, w szczególności:

- prowadzenie spraw związanych z zarządem budynkiem Urzędu, bieżącymi remontami, naprawami oraz konserwacją pomieszczeń oraz ich wyposażenia,
- utrzymywanie porządku i czystości w pomieszczeniach zajmowanych przez Urząd,
- analiza kosztów funkcjonowania Urzędu oraz dbanie o terminowe uiszczanie opłat z tym związanych,
- zaopatrywanie Urzędu w niezbędny sprzęt i wyposażenie w tym materiały biurowe i kancelaryjne, prowadzenie gospodarki drukami i formularzami,
- koordynowanie zakupów sprzętu komputerowego i oprogramowania,
- prowadzenie ewidencji używanych i wycofywanych pieczęci urzędowych i stempli, zgodnie z obowiązującą instrukcją kancelaryjną,
- prowadzenie archiwum zakładowego,
- prenumerata czasopism i wydawnictw fachowych,
- prowadzenie ewidencji korespondencji wpływającej do Urzędu i jej rozdzielanie oraz ekspedycja korespondencji wychodzącej,
- Prowadzeni Biura Obsługi Interesantów,
- Obsługa kancelaryjna i administracyjno - techniczna sekretariatu Urzędu,
- prowadzenie rejestru zarządzeń i postanowień Burmistrza,
- prowadzenie rejestru upoważnień i pełnomocnictw do działania w imieniu Burmistrza,
- przygotowywanie pomieszczeń i obsługa spotkań i zebrań organizowanych przez Burmistrza,
- prowadzenie spraw kadrowych pracowników Urzędu oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych,
- zapewnianie warunków do prowadzenia działalności socjalnej Urzędu, jako pracodawcy,

- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizacji staży, prac interwencyjnych i robót publicznych,
- dbałość o podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników, organizacja i kierowanie na szkolenia, kursy itp.,
- prowadzenie centralnego rejestru skarg i wniosków, przyjmowanie interesantów zgłaszających petycje, skargi i wnioski oraz organizowanie ich kontaktów z Burmistrzem, Zastępcą Burmistrza lub Sekretarzem bądź kierowanie ich do właściwych wydziałów,
- prowadzenie spraw z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy,
- realizacja zadań wynikających z ustawy o dostępie do informacji publicznej,
- organizacyjne i techniczne współdziałanie w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów parlamentarnych, prezydenckich, samorządowych oraz referendów,
- Przyjmowanie oraz analiza oświadczeń majątkowych składanych Burmistrzowi przez pracowników Urzędu oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.

Do zadań Wydziału Finansowo-Budżetowego należy w szczególności:

- przygotowywania materiałów niezbędnych do uchwalenia budżetu Gminy oraz podjęcia uchwały w sprawie absolutorium dla Burmistrza.
- udzielanie pomocy Burmistrzowi w wykonywaniu budżetu Gminy,
- zapewnianie obsługi finansowo-księgowej i kasowej Urzędu,
- uruchamianie środków finansowych dla poszczególnych dysponentów budżetu Gminy,
- przygotowywanie materiałów niezbędnych do wykonania obowiązków z zakresu sprawozdawczości,
- sprawowanie nadzoru nad gospodarką finansową gminnych jednostek organizacyjnych,
- prowadzenie ewidencji mienia komunalnego,
- prowadzenie ksiąg rachunkowych,
- rozliczanie inwentaryzacji, prowadzenie księgi inwentarzowej,
- przygotowywanie sprawozdań finansowych,
- sporządzanie rocznych bilansów finansowych,
- dokonywanie umorzeń środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.
- nadzór nad realizacją zaleceń pokontrolnych,
- kontrola stosowania i przestrzegania zasad, form i trybu udzielania zamówień wynikających z ustawy prawo zamówień publicznych.
- przygotowanie dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia procedury zamówień publicznych,
- wybór trybu zamówienia i prowadzenie procedur przetargowych,
- współpraca przy opracowywaniu specyfikacji istotnych warunków zamówienia,
- przygotowanie materiałów niezbędnych do prac komisji przetargowych i udział w tych pracach,
- przekazywanie do publikacji ogłoszeń o udzielanych zamówieniach,
- prowadzenie rejestru zamówień publicznych.

Do zadań Referatu Podatków należą sprawy, a w szczególności:

- prowadzenie ewidencji podatników i inkasentów,
- gromadzenie i przechowywanie oraz badanie pod względem zgodności ze stanem prawnym i rzeczywistym deklaracji podatkowych składanych organowi podatkowemu,
- przygotowywanie aktów administracyjnych dotyczących podatków i opłat,
- podejmowanie czynności zmierzających do egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych oraz postępowania zabezpieczającego,
- prowadzenie ewidencji i aktualizacji tytułów wykonawczych,
- przygotowywanie danych do projektów aktów dotyczących podatków i opłat,
- przygotowywanie sprawozdań dotyczących podatków i opłat.
- prowadzenie spraw dotyczących zwrotu producentom rolnym podatku akcyzowego, zawartego w cenie oleju napędowego, wykorzystywanego do produkcji rolnej,
- wydawanie zaświadczeń majątkowych.

Do zadań Wydziału Gospodarki Mieniem, Rolnictwa, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska należą w szczególności:

- gospodarowanie i zarządzanie komunalnymi gruntami zabudowanymi i przeznaczonymi w planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę, w tym ich zbywanie, oddawanie w użytkowanie wieczyste, użytkowanie, dzierżawę, najem, użyczenie, w trwały zarząd oraz ich przekazywanie na cele szczególne, a także ustalanie ich wartości, cen i opłat za korzystanie z nich,
- organizowanie przetargów na zbywanie prawa własności, prawa użytkowania wieczystego, najem i dzierżawę nieruchomości stanowiących własność Gminy,
- nabywanie nieruchomości niezbędnych dla realizacji zadań Gminy,
- komunalizacja gruntów,
- prowadzenie ewidencji gruntów komunalnych,
- tworzenie zasobu gruntów i gospodarowanie nim - zgodnie z zasadami określonymi w przepisach obowiązującego prawa,
- zagospodarowanie wspólnot gruntowych,
- zwalczanie zaraźliwych chorób zwierzęcych,
- prowadzenie ewidencji przedsiębiorców,
- wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
- ustalanie czasu pracy placówek handlowych, usługowych i gastronomicznych,
- nadzór nad targami i targowiskami,
- gospodarowanie i zarządzanie gminnym zasobem lokalowym oraz nieruchomościami,
- przyznawanie lokali mieszkalnych w tym socjalnych i zastępczych oraz zapewnienie w razie potrzeby czasowego zakwaterowania osób zwolnionych z zakładów karnych,
- zarząd nieruchomościami wspólnymi,
- przejmowanie zakładowych budynków mieszkalnych,
- egzekucja w sprawach lokalowych i usuwania skutków samowoli lokalowej,
- ustalanie stawek czynszów i opłat za lokale mieszkalne i użytkowe,
- ustanawianie ograniczeń, co do czasu pracy lub korzystania z urządzeń technicznych oraz środków transportu stwarzających dla środowiska uciążliwości w zakresie hałasu i wibracji,
- nakazywanie użytkownikowi maszyny lub urządzenia technicznego wykonywania czynności uciążliwych dla środowiska, a w razie nie stosowania się użytkownika do nakazu, zobowiązanie do unieruchomienia maszyny lub innego urządzenia technicznego,
- nakazywanie właścicielowi gruntów wykonywania określonych zabiegów zapobiegających degradacji gleb, w tym szczególnie erozji spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami,
- nakazywanie właścicielowi gruntu przywrócenia stanu poprzedniego na gruncie lub wykonania urządzeń zapobiegawczych szkodom, jeżeli spowodowane przez niego zmiany szkodliwie wpływają na grunty sąsiedzkie,
- prowadzenie postępowań w sprawie ugody w związku ze zmianami stosunków wodnych na gruntach,
- opracowywanie i aktualizacja:
  gminnego planu ochrony środowiska,
  gminnego planu gospodarki odpadami,
- zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy,
- opiniowanie wniosków i projektów decyzji w sprawach:
  obniżenie opłat geologicznych,
  rekultywacji i zagospodarowania terenów,
- opiniowanie wniosków i przygotowywanie projektów decyzji w sprawie zezwalania na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości,
- opracowywanie projektów i wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia,
- sprawy dotyczące łowiectwa i edukacji ekologicznej,
- ewidencja i utrzymanie oświetlenia drogowego na terenie gminy,

- sporządzanie ewidencji urządzeń komunalnych gminy: wysypisk odpadów komunalnych, składowisk odpadów niebezpiecznych, studni publicznych, studni niepublicznych, sieci wodociągowych, zbiorników bezodpływowych, kanalizacji sanitarnych, kanalizacji deszczowej, przepompowni ścieków, stacji zlewnych, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowych publicznych,
- kontrola zbiorników bezodpływowych w celu ustalenia częstotliwości ich opróżniania,
- kontrola przydomowych oczyszczalni ścieków w celu ustalenia sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu sieci kanalizacyjnej,
- zakładanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych - decydowanie o zamknięciu cmentarzy,
- wydawanie decyzji o przeznaczeniu terenu cmentarnego na inne cele po upływie 40 lat od ostatniego pochowania,
- organizowanie i sprawowanie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi,
- ewidencja nazw miejscowości, ulic i obiektów fizjograficznych,
- numeracja nieruchomości na terenie miasta,
- prowadzenie spraw w zakresie eksploatacji instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych, stacji zlewnych, instalacji i urządzeń do zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych lub w ich części, szaletów miejskich,
- nadzór nad usuwaniem z ulic, placów i terenów otwartych błota, śniegu, lodu oraz innych zanieczyszczeń uprzątniętych z chodników przez właścicieli nieruchomości oraz odpadów zgromadzonych w przeznaczone do tego celu urządzenia ustawiane na chodniku,
- określanie wymagań wobec osób utrzymujących zwierzęta domowe w zakresie bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych, organizacji ochrony przed bezdomnymi zwierzętami,
- organizowanie selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych, przydatnych do odzysku oraz współdziałanie z przedsiębiorstwami podejmującymi działalność w zakresie gospodarowania tego rodzaju odpadami,
- zapewnianie zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok bezdomnych zwierząt lub ich części oraz współdziałanie z przedsiębiorstwami podejmującymi działalność w tym zakresie,
- znakowanie obszaru dotkniętego lub zagrożonego choroba zakaźną zwierząt i utylizacja odpadów niebezpiecznych,
- zakładanie i utrzymanie zieleni miejskiej.

Do zadań Referatu ds. Gospodarki Odpadami należy w szczególności:

- realizacja zadań określonych ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach poprzez:
  tworzenie i bieżąca analiza systemu gospodarki odpadami komunalnymi,
  przygotowywanie danych do projektów aktów prawnych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań gminy,
  przegotowywanie dokumentów potrzebnych do przeprowadzania postępowań przetargowych w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów,
  prowadzenie rejestru działalności regulowanej,
  kontrola firm wpisanych do rejestru działalności regulowanej, a w szczególności nakładanie kar finansowych na firmy wywozowe,
  zbieranie i weryfikacja danych przekazanych przez przedsiębiorców w kwartalnych sprawozdaniach oraz przygotowywanie rocznych sprawozdań do Marszałka Województwa,
  prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami,
- prowadzenie ewidencji właścicieli nieruchomości dla celów opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- gromadzenie i przechowywanie oraz badanie pod względem zgodności ze stanem prawnym i rzeczywistym deklaracji składanych przez właścicieli nieruchomości organowi,

- prowadzenie postępowań mających na celu wydanie decyzji określającej wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- podejmowanie czynności zmierzających do egzekucyjnego ściągnięcia zaległości w opłacie za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- podejmowanie, rozstrzyganie oraz wykonywanie innych czynności niezbędnych w zakresie gospodarki odpadami.

Do zadań Wydziału Inwestycji, Gospodarki Przestrzennej i Dróg należy w szczególności:

- uzyskiwanie dla celów inwestycyjnych Gminy:
  koncepcji projektowych,
  decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego,
  decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia,
  projektów budowlano-wykonawczych,
  kosztorysów inwestorskich,
  studium wykonalności,
  pozwoleń na budowę,
- współpraca ze służbami finansowymi w zakresie prognoz budżetu inwestycyjnego i montażu finansowego dla Wieloletnich Planów Inwestycyjnych oraz wnioskowanie o dokonywanie w tym zakresie zmian w budżecie gminy,
- prowadzenie konsultacji z organizacjami społecznymi, politycznymi i instytucjami w trakcie opracowywania strategicznych celów rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,
- opracowywanie projektów umów na realizację inwestycji gminnych,
- przekazywanie wykonawcy inwestycji placu budowy,
- nadzór i koordynacja realizacji inwestycji gminnych,
- przeprowadzanie odbiorów technicznych i przekazanie do użytkowania inwestycji gminnych,
- dokonywanie rozliczeń finansowych i rzeczowych zrealizowania inwestycji,
- opracowanie projektów:
  studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy,
  miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
  prognoz skutków finansowych uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
  zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
  zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
  projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- uzyskiwanie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- uzgadnianie projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania, projektów decyzji lokalizacji celu publicznego i projektów o warunkach zabudowy z właściwymi instytucjami i organizacjami,
- koordynacja i obsługa działań związanych z:
  wprowadzeniem zadań ponadlokalnych do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
  opiniowaniem i uzgadnianiem dokumentów planistycznych,
- przechowywanie planu zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanie odpisów i wyrysów,
- prowadzenie i aktualizacja rejestru miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- prowadzenie spraw związanych z roszczeniami finansowymi wynikającymi z ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy,
- wydawanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,

- wydawanie zaświadczeń w sprawie przeznaczenia terenu w odniesieniu do ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- prowadzenie rejestru decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- prowadzenie rejestru decyzji dotyczących zagospodarowania terenu, wydawanych przez inne organy administracji publicznej oraz analizowanie ich zgodności z ustalonymi warunkami zabudowy i zagospodarowania terenu,
- opiniowanie projektów podziałów działek,
- opracowywanie projektów planów rozwoju sieci drogowej dróg gminnych i wewnętrznych,
- opracowywanie projektów planów finansowania budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i ochrony dróg oraz drogowych obiektów inżynierskich na drogach gminnych i wewnętrznych,
- przygotowanie i realizacja inwestycji na drogach oraz drogowych obiektach inżynierskich na drogach gminnych i wewnętrznych,
- utrzymanie nawierzchni dróg, chodników, drogowych obiektów inżynierskich, urządzeń zabezpieczających ruch i innych urządzeń związanych z drogami gminnymi i wewnętrznymi,
- realizacja zadań z zakresu inżynierii ruchu,
- odbudowa, remont i rozbiórka dróg gminnych i wewnętrznych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku działania żywiołu,
- koordynacja robót w pasie drogowym dróg gminnych i wewnętrznych,
- wydawanie zezwoleń na zajęcie pasa drogowego i zjazdy z dróg gminnych i wewnętrznych oraz pobieranie opłat i kar pieniężnych,
- prowadzenie ewidencji dróg, obiektów mostowych i przepustów na drogach gminnych,
- sporządzanie informacji o drogach publicznych (gminnych) oraz przekazywanie ich generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad,
- przeprowadzanie okresowych kontroli stanu dróg i drogowych obiektów inżynierskich na drogach gminnych,
- wykonywanie robót interwencyjnych, utrzymaniowych i zabezpieczających na drogach gminnych i wewnętrznych,
- przeciwdziałanie niszczeniu dróg przez ich użytkowników,
- wprowadzanie ograniczeń lub zamykanie dróg i drogowych obiektów inżynierskich dla ruchu oraz wyznaczanie objazdów drogami różnej kategorii, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa osób lub mienia na drogach gminnych lub wewnętrznych,
- współdziałanie z innymi zarządcami dróg (wojewódzkich, powiatowych i gminnych) w zakresie wspólnej budowy, przebudowy i remontu dróg na terenie gminy Brzozów.
- inwentaryzacja i prowadzenie ewidencji przystanków komunikacyjnych na obszarze Gminy,
- określenie warunków i zasad korzystania z przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina,
- ustalenie stawek opłat za korzystanie przez przewoźników z przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina.
- negocjacje stawek opłat za korzystanie z przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym nie jest Gmina,
- wydawanie i ewidencja zezwoleń za świadczenie usług przewozowych w transporcie publicznym na obszarze Gminy,
- wydawanie i ewidencja oraz opiniowanie zezwoleń na wykonywanie przewozów specjalnych na obszarze Gminy.

Do zadań Referatu ds. Funduszy Krajowych i Unijnych należy:

- gromadzenie, analiza i przekazywanie informacji dotyczących możliwości finansowania projektów z funduszy krajowych i unijnych oraz dodatkowych instrumentów bezzwrotnej pomocy zagranicznej (np. Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy EOG, Fundusz Szwajcarski),
- prowadzenie Banku Informacji o obowiązujących procedurach i warunkach ubiegania się o środki z dostępnych funduszy i programów krajowych i unijnych,

- bieżąca analiza aktualnych wersji najważniejszych dokumentów programowych Gminy w celu określenia zadań, na które możliwe jest uzyskanie dofinansowania - priorytetów programowych,
- koordynacja działań w celu przygotowania pełnej dokumentacji dla wybranych projektów przewidzianych do dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym m.in.:
  studium wykonalności,
  dokumentacji technicznej wraz z pozwoleniem na budowę,
  harmonogramów finansowania inwestycji,
  biznesplanów itp.,
- sporządzanie wniosków o dofinansowanie inwestycji,
- złożenie sporządzonej dokumentacji w odpowiedniej instytucji odpowiedzialnej za dany program pomocy,
- współpraca i pomoc w przygotowywaniu wniosków i aplikacji przez jednostki miejskie dla projektów przewidzianych do dofinansowania,
- utrzymywanie stałego kontaktu z instytucjami odpowiedzialnymi za przebieg konkursów,
- bieżące konsultowanie z instytucjami przyznającymi środki w zakresie poprawności sporządzonych wniosków,
- sprawdzanie pod względem formalno-prawnym i merytorycznym kontraktów zawieranych z udzielającymi finansowania ze środków pomocowych UE,
- przechowywanie wniosków wraz z załącznikami oraz innych dokumentów związanych z ocena wniosków,
- gromadzenie, analizowanie i weryfikowanie informacji dotyczących dofinansowywanych projektów i udzielanie odpowiedzi instytucjom wdrażającym,
- opracowywanie koncepcji wdrażania poszczególnych projektów współfinansowanych ze środków krajowych i UE,
- sporządzanie wniosków o płatność i uaktualnianie harmonogramu płatności dla projektów prowadzonych przez Urząd Miejski,
- czuwanie nad zagospodarowaniem oszczędności powstałych po przetargach,
- monitorowanie zawansowania realizacji poszczególnych projektów oraz osiągania założonych w nim wskaźników,
- zbieranie i weryfikowanie przedkładanych przez Inżyniera Projektu raportów oraz przygotowywanie sprawozdań zbiorczych i przesyłanie ich do właściwych jednostek,
- przeprowadzanie z Inżynierem Projektu wizyt monitoringowych, stosownie do wytycznych dla poszczególnych projektów,
- opracowywanie materiałów promocyjnych dotyczących projektów dofinansowanych, w tym informacji na stronę internetową Gminy.

Do zadań Wydziału Spraw Obywatelskich należą sprawy dotyczące w szczególności:

- prowadzenie ewidencji ludności i dokumentów stwierdzających tożsamość, w tym:
  sporządzanie spisów wyborców i wydawanie zaświadczeń o prawie do głosowania,
  przyjmowanie zgłoszeń meldunkowych na pobyt stały i czasowy oraz prowadzenie ewidencji w tym zakresie,
  przyjmowanie zgłoszeń meldunkowych (zameldowania i wymeldowania) na pobyt stały i czasowy cudzoziemców,
- sprawy dotyczące zgromadzeń,
- sprawy dotyczące zbiórek publicznych,
- sprawy z zakresy dowodów osobistych, a w szczególności:
  przyjmowanie, sprawdzanie i wprowadzanie do systemu danych dotyczących osób ubiegających się o wydanie dowodu osobistego,
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej utraty dowodów osobistych,
- kasowanie dowodów osobistych podlegających wymianie,
- prowadzenie korespondencji z innymi urzędami z zakresu wydawania dowodów osobistych,
- przygotowanie ludności i mienia komunalnego na wypadek wojny, a w szczególności:
  współdziałanie z organami wojskowymi,
  administracja rezerw osobowych w tym rejestracja i kwalifikacja wojskowa,

zakwaterowanie sił zbrojnych.
wsparcie pobytu i działań wojsk sojuszniczych (HNS)

- tworzenie formacji obrony cywilnej,
- planowanie oraz realizacja zadań z zakresu zarządzania kryzysowego,
- nakładanie obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz obrony kraju,
- opracowanie planu ochrony Urzędu i nadzorowanie jego realizacji, oraz zapewnienie ochrony fizycznej Urzędu,
- zadania związane z ochroną przeciwpożarową gminy,
- zadania związane z bezpieczeństwem publicznym,
- prowadzenie tajnej kancelarii Urzędu.
- realizacja zadań wynikających z ustawy o ochronie informacji niejawnych w zakresie działalności Urzędu.

Do zadań Wydziału Oświaty i Promocji należą sprawy dotyczące w szczególności:

- zakładania, przekształcania i likwidowania gminnych jednostek oświatowych, utrzymywania tych jednostek,
- kształtowania sieci przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów,
- zatwierdzania arkuszy organizacyjnych przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów,
- zapewniania dzieciom do lat 6 rocznego przygotowania przedszkolnego,
- zapewniania bezpłatnego transportu dzieci do i ze szkoły,
- powierzania stanowisk kierowniczych w oświacie gminnej i odwoływania z tych stanowisk,
- oceniania dyrektorów gminnych jednostek oświatowych.
- zatrudniania dyrektorów tych jednostek, jako pracowników - nauczycieli.
- tworzenia i utrzymywania oraz przekształcania i likwidacji zakładów opieki zdrowotnej,
- wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi,
- opracowywania programów gospodarczych, w tym wykonywania prac studialnych i prognostycznych,
- analizowanie i diagnozowanie zjawisk społecznych i gospodarczych występujących na obszarze Gminy i gmin sąsiednich,
- gromadzenie informacji o Gminie i przygotowywanie materiałów promujących Gminę na zewnątrz,
- utrzymywanie bieżących kontaktów z przedstawicielami środków masowego przekazu,
- organizowanie współpracy Gminy z zagranicą.
- szeroko pojęte działania w zakresie integracji europejskiej,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- wykonywanie czynności związanych z prowadzeniem Wypożyczalni Sprzętu Rehabilitacyjnego w Brzozowie, w tym:
  prowadzenie bazy danych beneficjentów pomocy,
  wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego i urządzeń pomocniczych,
  odpowiedzialność za sprzęt,
  nadzór nad beneficjentami,
- prowadzenia spraw związanych z bibliotekami m.in. spraw tworzenia, łączenia, przekształcania i znoszenia bibliotek, nadawania im statutów oraz zapewnienia bibliotekom właściwych warunków działania, prowadzenie spraw dotyczących zakładania, utrzymywania i nadzorowania bibliotek publicznych,
- opracowywanie propozycji wykonania zadań z zakresu kultury należących do kompetencji organów samorządu gminnego,
- opracowywanie projektów aktów prawnych dotyczących tworzenia, łączenia, przekształcania i likwidacji samorządowych instytucji kultury,
- prowadzenie ewidencji samorządowych instytucji kultury,
- współpraca z instytucjami kultury, dla których organizatorem jest Gmina, a także z innymi jednostkami organizacyjnymi i osobami fizycznymi w zakresie podejmowanych działań i inicjatyw kulturalnych,
- przygotowywanie materiałów okolicznościowych (przemówień, dyplomów, zaproszeń),

- przyjmowanie zawiadomień o imprezach artystycznych lub rozrywkowych odbywających się na terenie Gminy,
- organizacja na terenie gminy obchodów świąt państwowych,
- tworzenie warunków prawno-organizacyjnych dla rozwoju kultury fizycznej i rekreacji ruchowej,
- inicjowanie działań na rzecz racjonalnego wykorzystania bazy sportowej,
- współdziałanie w rozwoju kultury fizycznej ze stowarzyszeniami kultury fizycznej,
- dokumentacja osiągnięć sportowych i kulturalnych,
- koordynowanie imprez sportowych i kulturalnych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi z zakresu kultury, sportu i turystyki,
- współpraca kulturalna z miastem partnerskim Moldava nad Bodvou (Słowacja),,
- prowadzenie działań związanych z promocją miasta i gminy,
- informowanie mediów lokalnych o bieżących wydarzeniach w Gminie,
- aktualizacja strony internetowej Urzędu,
- prowadzenie spraw związanych z ochroną zabytków i dóbr kultury, a w szczególności:
  składanie wniosków o wpis do rejestru zabytków dóbr kultury nieruchomych oraz kolekcji,
  zgłaszanie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przedmiotów zasługujących na wpisanie do rejestru zabytków,
  współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w zakresie opracowania Gminnej Ewidencji Zabytków,
  prowadzenie spraw związanych z udzieleniem dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Do zadań Urzędu Stanu Cywilnego należy prowadzenie spraw z zakresu akt stanu cywilnego i związanych z nimi spraw rodzinno- opiekuńczych, a w szczególności:

- rejestracja urodzeń, małżeństw, zgonów oraz zdarzeń mających wpływ na stan cywilny osób,
- sporządzanie i wydawanie skróconych i zupełnych odpisów aktu stanu cywilnego oraz zaświadczeń o dokonanych w księgach stanu cywilnego wpisach lub ich braku,
- dokonywanie wpisów do ksiąg stanu cywilnego zagranicznych aktów stanu cywilnego (urodzeń, małżeństw, zgonów),
- wydawanie zaświadczeń stwierdzających brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa wyznaniowego ze skutkiem związku cywilnego,
- przyjmowanie oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński oraz innych oświadczeń określonych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym,
- wydawanie zaświadczeń stwierdzających brak przeszkód wg prawa ojczystego do zawarcia małżeństwa za granicą,
- realizacja obowiązków wynikających z konwencji nr 3 - dotyczącej międzynarodowej wymiany informacji z zakresu stanu cywilnego,
- realizacja konwencji nr 16 dotyczącej wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego,
- przekazywanie zawiadomień o dokonywanych zmianach w aktach stanu cywilnego do właściwych organów ewidencji ludności oraz biur dowodów osobistych,
- prowadzenie spraw dotyczących zmiany imion i nazwisk,
- sprawdzanie wniosków dotyczących wydania dowodów osobistych, .
- sprawy związane z nadaniem numeru PESEL oraz wprowadzanie zmian,
- sporządzanie wniosków o nadanie medali „Za Długoletnie Pożycie Małżeńskie".

Do zadań Zespołu Radców Prawnych należy wykonywanie obsługi prawnej Urzędu w szczególności:

- opiniowanie pod względem prawnym i redakcyjnym projektów aktów prawnych Rady i Burmistrza,
- obsługa prawna Burmistrza oraz doradztwo prawne na rzecz komórek organizacyjnych Urzędu,
- realizacja zastępstwa sądowego Burmistrza,
- opiniowanie projektów umów, zarządzeń i porozumień Burmistrza,

- wydawanie opinii prawnych na wniosek Rady, Burmistrza oraz komórek organizacyjnych,
- prowadzenie biblioteki prawniczej, aktualizacja obowiązujących przepisów oraz zbioru urzędowych aktów prawnych,
- prowadzenie rejestru spraw sądowych,
- realizacja innych zadań przewidzianych w przepisach ustawy o radcach prawnych.

Do zadań pełnomocnika ds. ochrony informacji niejawnej należy:

- zapewnienie ochrony informacji niejawnych,
- ochrona systemów i sieci informatycznych,
- kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji,
- okresowa kontrola ewidencji, materiałów i obiegu dokumentów niejawnych,
- szkolenie pracowników w zakresie ochrony informacji niejawnych.

Do zadań stanowiska do spraw audytu wewnętrznego należy w szczególności:

- badanie wiarygodności sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z wykonania budżetu,
- ocena adekwatności, skuteczności i efektywności system kontroli wewnętrznej oraz ocena przestrzegania zasady celowości i oszczędności w dokonywaniu wydatków,
- identyfikacja i analiza ryzyka związanego z działalnością Gminy oraz ocena systemu zarządzania ryzykiem,
- opracowywanie rocznego planu audytu wewnętrznego oraz pracy audytora wewnętrznego,
- przygotowywanie programów zadań audytowych oraz przeprowadzenie tych zadań w wydziałach urzędu i jednostkach organizacyjnych Gminy,
- opracowywanie sprawozdań z wykonanych zadań audytowych,
- utrzymywanie kontaktów z organami kontroli zewnętrznej dla zapewnienia wypełnienia przez urząd wymogów i obowiązków związanych z obowiązującymi przepisami.

Do zadań wieloosobowego stanowiska ds. obsługi Rady Miejskiej należy w szczególności:

- przygotowywanie we współpracy z właściwymi merytorycznie wydziałami i samodzielnymi stanowiskami pracy materiałów dotyczących projektów uchwał Rady i jej Komisji oraz innych materiałów na posiedzenia i obrady Rady i jej Komisji,
- prowadzenie rejestru uchwał Rady oraz innej dokumentacji Komisji Rady,
- protokołowanie sesji, sporządzanie harmonogramów realizacji zaprotokołowanych wniosków i uwag, przekazywanie ich - po zatwierdzeniu przez Burmistrza - do odpowiednich wydziałów lub samodzielnych stanowisk pracy oraz przygotowywanie raportów z ich realizacji,
- przekazywanie uchwał Rady Miejskiej do Wojewody Podkarpackiego i Regionalnej Izby Obrachunkowej w celu wykonania czynności nadzorczych oraz dla publikacji uchwał,
- prowadzenie rejestru wniosków, zapytań i interpelacji składanych przez radnych oraz zapewnianie im - we współpracy z Burmistrzem, Sekretarzem lub pracownikiem merytorycznym - udzielenia terminowej i pełnej.
- organizowanie na zlecenie Burmistrza - w uzgodnieniu z sołtysami - zebrań wiejskich w sołectwach, gromadzenie protokołów z tych zebrań, przygotowywanie harmonogramów realizacji zadań zgłoszonych na zebraniach wiejskich oraz sporządzania raportów z ich realizacji,
- bieżąca kontrola nad aktualizacją BIP-u,
- organizacyjne i techniczne przygotowywanie wyborów ławników do sądów powszechnych,
- współudział w wykonywaniu prac organizacyjnych związanych z wyborami samorządowymi,
- przekazywanie uchwał Rady organom nadzoru. Burmistrzowi i komórkom organizacyjnym Urzędu oraz dyrektorom i kierownikom gminnych jednostek organizacyjnych,
- ewidencja i obsługa korespondencji kierowanej do Rady,
- przygotowywanie sprawozdań, informacji oraz innych materiałów dla Rady.

Urząd Miejski czerpie informacje na temat oceny sprawności i kompetencji obsługi interesantów głównie z wyników ankiet, które są przeprowadzane wśród mieszkańców. Również podziękowania i oczekiwania interesantów kierowane bezpośrednio do pracowników, kierowników referatów, naczelników wydziałów, czy Burmistrza mogą stanowić źródło informacji na temat funkcjonowania Urzędu. Ponadto sam Urząd wykonuje liczne analizy pod kątem ilości załatwionych spraw i przyjmowanych wniosków, co pozwala na stworzenie statystyk i wprowadzenie ewentu-

alnych zmian w zakresie funkcjonowania Urzędu w celu poprawy wyników statystycznych. Każda uwaga, spostrzeżenie, jest analizowana i o ile to możliwe Urząd stara się uwzględniać to w pracy.

W 2013 roku wpłynęło 2 skargi odnoszące się do sprawności i kompetencji obsługi klientów. W bieżącym 2014 roku nie wpłynęły jeszcze żadne skargi odnoszące się do sprawności i kompetencji obsługi klientów.

Ocena strony internetowej gminy dokonywana jest wg następujących kryteriów:

Lp.	Kryterium	Opis	Ocena
1.	Szybkość działania	Szybkość ładowania strony	Całkowity czas ładowania:4.265 sekundy
		Szybkość działania	Płynna
2.	Nawigacja	Liczba kliknięć do podstawowych podstron	„Podstawowe informacje”: 54933 „Charakterystyka gminy”: 29716 „Władze Brzozowa”: 47978
		Mapa strony	Brak
		Menu	Po lewej stronie z podziałem na kategorie: – O gminie – Samorząd – Gospodarka – Inne informacje – Wybory – Działki
		Wewnętrzna wyszukiwarka	Tak, łatwo widoczna
		Sposób nawigowania	Lewe boczne menu z łatwym dostępem do głównych kategorii
		Rozmieszczenie aktywnych linków	Prawy sidebar
		Dostęp do informacji kontaktowych	Zakładka w menu głównym i w stopce
3.	Dostępność	Pozycja strony w wyszukiwarkach	Strona brzozow.pl zajmuje pierwsze miejsca wyszukiwania w najpopularniejszych wyszukiwarkach internetowych (Google, Bing, Yahoo)
4.	Treść	Zakres merytoryczny	Strona prezentuje najnowsze aktualności z wydarzeń kulturalnych, sportowych gminy oraz informacje praktyczne (kalendarium imprez, rozkłady jazdy, pogoda w regionie, urzędy pocztowe i inne instytucje publiczne)
		Aktualność – daty ostatnich aktualizacji	Minimum 3 newsy lokalne w ciągu ostatnich 3 dni
		Umiejscowienie poszczególnych treści	Najnowsze aktualności są umieszczane na stronie głównej
5.	Szata graficzna	Wartość estetyczna	Szablon strony jest prosty, mało skomplikowany i zapewnia intuicyjną obsługę
		Sposób przygotowania plików	Pliki graficzne w formacie jpg, png poddane wysokiemu stopniu kompresji w rozmiarze ok. 200KB

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Jednym z planowanych zamierzeń jest wdrożenie produkcyjne Elektronicznego Zarzadzania Dokumentacją oraz uruchomienie e-usług w celu zapewnienia możliwości załatwiania spraw przez Internet.

7.2. Inne działania prorozwojowe i ich skuteczność

Dokumenty strategiczne tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego definiują wizję przyszłości, pozwalają określić cele na nadchodzące lata oraz zaplanować działania podejmowane dla ich osiągnięcia. Posiadanie dobrze opracowanej strategii oraz towarzyszących jej planów rozwoju staje się niezbędnym warunkiem ubiegania się o środki dostępne w ramach funduszy europejskich. Wnikliwie opracowana i konsekwentnie wdrażana strategia rozwoju stanowią jeden z elementów przyciągających inwestorów, dla których stabilna wizja rozwoju miejsca w którym działają lub zamierzają działać jest bardzo istotnym czynnikiem w planowaniu inwestycji. Poniższa tabela przedstawia zestawienie dokumentów strategicznych Gminy Brzozów

Tabela 52. Dokumenty strategiczne Gminy Brzozów

<table>
<tr><th>Tytuł i zakres</th><th>Inicjator i autorzy</th><th>Rok powstania</th><th>Założenia dokumentu</th><th>Stopień realizacji założeń dokumentu</th></tr>
<tr>
<td>Strategia społecznoo-gospodarczego rozwoju Gminy Brzozów
Zakres:
I. Wprowadzenie
II. Misja, Miasta i Gminy Brzozów
III. Priorytety, cele i zadania strategiczne oraz uwarunkowania rozwoju miasta i Gminy Brzozów
IV. Projekty realizacji celów strategicznych
V. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie gospodarki komunalnej, ochrony środowiska i estetyzacji wsi
VI. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie przedsiębiorczości i gospodarczego rozwoju Miasta i Gminy Brzozów
VII. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie rolnictwa
VIII. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie gospodarki nieruchomościami i budownictwa
IX. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie oświaty
X. Projekty realizcji celów strategicznych w zakresie działalności kulturalnej
XI. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie sportu, rekreacji i rozwoju agroturystyki
XII. Program reaktywowania funkcji uzdrowiskowych Miasta Brzozowa
XIII. Projekty realizacji celów strategicznych w zakresie pomocy społecznej, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego
XIV. Cele strategiczne w zakresie zarządzania gminą i wdrażania strategii rozwoju gminy
XV. Aneks</td>
<td>Inicjator:
Gmina Brzozów
Autorzy:
Doradztwo i Ekspertyzy Gospodarcze „DEG”
dr inż. Zdzisław Kryński
36-040 Boguchwała
ul. Tkaczowa 138a</td>
<td>2000</td>
<td>Do najważniejszych zadań strategicznych gminy uszeregowanych według ważności zaliczono:

1. Poprawę warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez właściwy rozwój i utrzymanie infrastruktury technicznej, społecznej, łagodzenie skutków transformacji systemowej, a zwłaszcza zapewnienie ludziom miejsc pracy i dochodów pozwalających na zadawalający w odczuciu społecznym poziom życia,
2. Ekoprzyjazny rozwój aktywności i przedsiębiorczości, tworzenie i wspieranie różnych form działalności organizacji gospodarczych i społecznych, zachowanie walorów naturalnego środowiska dla przyszłych pokoleń oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki tymi zasobami zmierzającej do odnowy poszczególnych jego elementów, efektywnego ich wykorzystania i dostosowanie do tych działań rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,
3. Zapewnienie warunków rozwoju duchowego, kształcenia, obcowania z kulturą i rozrywką, w tym wykorzystania tradycji i dorobku oświatowo-kulturalnego, walorów naturalnego środowiska odbudowy funkcji uzdrowiskowej, wypoczynku, sportu, rekreacji i kontaktów z szeroko rozumianym otoczeniem,
4. Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, zabezpieczenia zdrowia i dorobku życia, poczucia stabilizacji, perspektyw na przyszłość oraz rozwoju dla następnych pokoleń.</td>
<td>
<table>
<tr><th>Rodzaj planowanych inwestycji</th><th>Zrealizowane zadania</th><th>Wartość zrealizowanych zadań</th></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu ochrony środowiska (2009-2013)</td><td>Inwestycje z zakresu ochrony środowiska</td><td>5 927 422,50 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu zaopatrzenia w wodę (2009-2013)</td><td>Nie wykonano inwestycji z zakresu zaopatrzenia w wodę</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury drogowej (2004-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury drogowej</td><td>11 157 448,99 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury sportowej (2009-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury sportowej</td><td>15 924 461,87 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury oświaty (2009-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury oświaty</td><td>19 320 189,57 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury społecznej (2009-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury społecznej</td><td>189 083,49 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia (2009-2013)</td><td>Nie wykonano inwestycji z zakresu ochrony zdrowia</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury kultury (2009-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury kultury</td><td>4 485 751,93 PLN</td></tr>
<tr><td>Inwestycje z zakresu infrastruktury publicznej (2009-2013)</td><td>Inwestycję z zakresu infrastruktury publicznej</td><td>5 316 987,30 PLN</td></tr>
</table>
</td>
</tr>
</table>

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Brzozów na lata 2004-2013 **Zakres:** 1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE 1.1. Metoda 1.2. Obszar objęty planem 1.3. Horyzont czasowy 2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO- EKONOMICZNA GMINY 2.1 Powierzchnia, położenie, ludność gminy 2.2. Środowisko przyrodnicze 2.3. Walory turystyczne 2.4. Zagospodarowanie przestrzenne 2.5. Gospodarka: aktywność ekonomiczna Brzozowa 2.6. Sfera społeczna miasta i gminy 3. ZADANIA WPŁYWAJĄCE NA POPRAWĘ SYTUACJI w mieście i gminie Brzozów 3.1. Zmiana w strukturze gospodarczej obszaru – wzrost przedsiębiorczości 3.2. Rozwój systemu komunikacji, infrastruktury i stanu środowiska naturalnego 3.3. Poprawa stanu środowiska kulturowego i oświatowego 3.4. Poprawa warunków i jakości życia, w tym zmiana w strukturze zamieszkania 3.5. Poprawa warunków rozwoju turystyki i sportu 3.6. Ustalenie hierarchii ważności 4. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW 4.1. Programy operacyjne dla kluczowych projektów, których realizację przewidziano na lata 2004- 2006 Efekty po wdrożeniu 4.2. Programy operacyjne dla kluczowych projektów, których realizację przewidziano na lata 2007- 2013 5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANIAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY/POWIATU/ WOJEWÓDZTWA 6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIEĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO 7. OCENA SYTUACJI FINANSOWEJ GMINY 7.1. Analiza i diagnoza budżetu za lata 2000-2003 i planu na 2004 r. 7.2. Analiza porównawcza sytuacji budżetowej gminy 8. PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006 8.1. Prognoza budżetowa 8.2. Zdolność absorpcji funduszy strukturalnych i realizacji zadań inwestycyjnych 9. SYSTEM WDRAŻANIA 10. SPOSOBY MONITOROWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ 10.1. System monitorowania realizacji planu rozwoju	**Inicjator:** Gmina Brzozów **Autorzy:** Instytut Karpacki, ul. Rynek 5, 33-340 Stary Sącz	2004	W Planie zamieszczono zadania wpływające na poprawę sytuacji w mieście i gminie Brzozów, takie jak: **Zmiana w strukturze gospodarczej obszaru – wzrost Przedsiębiorczości** – Udzielanie pomocy zatrudniającym bezrobotnych, – Udzielanie pomocy organizacyjnej i finansowej zakładom pracy powiększającym zatrudnienie, – Prowadzenie działalności promocyjnej, – Wykup i uzbrojenie gruntów pod gminne centrum produkcji, przetwórstwa, handlu i usług, – Wykorzystanie walorów krajobrazowych terenów miasta pod względem turystycznowypoczynkowym z uwzględnieniem Brzozowa Zdroju, Dużej i Małej Jakli, – Wspieranie pozarolniczej działalności, – Ułatwienie rolnikom rozwój gospodarstw agroturystycznych i propagowanie ich usług, – Wspieranie przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy dla ludności wiejskiej, stworzenie dogodnych warunków budowy i modernizacji lokali usługowych i handlowych, – Tworzenie nowych miejsc pracy dla młodzieży wiejskiej, – Stwarzanie warunków do rozwoju małych zakładów rzemieślniczych i wytwórczych i usługowych, – Przygotowanie oferty zagospodarowania wolnych obiektów i gruntów, – Zabezpieczanie pomocy prawnej i doradztwa dla podmiotów gospodarczych, – Wspieranie rozwoju małych firm przez ulgi podatkowe, – Pomoc i propagowanie uruchamiania warsztatów pracy (usługi napraw samochodowych sprzętu rolniczego, gospodarstwa domowego, szewskie i inne). **Rozwój systemu komunikacji, infrastruktury i stanu środowiska naturalnego** – Budowa kolektora kanalizacji sanitarnej m. Brzozów – osiedli przy ul. Piastowej, Ks. Bielawskiego oraz Szpitala Specjalistycznego – Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie, – Budowa kanalizacji sanitarnej dla budyn-	**Zmiana w strukturze gospodarczej obszaru – wzrost Przedsiębiorczości** **Zadania** / **Stopień realizacji zadania** **Zmiana w strukturze gospodarczej obszaru – wzrost Przedsiębiorczości** Udzielanie pomocy zatrudniającym bezrobotnych — Realizowane na bieżąco Udzielanie pomocy organizacyjnej i finansowej zakładom pracy powiększającym zatrudnienie Prowadzenie działalności promocyjnej Wykup i uzbrojenie gruntów pod gminne centrum produkcji, przetwórstwa, handlu i usług Wykorzystanie walorów krajobrazowych terenów miasta pod względem turystycznowypoczynkowym z uwzględnieniem Brzozowa Zdroju, Dużej i Małej Jakli Wspieranie pozarolniczej działalności Ułatwienie rolnikom rozwój gospodarstw agroturystycznych i propagowanie ich usług Wspieranie przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy dla ludności wiejskiej, stworzenie dogodnych warunków budowy i modernizacji lokali usługowych i handlowych Tworzenie nowych miejsc pracy dla młodzieży wiejskiej, Stwarzanie warunków do rozwoju małych zakładów rzemieślniczych i wytwórczych i usługowych, Przygotowanie oferty zagospodarowania wolnych obiektów i gruntów, Zabezpieczanie pomocy prawnej i doradztwa dla podmiotów gospodarczych, Wspieranie rozwoju małych firm przez ulgi podatkowe, Pomoc i propagowanie uruchamiania warsztatów pracy (usługi napraw samochodowych sprzętu rolniczego, gospodarstwa domowego, szewskie i inne). Rozwój systemu komunikacji, infrastruktury i stanu środowiska naturalnego Budowa kolektora kanalizacji sanitarnej m. Brzozów – osiedli przy ul. Piastowej, Ks. Bielawskiego oraz Szpitala Specjalistycznego – Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie — Zrealizowano Budowa kanalizacji sanitarnej dla budynków przy ul. Traugutta – etap II — Zrealizowano Rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej osiedli przy ul. Kopernika, Podwale, ks. Bielawskiego, Bocznej, Mickiewicza — Zrealizowano Budowa kanalizacji sanitarnej m. Brzozów – etap II cz. Połud. Wsch. (osiedli przy ul. Moniuszki, Armii Krajowej, 3 Maja, Sienkiewicza, Szkolnej, PCK, Rzecznej — Zrealizowano	

lokalnego 10.2. Sposób oceny planu rozwoju lokalnego 10.3. PR planu rozwoju lokalnego 11. PODSUMOWANIE 12. SPIS TABEL 13. SPIS WYKRESÓW			ków przy ul. Traugutta – etap II, – Rozdział kanalizacji sanitarnej i deszczowej osiedli przy ul. Kopernika, Podwale, ks. Bielawskiego, Bocznej, Mickiewicza, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Brzozów – etap II cz. Połud. Wsch. (osiedli przy ul. Moniuszki, Armii Krajowej, 3 Maja, Sienkiewicza, Szkolnej, PCK, Rzecznej, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Brzozów Połud. Wsch. – etap III (osiedla przy ul. Chopina, Leśnej, Polnej, Brzozowej, Wiejskiej, Kołowej, – Budowa rurociągu tłocznego kanalizacji sanitarnej z dzielnicy Widacz do oczyszczalni ścieków „Borkówka" w Brzozowie, – Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Grabownica St. cz. pozostała, – Budowa kanalizacji sanitarnej w Humniskach - cz. pozostała, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Górki – cz. pozostała, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Turze Pole – cz. pozostała, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Zmiennica – cz. pozostała, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Przysietnica, – Budowa kanalizacji sanitarnej m. Stara Wieś, – Rozbudowa oczyszczalni ścieków „Borkówka" w m. Brzozów dla potrzeb miasta Brzozowa i m. Humniska, – Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Grabownicy St - Gmina Brzozów , dla potrzeb m. Humniska Gmina Brzozów i m. Niebocko i Grabówka Gmina Dydnia, – Budowa oczyszczalni ścieków w m. Turze Pole dla potrzeb m. Turze Pole, Górki i Zmiennica, – Budowa oczyszczalni ścieków w m. Brzozów dla potrzeb m. Przysietnica, – Modernizacja ujęcia wodociągowego powierzchniowego dla m. Brzozowa „Jakla Wielka", – Przebudowa stacji uzdatniania wody Parkowa w Brzozowie i modernizacja ujęcia wodociągowego powierzchniowego „Podlesie" w Brzozowie, – Budowa ujęcia wodociągowego dla m. Brzozowa „Łondzierz" w Starej Wsi, – Budowa magistrali wodociągowej Sieniawa – Brzozów – etap II dla m. Brzozów,	Budowa kanalizacji sanitarnej m. Brzozów Połud. Wsch. – etap III (osiedla przy ul. Chopina, Leśnej, Polnej, Brzozowej, Wiejskiej, Kołowej	Zrealizowano
				Budowa rurociągu tłocznego kanalizacji sanitarnej z dzielnicy Widacz do oczyszczalni ścieków „Borkówka" w Brzozowie	Zrealizowano
				Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Grabownica St. cz. pozostała	Zrealizowano
				Budowa kanalizacji sanitarnej w Humniskach - cz. pozostała	Zrealizowano
				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Górki – cz. pozostała	Część zrealizowano, część w realizacji
				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Turze Pole – cz. pozostała	Część zrealizowano, część w realizacji
				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Zmiennica – cz. pozostała	Część zrealizowano, część w realizacji
				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Przysietnica	Nie zrealizowano
				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Stara Wieś	I etap wykonano, II i III nie zrealizowano
				Rozbudowa oczyszczalni ścieków „Borkówka" w m. Brzozów dla potrzeb miasta Brzozowa i m. Humniska	Zrealizowano
				Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Grabownicy St - Gmina Brzozów , dla potrzeb m. Humniska Gmina Brzozów i m. Niebocko i Grabówka Gmina Dydnia	Zrealizowano
				Budowa oczyszczalni ścieków w m. Turze Pole dla potrzeb m. Turze Pole, Górki i Zmiennica	Zrealizowano
				Budowa oczyszczalni ścieków w m. Brzozów dla potrzeb m. Przysietnica	Nie zrealizowano
				Modernizacja ujęcia wodociągowego powierzchniowego dla m. Brzozowa „Jakla Wielka"	Zrealizowano
				Przebudowa stacji uzdatniania wody Parkowa w Brzozowie i modernizacja ujęcia wodociągowego powierzchniowego „Podlesie" w Brzozowie	Realizowane na bieżąco
				Budowa ujęcia wodociągowego dla m. Brzozowa „Łondzierz" w Starej Wsi	Zaniechano realizacji
				Budowa magistrali wodociągowej Sieniawa – Brzozów – etap II dla m. Brzozów, Zarszyn, Besko, Dydnia, Nozdrzec, Haczów, Jasienica Ros.	Zaniechano realizacji
				Budowa sieci wodociągowej dla m.: Grabownica St., Brzozów, Przysietnica, Humniska, Turze Pole, Górki, Zmiennica, Stara Wieś	Nie zrealizowano
				Budowa stacji wstępnej segregacji i przeładunku odpadów komunalnych w Brzozowie	Nie zrealizowano
				Budowa obwodowej na drodze wojewódzkiej 886 w Brzozowie	W trakcie realizacji
				Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 Grabownica St.	Realizowane na bieżąco
				Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 w Humniska	Realizowane na bieżąco

			Zarszyn, Besko, Dydnia, Nozdrzec, Haczów, Jasienica Ros., – Budowa sieci wodociągowej dla m.: Grabownica St., Brzozów, Przysietnica, Humniska, Turze Pole, Górki , Zmiennica, Stara Wieś, – Budowa stacji wstępnej segregacji i przeładunku odpadów komunalnych w Brzozowie, – Budowa obwodowej na drodze wojewódzkiej 886 w Brzozowie, – Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 Grabownica St., – Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 w Humniska, – Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 w Starej Wsi, – Budowa chodników przy drodze powiatowej Brzozów–Jabłonica w Brzozowie, – Budowa chodników przy drodze powiatowej .Brzozów – Wara w Przysietnicy, – Przebudowa chodników osiedli mieszkaniowych SM w Brzozowie (ul. Kopernika, ul. Ks. Bielawskiego, ul. Piastowska), – Budowa Dworca Autobusowego w Brzozowie, – Regulacja potoku Sietnica w Przysietnicy, – Regulacja potoku Leluta w Górkach, – Regulacja potoku Górki w Górkach, – Regulacja potoku Fugas w Brzozowie, – Budowa zbiornika małej retencji w Górkach, – Budowa zbiornika małej retencji w Grabownicy. **Poprawa stanu środowiska kulturowego i oświatowego** – Organizowanie ogólnie dostępnych imprez kulturalnych, – Patronat i większy udział gminy w utrzymaniu obiektów i organizacji imprez kulturalnych, – Ochrona i promocja twórczości i obrzędów ludowych, – Zwiększenie środków finansowych na renowację zabytków, – Udostępnienie całego Ratusza na potrzeby Muzeum Regionalnego, – Wyposażenie każdej szkoły w pracownię komputerową z internetem, – Wprowadzenie do każdej szkoły nauki dwóch j. obcych, – Zwiększenie środków na utrzymanie,	Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 886 w Starej Wsi	Realizowane na bieżąco
				Budowa chodników przy drodze powiatowej Brzozów–Jabłonica w Brzozowie	Zrealizowano
				Budowa chodników przy drodze powiatowej Brzozów – Wara w Przysietnicy	W trakcie realizacji
				Przebudowa chodników osiedli mieszkaniowych SM w Brzozowie (ul. Kopernika, ul. Ks. Bielawskiego, ul. Piastowska)	Realizowane na bieżąco
				Budowa Dworca Autobusowego w Brzozowie	Zaniechano realizacji
				Regulacja potoku Sietnica w Przysietnicy	Zadania w gestii Podkarpackiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych
				Regulacja potoku Leluta w Górkach	
				Regulacja potoku Górki w Górkach	
				Regulacja potoku Fugas w Brzozowie,	
				Budowa zbiornika małej retencji w Górkach	
				Budowa zbiornika małej retencji w Grabownicy	
				Poprawa stanu środowiska kulturowego i oświatowego	
				Organizowanie ogólnie dostępnych imprez kulturalnych	Realizowane na bieżąco
				Patronat i większy udział gminy w utrzymaniu obiektów i organizacji imprez kulturalnych	
				Ochrona i promocja twórczości i obrzędów ludowych	
				Zwiększenie środków finansowych na renowację zabytków	
				Udostępnienie całego Ratusza na potrzeby Muzeum Regionalnego	Zrealizowano
				Wyposażenie każdej szkoły w pracownię komputerową z internetem	Zrealizowano
				Wprowadzenie do każdej szkoły nauki dwóch j. obcych	Częściowo zrealizowano
				Zwiększenie środków na utrzymanie, remonty szkół i wynagrodzenia	Realizowane na bieżąco
				Poprawa wyposażenia w pomoce dydaktyczne i sprzęt sportowy	
				Stworzenie w każdej szkole warunków do przygotowywania gorących posiłków	
				Utworzenie gminnego funduszu stypendialnego	

			remonty szkół i wynagrodzenia, – Poprawa wyposażenia w pomoce dydaktyczne i sprzęt sportowy, – Stworzenie w każdej szkole warunków do przygotowywania gorących posiłków, – Utworzenie gminnego funduszu stypendialnego, – Wsparcie organizacji w Brzozowie zawodowych studiów wyższych, – Budowa i modernizacja sal gimnastycznych(SP Grabownica Starzeńska, SP nr 1,2 Humniska, SP, Grabownica, SP Zmiennica, SP Turze Pole), – Wzmocnienie działań wychowawczych i zagospodarowania wolnego czasu, – Usprawnienie dowozu dzieci do szkół – Modernizacja budynku gimnazjum w Brzozowie. **Poprawa warunków i jakości życia, w tym zmiana w strukturze zamieszkania** – Przeciwdziałanie skutkom restrukturyzacji gospodarki, bezrobociu, ubożeniu mieszkańców – Poprawa funkcjonowania opieki nad osobami niepełnosprawnymi, samotnymi, podeszłym wieku, – Zorganizowanie powszechnego dostępu do przychodni specjalistycznych, rehabilitacji, – Prowadzenie stałej działalności na rzecz poprawy profilaktyki i promocji zdrowego stylu życia, – Zwiększenie środków z budżetu gminy na pomoc społeczną, – Poprawa funkcjonowania publicznych ośrodków zdrowia i dostępu do lekarz rodzinnego, lecznictwa otwartego, – Poprawa bezpieczeństwa publicznego, ruchu drogowego, przestrzeganie prawa, zabezpieczenia, mienia, – Wspieranie organizacji rodzinnych domów dziecka , – Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się osób niepełnosprawnych. **Poprawa warunków rozwoju turystyki i sportu** – Budowa pływalni krytej w Brzozowie, – Przebudowa kąpieliska przy ul. Słonecznej w Brzozowie - rozdział na 3 niecki - średnią, dużą i małą, – Organizowanie ogólnie dostępnych	Wsparcie organizacji w Brzozowie zawodowych studiów wyższych	
				Budowa i modernizacja sal gimnastycznych (SP Grabownica Starzeńska, SP nr 1,2 Humniska, SP Grabownica, SP Zmiennica, SP Turze Pole)	Zrealizowano inwestycje w: SP Grabownica Starzeńska, SP nr 1,2 Humniska, SP Grabownica Pozostały do realizacji inwestycje w: SP Zmiennica, SP Turze Pole
				Wzmocnienie działań wychowawczych i zagospodarowania wolnego czasu	Realizowane na bieżąco
				Usprawnienie dowozu dzieci do szkół	
				Modernizacja budynku gimnazjum w Brzozowie	
				Poprawa warunków i jakości życia, w tym zmiana w strukturze zamieszkania	
				Przeciwdziałanie skutkom restrukturyzacji gospodarki, bezrobociu, ubożeniu mieszkańców	Realizowane na bieżąco
				Poprawa funkcjonowania opieki nad osobami niepełnosprawnymi, samotnymi, podeszłym wieku	
				Zorganizowanie powszechnego dostępu do przychodni specjalistycznych, rehabilitacji	
				Prowadzenie stałej działalności na rzecz poprawy profilaktyki i promocji zdrowego stylu życia	
				Zwiększenie środków z budżetu gminy na pomoc społeczną	
				Poprawa funkcjonowania publicznych ośrodków zdrowia i dostępu do lekarz rodzinnego, lecznictwa otwartego	
				Poprawa bezpieczeństwa publicznego, ruchu drogowego, przestrzeganie prawa, zabezpieczenia, mienia	
				Wspieranie organizacji rodzinnych domów dziecka	
				Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się osób niepełnosprawnych	
				Poprawa warunków rozwoju turystyki i sportu	
				Budowa pływalni krytej w Brzozowie	Zrealizowano
				Przebudowa kąpieliska przy ul. Słonecznej w Brzozowie - rozdział na 3 niecki - średnią, dużą i małą	Zrealizowano
				Organizowanie ogólnie dostępnych imprez sportowych i	Realizowane na

			imprez sportowych i rekreacyjnych, – Budowa zbiorników wodnych małej retencji i wykorzystanie ich w rekreacji, – Wytyczenie tras turystycznych pieszych, rowerowych, biegów narciarskich, ścieżek dydaktycznych itp. – Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i bazy noclegowo-żywieniowej w mieście i na wsi, – Większy udział finansowy gminy w utrzymaniu obiektów sportowo-rekreacyjnych, klubów sportowych, – Rozwijanie klubów piłki nożnej i innych dyscyplin sportowych, – Wdrożenie programu reaktywacji funkcji uzdrowiskowych Brzozowa.	rekreacyjnych	bieżąco
				Budowa zbiorników wodnych małej retencji i wykorzystanie ich w rekreacji	
				Wytyczenie tras turystycznych pieszych, rowerowych, biegów narciarskich, ścieżek dydaktycznych itp.	
				Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i bazy noclegowo-żywieniowej w mieście i na wsi	
				Większy udział finansowy gminy w utrzymaniu obiektów sportowo-rekreacyjnych, klubów sportowych	
				Rozwijanie klubów piłki nożnej i innych dyscyplin sportowych	
				Wdrożenie programu reaktywacji funkcji uzdrowiskowych Brzozowa.	Zmodyfikowano założenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Działalność promocyjno-informacyjna Gminy Brzozów realizowana jest przez:

1) Miesięcznik „Wiadomości Brzozowskie" – Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta w Brzozowie;
2) Strona internetowa gminy Brzozów: www.brzozow.pl – prowadzona przez Wydział Oświaty i Promocji Urzędu Miejskiego w Brzozowie;
3) Umowy podpisane z portalami internetowymi (rbr.info.pl, ry-sa.pl) - Wydział Oświaty i Promocji Urzędu Miejskiego w Brzozowie;
4) Współpraca z firmą Studio Dziunek – tworzenie promocyjnych materiałów filmowych publikowanych na gminnej stronie internetowej - Wydział Oświaty i Promocji Urzędu Miejskiego w Brzozowie;
5) Materiały promocyjne (koszulki, czapki, długopisy, pendrivy, smycze, pocztówki, reklamówiki i inne) gminy Brzozów - Wydział Oświaty i Promocji Urzędu Miejskiego w Brzozowie;
6) Sponsoring wydarzeń sportowo-kulturalnych odbywających się na terenie gminy – Burmistrz Brzozowa.

Finansowanie inwestycji w nowej perspektywie 2014-2020

W Polsce, podstawowym dokumentem programowym na lata 2014 – 2020 jest Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 roku, w której jako główne cele rozwojowe kraju realizowane przy wsparciu funduszy WRS w latach 2014 – 2020 wskazano: zwiększenie konkurencyjności gospodarki, poprawę spójności społecznej i gospodarczej oraz podnoszenie sprawności i efektywności państwa. Poza „Strategią rozwoju kraju" system dokumentów strategicznych dla przyszłego okresu programowania w naszym kraju obejmuje 9 zintegrowanych strategii:

1. „Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki".
2. „Strategia rozwoju kapitału ludzkiego".
3. „Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa".
4. „Strategia rozwoju transportu".
5. „Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko".
6. „Sprawne państwo".
7. „Strategia rozwoju kapitału społecznego".
8. „Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie".
9. „Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP"[26].

Ponadto w latach 2014 – 2020 w Polsce na poziomie krajowym realizowanych będzie 8 programów operacyjnych finansowanych z funduszy WRS (Wspólne Ramy Strategiczne) oraz programy EWT (Europejskiej Współpracy Terytorialnej). Na poziomie regionalnym zaś, podobnie jak w perspektywie 2007-2013 realizowanych będzie 16 regionalnych programów operacyjnych.

Będą to:

1. Program operacyjny dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw.
2. Program operacyjny dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego.
3. Program operacyjny dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia.
4. Program operacyjny dotyczący rozwoju cyfrowego.
5. Program operacyjny rozwoju obszarów wiejskich.
6. Program operacyjny dotyczący rozwoju obszarów morskich i rybackich.
7. Program pomocy technicznej.
8. Program operacyjny dotyczący Polski Wschodniej.
9. Programy dotyczące współpracy terytorialnej (EWT).
10. Regionalne Programy Operacyjne.

[26] http://cdrkursy.edu.pl/cdr/wydawnictwa/perspektywa2020.pdf

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, przyjęty przez Zarząd Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr 335/8061/14 w dniu 9 kwietnia 2014 roku.

Osie priorytetowe	Rodzaj zadań podlegających wsparciu
Oś priorytetowa 1 Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	Celem osi jest wzrost poziomu przedsiębiorczości oraz poprawa zewnętrznej konkurencyjności regionu. Na jej realizację przeznaczone zostanie ponad 374 mln euro z EFRR. Głównym beneficjentem tych środków będą przedsiębiorcy realizujący projekty z zakresu prac badawczo-rozwojowych oraz wprowadzający innowacyjne rozwiązania. Ostatecznie wpłynie to na zacieśnienie współpracy pomiędzy sferą B+R i przedsiębiorcami oraz wzrost absorpcji innowacji w gospodarce.
Oś priorytetowa 2 Cyfrowe Podkarpackie	Interwencja podejmowana w ramach osi przewiduje działania polegające na rozwijaniu e-usług publicznych, wsparciu informatyzacji instytucji szczebla regionalnego i lokalnego, udostępnianiu informacji sektora publicznego oraz cyfryzacji zasobów, m.in. w obszarach ochrony zdrowia, kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki, edukacji i nauki, informacji przestrzennej oraz administracji. Na realizację tych zadań przeznaczone zostanie ponad 76 mln euro z EFRR.
Oś priorytetowa 3 Czysta energia	Na realizację osi przeznaczone zostanie ponad 253 mln euro. Oś realizuje cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach i jest osią współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Celem nadrzędnym tej osi jest poprawa efektywności energetycznej oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii.
Oś priorytetowa 4 Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	Na realizację osi przeznaczone zostanie ponad 199 mln euro z EFRR. Oś obejmuje cel tematyczny 5.Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami. W osi tej przewidywana jest interwencja związana z ochroną środowiska (w tym środowiska kulturowego) oraz działania związane z adaptacją do zmian klimatu. Działania te przyczynią się do realizacji celu osi, którym jest ochrona środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia atrakcyjności regionu.
Oś priorytetowa 5 Infrastruktura komunikacyjna	Na realizacje tej osi przeznaczona zostanie największa alokacja w Programie – ponad 398 mln euro. Oś 5 obejmuje swoim zakresem cel tematyczny 5 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej oraz 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach. Oś 5 koncentruje wsparcie projektów transportowych, wpływających na poprawę jakości oferty systemu transportowego regionu (drogi, koleje, czysty transport miejski, transport multimodalny). Realizacja tego typu inwestycji przyczyni się do poprawy powiązań komunikacyjnych województwa. Lepsze połączenia transportowe, rozwój transportu publicznego oraz multimodalnego wpłyną również na poprawę spójności terytorialnej województwa, jak również wzrost konkurencyjności i ożywienia przedsiębiorczości, wywierając pozytywny wpływ na dostępność rynków pracy, nauki i usług.
Oś priorytetowa 6 Spójność przestrzenna i społeczna	Na realizację osi przeznaczone zostanie ponad 221 mln euro z EFRR. Oś jest wielotematyczna i będzie realizowała cel tematyczny 8, 9 i 10. Takie rozwiązanie pozwoli na koncentrację w ramach jednej osi interwencji na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych w obszarze zdrowia (zarówno podstawowe usługi medyczne, jak i uzupełniające – sanatoryjne), pomocy społecznej i edukacji oraz działań rewitalizacyjnych prowadzonych na terenach zdegradowanych. Podejmowana interwencja będzie miała wymiar uzupełniający zakres wsparcia finansowanego z EFS.
Oś priorytetowa 7 Regionalny rynek pracy	Na realizację osi przeznaczone zostanie ponad 235 mln euro z EFS. W ramach interwencji w tym obszarze realizowane będą działania skierowane w głównej mierze do osób bezrobotnych i poszukujących pracy zwłaszcza w zakresie szkoleń przekwalifikowujących, staży, pośrednictwa i doradztwo zawodowego. W ramach osi będą także realizowane działania

	z zakresu podnoszenia kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw. Nowością w odniesieniu do poprzedniej perspektywy finansowej będzie możliwość finansowania działań z zakresu tworzenia instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) oraz programów profilaktycznych miedzy innymi w zakresie chorób układu krążenia czy onkologicznych.
Oś priorytetowa 8 Integracja społeczna	Na realizację osi przeznaczone zostanie ponad 169 mln euro z EFS. Wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej oraz samodzielności osób będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji społecznej i zawodowej. Interwencja w ramach tej osi zagwarantuje również dostęp do usług, zwłaszcza rodzinom (w tym również wielodzietnym, niepełnym, dysfunkcyjnym), które z uwagi na szereg barier i niekorzystną sytuację pozbawione są możliwości korzystania z podstawowych usług społecznych i zdrowotnych, warunkujących ich prawidłowy rozwój i funkcjonowanie w społeczeństwie. Biorąc pod uwagę rolę sektora ekonomii społecznej w prowadzeniu aktywnej polityki przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu podejmowane będą działania wzmacniające potencjał podmiotów ekonomii społecznej.
Oś priorytetowa 9 Jakość edukacji i kompetencji w regionie	Na realizację osi przeznaczone zostanie około 115 mln euro EFS. Oś realizuje cel tematyczny 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie. Działania realizowane w ramach osi mają doprowadzić do zwiększenia dostępności edukacji przedszkolnej, podniesienia jakości edukacji oraz jej większego powiązania z rynkiem pracy.

Źródło: http://rpo.podkarpackie.pl/perspektywa/index.php/rpo-wp-2014-2020/116-projekt-rpo-wp-na-lata-2014-2020-przyjety-przez-zarzad-wojewodztwa-i-przeslany-do-komisji-europejskiej

7.3. Współpraca regionalna i międzynarodowa

Gmina Brzozów w zakresie kooperacji międzynarodowej współpracuje z:

- **Moldava nad Bodvou - Szepsi (Słowacja)**

Miasto leży w pd-wsch. Słowacji, 25 km na zachód od Koszyc. Liczy ok. 10 tys. mieszkańców i posiada bogatą historię. Kontakty partnerskie zostały zapoczątkowane w 2001 r. Do tej pory sprowadzają się głównie do wymiany kulturalnej (udział artystów w dniach obu miast), sportowych (mecze piłkarskie oldbojów) oraz spotkań samorządowców. Ostatnio oba samorządy we współpracy z miastem Tokaj na Węgrzech i Tišnov w Republice Czeskiej wystąpiły ze wspólnym wnioskiem do Funduszu Wyszehradzkiego. Chodzi o działania nad rozwojem ruchu turystycznego w oparciu o historyczny trakt winny.

- **Sambor (Ukraina)**

Umowa o współpracy pomiędzy Gminą Brzozów a miastem Sambor na Ukrainie została podpisana dnia 1 października 2009 r. Przedmiotem umowy jest współpraca m. in. na płaszczyznach: nauki, oświaty i informacji, środków masowego przekazu, prasy i przekazów audiowizualnych, wymiany kulturalnej, rozwoju współpracy szkół, rozwoju przedsiębiorczości. Sambor jest miastem (40 tyś mieszkańców) leżącym nad górnym Dniestrem, na skrzyżowaniu szlaków ze Lwowa na Zakarpacie i z południowo-wschodniej Polski na Wschód, do Drohobycza i dalej. W związku ze swoim położeniem Sambor odwiedzają dosyć często polscy turyści udający się w ukraińskie Karpaty oraz ci, którzy jadą zwiedzać małe miasteczka na przedgórzu Karpackim. Pierwsze wzmianki o mieście pochodzą z 1241r. W 1390 roku miasto założył na prawie magdeburskim Spytko z Melsztyna, właściciel samborszczyzny. W latach 30. XVI w. wykupione zostało przez królowa Bonę. Jako powiat Sambor był jednostką administracyjną w okresie I Rzeczypospolitej. Od 1772 r. był w zaborze austriackim. Natomiast od 1919 do 1939 był polskim miastem powiatowym. Od roku 1872 przez miasto prowadziła ważna linia kolejowa łącząca Lwów z Budapesztem, tzw. Pierwsza Węgiersko-Galicyjska Kolej Żelazna.

8. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I STRUKTURA GOSPODARKI

8.1. Struktura podmiotowa i potencjał gospodarki

W Gminie Brzozów działalność prowadzi 1724 podmioty gospodarcze (dane GUS według stanu na koniec 2013 roku), z czego ponad 95% swoją działalność prowadzi w sektorze prywatnym. W końcu 2013 było w Gminie Brzozów było o 239 podmiotów gospodarczych więcej niż w r. 2000 i o 741 niż w r. 1995. Były to nie tylko podmioty gospodarcze, ale wszystkie zarejestrowane w REGON-ie. Ich zbiorowość ilościowo charakteryzuje poniższa tabela.

Tabela 53. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności i rodzajów

Jednostka terytorialna	Sektor własności	Rodzaje	Rok	Wartość
Gmina Brzozów	Sektor publiczny	**Ogółem**	2013	**84**
		Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego		73
		Spółki handlowe		2
	Sektor prywatny	**Ogółem**		**1640**
		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą		1354
		Spółki handlowe		74
		Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego		9
		Spółdzielnie		8
		Fundacje		9
		Stowarzyszenia i organizacje społeczne		58

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W okresie obejmującym lata 2007-2013 liczbę podmiotów gospodarczych w Gminie Brzozów charakteryzowała ogólna tendencja wzrostowa, co obrazuje poniżej zamieszczony wykres.

Wykres 16. Dynamika podmiotów gospodarczych w Gminie Brzozów w latach 2007-2013

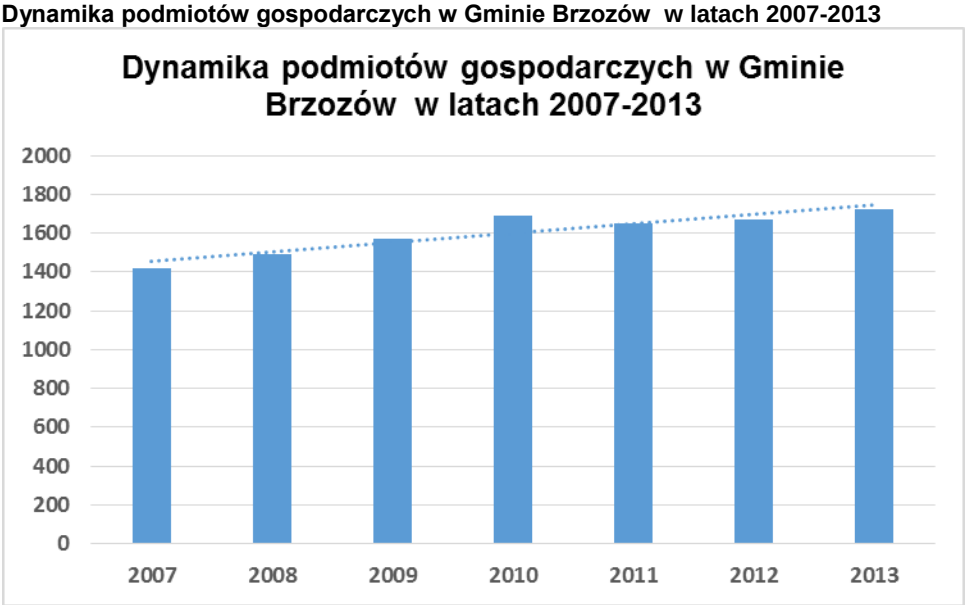

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W strukturze podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej działalności przeważają podmioty prowadzące pozostałą działalność (1225). 465 podmioty działa w zakresie przemysłu i budownictwa, a 34 w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (stan na koniec 2013).

Wskaźnik liczebności firm (dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) na 100 osób w wieku produkcyjnym w Gminie Brzozów ma wartość wyższą od notowanej w gminach miejsko-wiejskich województwa podkarpackiego i niższą od notowanej w kraju (dla gmin miejsko-wiejskich).

Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 10000 ludności w Gminie Brzozów jest także wyższa niż w gminach miejsko-wiejskich województwa a niższa niż notowana w kraju.

Tabela 54. Podmioty gospodarcze: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności *(stan na koniec 2013 r.)*

Jednostka terytorialna	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności.
Gmina Brzozów	8,0	72
Woj. Podkarpackie – (gminy miejsko-wiejskie)	7,8	62
Polska – (gminy miejsko-wiejskie)	10,6	82

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 55. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (*stan na konie 2013 r.)*

Jednostka terytorialna	Według klas wielkości - o liczbie pracujących					
	Ogółem	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 - 999	1000 i więcej
Gmina Brzozów	1724	1631	70	22	0	1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Specyfiką Gminy Brzozów jest duża liczba podmiotów zatrudniających do 9 osób (mikroprzedsiębiorstw), 70 podmiotów zatrudnia od 10 do 49 osób, 22 przedsiębiorstwa od 50 do 249 osób i 1 przedsiębiorstwo zatrudniające więcej niż 1000 osób.
W strukturze podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Gminie Brzozów dominują mikroprzedsiębiorstwa i stanowią one ponad 94%, następnie przedsiębiorstwa małe 4%, średnie 1,2% i 0,05% przedsiębiorstwa duże.

8.2. Struktura rodzajowa gospodarki

Do najczęściej stosowanych mierników struktury rodzajowej gospodarki należy struktura zatrudnienia, która według dostępnych danych GUS w województwie podkarpackim, do którego administracyjnie należy Gmina Brzozów w latach 2007-2011 prezentowała się następująco.

Tabela 56. Pracujący według sekcji PKD w latach 2007-2011 na Podkarpaciu

Sekcja wg PKD	ROK				
	2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem (tyś osób)	844	896	880	837	832
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo (tyś osób)	210	206	204	189	174
Przemysł i budownictwo (tyś osób)	240	249	243	239	252
Usługi (tyś osób)	395	440	433	409	407

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 57. Pracujący według sektorów ekonomicznych w latach 2007-2011 na Podkarpaciu

Sektor przemysłowy	ROK				
	2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem w tyś. osób	825	873	887	835	824
Sektor rolniczy w tyś. osób	210	199	200	187	179
Sektor przemysłowy w tyś. osób	229	250	250	238	251
Sektor usługowy w tyś. osób	386	424	437	409	394

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniżej zaprezentowane dane przedstawiają dynamikę podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Brzozów w latach 2007-2011 według sekcji PKD 2004 i PKD 2007 oraz w roku 2012 (na tle jednostek porównywalnych).

Tabela 58. Podmioty wg sekcji PKD 2004 i PKD 2007

Sekcje PKD	PKD 2004			Sekcje PKD	PKD 2007		
	ROK				ROK		
	2007	2008	2009		2009	2010	2011
A	31	28	29	A	28	32	35
B	0	0	0	B	0	0	1
C	0	0	0	C	139	156	155
D	142	148	144	D	1	1	1
E	1	1	1	E	1	1	1
F	222	254	288	F	290	313	293
G	434	440	455	G	441	479	471
H	19	22	25	H	92	93	104
I	85	83	94	I	26	26	26
J	49	49	49	J	31	33	23
K	159	157	157	K	49	48	44
L	21	23	23	L	12	18	18
M	55	56	60	M	95	107	106
N	85	101	117	N	21	21	16
O	117	128	130	O	23	23	22
P	0	0	0	P	63	64	65
Q	0	0	0	Q	111	115	122
ogółem	**1420**	**1490**	**1572**	R	30	31	31
				S i T	119	129	120
				U	0	0	0
				ogółem	**1572**	**1690**	**1654**

Źródło: dane GUS , Bank Danych Lokalnych

Tabela 59. Liczba podmiotów gospodarczych według sekcji w 2012 i 2013 roku

Podmioty gospodarcze według sekcji	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S i T	U
2012 rok																				
Gmina Brzozów	36	3	151	1	1	307	456	106	28	19	40	17	109	15	22	76	132	30	120	0
Województwo podkarpackie (gminy miejsko-wiejskie)	908	46	3413	33	104	4775	8688	2409	859	550	729	566	1899	518	499	1422	1532	722	2176	0
Polska (gminy miejsko-wiejskie)	29273	917	80911	995	3062	108249	216516	46748	23670	12674	20069	41006	47788	16744	7379	27066	35313	13484	48095	4
2013 rok																				
Gmina Brzozów	34	5	151	1	1	307	464	110	27	22	47	18	118	13	21	79	140	39	127	0
Województwo podkarpackie (gminy miejsko-wiejskie)	888	52	3524	48	111	4928	8735	2454	906	587	764	592	1999	565	496	1449	1618	749	2301	0
Polska (gminy miejsko-wiejskie)	29020	950	82115	1195	3268	110072	217470	47119	23808	13594	20362	42417	50343	18217	7353	27564	36762	13933	50009	4

Źródło: dane GUS , Bank Danych Lokalnych

8.3. Informacje o wybranych sekcjach i segmentach gospodarki

8.3.1. Działalność produkcyjna

W sekcji C: Przetwórstwo przemysłowe w Gminie Brzozów według danych GUS na koniec 2013 roku działa 151 podmiotów gospodarczych.

8.3.2. Działalność budowlana

W sekcji F: Budownictwo w Gminie Brzozów według danych GUS na koniec 2013 roku działa 307 podmiotów gospodarczych.

8.3.3. Rolnictwo

Na przestrzeni ostatnich lat proces zmniejszenia się liczby ludności zamieszkującej obszary wiejskie utrzymującej się z rolnictwa znacznie przyspieszył. Ludność wiejska utrzymuje się głównie z pracy najemnej, z rent i emerytur, czy turystyki wiejskiej. Zwiększa się też znaczenie terenów wiejskich jako miejsca zamieszkania ludności pracującej w miastach. A podejmowanie działalności pozarolniczej wspierane jest ze środków publicznych w ramach programów współfinansowanych przez UE.

W Gminie Brzozów zgodnie z zamieszczonym poniżej wykresem rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania dla 14% gospodarstw domowych (dane Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku), podczas gdy w 2002 roku było ich 2%. Wbrew powszechnie panującym na obszarach wiejskich trendom w Gminie Brzozów da się zauważyć wzrost udziału gospodarstw ze źródłem utrzymania z rolnictwa w ogóle gospodarstw rolnych w gminie.

Wykres 17. Struktura gospodarstw według źródła dochodów

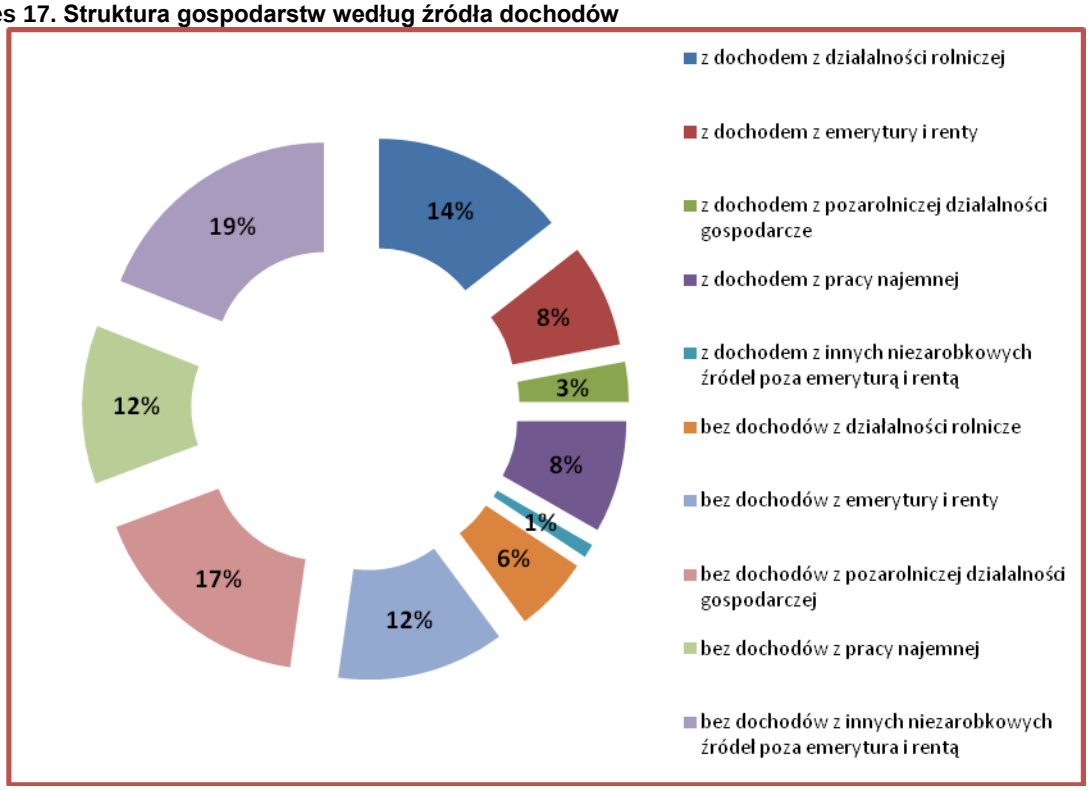

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

Poniżej zamieszczony opis przedstawia charakterystykę warunków do prowadzenia działalności rolniczej w Gminie Brzozów oraz samą prowadzoną działalność rolniczą na analizowanym obszarze.

Źródło dochodu	Liczba gospodarstw domowych
Ogółem	4729
Z dochodem z działalności rolniczej	3411
Z dochodem z emerytury i renty	1799
Z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	698

Z dochodem z pracy najemnej	1958
Z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	239
Bez dochodów z działalności rolniczej	1317
Bez dochodów z emerytury i renty	2929
Bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	4031
Bez dochodów z pracy najemnej	2771
Bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	4489

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Warunki glebowe

W obrębie Pogórza Dynowskiego z wietrzelin fliszowych i osadów soliflukcyjno-deluwialnych powstały głównie gleby brunatne (wyługowane i kwaśne, sporadycznie właściwe), gleby pseudobielicowe, rędziny brunatne i deluwialne pyłowe i gliniaste. W dnach większych dolin wytworzyły się mady średniociężkie. Gleby te w większości są optymalnie nawilgotnione, okresowo za wilgotne. Odznaczają się one najczęściej średnim, niekiedy dobrym stopniem kultury. Najlepsze z nich położone są na wierzchowinach lub łagodnie nachylonych stokach oraz w dnach dolin Stobnicy, Zmiennicy i ich większych dopływów. Zaliczono je do II-IV b klasy bonitacyjnej gruntów ornych. Gleby położone na stokach o nachyleniu ponad 20 % oraz w obrębie czynnych osuwisk zaliczane są do V-VI klasy bonitacyjnej. W obrębie dolin Stobnicy, Zmiennicy i ich większych dopływów z osadów aluwialnych powstały mady na pyłach i glinach, lekkie i średnio ciężkie do uprawy mechanicznej. Są to gleby zasobne w łatwo przyswajalne dla roślin składniki pokarmowe próchnicze o słabo kwaśnym lub obojętnym odczynie. Gleby te charakteryzują się przeważnie dobrymi układami stosunków wodnych, lokalnie są zbyt wilgotne. Okresowo narażone są na zalewanie w czasie powodzi. Zaliczane są do II-III i IV a klasy gruntów ornych lub II z – III z użytków zielonych. Oceniając gleby mineralne gruntów ornych to: 63,6 % są to gleby klasy IV, 31,8 % gleby klasy III, 4,2 % to gleby o najniższej rodzajności V i VI klasy oraz 0,4 % o wysokiej urodzajności II klasy. Natomiast większość 68,2 % gleb użytków zielonych ma klasę III i IV, 18,9 % zaliczanych jest do klasy, 8 % do klasy VI, a w klasie II jest 4,1 %. Na terenie gminy Brzozów gleby organiczne torfowe i torfowo-mułowe występują we wsiach: Humniska, Stara Wieś, Turze Pole i Zmiennica, łącznie na 11,1 ha[27].

Na terenie Gminy Brzozów w 2010 roku działalność rolniczą prowadziło 4 729 gospodarstwa, *(w tym 4728 to gospodarstwa indywidualne)*. W strukturze gospodarstw według powierzchni przeważają gospodarstwa o areale od 1 do 5ha (47,4%), 36% stanowią gospodarstwa o powierzchni do 1ha. Najmniej gospodarstw ma powierzchnię od 10 do 15 ha. Na terenie Gminy Brzozów funkcjonuje też 10% gospodarstw o powierzchni powyżej 15ha.

Tabela 60. Udział gospodarstw rolnych według powierzchni w 2010 roku (%)

Gospodarstwa rolne według powierzchni (udział %)	do 1 ha	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Gmina Brzozów	36,0%	47,4%	5,4%	1,1%	10,0%
Polska	31,4%	37,8%	15,4%	6,7%	8,6%
Województwo podkarpackie	44,6%	45,5%	7,4%	1,2%	1,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

[27] *Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy i Miasta Brzozów na lata 2004-2015. Tom I Gminny Program Ochrony Środowiska*. s. 13-14.

Wykres 18. Gospodarstwa rolne według powierzchni (udział %) w roku 2010

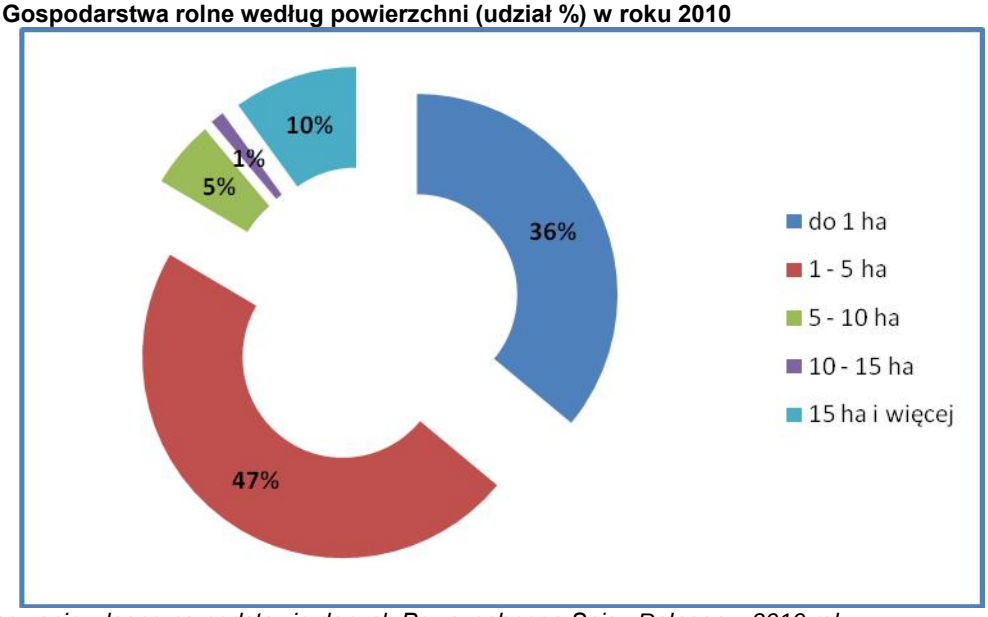

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

W strukturze gospodarstw rolnych według pogłowia zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Brzozów przeważają gospodarstwa hodujące drób, a w następnej kolejności bydło.

Tabela 61. Gospodarstwa rolne według pogłowia zwierząt gospodarskich w 2010 roku

Liczba gospodarstw według pogłowia zwierząt gospodarskich	bydło	trzoda chlewna	konie	drób
Gmina Brzozów	282	129	79	703
Województwo podkarpackie	41 706	33 239	10 285	109 662
Polska	525 472	397 676	101 256	788 968

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

Znaczna część gospodarstw specjalizuje się w produkcji wielokierunkowej, obejmującej wartość produkcji roślinnej, zwierzęcej, łącznie z produktami zużytymi na pasze we własnym gospodarstwie oraz produktami nierolniczymi pozyskiwanymi także w niektórych gospodarstwach.

Tabela 62. Gospodarstwa rolne według zasiewów wybranych upraw w 2010 roku

Liczba gospodarstw według zasiewów wybranych upraw	zboża	ziemniaki	uprawy przemysłowe	warzywa gruntowe
Gmina Brzozów	1 217	1 869	14	246
Województwo podkarpackie	126 721	120 777	8 264	17 882
Polska	1 296 681	747 749	134 430	110 210

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku

8.3.4. Turystyka i gastronomia

Turystkę postrzega się głównie jako dziedzinę gospodarki stwarzającą nowe miejsca pracy i przenoszącą popyt z regionów bogatszych do uboższych. Rozwój turystyki zajmuje czołową pozycję w programach aktywizacji społeczności lokalnych. W krajach o wysokim poziomie życia społecznego turystyka jest uważana za czwarty, po pracy, mieszkaniu i samochodzie miernik jakości życia. Zmiany stylu życia i charakteru konsumpcji społeczeństwa wpływają na obecny kształt i funkcjonowanie rynku turystycznego. Będą one nadawać ton i kierunek zmian w przyszłości. Turystyka stanowi dziedzinę aktywności bardzo mocno powiązaną z wszelkimi tendencjami w zakresie potrzeb, motywacji i uzgodnień. Znaczącą rolę w rozwoju turystyki odgrywają lokalne społeczności, które stanowią pierwsze ogniwo procesu kształtowania rzeczywistości ekonomicznej i społecznej. Inicjatywa wynikająca z chęci poprawy warunków życia i oczekiwane bodźce ekonomiczne sprawiają, że turystyka w Gminie Brzozów może stanowić czynnik mobilizujący i aktywizujący dla mieszkańców w sferze zawodowej.

Tereny wiejskie to doskonałe miejsce do rozwoju oferty wypoczynku, opartego na walorach środowiska i aktywności rekreacyjnej, o której atrakcyjności decyduje możliwość poznania walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych miejsca/regionu oraz interaktywne metody prezentacji lokalnych zwyczajów, sposobów gospodarowania, tradycyjnej wytwórczości, itp.

Wśród wielu czynników mających wpływ na wybór wypoczynku na wsi znajdują się:

I. gościnność;
II. cisza i spokój;
III. zadowalający komfort mieszkania;
IV. bliski kontakt z przyrodą;
V. relatywnie niższe niż w ośrodkach miejskich i centrach turystycznych ceny;
VI. malowniczy, najczęściej niezepsuty zabudową krajobraz;
VII. możliwość skorzystania z wycieczek pieszych i rowerowych.

Obecnie w turystyce obserwuje się ogólne trendy, które można zawrzeć w stwierdzeniu, że turyści poszukują aktywnych form wypoczynku, które umożliwiają wyciszenie się, a jednocześnie wymagają wysiłku fizycznego.

Turystyka wiejska to nie tylko wypoczynek, ale również wartości edukacyjne i poznawcze. Czynnik ekonomiczny sprawia, iż jest ona niezwykle atrakcyjna dla społeczności lokalnych, dając możliwość zwiększenia dochodów gospodarstw rolniczych oraz tworzenie nowych miejsc pracy w oparciu o rozwój usług około turystycznych. Turystom można organizować wypoczynek pobytowy oraz objazdowy, co zwiększa liczbę potencjalnych gości mających możliwość wyboru formy urlopu, ale także ilość osób potrzebnych do ich obsłużenia.

Gmina Brzozów posiada ciekawe położenie pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Bliskość dużych ośrodków miejskich – miejsca zamieszkania potencjalnych klientów, interesujące i unikalne zabytki oraz walory przyrodnicze są mocnymi stronami gminy.

Zabytki, bazę gastronomiczno-hotelarską, szlaki turystyczne oraz imprezy opisano w rozdziale 3.7 Sport i rekreacja, rozdziale 5 Potencjał kulturowy i 6 Potencjał turystyczny.

8.3.5. Pozostałe usługi

SZPITALE

Na terenie Gminy Brzozów mieszkańcy w zakresie stacjonarnej opieki zdrowotnej, korzystają przede wszystkim z usług Szpitala Specjalistycznego w Brzozowie podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego.

PRZYCHODNIE

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzozowie,
- Punkt Lekarski w Górkach,
- Niepubliczny Zakład opieki Zdrowotnej w Grabownicy Starzeńskiej,
- Gabinet Lekarski w Humniskach,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przysietnicy,
- Punkt Lekarski w Zmiennicy,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarsko-Stomatologiczna Beta-Med. S.C.

APTEKI

- Apteka, ul. Podwale 2, Brzozów,
- Apteka, ul. Bielawskiego 12, Brzozów,
- Apteka, ul. Mickiewicza 22, Brzozów,
- Apteka „Mediq”, ul. Mickiewicza27, Brzozów,
- Apteka „Pod Ratuszem”, ul. Mickiewicza 9, Brzozów,
- Apteka „Panax”, ul. Bema 12, Brzozów,
- Apteka „Omega”, ul. Kościuszki 2, Brzozów,
- Punkt Apteczny, Grabownica Starzeńska 396,
- Punkt Apteczny „Remedium”, Humniska 53,
- Punkt Apteczny, Przysietnica 859.

WETERYNARIA

- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Brzozowie, ul. Witosa 4,
- Animalvet – lecznica weterynaryjna, ul. 3 Maja 68, Brzozów,
- Gabinet Weterynaryjny, ul. Legionistów 27.

8.3.6. Usługi otoczenia biznesu

W gminie znajdują się następujące placówki bankowe:

- Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku, Oddział w Brzozowie, ul. Mickiewicza 26,
- Bank PKO S.A., ul. ks. Bielawskiego 5,
- Bank PKO BP, ul. Kazimierzowska 1.

8.3.7. Wspieranie przez podmioty gospodarcze sportu, kultury, ochrony zdrowia i innych sfer w gminie

Podmiot	Instytucje wspierające
Sport	
Brzozowski Klub Sportowy JU – JITSU	• Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku
LKS „Iskra" Przysietnica	• Polikat S.A. Brzozów, Elbo Sanok
Stowarzyszenie Miłośników Siatkówki w Brzozowie	• Polikat S.A. Brzozów Firma Handlowa „ZBJ" Sp. Jawna
Brzozowskie Stowarzyszenie Koszykówki	• Alta Brzozów
Łuczniczy Klub Sportowy „Sagit" Humniska	• Elektromontaż Rzeszów S.A.
Ochrona zdrowia	
Gmina Brzozów	• DAR-MED (zabezpieczenie medyczne imprez cyklicznych organizowanych przez gminę Brzozów)
Inne sfery, kultura	
Gmina Brzozów	• PGNiG S.A. Karpacki Oddział Obrotu Gazem w Tarnowie Gazownia Jasielska, • Podkarpacki bank Spółdzielczy w Sanoku, • Bank PEKAO S.A. I Oddział w Brzozowie, • Towarzystwo Ubezpieczeniowe HDI Asekuracja Ekspozytura w Krośnie, • Firma Handlowa, Materiały Instalacyjne i Budowlane „ZBJ", • Firma Produkcyjno-Handlowa „Połoniny" w Brzozowie, • Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Gran-Pik" w Brzozowie, • Wolbud 95 S.J. • SANITEX Sp. z o.o. Tryńcza, • Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Budowlane w Krośnie S.A. • WAFRO S.A. • Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie, • Firma Handlowa „Alta" w Brzozowie, • Wyroby Cukiernicze Wacław Bieńczak, • „Polikat" Sp. z o.o., • Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Balka", • Bruk-Dar, • Pracownia Reklamy Styl.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

9. POTENCJAŁ MATERIALNO-FINANSOWY GMINY

9.1. Majątek komunalny

Ustawową definicję mienia komunalnego zawiera art. 43 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 - z późniejszymi zmianami). Zgodnie z tym przepisem mieniem komunalnym jest własność i inne prawa majątkowe, należące do poszczególnych gmin i ich związków oraz mienie innych gminnych osób prawnych, w tym przedsiębiorstw. W skład mienia komunalnego wchodzą zatem wyłącznie prawa majątkowe, nie wchodzą natomiast prawa niemajątkowe, w stosunku zarówno do dóbr materialnych, jak i niematerialnych. Oprócz własności gminie i innym gminnym osobom prawnym mogą przysługiwać inne prawa majątkowe, np. użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe, wierzytelności itp. Mienie komunalne to także środki finansowe, które mogą pochodzić z różnych źródeł. Generalnie można stwierdzić, że mienie komunalne obejmuje aktywa.

9.1.1. Grunty komunalne

Podstawowe dane dotyczące gruntów komunalnych prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie:

Powierzchnia gruntów komunalnych – ogółem: 316 ha;

- Dotychczasowa polityka względem gruntów komunalnych (sprzedaże, dzierżawy):
  - Sprzedaż gruntów komunalnych: pow. 6,73 ha, wartość 1.643.324,49 zł za rok 2013r,
  - Powierzchnia gruntów dzierżawionych: 45 ha, wpływy z dzierżaw: 657.945,26 zł za 2013r,

- Ceny gruntów zależnie od położenia, uzbrojenia i przeznaczenia:

  Brzozów:
  - Nieruchomości przeznaczone pod zabudowę jednorodzinną, bez uzbrojenia – ok. 3 800,00 zł/ar;
  - Działki rolne – ok. 1 500,00 zł/ar;

  Wieś:
  - Nieruchomości przeznaczone pod zabudowę jednorodzinną, bez uzbrojenia – ok. 1 700,00 zł/ar;
  - Działki rolne – ok. 600,00 zł/ar;

9.1.2. Potencjał podmiotów z udziałem własności komunalnej

Podmiotem gminy z udziałem własności komunalnej jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej scharakteryzowane w punkcie 9.2.5.

9.2. Transport

Układ drogowo-uliczny Brzozowa

Źródło: zasoby internetowe

Wykaz dróg gminnych publicznych na terenie Miasta i Gminy Brzozów

Droga	Numer
Brzozów	
ul. Bielawskiego , ul. Asnyka	115515R
ul. Brzozowa	115532R
ul. Cegłowskiego	115510R
ul. Poniatowskiego, ul. Głowackiego	115526R
ul. Harcerska	115505R
ul. Jakla Wielka	115523R
ul. Kazimierzowska	115519R
ul. Konopnickiej	115504R
ul. Plac Grunwaldzki, ul. Kopernika	115516R
ul. Kraszewskiego	115518R
ul. Kubasa	115528R
ul. Mostowa	115527R
ul. Okulickiego	115503R
ul. Parkowa, ul. Polna	115511R
ul. Piastowa	115521R
ul. Piękna	115509R
ul. Pocztowa	115518R
ul. Podwale	115520R
ul. Prohaski	115507R
ul. Reymonta	115514R
ul. Rynek	115517R
ul. Rzeczna	115529R
ul. Sienkiewicza	115512R
ul. Słoneczna	115530R

ul. Stara	115513R
ul. Staszica	115508R
ul. Traugutta	115525R
ul. Tysiąclecia	115506R
ul. Wiejska	115531R
ul. Witosa	115522R
Drogi pozamiejskie	
Turze Pole – Zmiennica	115502R
Górki – Wzdów	115740R
Humniska – Górki	115535R
Przysietnica – Jabłonka	115524R
Górki – Turze Pole	115740R
Zmiennica – Haczów	115501R
Grabownica – Górki	115536R
Humniska – Wygon	115533R

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Kolej

Przez Gminę Brzozów nie przebiega linia kolejowa.

9.2.1. Gminny transport publiczny

Zgodnie z zapisami punktu 1.6 Powiązania transportowe niniejszego opracowania połączenia komunikacji autobusowej w Gminie Brzozów zapewnia przede wszystkim Przedsiębiorstwo Arriva Bus Transport Polska Sp. z o.o., które zabezpiecza połączenia komunikacji autobusowej w granicach gminy oraz z ościennymi gminami.

Arriva Bus Transport Polska Sp. z o.o.

Arriva Bus Transport Polska świadczy następujące usługi:

- autobusowe przewozy pasażerskie na liniach lokalnych i dalekobieżnych;
- usługi miejskiego transportu pasażerskiego na zlecenie;
- przewozy szkolne;
- wynajem autobusów na przewozy krajowe i zagraniczne;
- zarządzaniem i prowadzeniem transportu miejskiego,
- zarządzaniem i prowadzeniem transportu lokalnego i regionalnego.

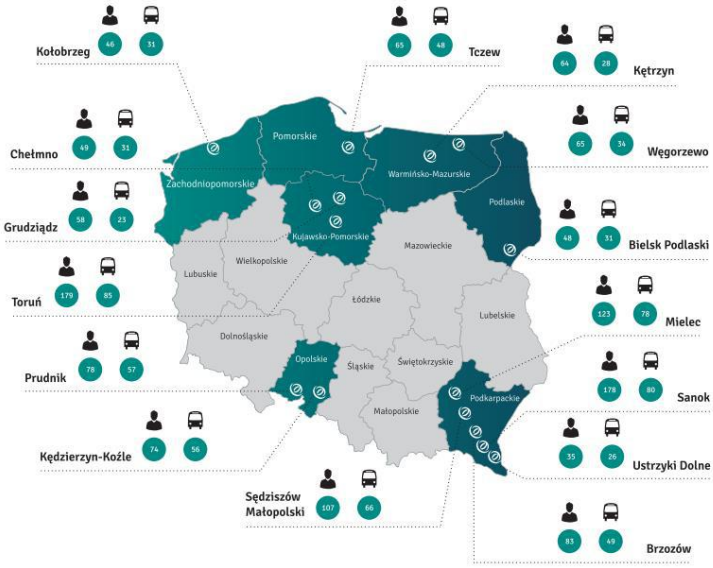

Źródło: http://www.arrivabus.pl/images/zalaczniki/Folder_Korporacyjny_Arriva.pdf

Do miejscowości zlokalizowanych w Gminie Brzozów, z Brzozowa odbywa się dziennie średnio:

- Górki - 1 połączenie na godzinę,
- Grabownica Starzeńska - 3 połączenia na godzinę,
- Humniska - 3 połączenia na godzinę,
- Przysietnica - 2 połączenia na godzinę,
- Stara Wieś – 5 połączeń na godzinę,
- Turze Pole - 1 połączenie na godzinę,
- Zmiennica - 1 połączenie na godzinę.

Usługi transportu na terenie Gminy Brzozów świadczą też prywatni przewoźnicy. Są to:

- Gustek Trans, Regularny Przewóz Osób, kursujący na trasach:
  - Wola Górecka - Górki - Turze Pole - Wzdów - Jaćmierz - Bażanówka - Sanok,
  - Wola Górecka - Brzozów,
  - Golcowa, Dół - Przysietnica - Brzozów,
  - Brzozów – Grabownica Starzeńska – Sanok.
- Jacek Bus, kursujący na trasach:
  - Brzozów – Malinówka – Krosno,
  - Brzozów – Haczów – Krosno.
  - Brzozów – Wola Jasienicka.
- Busik, kursujący na trasie;
  - Brzozów – Jasienica Rosielna – Krosno.
- Neo Bus, kursujący na trasach:
  - Ustrzyki Dolne – Warszawa,
  - Ustrzyki Dolne – Wrocław.
- Markos Bus, kursujący na trasie:
  - Sanok – Kraków.

Wyżej przedstawione firmy posiadają stosowne zezwolenia na regularny przewóz drogowy osób.

9.2.2. Telekomunikacja

Województwo podkarpackie należy do obszarów Polski, gdzie infrastruktura przewodowa nie jest rozbudowana w sposób wystarczający. Nasycenie usługami telefonii stacjonarnej jest znacznie mniejsze w porównaniu ze średnim dla Polski, a nawet w stosunku do województw sąsiednich. Na 100 mieszkańców województwa podkarpackiego przypada jedynie około 21 abonentów telefonii stacjonarnej, podczas gdy średnio w Polsce 31. Dostępność usług telekomunikacyjnych na terenie województwa jest zróżnicowana. Większa liczba linii telefonicznych przypada na obszary o charakterze miejskim, co oznacza, że na terenach wiejskich dostęp do usług telefonii stacjonarnej jest dużo niższy niż średnia dla województwa – 21 linii na 100 mieszkańców[28].

[28] *http://www.mielec.pl/data/documents/str_strategia_woj_podkarpackie.pdf z dnia 24.07.2014*

Rysunek 4. Stan szkieletowych sieci informatycznych w województwie podkarpackim (stan na 2011 r.).

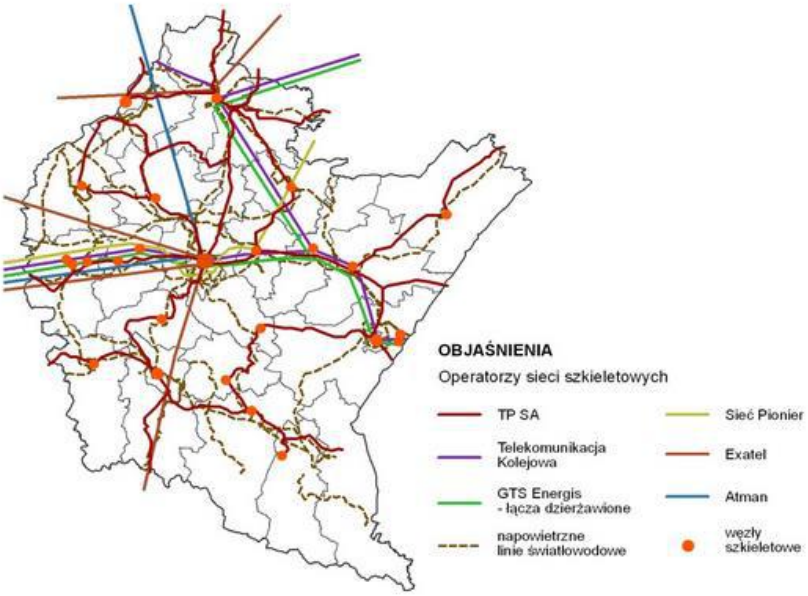

Województwo podkarpackie charakteryzuje się średnim zagęszczeniem sieci telekomunikacyjnych. Liczba telefonicznych łączy głównych sieci publicznych wynosiła 360,5 tyś., co stanowiło 4% wszystkich łączy głównych w Polsce (8,2 mln). Pomimo stałego wzrostu sieci stacji bazowych telefonii i nadajników radiowych, w województwie występują obszary o ograniczonej dostępności sieci operatorów sieci mobilnych. Mieszkańcy niektórych południowych rejonów województwa są zagrożeni wykluczeniem cyfrowym. Na terenach wiejskich województwa występuje zdecydowanie gorsza dostępność do usług szerokopasmowych w porównaniu z dostępnością do takich usług na terenach miejskich.

Źródło: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

Rysunek 5. Stan światłowodowych linii informatycznych podwieszanych na liniach NN i SN w województwie podkarpackim

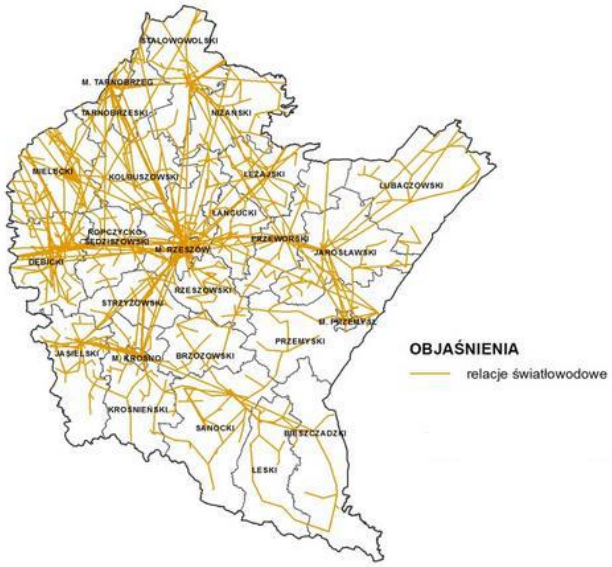

Przepustowość sieci bezprzewodowych kształtuje się średnio w zakresie od 256 kbps do 2 048 kbps. Niskie przepustowości sieci bezprzewodowych oferowane przez operatorów lokalnych wynikają z braku dostępności do szybkich łączy dostawców usług internetowych. Jest to prędkość mniejsza, niż uważana za standardową na większości obszaru kraju. Pozwala ona głównie na przeglądanie stron internetowych, pobieranie danych czy korzystanie z multimediów on-line sprawia już większe problemy. Wymaga to o wiele dłuższego czasu oczekiwania na buforowanie danych. W przypadku operatorów kablowych przepustowości są znacznie większe, jednak operatorzy ci nie są dostępni we wszystkich miejscowościach badanych gmin.

Źródło: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

9.2.3. Energetyka

System elektroenergetyczny Brzozowa jest zasilany liniami wysokiego napięcia 110kV wykonanymi jako napowietrzne. Zasilają one Główny Punkt Zasilania, którego charakterystyka została przedstawiona poniżej:

Lokalizacja: **Stara Wieś**
Napięcie transformacji: 110/15 kV

Układ rozdzielni: H4

Transformatory:
Transformator 1
Typ TORC-16000/110 PN
SN = 16 MVA
I dop. = 560A
Obciążenie max szczytowe/A/ = 54%

Transformator 2
Typ TNORCA-16000/110 PN
SN = 16 MVA
I dop. = 560A
Obciążenie max szczytowe/A/ = 54%

Charakterystyka linii wysokich napięć zasilających GPZ

Linia 110 kV Iskrzynia - Brzozów
- długość linii 9,48 km (w eksploatacji RE Sanok),
- rok budowy 1991,
- przewody robocze typu AFL 6-240 mm^2,
- przewody odgromowe typu 1xAFL 1,7-70 mm^2,

Linia 110 kV Besko – Brzozów
- rok budowy 1986.

Dostawa energii elektrycznej dla poszczególnych odbiorców z obszaru Miasta odbywa się liniami średniego napięcia 15 kV pracującymi w układach pierścieniowych dających możliwość uzyskania dwustronnego zasilania wykonanymi jako kablowe i napowietrzne posiadającymi 30% rezerwy przesyłowe. Na terenie gminy sieci średniego napięcia posiadają rezerwy przesyłowe pozwalające na znaczny wzrost zużycia energii elektrycznej.

Gazownictwo

Zużycie gazu i odbiorcy w Gminie Brzozów – stan na 2012 r.

Odbiorcy gazu	Ludność korzystająca z sieci gazowej	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	Zużycie gazu w tys. m^3
6393	25075	885	6025	3629,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Rodzaj gazu	GZ-50
Ilość stacji redukcyjno-pomiarowych I^o	8
w tym trzy stacje zasilają Miasto Brzozów	
Ilość stacji redukcyjno-pomiarowych II°	2
w tym jedna stacja zasila Miasto Brzozów	
Łączna długość sieci gazowej	336,7 km
Łączna liczba odbiorców gazu	6 324
Roczne zużycie gazu	7 233,44 tys.m^3

Miejscowości zasilane z magistrali gazowej wysokiego ciśnienia Strachocina – Grabownica - Brzozów o średnicy DN 200/150/150 i ciśnieniu PN 4,0/4,0/6,3 MPa, o długości L=3,6/5,1/1,4 km:

Miasto Brzozów

Miasto Brzozów jest zasilane gazem ziemnym GZ – 50 ze stacji redukcyjno pomiarowych I^o Brzozów 1, Brzozów 2 oraz ZOZ Brzozów. Następnie gaz przesyłany jest bezpośrednio do odbiorców za pośrednictwem sieci rozdzielczych średniego ciśnienia oraz siecią niskoprężną poprzez jedną stację redukcyjno-pomiarową drugiego stopnia.

Przysietnica

Przysietnica jest zasilana ze stacji gazowej I° Brzozów 1.

Stara Wieś

Stara Wieś podobnie jak Przysietnica jest zasilana ze stacji gazowej I° Brzozów 1.

Humniska

Humniska są zasilane ze stacji gazowej I° Humniska oraz ze stacji II° Humniska Duża Strona.

Grabownica

Grabownica jest zasilana ze stacji gazowej I° Grabownica.
Miejscowości zasilane z magistrali gazowej wysokiego ciśnienia Polana – Turze Pole o średnicy DN 80/50 i ciśnieniu PN 1,6/1,6 MPa, o długości L=6,5/1,4 km:

Górki

Górki są zasialne ze stacji gazowej I° Górki.

Turze Pole

Turze Pole jest zasilane ze stacji gazowej I° Turze Pole.

Zmiennica

Zmiennica jest zasilana ze stacji I° Kombornia poprzez magistralę gazową wysokiego ciśnienia relacji Pustyny – Kombornia - Domaradz o średnicy DN 125/100/100 i ciśnieniu PN 6,4/6,4/6,4 MPa, o długości L=6,8/6,8/4,9 km stanowiące odgałęzienie od gazociągu wysokoprężnego relacji Strachocin – Pustyny – Warzyce o średnicy DN 300 i ciśnieniu PN 4,0 MPa.

Odbiorcy gazu na terenie miasta i gminy zasilani są w systemie mieszanym; to znaczy niskim i średnim ciśnieniem. Połączenia pierścieniowe sieci średnioprężnych spełniają swoje zadanie tzn. w sytuacjach awaryjnych istnieje możliwość doprowadzenia gazu z dwóch kierunków. Ogólny stan techniczny systemu sieciowego jest dobry, około 50 % (zgodnie z poniższym wykresem) sieci została wykonana po roku 1980. Ponadto straty gazu wynoszą około 1%.

Zaopatrzenie w energię cieplną

Na terenie miasta Brzozów występują budynki o łącznej powierzchni ogrzewanej 163 tys. m^2, których potrzeby cieplne zaspokajane są poprzez:

- kotłownie lokalne,
- ogrzewanie indywidualne (węglowe, gazowe oraz olejowe).

Obecnie głównym nośnikiem energii na cele grzewcze oraz przemysłowe jest paliwo gazowe (pokrywa 57% potrzeb cieplnych Miasta), na którym oparta jest w większości produkcja ciepła dla odbiorców indywidualnych oraz częściowo w kotłowniach lokalnych i zakładowych. Obecne zapotrzebowanie na ciepło dla zakładów przemysłowych wynosi około 11 MW co stanowi 42% całkowitych potrzeb na terenie Miasta. Roczne zużycie ciepła przez zakłady przemysłowe wynosi około 100 TJ czego znaczna część stanowi energia na cele technologiczne (około 65 TJ). Głównym nośnikiem energii na cele przemysłowe jest paliwo gazowe (pokrywa 540% potrzeb cieplnych). Na terenie Miasta występują potrzeby cieplne w zakresie ogrzewania pomieszczeń mieszkalnych, przemysłowych, przygotowania ciepłej wody, wentylacji oraz potrzeb technologicznych, które zaspokajane są poprzez spalanie paliw stałych, gazowych oraz w niewielkim stopniu z wykorzystaniem energii elektrycznej oraz oleju opałowego. Na terenie gminy Brzozów występują budynki o łącznej powierzchni ogrzewanej 308 tys. m^2, których potrzeby cieplne zaspokajane są poprzez ogrzewanie indywidualne (węglowe, gazowe i olejowe).

Zapotrzebowanie na ciepło dla celów grzewczych oraz przygotowanie ciepłej wody w miejscowościach wiejskich gminy określono na około 37 MW. Wynika ono z zapotrzebowania ciepła budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej. Roczne zużycie energii cieplnej wynosi około 256 TJ.

Na terenie miasta występują następujące kotłownie lokalne:

1. Samodzielny Publiczny ZOZ Brzozów, ul. Bielawskiego 19
   jeden kocioł wodny typu WEA UNIVEX HV PS 2,0 o mocy 1,8 MWt
   jeden kocioł wodny typu HOVAL o mocy 1,9 MWt
   dwie wytwornice pary typu WEA 25 SG o mocy 1,8 MWt każda
   paliwo podstawowe – gaz ziemny GZ 50
   paliwo rezerwowe – olej opałowy
2. „WAFRO" Sp. z o.o. Brzozów, ul. Bielawskiego 1
   cztery kotły wodne typu Juban-Gaz o mocy 330 kW każdy
   stosowane paliwo – gaz ziemny
3. Szkoła Podstawowa Nr 2 Brzozów, ul. Parkowa 2
   dwa kotły wodne „Buderus" typu G605 o mocy 810 kW każdy
   stosowane paliwo – gaz ziemny
4. Zakłady Tworzyw Sztucznych „ARTGOS" S.A. Brzozów, ul. Rzeszowska 12
   kocioł WR 2,5 o mocy 2,90 MWt
   kocioł WR 1,25 o mocy 1,45 MWt
   kocioł ESKA o mocy 0,198 MWt
   stosowane paliwo – węgiel kamienny
5. „POLIKAT" Sp. z o.o. Brzozów, ul. Witosa 4
   kocioł Sugimat o mocy 2327,7 kW
   kocioł KMR-35 – o mocy 350 kW
   kocioł SZ-50 o mocy 408 kW
   stosowane paliwo – odpady drzewne

9.2.4. Odnawialne zasoby energetyczne

Zgodnie z prawem energetycznym, odnawialnym źródłem energii nazywa się źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątek roślinnych i zwierzęcych.

Energia wiatru

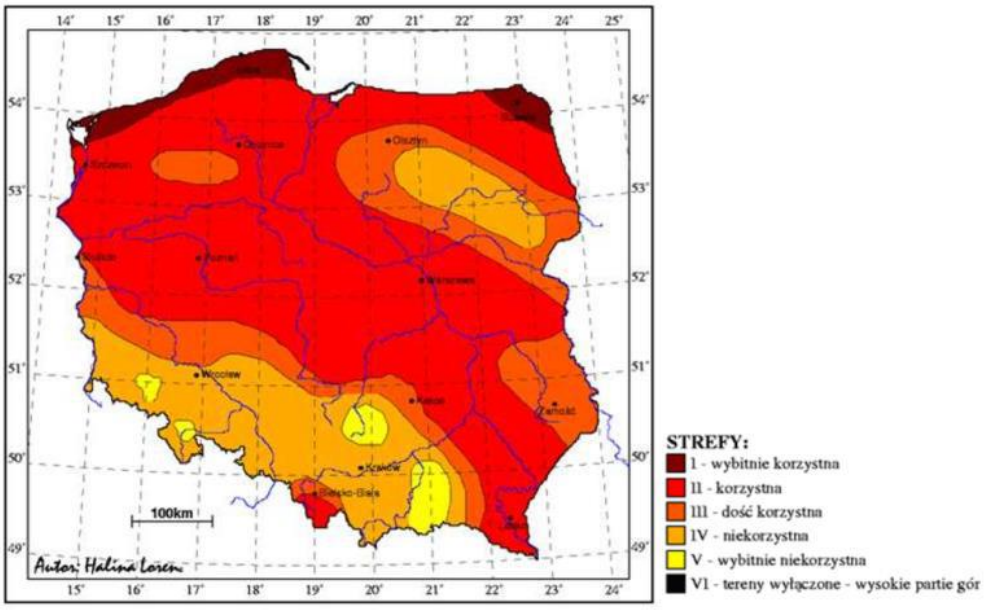

Strefy energetyczne wiatru w Polsce. Mapa opracowana przez prof. H. Lorenc na podstawie danych pomiarowych z lat 1971-2000.

Źródło: PILOTOWY PROGRAM WYKONAWCZY DO STRATEGII ROZWOJU ENERGETYKI ODNAWIALNEJ W ZAKRESIE WZROSTU PRODUKCJI ENERGII ELEKTRYCZNEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ENERGETYKI WIATROWEJ NA LATA 2003-2005

W rejonie Brzozowa średnie prędkości wiatru wynoszą ~5 m/s. Jest to prędkość zbyt mała dla uzyskania ekonomicznej efektywności instalacji wiatrowych dla potrzeb energetycznych. Nie oznacza to braku opłacalności wykorzystywania energii wiatru w małych indywidualnych instalacjach na lokalne potrzeby (np. do napędów urządzeń rolniczych, młynów; do napowietrzania i rekultywacji zbiorników wodnych z wykorzystaniem wiatrowych agregatów pompowych, osadników oczyszczalni ścieków i innych).

Energia słoneczna

Średnia roczna ilość energii promieniowania słonecznego: ~ 996 kWh/m^2 a średnie nasłonecznienie: ~1500h. Ewentualne kroki podejmowane przez indywidualnych inwestorów zmierzające wykorzystania energii odnawialnej powinny być przez gminę popierane, promowane i wspierane organizacyjnie oraz prawnie, gdyż przyczyniają się do poprawy środowiska naturalnego, a ponadto pozwalają gromadzić cenne doświadczenia wytyczające drogi w przyszłość.

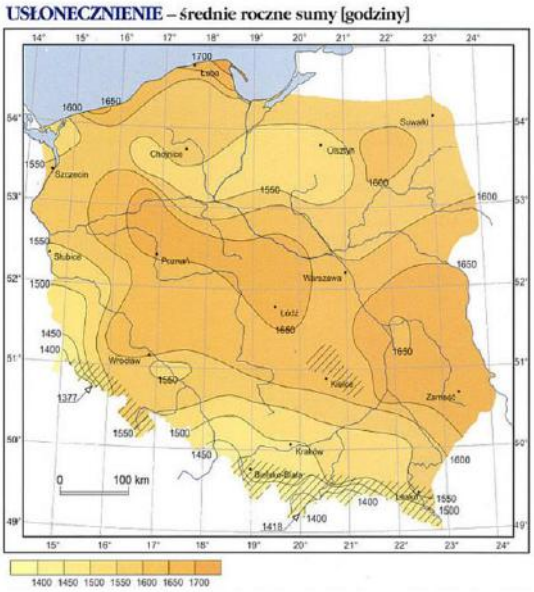

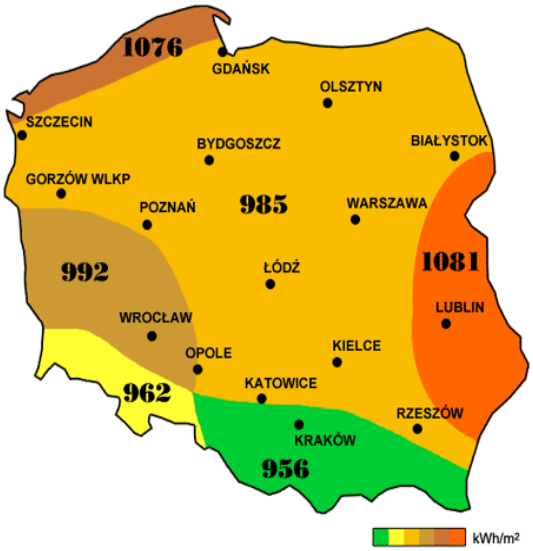

Źródło: http://ogrzewanieelektryczne.blogspot.com/2012/04/nasonecznienie-usonecznienie-staa.html
http://www.mae.com.pl/odnawialne-zrodla-energii-energia-sloneczna.html

Energia geotermalna

Wykorzystanie dla potrzeb energetycznych istniejących złóż geotermalnych występujących w rejonie Brzozowa musi zostać poprzedzone opisaną w załączeniu procedurą. Należy jednak podkreślić, iż koszty związane z wdrożeniem instalacji opartych na złożach geotermalnych (szczególnie koszty wierceń głębokich) są bardzo wysokie. Nie wyklucza to jednak możliwości podejmowania kroków w tym kierunku przez niezależne podmioty gospodarcze oraz działań indywidualnych właścicieli gruntów i nieruchomości w kierunku wykorzystania energii zmagazynowanej w ziemi na niskich głębokościach (poniżej 400 m). Działania takie powinny być przez miasto wspierane ze względu na korzyści dla środowiska naturalnego oraz wdrażanie postępowych technologii, które w przyszłości będą odgrywała coraz większą rolę.

Energia fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek

Przepływająca przez teren Miasta i Gminy rzeka Stobnica posiada stosunkowo nieduży teoretyczny potencjał energetyczny. Stosunkowo duże nakłady inwestycyjne na budowę elektrowni wodnej powodują, że celowość ekonomiczna ich budowy szczególnie dla MEW (Małych Elektrowni Wodnych) na rzekach o małych spadkach jest często problematyczna. Koszt jednostkowy budowy MEW, w porównaniu z większymi elektrowniami jest bardzo wysoki. Dlatego też podjęcie decyzji o jej budowie musi być poprzedzone głęboką analizą czynników mających wpływ na jej koszt z jednej strony oraz spodziewanych korzyści finansowych z drugiej.

Energia pozyskiwana z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątek roślinnych i zwierzęcych

Przy wykorzystaniu plantacji energetycznych (słoma jako odpad lub trawa słoniowa jako typowa plantacja energetyczna) na potrzeby wytwarzania ciepła areał niezbędny do zapewnienia odpowiedniej ilości paliwa w okresie sezonu grzewczego w zależności od wartości opałowej i wilgotności wynosi od 250 do 430 ha dla kotłowni o mocy cieplnej 1 MWth.

Gmina Brzozów posiada 3 oczyszczalnie ścieków i może pozyskiwać biogaz powstały w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków.

9.2.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Obszary wiejskie wyróżniają się mniejszym niż w miastach wyposażeniem w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej, a jednocześnie szybko wzrastającymi nakładami na ten cel. Wiele programów wdrożonych po 1990 r. mających na celu pomoc w wyposażenie wsi w urządzenia infrastruktury technicznej, wspieranych były zarówno środkami krajowymi, budżetowymi i samorządowymi, funduszami ochrony środowiska, fundacji działających w obszarze rolnictwa i wsi, jak i środkami pochodzącymi z pomocy UE (programy Phare, SAPARD, fundusze strukturalne) oraz kredytami Banku Światowego i Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Sieć wodociągowa

Miasto i Gmina Brzozów położona jest w rejonie cechującym się bardzo trudnymi i zróżnicowanymi warunkami hydrologicznymi. Region Podgórza można uznać za obszar bezwodny, poza rejonami uskoków tektonicznych i rejonami źródliskowymi, w obrębie których występują młaki i źródła dające początek wód powierzchniowych. Nieco lepsze warunki do lokalizacji ujęć wód podziemnych występują w dolinie Stobnicy i jej większych dopływów, gdzie w czwartorzędowych osadach piaszczysto-żwirowych występują wody aluwialne związane z rzekami. Na obszarze gminy zaopatrzenie w wodę dla celów komunalnych odbywa się z wodociągów gminnych oraz źródliskowych grawitacyjnych wodociągów zagrodowych. Na terenie gminy wodociągi komunalne posiadają: miasto Brzozów i nieduży fragment Starej Wsi, gdzie położone są obiekty użyteczności publicznej i obiekty przemysłowe. PGK S.A. Brzozów administruje wodociąg komunalny w Brzozowie, oparty głównie na dwóch ujęciach:

- ujęcie wód podziemnych „Brzozów Jakla Wielka", składające się z 8 studni wierconych, które wykorzystują trzeciorzędowe wody szczelinowe o łącznej wydajności Q max = 47, 7 m^3/h,
- ujęcie powierzchniowe z potoku bez nazwy za pomocą istniejącego ujęcia brzegowego (po odpowiednim uzdatnieniu) o zatwierdzonej ilości Q max = 37 m^3/h.

Wydajność ujęcia wynosi 1600 m^3/d a stacji uzdatniania 1400 m^3/d, wydajność pompowni wody surowej wynosi 18,5 l/s a wody czystej 16,2l/s. Pojemność zbiornika wody czystej V=500 m^3. Długość sieci wodociągowych wynosi 55,5 m, o średnicach φ10-225 mm, z rur stalowych, żeliwnych, PE, PCW. Koszty produkcji wody wg PGK S.A. wynosiły 379 925 zł. Cena 1 m^3 wody wynosiła 4,10 zł dla gospodarstw domowych i 5,62 zł dla pozostałych odbiorców wody.

Ujęcie w Brzozowie – Podlesiu składa się z 3 studni wierconych czerpiących wody z poziomu trzeciorzędowego związanego ze spękaniami piaskowców w strefie uskoków tektonicznych. Studnia wiercona przy ul. Parkowej w Brzozowie, stanowiąca własność PGK S.A. w Brzozowie, o zatwierdzonej wydajności Q max = 60 m^3/d eksploatowana jest na potrzeby mieszkańców miasta. Woda jest uzdatniania na odżelaziaczach ciśnieniowych i doprowadzana do zbiorników wyrównawczych skąd grawitacyjnie jest doprowadzana do miasta.

Zapotrzebowanie wody na potrzeby socjalno-bytowe i gospodarcze użytkowników wodociągu komunalnego w Brzozowie waha się ca 900 m^3/d, zaś zdolność produkcyjna wodociągu ca 1100^3/d. Wydajność eksploatowanych ujęć wodnych oraz posiadane zbiorniki wyrównawcze pozwalają na ciągłą dostawę wody. W związku z ceną wody i założeniem wodomierzy ilość zużywanej wody zmniejsza się wskutek oszczędzania i racjonalnego zużycia. Eksploatacją sieci wodociągowej i ujęć wodnych w Brzozowie zajmuje się Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej. Mieszkańcy wsi wchodzących w skład gminy Brzozów zaopatrują się w wodę ze studni kopanych zlokalizowanych w swoich obejściach lub w znacz-

nej odległości od nich w terenach źródliskowych cieków. Wodę do domów doprowadza się grawitacyjnie lub za pomocą hydroforów[29].

Procentowy udział poszczególnych zasobów wodnych biorących udział w zaopatrzeniu gminy w wodę:

- ✓ wody powierzchniowe 20%;
- ✓ wody podziemne (w tym ujmowane ze źródeł) 80%.

Procentowy udział sposobu zaopatrzenia w wodę w gminie:

- ✓ źródła indywidualne 65%;
- ✓ gminna sieć wodociągowa 35%.

Problemy z niedoborem wody dotyczące poszczególnych sposobów zaopatrzenia w wodę:

- ✓ źródła indywidualne 8%, spośród wszystkich użytkowników korzystających ze źródeł indywidualnych;
- ✓ gminna sieć wodociągowa 10%, spośród wszystkich użytkowników korzystających z gminnej sieci wodociągowej.

Straty finansowe spowodowane skutkami niedoborów wody i/lub suszy w gminie zostały ocenione jako niewielkie.

Zgodnie z definicją układ przewodów wodociągowych znajdujących się poza budynkami odbiorców, zaopatrujących w wodę ludność lub zakłady produkcyjne stanowi sieć wodociągową. Na terenie Gminy Brzozów czynna sieć wodociągowa według stanu na koniec 2012 roku ma długość 19,6 km i korzysta z niej blisko 23% ogółu mieszkańców gminy, podczas gdy na obszarach wiejskich województwa podkarpackiego 67%, a w kraju 76%. W stosunku do 2004 roku długość sieci w 2012 roku wzrosła do ponad 5%.

Tabela 63. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej (km)

Wyszczególnienie	2004	2012
Polska (obszar miejsko-wiejski)	64258,6	78726,3
Województwo Podkarpackie (obszar miejsko-wiejski)	2603,3	3666,8
Gmina Brzozów	18,6	19,6

Źródło: dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym w Gminie Brzozów w 2012 r. wynosiła 155,9 dam^3. Wartość ta zmalała w stosunku do roku 2004 o ponad 9%.

Tabela 64. Woda dostarczona gospodarstwom domowym w dam^3

Wyszczególnienie	2004	2012
Polska (obszar miejsko-wiejski)	232298,0	243797,9
Województwo Podkarpackie (obszar miejsko-wiejski)	7645,3	9083,5
Gmina Brzozów	155,9	143,2

Źródło: dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z poniżej zamieszczonymi danymi zużycie wody w 2012 roku zmalała o 0,6m^3.

Tabela 65. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m^3

Wyszczególnienie	2004	2012
Polska (obszar miejsko-wiejski)	27,6	27,7
Województwo Podkarpackie (obszar miejsko-wiejski)	17,1	17,8
Gmina Brzozów	6,0	5,4

Źródło: dane GUS, Bank Danych Lokalnych

[29] *Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy i Miasta Brzozów na lata 2004-2015. Tom I Gminny Program Ochrony Środowiska*. s. 33-38

Wskaźnik: długość sieci / 1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 66. Długość sieci wodociągowej /1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych

Jednostka	Ogółem		Dynamika w latach (2004 r. = 100)
	2004	2012	2004-2012
	[km/osoba]	[km/osoba]	
Polska (obszar miejsko-wiejski)	0,0076	0,0089	17,11%
Województwo Podkarpackie (obszar miejsko-wiejski)	0,0058	0,0072	24,14%
Gmina Brzozów	0,001	0,001	0,00%

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z powyżej zamieszczonymi danymi w 2012 roku, w stosunku do roku 2004 nastąpił wzrost analizowanego wskaźnika na obszarach miejsko-wiejskich w kraju oraz województwa podkarpackiego. W województwie podkarpackim analizowany wskaźnik osiągnął najwyższą dynamikę wzrostu 24,14% wśród analizowanych jednostek. Wzrost wartości wskaźnika: długość sieci/1 osobę korzystającą z sieci wodociągowej, w Gminie Brzozów nie zmieniła się od 2004 roku.

W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę infrastruktury wodociągowej administrowanej w Gminie Brzozów.

Miejscowość	Sieć magistralna km	Rodzaj instalacji	Przyłącza km	Odbiorcy liczba	Stacje uzdatniania wody	Technologia uzdatniania	Zbiorniki retencyjno - wyrównawcze
Brzozów	20,3	Sieć wodociągowa	20	927	Jakla Wielka	Odmanganianie, odżelazienie, chlorowanie, dezynfekcja	Zbiornik V- 500 m^3 Zbiornik V- 32 m^3

Źródło: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie

Z kolei poniżej zamieszczona tabela prezentuje pobór wody w latach 2010- 2013 r. z sieci wodociągowej administrowanej przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie w latach 2010-2013.

Rok	Wody podziemne m^3	Wody powierzchniowe m^3
2010	177263	224911
2011	264947	263589
2012	269333	209541
2013	269660	208303

Źródło: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie

Pozostały odsetek mieszkańców Gminy Brzozów, tj. ponad 77% korzysta z indywidualnych studni kopanych lub głębinowych.

Istniejący w Gminie Brzozów układ hydrologiczny, tworzony przez wody podziemne i powierzchniowe, eksploatowany obecnie stanowi również zabezpieczenie dla mieszkańców tego obszaru na przyszłość. Potrzeby wodne Gminy Brzozów pokrywane są w przeważającym stopniu przez wody podziemne trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Wody podziemne z powodu ich gospodarczego znaczenia oraz powszechnego zagrożenia jakości zostały objęte programem państwowego monitoringu środowiska, którego zadaniem jest coroczna kontrola jakości wód podziemnych we wszystkich poziomach użytkowych poza obszarem oddziaływania ognisk zanieczyszczeń. Celem tych badań jest śledzenie chemizmu wód podziemnych i sygnalizacja zagrożeń. Badania wód gruntowych - płytkiego krążenia o swobodnym zwierciadle, czwartorzędowych wykazały (stanowisko obserwacyjne w Krośnie - obszar GZWP, tereny zabudowane), że w 1991r. jakość wód odpowiadała III kl. tzn. wody były niskiej jakości, w 1992r. jakość wód odpowiadała II kl., (wody średniej jakości), w 1993r. kl. Ib (wody wysokiej jakości), a w 1994r. - kl. II (wody średniej jakości), a w latach 1995 - 1998 - III kl. (wody niskiej jakości, zanieczyszczenia znacznie przekraczają normy obowiązujące dla wód pitnych, uzdatnianie ich jest nieopłacalne). Aktualnie jakość wód odpowiada II klasie czystości.

Długość projektowanej kanalizacji sanitarnej w poszczególnych aglomeracjach bez przyłączy domowych jest następująca:

Aglomeracja	Jednostka miary	obecnie	Do budowy/modernizacji	Do budowy
Brzozów	km	76,6	14,62	4,82
Grabownica Starzeńska	km	99,6	60,1	15,1
Turze Pole	km	29,0	28,82	-
Przysietnica	km	0,2	-	37,3
Jasienica Rosielna (nazwa aglomeracji, którą objęta jest Stara Wieś)	km	6,8	-	27,08

Źródło: dane Gminy Brzozów

Charakterystykę sieci kanalizacji sanitarnej zlokalizowanej w Gminie Brzozów przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 67. Charakterystyka sieci kanalizacji sanitarnej zlokalizowanej w Gminie Brzozów

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	83,3	99,7	99,7	133,9	172,6
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	0	0	0	6,9	6,9
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	0	0	0	6,9	6,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1658	1722	2759	2748	2948
ścieki odprowadzone	dam^3	364,6	355,6	393	450	448
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	8798	8956	11206	13296	13835

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Według danych GUS w 2012 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej w graniach gminy wyniosła 172,6 km i zwiększyła się o ponad 48% w porównaniu do roku 2008. Do sieci kanalizacyjnej w 2012 roku podłączonych było 2948 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci kanalizacyjnej korzystało wówczas 13835 mieszkańców, co stanowiło blisko 52% ogółu ludności zamieszkującej Gminę Brzozów. Ścieki w ilości 448 dam^3 zostały odprowadzone do 3 oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w gminie.

Charakterystykę lokalnych oczyszczalni ścieków w Gminie Brzozów przedstawia poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 68. Charakterystyka lokalnych oczyszczalni ścieków

Rodzaj oczyszczalni	Rok budowy	Parametry techniczne	Układ technologiczny	Ilość odbieranych ścieków rocznie	Stopień redukcji zanieczyszczeń
Brzozów- Borkówka	2002	1800 m^3/h	Oparty jest o cyrkulacyjny reaktor hybrydowy wykorzystujący osad czynny w postaci kłaczkowatej zawiesiny i biomasy osiadłej na zanurzonych złożach przepływowych.	543 873 m^3	Spółka nie prowadzi analizy ścieków surowych, prowadzi analizy ścieków oczyszczonych. W związku z powyższym nie można określić stopnia redukcji zanieczyszczeń.
Grabownica Starzeńska-Hydrovit SI	2001	800 m^3/h		200 958 m^3	
Turze Pole	2012	500 m^3/h		45 673 m^3	
Przysietnica	projektowana	500 m^3/h		-	
Jasienica Rosielna (nazwa aglomeracji, którą objęta jest Stara Wieś)	b.d	950 m^3/h		b.d	

Źródło: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie

Rodzaj oczyszczalni	Liczba i wielkość RLM	Zasięg działania oczyszczalni
Brzozów - Borkówka	12119	Obsługuje miejscowość Brzozów oraz część Humnisk
Grabownica Starzeńska - Hydrovit SI	7103	Ścieki spływają z miejscowości Grabownica oraz części Humnisk.
Turze Pole	4574	Obsługuje miejscowość Górki, Turze Pole oraz Zmiennica.
Przysietnica (projektowana)	4405	Obsługiwać będzie miejscowość Przysietnica
Jasienica Rosielna	7491	Obsługuje miejscowość Jasienica Rosielna, **Stara Wieś**, Blizne

Źródło: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie

Bezpośrednim przejawem poprawy sytuacji w zakresie oczyszczania ścieków jest tendencja do zmniejszania się ładunków BZT_5, zawiesiny ogólnej, azotu ogólnego i fosforu ogólnego w ściekach odprowadzanych do wód lub do ziemi. W związku z wprowadzaniem Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków od 1990 roku widoczny jest wyraźny przyrost ludności gmin korzystających z oczyszczalni ścieków.

Wskaźnik: długość sieci / 1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 69. Długość sieci kanalizacyjnej /1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych

Jednostka	Ogółem		Dynamika w latach (2004 r. = 100)
	2004	2012	2004-2012
	[km/osoba]	[km/osoba]	
Polska (obszar miejsko-wiejski)	0,0021	0,0037	76,19%
Woj. Podkarpackie (obszar miejsko-wiejski)	0,0029	0,0065	124,14%
Gmina Brzozów	0,0026	0,0065	1,5%

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z powyżej zamieszczonymi danymi we wszystkich analizowanych jednostkach nastąpił wzrost wartości wskaźnika: długość sieci/1 osobę korzystającą z sieci kanalizacyjnej, aczkolwiek w Gminie

Brzozów wzrost ten charakteryzował się najniższą dynamiką w porównaniu do pozostałych jednostek porównywanych, jednak sama wartość wskaźnika jest wyższa w Gminie Brzozów w porównaniu do gmin wiejskich w kraju i województwie.

Sposób odbioru ścieków i zanieczyszczeń płynnych:

Zanieczyszczenia płynne (przechowywane w szambach) pompowane są specjalistycznym samochodem asenizacyjnym o poj. beczki 4 500 l oraz ciągnikiem o poj. beczki 2 500 l.

Zanieczyszczenia te wywożone są na oczyszczalnie ścieków w miejscowości Grabownica Starzeńska oraz Turze Pole.

Zarządzanie systemem wodociągowo-kanalizacyjnym

Systemem wodociągowo-kanalizacyjnym na terenie Gminy Brzozów zarządza Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.

9.2.6. Oczyszczanie gminy i gospodarka odpadami stałymi

Za oczyszczanie Gminy Brzozów odpowiedzialne jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Brzozowie.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej - Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością powstało w oparciu o Uchwałę Nr IX/93/2003 Rady Miejskiej w Brzozowie z dnia 24 października 2003 roku i Uchwały Nr 2 Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (Akt Notarialny z dnia 11.12.2003 r. Rp.A. Nr 2605/2003 z przekształcenia Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej - Spółka Akcyjna w Brzozowie. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Rzeszowie XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 29.01.2004 r.

- Przedsiębiorstwo zostało wpisane do KRS pod numerem 0000189907.
- Spółka posiada nadany numer statystyczny w systemie Regon – 371168663
- Spółka jest podatnikiem podatku od towarów i usług VAT
- Spółka posiada nadany PKD (2004) - 9002Z i PKD (2007) - 3811Z
- Posiada nadany przez organ skarbowy NIP - 686-000-09-71
- 100% udziału posiada Gmina Brzozów.
- Kapitał zakładowy Spółki - 17 186 500,00 PLN
- Spółka posiada prawo wieczystego użytkowania działek.

Zakres działalności:

- produkcja ciepła (pary wodnej) 40.30.A
- dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) 40.30.B
- pobór i uzdatnianie wody z wyjątkiem działalności usługowej 41.00.A
- działalność usługowa w zakresie rozprowadzania wody 41.00.B
- rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych; roboty ziemne 45.11.Z
- wykonywanie robót ogólnobudowlanych w zakresie obiektów inżynierskich, gdzie indziej nie sklasyfikowanych 45.21.F
- wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych 45.22.Z
- budowa dróg kołowych i szynowych 45.23.A
- wykonywanie robót budowlanych murarskich 45.25.D
- wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych 45.33.B
- tynkowanie 45.41.Z
- towarowy transport drogowy pojazdami uniwersalnymi 60.24.B
- wynajem nieruchomości na własny rachunek 70.20.Z
- **wywóz śmieci i odpadów 90.00.A**
- **unieszkodliwianie odpadów 90.00.B**
- usługi sanitarne i pokrewne 90.00.C
- odprowadzenie ścieków 90.00.D
- pogrzeby i działalność pokrewna 93.03.Z
- działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni 81.30.Z

- produkcja wyrobów tartacznych, działalność usługowa w zakresie impregnowania drewna 16.10.Z
- produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa 16.23.Z
- produkcja opakowań drewnianych 16.24.Z
- działalność telekomunikacyjna 61.90.Z.

Przedstawione zakresy usług są świadczone na obszarze terytorialnym miasta i Gminy Brzozów.

Poniżej zamieszczony opis prezentuje ilość i rodzaj odpadów odebranych przez Przedsiębiorstwo od mieszkańców Gminy Brzozów w 2012, 2013i I kwartale 2014 roku.

Ilość odpadów komunalnych powstających w gminie (wg rodzajów), [Mg] w 2012 roku:

Rodzaj odpadu	2012
papier i tektura	143,3
szkło	177,8
tworzywa sztuczne	59,7
metale	1,3
wielkogabarytowe	16,7
zużyte urządzenia elektryczne	3,0
biodegradowalne	-
popiół	-
zmieszane	2849
RAZEM	**3250,8**

Zmieszane odpady komunalne w 2012 roku były przekazywane na Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Średnie Wielkie oraz Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Strzyżów.

W 2012 roku w Gminie Brzozów pomimo braku ustawowego obowiązku zorganizowania segregacji odpadów umożliwiono mieszkańcom selektywny odbiór odpadów obejmujący frakcje: tworzywa sztuczne, szkło, papier i metal, tym samym zredukowana została ilość wytwarzanych niesegregowanych odpadów komunalnych. W tym czasie zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie odbierania odpadów komunalnych posiadało dwóch przedsiębiorców:

1. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Brzozowie Sp z o.o., ul. Legionistów 10, 36-200 Brzozów;
2. Zakład Transportowo-Remontowy S.C. Roman Nogaj, Stanisław Szewczyk, 36-221 Blizne 240 B.

Gminne wysypisko odpadów komunalnych zostało zamknięte w 2009 roku, jednakże nadal na podstawie umowy zawartej pomiędzy Gminą Brzozów a Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. prowadzony jest monitoring ww. wysypiska. Ponadto wykonywane są badania i analizy w laboratorium oraz wywożone odcieki.

W roku 2012 na terenie Gminy Brzozów zostały przeprowadzone dwa etapy odbioru odpadów zawierających azbest w łącznej ilości 134,94 Mg. W roku 2013 odebrano z terenu miasta i Gminy Brzozów 164,24 Mg odpadów zawierających azbest.

Ilość odpadów komunalnych powstających w gminie (wg rodzajów), [Mg] w 2013 i I kwartale 2014 roku.

Rodzaj odpadu	2013	I kwartał 2014
papier i tektura	71,8	12,5
szkło	163,9	81,8
tworzywa sztuczne	155,2	48,6
metale	4,2	-
wielkogabarytowe	44,9	-
zużyte urządzenia elektryczne	24,6	-

biodegradowalne	26,2	-
popiół	5,6	-
zmieszane	2536,3	516,1
RAZEM	**3032,7**	**659,0**

W okresie od 01.01.2013 do 01.07.2013 zmieszane odpady komunalne przekazane zostały do Sortowni odpadów komunalnych zmieszanych i selektywnej zbiórki EKOMAX Jerzy Kotulak, Wolica 217. Natomiast od lipca 2013 roku (do nadal) zmieszane (niesegregowane) odpady komunalne, odpady biodegradowalne oraz popiół z nieruchomości przekazywane są do RIPOK-u - Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Krośnie, zgodnie z umowami zawartymi pomiędzy Miejskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej – Krośnieński Holding Komunalny Spółka z o.o. w Krośnie, a firmą odbierającą odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Brzozów tj. Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą w Brzozowie.

Rok 2013 należy podzielić na dwa okresy. Pierwszy okres obejmuje I i II kwartał 2013 r., w którym właściciele nieruchomości rozliczali się indywidualnie za odbiór odpadów z firmą odbierającą odpady komunalne w formie umowy korzystania z usług przedsiębiorcy. Natomiast drugi okres obejmuje III i IV kwartał kiedy to obowiązki w zakresie gospodarki odpadami przejęła Gmina, która podpisała umowę na świadczenie usługi odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych z przedsiębiorcą wyłonionym w drodze przetargu tj. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Brzozowie, ul. Legionistów 10, 36-200 Brzozów

W roku bieżącym rozbudowano system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych poprzez zakup specjalistycznych pojemników typu plastik do segregacji odpadów komunalnych dla nieruchomości zabudowanych budynkami wielolokalowymi, podnosząc tym samym poziom segregacji „u źródła".

Zgodnie z *regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brzozów* ustalono sposób selektywnego zbierania odpadów komunalnych:

- „u źródła" – bezpośrednio na terenie nieruchomości,
- w przypadku nieruchomości zabudowanych budynkami wielolokalowymi do specjalnie oznakowanych pojemników zlokalizowanych na terenie osiedli.

Wyodrębniając następujące frakcje:

1. szkło – w tym opakowania ze szkła;
2. papier i tektura – w tym opakowania, gazety, czasopisma itp.;
3. tworzywa sztuczne – w tym opakowania z tworzyw sztucznych, folie itp.;
4. metale – puszki, drobny złom;
5. opakowania wielomateriałowe;
6. odpady ulegające biodegradacji;
7. odpady budowlano-remontowe i rozbiórkowe;
8. zmieszane odpady komunalne.

Podsumowując rok 2013 można stwierdzić, że to rok przełomowy w systemie gospodarki odpadami komunalnymi. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* wprowadziła wiele zmian od 1 lipca 2013 r. na terenie Miasta i Gminy Brzozów dotyczących przede wszystkim selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Utworzono Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, do którego mieszkańcy mogą przywieźć i bezpłatnie oddać następujące odpady:

- metal,
- odpady zielone ulegające biodegradacji,
- odpady budowlano-remontowe i rozbiórkowe powstałe w wyniku prowadzenia drobnych robót nie wymagających pozwolenia na budowę ani zgłoszenia zamiaru prowadzenia robót,
- chemikalia – m.in. zużyte farby, rozpuszczalniki, lakiery, oleje, środki ochrony roślin,
- zużyte baterie, akumulatory i świetlówki,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- zużyte opony,
- popiół.

Ponadto zorganizowano selektywną zbiórkę:

1. **Przeterminowanych leków**

Mieszkańcy mogą wrzucać je do specjalnych pojemników znajdujących się na terenie:
- Apteki "Mediq" w Brzozowie, ul. Mickiewicza 27;
- Apteki prywatnej Sp. J. Barbara Sawka w Brzozowie, ul. ks. Bielawskiego 12.

2. **Zużytych baterii i akumulatorów**

Mieszkańcy mogą wrzucać je do specjalnych pojemników znajdujących się na terenie:
- Urzędu Miejskiego w Brzozowie, ul. Armii Krajowej 1,
- Sklepu spożywczo-przemysłowego w Brzozowie, ul. Bema 12,
- Minervita F.P.H.U., Humniska 439.
- Elektronik – Zakład Usługowo – Handlowy w Brzozowie, ul. Mickiewicza 16.

3. **Odzieży**

Mieszkańcy mogą wyrzucać odzież, tekstylia, ręczniki, obrusy, koce, pościel, buty, paski, torebki, zabawki (*zniszczone oraz nienadające się do użytku*) do pojemników znajdujących się na terenie każdej miejscowości zgodnie z umową zawartą z firmą Usługi Transportowe Łukasz Starzyk ul. Wypoczynkowa 13, 33-112 Tarnowiec.

4. **Wielkogabarytów**

Odpady wielkogabarytowe odbierane są bezpłatnie bezpośrednio z terenu nieruchomości przez PGK Sp. z o.o. w Brzozowie 2 razy w ciągu roku w okresie wiosennym i jesiennym zgodnie z ustalonym harmonogramem, bądź odpłatnie na bieżąco w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

Zadania na lata następne

Priorytetowym zadaniem dla Gminy Brzozów na lata następne jest prowadzenie działań edukacyjnych wśród dzieci, młodzieży szkolnej oraz mieszkańców gminy mające na celu dalsze uświadamianie w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Powyższa edukacja będzie prowadzona celem ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych, racjonalnego postępowania z odpadami komunalnymi oraz osiągnięcia określonych przez Unię Europejską poziomów odzysku i recyklingu odpadów komunalnych. Ponadto Gmina ubiegać się będzie o pozyskanie środków na dofinansowanie budowy Gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

9.3. Gospodarka przestrzenna i tereny inwestycyjne

9.3.1. Struktura użytkowania i struktura własności terenów

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje ogólną strukturę użytkowania i własności terenów gminy.

Tabela 70. Ogólna struktura użytkowania i własności terenów gminy (w ha)

L.p.	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy rejestrowej	Rodzaj jednostki terytorialnej	Powierzchnia ogólna gruntów w ha
1.	Grunty SP z wyłącz. Gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	Miasto	83
		Wieś	1963
2.	Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	Miasto	16
		Wieś	17
3.	Grunty spółek SP przeds, państwowych i innych państwowych osób prawnych	Miasto	0
		Wieś	2
4.	Grunty gmin i zw. międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	Miasto	145
		Wieś	296
5.	Grunty gmin i zw. międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	Miasto	14
		Wieś	2
6.	Grunty które są własnością samorządowych os. Prawnych oraz gr. Których wł. Są nieznani	Miasto	0
		Wieś	0
7.	Grunty os. fizycznych	Miasto	829
		Wieś	6 700
8.	Grunty spółdzielni	Miasto	4
		Wieś	18
9.	Grunty Kościołów i związków wyznaniowych	Miasto	4
		Wieś	82
10.	Wspólnoty gruntowe	Miasto	0

		Wieś	0
11.	Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów os. fizycznych	Miasto	22
		Wieś	41
12.	Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	Miasto	0
		Wieś	0
13.	Grunty województw z wył. Gruntów przekaz w użytkowanie	Miasto	8
		Wieś	33
14.	Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	Miasto	0
		Wieś	0
15.	Grunty będące przedmiotem własności i władania osób niewymienionych w pkt. 1-14	Miasto	14
		Wieś	2
Razem	Powierzchnia ewidencyjna	Miasto	1143
		Wieś	9156
	Powierzchnia wyrównawcza	Miasto	3
		Wieś	5
	Powierzchnia geodezyjna	Miasto	1146
		Wieś	9161

Źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Grunty osób fizycznych użytkowane są głównie jako użytki rolne – 84,4%. Niewielki udział mają grunty pod zabudową (5,4%) i lasy (9,6%), przy czym właściciele działek rolnych proporcjonalnie więcej gruntów przeznaczają pod zabudowę w porównaniu do gospodarstw rolnych, gdzie większą powierzchnie zajmują użytki rolne. Grunty spółdzielni, kościołów i związków wyznaniowych oraz innych osób prawnych wykorzystywane są głównie jako użytki rolne lub jako grunty pod zabudową. Biorąc pod uwagę całą powierzchnię gminy niezależnie od właściciela to stwierdzić należy, że największą powierzchnią zajmują użytki rolne (65,8%), natomiast pozostałe grunty zajmują powierzchnię 34,2%, z tego lasy – 24,7%, grunty pod zabudową – 5,0%, pod drogami -3,4%, pod wodami i rowami – 0,8%, grunty górnicze i nieużytki – 0,3%. Dane te potwierdzają zdecydowanie rolniczy charakter gminy i racjonalne wykorzystanie gruntów. [30]

9.3.2. Struktura przestrzenna gminy

Strukturę przestrzenną Gminy Brzozów charakteryzuje poniżej zamieszczony opis:

Główne wymiary gminy w granicach administracyjnych prezentuje poniżej zamieszczona mapa.

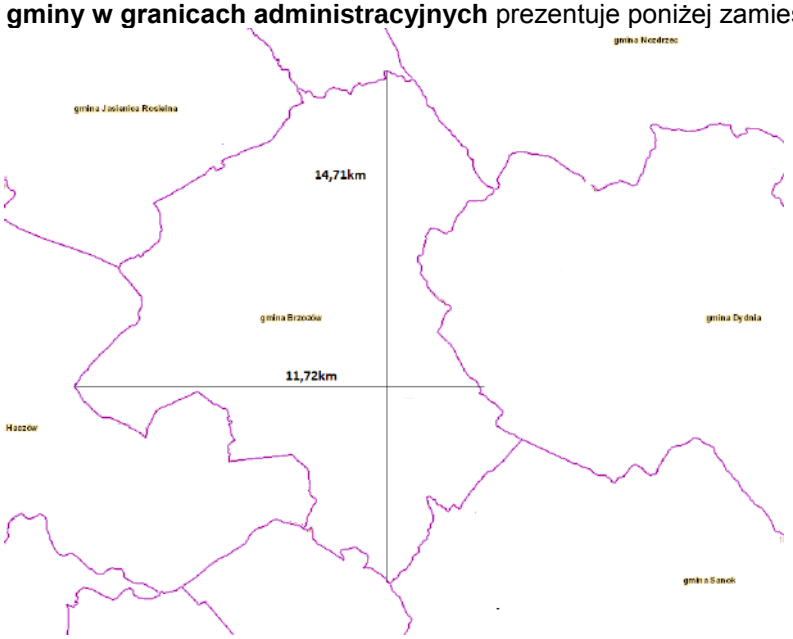

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów internetowych

[30] Studium Uwarunkowań i Kierunki Przestrzennego Zagospodarowania Gminy Brzozów

Powierzchnia Gminy Brzozów zgodnie z dokumentem pod nazwą: „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz ocena Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brzozów" wynosi103,18km^2.

Wyodrębniające się części gminy, centrum gminy

Jak już wcześniej wspomniano w skład Gminy Brzozów wchodzi miasto Brzozów i 7 miejscowości: Górki, Grabownica Starzeńska, Humniska, Przysietnica, Stara Wieś, Turze Pole i Zmiennica. Każda z miejscowości wiejskich ma zagospodarowane swoje centrum, w którym koncentruje się życie wsi. W samym Brzozowie wyodrębniającą się jego częścią jest płyta rynku. W ostatnich latach władze miasta zrealizowały szereg działań mających na celu dostosowanie obszaru brzozowskiego rynku do potrzeb społecznych, kulturowych i turystycznych. Zrealizowano m.in. dwie duże inwestycje dofinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Były to projekty pn.: „Przebudowa z rozbudową i remont zabytkowej siedziby Muzeum Regionalnego w Brzozowie wraz z utworzeniem Centrum Informacji Turystycznej" (zakres zadania obejmował kompleksowy remont i przebudowę ratusza miejskiego) oraz „Rewitalizacja rynku w Brzozowie" (obejmująca m.in. przebudowę: płyty rynku, układu drogowego, chodników, oświetlenia; wykonanie iluminacji ratusza, budowę dwóch fontann i montaż elementów małej architektury).
Ostatnio zrealizowano zadanie pn.: „Zielony Brzozów – poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej brzozowskiego rynku", współfinansowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Zakres rzeczowy projektu oprócz tzw. „działań miękkich" (szkolenia z zakresu ogrodnictwa dla dzieci i dorosłych, konkurs na najpiękniejszy Ogród Ziemi Brzozowskiej) obejmował część inwestycyjną: zakup i montaż donic, donico-ławek konstrukcji kwietnikowych oraz ich ukwiecenie.

Realizacja wyżej opisanych inwestycji ukazała nowe oblicze brzozowskiego rynku, jako wizytówki miasta i miejsca spotkań społeczności lokalnej.
Poniżej zamieszczono kilka zdjęć prezentujących odnowiony rynek.

Źródło: http://www.brzozow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=2366&Itemid=2

Na tle całej gminy wyodrębniającą się jej częścią jest oczywiście miasto Brzozów (stolica gminy), które stanowi jej centrum. Miasto położone jest centralnie na Pogórzu Dynowskim, nad rzeką Stobnicą, 50 km na południe od Rzeszowa, 20 km na wschód od Krosna, 18 km na północ od Sanoka.

Powiązania funkcjonalno-przestrzenne Brzozowa stanowi droga wojewódzka nr 886 Domaradz - Brzozów - Sanok, łącząca drogi krajowe nr 9 w Domaradzu i nr 28 w Sanoku.

Miasto powstało w trakcie intensywnej kolonizacji ziem graniczących z przyłączonymi na stałe do Królestwa Polskiego po 1340 roku. Miejsce lokacji miasta nie zostało wybrane przypadkowo, ponieważ Brzozów został usytuowany w centrum obszaru zasiedlonego na niedużej przestrzeni nad Stobnicą, przy istniejącym szlaku komunikacyjnym. Układ przestrzenny Brzozowa oparty został o najczęściej występujący, typowy dla średniowiecznych miast polskich – plan szachownicy, ale jego usytuowanie w ograniczonym skarpami terenie zrealizowano częściowo. Na początku akcji lokalizacyjnej w latach 80-tych XIV wieku rozplanowano rynek z wychodzącymi od niego ulicami. Rynek położony był na wzgórzu opadającym dość stromo na stronę wschodnią. Od strony południowo-wschodniej powstało przedmieście zwane od XVI wieku Borkówką. Rynek stanowił centrum pełniące funkcje handlowe i głównego węzła komunikacyjnego dla przyległego do niego obszaru. Tak jak w większości małych miast wytyczono i wyznaczono przy rynku i wychodzących z niego ulicach działki lokacyjne. Ukształtowane na nich zostały pierzeje przyrynkowe i inna zabudowa. Zabudowa Brzozowa była wówczas prawie w całości drewniana. Typowy dom, z tamtego okresu zabudowany był na rzucie wydłużonego prostokąta, ustawiony szczytowo do pierzei rynku lub ulicy. Budynki miały powierzchnię od 20 do 30m^2, były jednokondygnacyjne, często podpiwniczone. Dachy były wówczas kryte gontem lub słomą.

W ciągu kolejnych wieków istnienia miasta, plan jego zagospodarowania ulegał ewolucji. Kształty parcel były zmieniane, powiększane lub dzielone. Także funkcje poszczególnych części miasta ulegały zmianie. Pod koniec lat 60-tych i w latach 70-tych powstał w Brzozowie cały szereg zakładów przemysłowych, które ukształtowały dzielnicę przemysłową w mieście i wpłynęły na dalszy rozwój miasta. Powstały wówczas osiedla mieszkaniowe, wiele obiektów budownictwa jednorodzinnego, obiekty usługowe i szkolne.

Rozwój miasta w latach 70-tych i 80-tych wpłynął zdecydowanie negatywnie na pierwotną strukturę przestrzenną, największa destrukcja układu przestrzennego nastąpiła na rynku i w jego najbliższym otoczeniu. Obecnie Brzozów jest nowoczesnym organizmem miejskim.

W zabudowie mieszkaniowej Brzozowa występują budynki jednorodzinne, wielorodzinne oraz budownictwo zagrodowe. Budownictwo jednorodzinne to przede wszystkim budynki wolnostojące. Z kolei budynki wielorodzinne to w większości zabudowa blokowa czyli tzw. klatkowce. W granicach miasta wyraźnie jest czytelna dzielnica przemysłowa na granicy z Przysietnicą i Starą Wsią. Są to obszary z wyraźnie ukształtowaną funkcją przemysłową, składową i produkcyjną oraz z bazami przedsiębiorstw budowlanych i transportowych.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brzozów, w celu czytelnego ukształtowania przestrzeni Gminy Brzozów wyodrębniono sześć stref odzwierciedlających jej układ przestrzenny, są to:

- I strefa centralna – wielofunkcyjna;
- II strefa wytwórczo-usługowa (ekonomiczna);
- III strefa osadnicza (budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego) na terenach wiejskich i w Brzozowie;
- IV strefa przyrodniczo-krajobrazowa i rekreacyjna;
- V strefa rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- VI strefa o przewadze gruntów odpowiednich do zalesienia.

Miasto Brzozów zlokalizowane jest w strefie I, II i III. [31]

9.3.3. Dokumenty i decyzje w gospodarce przestrzennej i przewidywane w nich zmiany

Obecnie na terenie Gmi**ny Brzozów obowiązuje 37 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego**, co stanowi **1% pow. ogólnej gminy**. Większość planów została sporządzona w latach 1998-2003. Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brzozów, zostało uchwalone uchwałą nr XXIV/256/2001 Rady Miejskiej z dnia 26 kwietnia 2001 roku.

Liczbę wydanych decyzji o warunkach zabudowy wydawanych w kolejnych latach 2010-2013 prezentuje poniżej zamieszczona tabela:

Rok	Liczba decyzji
2013	144
2012	166
2011	201
2010	193
razem:	604

Przedmiotem decyzji było głównie budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne – nowe budynki i rozbudowy istniejących. Decyzje o warunkach zabudowy wydawano na terenie całej gminy, ale większość z nich koncentrowała się na terenach miejscowości: Brzozów, Humniska, Stara Wieś – na terenach zurbanizowanych lub w ich sąsiedztwie.

[31] Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Brzozów

9.3.4. Tereny rozwojowe – oferty inwestycyjne

Lista danych dotyczących terenu inwestycyjnego Gminy Brzozów:

Położenie	Teren położony przy byłych Zakładach Koronki Brzozów; ZTS ARTGOS Brzozów, ul. Rzeszowska
Powierzchnia nieruchomości	2 działki obok siebie Nr 14/6 o pow. 1,50 ha i Nr 14/12 o pow. 1,84 ha. Razem 3,34 ha
Możliwości powiększenia terenu	Możliwość powiększenia o tereny zabudowane w/w Zakładów oraz w kierunku wsch. /grunt gminny/.
Orientacyjna cena gruntu	40,00 zł/ m^2
Przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. Brzozowa w/w teren leży w obszarze Gminnej Strefy Rozwoju Aktywności Gospodarczej, terenie produkcyjno-składowym i usług.
Klasa gruntów wraz z powierzchnią [ha]	Grunt odrolniony na etapie zatwierdzania Miejscowego Ogólnego Planu Miejscowego Ogólnego Planu klasa RIIIa oraz RIIIb.
Różnica poziomów terenu	Teren w miarę poziomy. Różnica poziomu ok. 1,5m.
Droga dojazdowa do terenu	Od strony południowej z drogi wojewódzkiej Nr 886 przez dz. gminną lub od strony północnej i zachodniej przez teren sąsiadujących Zakładów.
Najbliższe lotnisko międzynarodowe	Jasionka k/ Rzeszowa – 60 km
Elektryczność na terenie	Brak – istnieje możliwość korzystania ze stacji TRAFO Zakładów sąsiadujących lub bezpośrednio z rozdzielni S/N, w odległości ok. 100m.
Odległość przyłącza od granicy terenu	50 – 100 m
Napięcie	35 kV
Gaz na terenie	Brak
Woda na terenie	Studnia głębinowa
Kanalizacja na terenie	W trakcie realizacji
Odprowadzenie wód deszczowych na terenie	Do projektowanej kanalizacji deszczowej.
Oczyszczalnia ścieków na terenie bądź w bezpośrednim sąsiedztwie	Do planowanej kanalizacji sanitarnej
Telefony	Brak

Mapa ewidencji gruntów i budynków z zaznaczeniem terenu

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Gmina posiada też działki na których mogą być zlokalizowane farmy fotowoltaiczne, są to działki o następujących numerach:

- 34/9 o pow. 2,29 ha
- 34/10 o pow. 2,32 ha
- 34/26 o pow. 2,17 ha
- 34/12 o pow. 2,0 ha
- 34/13 o pow. 1,95 ha
- 34/14 o pow. 2,0 ha
- 34/15 o pow. 2,0 ha

Są one objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego „Brzozów-9", który ustalił przeznaczenie tych terenów pod przemysł i usługi. Dla przedmiotowych działek uzyskano dodatkową opinię autora planu przestrzennego o przeznaczeniu powyższych działek w szczególności na budowę farm fotowoltaicznych. Na tych terenach są zlokalizowane napowietrzne linie energetyczne, a w odległości około 1 km od kompleksu terenów znajduje się Główny Punkt Zasilania w Starej Wsi.

9.3.5. Dochody budżetu gminy

W dużym stopniu odbiciem poziomu rozwoju gospodarczego gminy jest jej budżet – dochody własne, w tym wpływy podatkowe. Budżet Gminy Brzozów ilustrują poniższe tabele.

Tabela 71. Dochody budżetu gminy wg rodzajów

Wyszczególnienie	w tys. zł			
	2010	2011	2012	2013
OGÓŁEM	**75.384.423,96**	**76.108.924,56**	**76.017.231,94**	**78.198.579,46**
Dochody własne	**8.546.331,49**	**10.019.181,86**	**12.022.644,96**	**12.237.262,48**
w tym:				
Podatek od nieruchomości	5.184.401,80	5.697.350,85	6.239.432,34	7.085.986,35
Podatek od środków transportowych	449.117,03	497.349,80	553.995,41	606.658,94
Podatek rolny i leśny	612.120,24	675.437,14	1.105.901,42	1.152.755,27
Opłata skarbowa	443.745,50	406.954,65	444.609,19	413.279,55
Wpływy ze sprzedaży mienia komunalnego	529.057,69	434.739,60	1.409.357,00	525.604,10
Wpływy z usług	99.634,05	1.078.820,39	919.614,97	972.694,86
Dochody z dzierżawy i leasingu	1.228.255,18	1.228.529,43	1.349.734,63	1.480.283,41
Inne dochody własne	**9.072.079,82**	**4.447.929,60**	**4.850.372,63**	**5.627.088,76**
Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	**7.987.416,46**	**9.616.223,75**	**10.581.892,41**	**10.485.251,11**
od osób prawnych	7.684.130,00	8.906.100,00	10.053.088,00	10.077.998,00
od osób fizycznych	303.286,46	710.123,75	528.804,41	407.253,11
Dotacje celowe z budżetu państwa	**12.572.525,07**	**13.025.908,24**	**12.264.418,94**	**12.480.952,21**
Na zadania gminy: zlecone	9.163.602,75	9.072.279,96	9.058.566,16	9.019.144,19
powierzone	-	-	-	15.000,00
własne	3.408.922,32	3.953.628,28	3.205.852,78	3.446.808,02
Subwencje ogólne z budżetu państwa	**29.695.270,00**	**30.931.742,00**	**31.834.038,00**	**32.020.010,00**
Dofinansowanie zadań własnych ze źródeł pozabudżetowych	**7.510.801,12**	**8.067.939,11**	**4.463.865,00**	**5.348.014,90**

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Dochody budżetu gminy na 1 mieszkańca

W 2012 roku dochody gminy na 1 mieszkańca wynosiły 2 847 zł. Dochody własne stanowiły w dochodach ogółem budżetu gminy 35,2%. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 37,4%.

O możliwościach rozwojowych danej jednostki terytorialnej w dużej mierze stanowi udział dochodów własnych w dochodach ogółem.

9.3.6. Wydatki budżetu gminy

Poniżej zamieszczone tabele prezentują wydatki budżetu Gminy Brzozów w latach 2011 – 2013.

Tabela 72. Wydatki budżetu gminy

Wyszczególnienie	w tys. zł			
	2010	2011	2012	2013
OGÓŁEM	**92.251.058,46**	**85.013.144,81**	**78.413.251,65**	**78.491.602,92**
w tym: **Dotacje**	**3.303.821,67**	**2.883.704,69**	**2.865.892,13**	**3.012.699,61**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	**11.654.769,19**	**11.392.500,74**	**11.520.167,11**	**11.526.462,62**
Wydatki bieżące jednostek budżetowych	**49.173.853,99**	**50.601.355,86**	**52.652.072,26**	**54.906.742,25**
w tym: Wynagrodzenia oraz składki na ubezp. społ. i f. pracy	33.738.895,88	36.888.696,20	39.092.514,53	40.752.947,49
Zakup materiałów i usług	13.317.203,37	12.985.170,16	10.891.674,07	11.151.378,48
w tym: energia	2.994.946,84	3.662.592,12	3.767.462,45	4.095.543,04
Rozliczenia z bankami	**1.042.134,12**	**2.187.201,34**	**2.743.960,36**	**2.140.391,69**
Wydatki majątkowe	**27.076.479,49**	**17.948.382,18**	**8.631.159,79**	**6.905.306,75**
W tym inwestycyjne	2.669.423,35	363.027,28	169.467,99	1.478.121,15
w tym: na budynki i budowle	25.892.235,72	14.392.249,30	8.564.159,79	6.364.296,82

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 73. Wydatki budżetu gminy wg rodzajów

Wyszczególnienie	w tys. zł			
	2010	2011	2012	2013
OGÓŁEM	**92.251.058,46**	**85.013.144,81**	**78.413.251,65**	**78.491.602,92**
w tym: Dotacje na finansowanie zadań gospodarczych	-	-	-	-
Rolnictwo	28.760,56	53.414,12	127.862,39	120.017,52
Transport	5.676.986,33	5.438.923,27	1.522.240,34	1.795.916,54
Gospodarka komunalna	9.539.910,51	3.573.434,14	2.060.537,13	2.970.343,14
Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	3.031.523,48	2.927.736,50	2.576.940,16	2.657.394,23
Oświata i wychowanie	33.806.513,19	35.846.204,39	38.787.986,46	33.378.451,29
Kultura i sztuka	2.205.459,15	2.214.641,00	2.180.367,40	2.210.402,85
Ochrona zdrowia	336.753,48	373.840,13	341.542,83	404.635,60
Opieka społeczna	12.009.114,82	12.087.882,62	12.536.875,39	12.803.540,55
Kultura fizyczna i sport	9.000.154,07	7.735.134,98	3.501.153,11	3.159.975,56
Turystyka i wypoczynek	-	-	-	-
Administracja samorządowa	9.588.294,93	8.500.936,62	8.390.629,63	12.561.500,14

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Tabela 74. Wydatki budżetu gminy wg rodzajów - struktura % w ogółu wydatków

Wyszczególnienie	w tys. zł			
	2010	2011	2012	2013
OGÓŁEM	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**	**100,00%**
w tym: Dotacje na finansowanie zadań gospodarczych	-	-	-	-
Rolnictwo	**100,00%**	**99,50%**	**97,20%**	**95,89%**
Transport	**95,60%**	**98,00%**	**92,20%**	**86,24%**
Gospodarka komunalna	**80,40%**	**95,90%**	**79,50%**	**70,78%**
Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	**93,20%**	**95,10%**	**92,70%**	**92,81%**
Oświata i wychowanie	**95,80%**	**96,30%**	**97,00%**	**94,09%**
Kultura i sztuka	**99,80%**	**99,80%**	**99,20%**	**98,29%**

Ochrona zdrowia	**87,60%**	**96,30%**	**88,60%**	**77,16%**
Opieka społeczna	**98,70%**	**99,80%**	**97,10%**	**98,69%**
Kultura fizyczna i sport	**98,70%**	**95,10%**	**94,90%**	**97,46%**
Turystyka i wypoczynek	-	-	-	-
Administracja samorządowa	**88,40%**	**98,90%**	**73,60%**	**95,91%**

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

9.3.7. Inwestycje gminne

Realizowane w ostatnim 10-leciu przez Gminę Brzozów zadania inwestycyjne wpisywały się w cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Społeczno-gospodarczego Gminy Brzozów oraz zadania wskazane w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Brzozów na lata 2004 - 2013. Zadania te - zarówno jednoroczne jak i wieloletnie - umieszczane były w budżecie gminy, zatwierdzanym przez Radnych Rady Miejskiej.

Gmina Brzozów przeznaczała rocznie na realizację zadań inwestycyjnych średnio ok. 15% dochodów budżetowych. W przypadku dużych, kosztownych zamierzeń, gmina starała się z powodzeniem pozyskać środki zewnętrzne na ich realizację.
Najważniejszym źródłem dotacji do inwestycji były środki Unii Europejskiej, pochodzące m.in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności. W latach 2004-2006 Gmina Brzozów zrealizowała 26 projektów inwestycyjnych (*z zakresu budowy i remontów dróg gminnych, placów, chodników i mostów*) o łącznej wartości 4 977 677 zł. W latach 2007-2013 Gmina Brzozów (*z zakresu budowa i remont dróg gminnych, placów, chodników i mostów*) zrealizowała inwestycje o łącznej wartości 24 581 116 zł. W latach 2007-2014 gmina zrealizowała ponad 20 projektów inwestycyjnych o łącznej wartości ponad 64 mln zł, pozyskując dofinansowanie w formie dotacji w kwocie ponad 33 mln zł.

NAJWAŻNIEJSZE PROJEKTY INWESTYCYJNE ZREALIZOWANE PRZEZ GMINĘ BRZOZÓW W LATACH 2007-2014

Projekty inwestycyjne realizowane w ramach RPO WP na lata 2007-2013

1.

Nazwa projektu:	**Przebudowa z rozbudową i remont zabytkowej siedziby Muzeum Regionalnego w Brzozowie wraz z utworzeniem Centrum Informacji Turystycznej**
Program działanie:	Oś priorytetowa VI Turystka i Kultura – Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	30 kwietnia 2010r.
Okres realizacji	od 11.07.2007 do 08.09.2011
Wartość ogółem	4 485 751,93 PLN
Kwota dofinansowania:	1 968 498,03 PLN 55,02% kosztów kwalifikowanych, tj. 3 577 786,32 PLN

2.

Nazwa projektu:	**Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego przy ul. Słonecznej w Brzozowie**
Program działanie:	Oś priorytetowa V Infrastruktura publiczna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	17 marca 2010r.
Okres realizacji	29.12.2008 do 08.07.2011
Wartość ogółem	11 446 658,76 PLN
Kwota dofinansowania:	2 314 403,34 PLN 31,74% kosztów kwalifikowanych, tj. 7 291 756,00 PLN.

3.

Nazwa projektu:	**Modernizacja i wyposażenie budynku Warsztatu Terapii Zajęciowej w Starej Wsi**
Program działanie:	Oś priorytetowa V Infrastruktura publiczna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	26 maja 2010r.
Okres realizacji	15.06.2010 do 13.09.2010
Wartość ogółem	189 083,49 PLN
Kwota dofinansowania:	132 358,44 PLN - 70% kosztów kwalifikowanych, tj. 189 083,49 PLN.

4.

Nazwa projektu:	**Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gminy Brzozów**
Program działanie:	Oś priorytetowa IV Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	14 maja 2010r.
Okres realizacji	06.01.2010 do 03.09.2010
Wartość ogółem	1 300 480,60 PLN
Kwota dofinansowania:	1 105 408,51 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych, tj. 1 300 480,60 PLN.

5.

Nazwa projektu:	**Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Brzozów z terenu Gminy Brzozów**
Program działanie:	Oś priorytetowa II Infrastruktura techniczna – Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	28 września 2010r.
Okres realizacji	09.06.2010 do 29.10.2010
Wartość ogółem	655 848,45 PLN
Kwota dofinansowania:	481 809,69 PLN – 85% kosztów kwalifikowanych, tj. 566 834,93 PLN.

6.

Nazwa projektu:	**Montaż kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej na obszarze miasta Brzozów**
Program działanie:	Oś priorytetowa II Infrastruktura techniczna – Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	2010-10-28
Okres realizacji	2010-07-26 do 2011-08-30
Wartość ogółem	378 967,18 PLN
Kwota dofinansowania:	296 596,16 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych, tj. 348 936,66 PLN

7.

Nazwa projektu:	**Remont i przebudowa budynku MOSiR w Brzozowie przy ul. Słonecznej**
Program działanie:	Oś priorytetowa VII Spójność Wewnątrzregionalna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	13 października 2011 r.
Okres realizacji	2011.07.15. do 2011-10-19
Wartość ogółem	563 893,39 PLN
Kwota dofinansowania:	430 914,01 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych, tj. 506 957,66 PLN.

8.

Nazwa projektu:	**Przebudowa drogi gminnej nr 115506R - ul. Tysiąclecia w Brzozowie wraz z przebudową i zabezpieczeniem urządzeń infrastruktury technicznej**
Program działanie:	Oś priorytetowa II Infrastruktura techniczna – Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	29 grudnia 2010r.
Okres realizacji	od 08.03.2010r. do 19.09.2011 r.
Wartość ogółem	2 581 185,99 PLN
Kwota dofinansowania:	1 744 195,32 PLN - 70% kosztów kwalifikowanych, tj. 2 491 707,61 PLN

9.

Nazwa projektu:	**Rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej Nr 1 w Przysietnicy**
Program działanie:	Oś priorytetowa 5 Infrastruktura publiczna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	1 październik 2009 r.
Okres realizacji	od 22.10.2008 r. do 12.07.2012 r.
Wartość ogółem	12 992 541,17 PLN
Kwota dofinansowania:	4 869 300,81 PLN - 41,48% kosztów kwalifikowanych, tj. 11 738 912,31 PLN

10.

Nazwa projektu:	**Rewitalizacja rynku w Brzozowie**
Program działanie:	Oś priorytetowa VII Spójność wewnątrzregionalna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	30 czerwca 2011 roku
Okres realizacji	od 21.04.2011 r. do 30.09.2013 r.
Wartość ogółem	4 282 171,67 PLN
Kwota dofinansowania:	3 612 254,17 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych, tj. 4 249 710,79 PLN

11.

Nazwa projektu:	**Remont i przebudowa budynku dawnej szkoły podstawowej w Starej Wsi**
Program działanie:	Oś priorytetowa VII Spójność wewnątrzregionalna - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	9 listopada 2011 r.
Okres realizacji	od 17.07.2008 r. do 11.07.2012 r.
Wartość ogółem	2 982 124,52 PLN
Kwota dofinansowania:	2 067 325,89 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 2 432 148,12 PLN

12.

Nazwa projektu:	**Poprawa stanu infrastruktury oświatowej na terenie Gminy Brzozów**
Program działanie:	Oś priorytetowa V Infrastruktura społeczna, działanie 5.1 Infrastruktura edukacyjna, schemat B System oświaty: - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	26 czerwiec 2013 r.
Okres realizacji	od 27.04.2007 r. do 08.07.2013 r.
Wartość ogółem	1 735 160,24 PLN
Kwota dofinansowania:	936 330,33 PLN - 66,47 % kosztów kwalifikowanych: 1 408 651,03 PLN

13.

Nazwa projektu:	**Termomodernizacja budynków oświatowych na terenie Gmin Brzozów**
Program działanie:	Oś priorytetowa II Infrastruktura techniczna, działanie 2.2 Infrastruktura energetyczna – Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	30 kwiecień 2013 r.
Okres realizacji	od 07.09.2007 r. do 02.06.2014 r.
Wartość ogółem	1 610 363,64 PLN
Kwota dofinansowania:	1 251 988,85 PLN – 85% kosztów kwalifikowanych: 1 472 928,07 PLN

14.

Nazwa projektu:	**Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stara Wieś w ramach projektu: „Budowa kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Jasienica Rosielna" – projekt realizowany w partnerstwie z Gminą**
Program działanie:	Oś priorytetowa IV Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom - Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
Wartość ogółem	1 138 436,79PLN
Kwota dofinansowania:	645 747,95 PLN – 56,72% kosztów kwalifikowanych, tj. 1 138 436,79 PLN.

Projekty inwestycyjne realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

1.

Nazwa projektu:	**Budowa kompleksu rekreacyjnego wraz z modernizacją stadionu w Przysietnicy. I Etap realizacji robót**
Program działanie:	Działanie „Odnowa i rozwój wsi" objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	28 sierpnia 2009 r.
Okres realizacji	od 28-08-2009r. do 14-12,2009 r.
Wartość ogółem	726 745,38 PLN
Kwota dofinansowania:	443 136,75 PLN - 75% kosztów kwalifikowanych.

2.

Nazwa projektu:	**Budowa ogólnodostępnej hali sportowej dla mieszkańców wsi Humniska**
Program działanie:	„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju" w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w zakresie operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi" oraz „Inwestycje terenowe" ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Wojewódzkiego Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Podkarpackiego.
Data podpisania umowy:	13 grudzień 2012 r.
Okres realizacji	od 08.06.2010 r. do 17.07.2012 r.
Wartość ogółem	3 187 164,34 PLN
Kwota dofinansowania:	500 000,00 z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 300 000,00 z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej

3.

Nazwa projektu:	**Budowa wielofunkcyjnego ogólnie dostępnego boiska sportowego w miejscowości Humniska**
Program działanie:	Działanie „Odnowa i rozwój wsi" objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Data podpisania umowy:	20 luty 2014 r.
Okres realizacji	od 29-05-2013 r. do 30-09-2014 r.
Wartość ogółem	347 087,72 PLN
Kwota dofinansowania:	228 941,68 PLN - 75% kosztów kwalifikowanych, tj. 305 255,58 PLN

4.

Nazwa projektu:	**Stworzenie centrum sportowo-rekreacyjnego – zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Górki**
Program działanie:	„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju" w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w zakresie operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi"
Data podpisania umowy:	26 maj 2014 r.
Okres realizacji	od 03-12-2013 r. do 30-09-2014 r.
Wartość ogółem	167 382,42 PLN
Kwota dofinansowania:	99 999,00 PLN – 73,48 % kosztów kwalifikowanych, tj. 136 083,28 PLN

Projekty inwestycyjne realizowane w ramach innych programów pomocowych

1.

Nazwa projektu:	**Budowa sieci kanalizacyjnej i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Brzozowie oraz sieci kanalizacyjnej dla wsi Humniska**
Program działanie:	Norweski Mechanizm Finansowy
Data podpisania umowy:	6 listopada 2007 r
Okres realizacji projektu:	sierpień 2007 r. – wrzesień 2008 r.
Wartość ogółem projektu:	8 445 573,76 PLN
Kwota dofinansowania:	5 509 647,00 PLN

2.

Nazwa projektu:	**Budowa kanalizacji sanitarnej i rozbudowa oczyszczalni ścieków w aglomeracji Grabownica Starzeńska**
Program działanie:	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
Data podpisania umowy:	11 sierpień 2009r
Okres realizacji	wrzesień 2009 r. – grudzień 2010
Wartość ogółem	5 927 422,50 PLN
Kwota dofinansowania:	4 058 494,37 PLN - 80,47% kosztów kwalifikowanych.

Projekty inwestycyjne realizowane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej - Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Brzozowie.

Lp.	Nazwa projektu	Nazwa programu	Okres realizacji projektu	Wartość ogółem projektu	Koszty kwalifikowane	Kwota dofinansowania
1	Rekultywacja składowiska odpadów innego niż niebezpieczne i obojętne w Brzozowie	RPO WP Oś IV Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	06.04.2010 - 30.09.2011	2 030 500,00	2 030 500,00	1 725 925,00
2	Budowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w aglomeracji Turze Pole	PROW	09.2010 - 09.2012	6 395 958,98	5 173 217,27	2 800 000,00
3	Poprawa jakości wód głębinowych i powierzchniowych oraz polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia na terenie Gminy Brzozów	RPO WP Oś IV Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	04.2012 - 09.2013	2 189 949,83	1 782 247,75	1 247 573,42
4	Zakup pojazdu do wywozu odpadów komunalnych	PROW	06.2012 - 04.2014	519 183,00	422 100,00	80 000,00
5	Proekologiczna gospodarka odpadami komunalnymi na terenie Gminy Brzozów	PROW	07.2009 - 05.2010	229 116,00	187 800,00	120 000,00
	SUMA			**11 364 707,81**	**8 985 965,02**	**5 973 498,42**

Wykaz zadań inwestycyjnych zrealizowanych przez Gminę Brzozów w latach 2010-2013 w zakresie budowy i remontów dróg gminnych, placów, chodników i mostów

Rok 2010

Transport i łączność

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2010 r. wykonano roboty remontowo-budowlane na sieci dróg gminnych i ulic miejskich na terenie Gminy Brzozów na ogólną wartość 5 676 986 zł

Gmina Brzozów w 2010 r. na remont infrastruktury drogowej uzyskała dotacje celowe w wysokości 168 800 zł, w tym:

- dotacja Marszałka Województwa Podkarpackiego na rekultywacje dróg rolniczych w wysokości 18 800 zł
- dotacja z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na usuwanie skutków klęsk żywiołowych w infrastrukturze drogowej 650 000 zł

W szczególności *zostały* wykonane następujące zadania

Remont cząstkowy nawierzchni dróg – łatanie dziur (142 ton) 96 436 zł

Wykonanie nawierzchni asfaltowych na terenie Gminy Brzozów (7383 mb) *w ramach pierwszego przetargu* 498 340 zł, w tym:

Lp.	Miejscowość	Nazwa zadania	Długość drogi [mb]	Wartość zadania [zł netto]	Wartość zadania [zł brutto]
1	Brzozów	Ulica Kręta	307	111 523,74	136 058,96
2	Brzozów	Ulica Mała	202	75 243,52	91 797,09
3	Brzozów	Droga nr 122 „CPN Skarbek”	34	6 789,15	8 282,76
4	Stara Wieś	Droga nr 1881 „Zakonnice”	170	26 205,23	31 970,38
5	Stara Wieś	Droga nr 4479 „Sowa”	120	13 413,00	16 363,86
6	Stara Wieś	Droga nr 4468 „za cmentarzem”	100	13 382,50	16 326,65
7	Stara Wieś	Zatoka postojowa (dgr nr 4393)	33	4 882,02	5 956,06
8	Przysietnica	Droga nr 524 „Szczepek 54”	100	9 459,73	11 540,87
9	Przysietnica	Droga nr 1920 „Buczek 166”	300	36 761,40	44 848,90
10	Przysietnica	Droga nr 2381 „KGW”	25	6 588,43	8 037,88
11	Przysietnica	Droga nr 3224 „Ścibor 269”	70	8 582,35	10 470,46
12	Przysietnica	Droga nr 3462 „Tercha 308”	136	16 375,30	19 977,86
13	Przysietnica	Droga nr 3780 „Dąbrowski 317”	60	7 401,60	9 029,95
14	Przysietnica	Droga nr 4154 „Bąk 370”	32	4 095,50	4 996,51
15	Przysietnica	Droga nr 5442, 8560 „Ostrowiec”	160	19 109,10	23 313,10
16	Przysietnica	Droga nr 8041 „Wierchowina”	90	10 943,85	13 351,49
17	Przysietnica	Droga nr 7875 „Zubel 579”	115	13 895,73	16 952,79
18	Przysietnica	Droga nr 5400 „Wolajnówka”	123	14 840,33	18 105,20
19	Przysietnica	Droga nr 5313,5320 „Obszar”	90	11 021,34	13 446,03
20	Przysietnica	Droga nr 6892,5306„Jask”	100	12 239,80	14 932,55
21	Przysietnica	Zatoka postojowa (dgr nr 5627/4)	120	16 272,00	19 851,84
22	H-ska Skrzyż.	Zatoka postojowa (dgr nr 127)	10	4 989,40	6 087,06
23	H-ska Skrzyż.	Droga nr 139 „Salamak”	145	17 120,88	20 887,47
24	H-ska Skrzyż.	Droga nr 300 „koło szkoły”	170	21 039,85	25 668,61
25	H-ska Skrzyż.	Droga nr 4500 „Górka”	185	22 160,98	27 036,39
26	Humniska	Droga nr 3290 „Borowiecki”	350	41 326,25	50 418,02
27	Humniska	Droga nr 3679 „Poczta”	250	29 643,75	36 165,37
28	Humniska	Droga nr 2069 „Zacharski”	206	24 323,45	29 674,60
29	Grabownica St.	Droga nr 250, 315 „Karaś”	257	29 025,64	35 411,28
30	Grabownica St.	Droga nr 1727 „za kościele”	225	26 566,88	32 411,59
31	Grabownica St.	Droga nr 2306,2046 „Polana”	140	17 028,80	20 775,13
32	Górki	Droga nr 1308 „oczyszczalnia”	185	22 970,38	28 023,86
33	Górki	Droga nr 1213 „Pańskie”	220	26 565,40	32 409,78
34	Górki	Droga nr 2844, 2843 „rozdz. gazu”	170	20 571,05	25 096,68
35	Turze Pole	Droga nr 1201	85	9 715,34	11 852,71
36	Turze Pole	Droga nr 1202	170	19 131,21	23 340,07
37	Turze Pole	Droga nr 1210	52	6 111,76	7 456,34
38	Zmiennica	Droga nr 1332 „Spichlerz”	170	22 468,05	27 411,88

39	Zmiennica	Droga nr 1053 „Szkoła”	103	12 161,73	14 837,31
II *(w ramach drugiego przetargu)*					
Lp.	**Miejscowość**	**Nazwa zadania**	**Długość Drogi [mb]**	**Wartość zadania [zł netto]**	**zadania [zł brutto]**
1	Brzozów	Droga nr 2804 (Wiejska sięgacz)	65	31 383,92	38 288,38
2	Brzozów	Droga nr 2812 (Wiejska sięgacz)	80	33 091,40	40 371,51
3	Brzozów	Droga nr 534	140	20 125,32	24 552,89
4	Brzozów	Droga nr 622	160	22 906,57	27 946
5	Brzozów	Droga nr 557	90	13 685,32	16 696,09
6	Brzozów	Droga nr 2497/4,2497/5	90	12 321	15 031,62
7	Brzozów	Droga nr 2042	182	36 620	44 676
8	Przysietnica	Droga nr 4908	26	4 652,89	5676,53
9	Przysietnica	Droga nr 6598	138	19 451,72	23 731,10
10	Przysietnica	Plac koło Domu Strażaka dgr 5310,5311	28	71 062	86 695,64
11	Przysietnica	Droga nr 5471, 5242	46	16 854,60	20 562,61
12	H-ska Skrzyż.	Droga nr 4682	130	19 739,10	24 081,70
13	H-ska Skrzyż	Droga nr 650 i nr 163	54	8 999,16	10 978,98
14	Humniska	Droga nr 2078	195	23 991,82	29 270,02
15	Grabownica St.	Droga nr 1533/12,1745/2	170	24 037,80	29 326,12
16	Górki	Droga nr 1214/2	116	16 598,48	20 250,15
17	Turze Pole	Droga nr 1221/1	200	27 360,00	33 379,20

Remont drogi gminnej – wewnętrznej dgr 715 w Brzozowie (137 mb) 16 250 zł

Dostawa kruszyw drogowych 292 676 zł
- żwir, pospółka, (1109 m^3) 81 877 zł
- kruszywo łamane (2628 ton) 174 082 zł
- piasek pod płyty IOMB, korytka ściekowe (684 m^3) 36 717 zł

Dostawa wyrobów betonowych 573 277 zł
- płyt IOMB (11 298 szt.) 473 591 zł
- korytek ściekowych (3 150 szt.) 66 686 zł
- cement portlandzki II 32,5 (8 t) 3 611 zł
- rur betonowych (450 szt.) 22 910 zł
- rur PCV karbowanych (72 mb) 6 479 zł

Roboty remontowo-budowlane na drogach 2 056 849 zł
w tym
- bieżąca konserwacja dróg gminnych i wew. na terenie Gminy Brzozów 155 536 zł
- naprawa odcinka przełomowego w ciągu drogi gminnej nr 115515R ul. Bielawskiego w Brzozowie 172 786 zł
- remont istniejących zatok postojowych, przebudowa drogi dojazdowej przy ul. Piastowej w Brzozowie 290 266 zł
- rekultywacja drogi rolniczej w Humniskach Skrzyż. (rekultywacja) 39 797 zł
- przebudowa drogi wewnętrznej w Starej Wsi (Osiedle Jezuickie) etap I (roboty ziemne) 1 40 263 zł

- odwodnienie zatoki postojowej ul Wiejska w brzozowie– 37 367 zł

przebudowa drogi dojazdowej nr 3013/1, 3014/1, 3014/2, 2992 ul Tysiąclecia w Brzozowie – etap I 28 532 zł

inne drobne roboty remontowo – konserwacyjne 73 018 zł

- dotacja do budowy chodnika przy dr. powiatowej w Brzozowie ul. Bohaterów II Woj. Św. – 62 664 zł
- dotacja do budowy chodnika przy dr. powiatowej w Starej Wsi 190 232 zł
- dotacja do budowy chodnika przy dr. powiatowej w Przysietnicy 300 000 zł
- dotacja Gminy Brzozów do budowy chodników przy drodze wojewódzkiej nr 887 + projekt budowlany (251,35 mb) 115 000 zł
- dotacja do projektu budowy obwodnicy Brzozowa 6 700 zł
- kosztorysy, nadzory, projekty techniczne, mapy, wypisy 444 688 zł w tym
  - projekt bud. Budowy chodnika dla pieszych w ciągu drogi woj. Nr 835 w Grabownicy 21 960 zł
  - dokumentacja projektowa pn; „Remont przepustu znajdującego się na potoku Fugas w ciągu ul. Starej w Brzozowie" 19 520 zł
  - projekt bud. Pn; „przebudowa dróg dojazdowych – odcinki przy ul. Tysiąclecia w Brzozowie" 19 860 zł
  - projekt budowlany chodnika dla pieszych w ciągu drogi woj. Nr 886 w Humniskach 25 620 zł
  - projekt bud. Przebudowy drogi gminnej ul. Tysiąclecia 51 240 zł
  - aktualizacja projektu pn. Naprawa odcinka przełomowego ul. Bielawskiego w Brzozowie 14 640 zł
  - dokumentacja projektowa pn. Remont mostu na rz. Stobnica w ciągu dr wew. w Grabownicy St." 54 900 zł
  - dokumentacja projektowa pn. Remont przepustów na potoku Sietnica w ciągu dr. wew. w Przysietnicy 26 840 zł
  - dokumentacja projektowa pn. „Przebudowa dr. wew. w Starej Wsi" 54 900 zł
  - koncepcja programowa dla zadania pn; Przebudowa drogi woj. Nr 886 na odcinku ul. Kościuszki w Brzozowie 62 220 zł

Remonty dróg w ramach usuwania skutków klęsk żywiołowych (2992 mb) 1 159 408 zł

- remont ul. Orzeszkowej w Brzozowie (291 mb) 113 876 zł
- remont drogi Przysietnica – Jabłonka w Przysietnicy (441 mb) 69 821 zł

<u>„Odbudowa dróg gminnych na terenie Gminy Brzozów":</u>

- Brzozów – droga gminna nr 115511R – ul. Polna (dgr nr 1856, 1875, 1858, 1973) (400 mb) 90 356,25 zł
- Brzozów – droga gminna (dgr nr 61/4, 61/5) (269 mb) 66 923,30 zł
- Stara Wieś – droga gminna (dgr nr 4452), (400 mb) 89 774,92 zł
- Grabownica St. – droga gminna (dgr nr 1535, 1592,) (436 mb) 86 592,77 zł
- Grabownica St. – droga gminna (dgr nr 2453, 2426) (400 mb) 88 514,17 zł
- Grabownica St. – droga gminna (dgr nr 269) (145 mb) 43 335,68 zł
- Górki – droga gminna (dgr nr 3933/1) (210 mb) 44 034,68 zł
- Naprawa drogi nr 1299 + prace wykończeniowe na ul. Orzeszkowej 9 928,00 zł
- Naprawa drogi gminnej w Górkach „Kijowiec" 47 691,00 zł
- Naprawa drogi gminnej w Grabownicy St. „Kijowiec" 45 017,00 zł
- Naprawa dróg po powodzi - produkty betonowe 52 204,00 zł
- Naprawa dróg po powodzi – kruszywa 28 060,00 zł
- Naprawa dróg po powodzi – masa bitumiczna 37 820,00 zł
- Naprawa drogi i przepustów ul. Polna w Brzozowie 13 815,00 zł
- Remont drogi nr 1102, 1080 przy ul. Traugutta 65 074,00 zł

- Remont przepustu na potoku Fugas w Brzozowie 65 363,00 zł
- usuwanie skutków powodzi z maja i lipca 2010 r. 101 20,00 zł

Rok 2011

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 r. wykonano roboty remontowo-budowlane na sieci dróg gminnych i ulic miejskich na terenie Gminy Brzozów na ogólną wartość 5 438 923 zł

W szczególności zostały wykonane następujące zadania

Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Budowa wschodniej obwodnicy Brzozowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 886 Domaradz – Brzozów-Sanok"

- dotacja Gminy Brzozów dla Samorządu Województwa Podkarpackiego w 2011 r. wyniosła 238 927 zł

Przebudowa ul. Tysiąclecia w Brzozowie (1 222 mb) - ogółem 2 516 526 zł
w tym
- dotacja 1 712 089 zł
- środki własne Gminy 804 437 zł

Rekultywacja drogi rolniczej nr 1890 w Grabownicy Starzeńskiej „Kijowiec"(200 mb) ogółem 24 850 z, w tym
- dotacja z budżetu Samorządu Woj. 21 000 zł
- środki własne Gminy 4 850 zł

Usuwanie skutków klęsk żywiołowych w infrastrukturze drogowej (3 171 mb) ogółem 1 568 797 zł
w tym
- dotacja z budżetu Państwa 1 322 103 zł
- środki własne Gminy 246 694 zł

w tym
- środki niekwalifikowane 9 759 zł

Dotacja wg. umowy w wysokości 380 000 zł
(promesa Nr 1 w wysokości 380 000 zł)

Lp.	Nazwa zadania	Wartość razem [zł brutto]	Środki z budżetu państwa [zł]	Środki własne [zł]	Długość drogi [mb]
1.	Remont ul. Starej w Brzozowie	53 557,82	53 557,00	0,82	150
2.	Remont ul. Asnyka w Brzozowie	196 774,04	157 419,00	39 355,04	257
3.	Remont ul. Brzozowej w Brzozowie	120 128,35	96 102,00	24 026,35	390
4.	Remont ul. Konopnickiej w Brzozowie	103 438,67	72 922,00	30 516,67	384
	OGÓŁEM	**473 898,88**	**380 000,00**	**93 898,88**	**1 181**

Dotacja wg. umowy w wysokości - 750 241,00 zł
(promesa nr 2 w wysokości 760 00 zł)

Lp.	Nazwa zadania	Wartość razem [zł brutto]	Środki z budżetu państwa [zł]	Środki własne [zł]	Długość drogi [mb]
1.	Odbudowa drogi nr 1299 w Brzozowie	240 294,61	240 294,50	0,11	500
2.	Odbudowa drogi nr 269 w Grabownicy	419 356,89	419 356,50	0,39	666
3.	Odbudowa drogi nr 115501R Zmiennica-Haczów w Zmiennicy	131 258,84	76 309,00	54 949,84	460
	OGÓŁEM	**790 910,34**	**735 960,00**	**54 950,34**	**1 626**

Dodatkowo koszty niekwalifikowane 9 759,27 zł
w tym
1) Odbudowa drogi nr 1299 w Brzozowie 8 089,15 zł
2) Odbudowa drogi nr 269 w Grabownicy Starzeńskiej 1 670,12 zł

Dotacja wg. umowy w wysokości 270 000,00 zł
(promesa nr 3 w wysokości 270 000 zł)

Lp.	Nazwa zadania	Wartość razem [zł brutto]	Środki z budżetu państwa [zł]	Środki własne [zł]	Długość drogi [mb]
1.	Remont drogi nr 161/20 w Brzozowie	119 123,53	83 461,00	35 662,53	120
2.	Remont drogi nr 3314 w Starej Wsi	175 104,77	122 682,00	52 422,77	244
	OGÓŁEM	**294 228,30**	**206 143,00**	**88 085,30**	**364**

Dostawa kruszyw drogowych 148 051 zł

- żwir (650 m^3) 51 894 zł
  w tym pod płyty IOMB (30 m^3) 2 325 zł
- kruszywo łamane (1142 tony) 76 600 zł
  w tym pod płyty IOMB (200 ton) 13 284 zł
- piasek pod płyty IOMB, korytka ściekowe (280 m^3) 19 557 zł

Dostawa wyrobów betonowych 171 708 zł

- płyty IOMB (3900 szt.) 164 697 zł
- korytka ściekowe (300 szt.) 7 011 zł

Roboty remontowo-budowlane na drogach 770 064 zł
w tym

a/ remont cząstkowy nawierzchni dróg - łatanie dziur (68 ton masy asf.) 80 179 zł
b/przebudowa drogi na osiedlu tzw. „Jezuickim" (podbudowa tłuczniowa, korytka) w Starej Wsi (244 mb) 174 008 zł
c/ nawierzchnia asfaltowa, podbudowa, krawężnik na drodze do basenu MOSiR przy ul. Słonecznej w Brzozowie (24mb) 50 734 zł
d/ naprawa kanalizacji deszczowej na ul. Asnyka w Brzozowie (48 mb) 66 027 zł
e/ naprawa kanalizacji deszczowej na ul. Brzozowej w Brzozowie (306mb) 65 345 zł
f/ remont przepustu na ul. Starej w Brzozowie (na potoku Fugas) 58 023 zł
g/ naprawa odwodnienia na ul. Konopnickiej w Brzozowie (63 mb) 39 322 zł
h/ nawierzchnia asfaltowa na drodze nr 585 w Zmiennicy (45mb) 6 061 zł
i/ drobne naprawy mostów, przepustów, rowów, itp. 26 660 zł
j/ drobne naprawy dróg, znaków, chodników, itp. 20 015 zł
k/ usługi koparką, sam. ciężarowym (330 godz.) 21 791 zł
l/ opracowano dokumentacje techniczne na zadania
- przebudowa ul. Kołowej w Brzozowie (3 odcinki ulicy + zjazd)
- przebudowa ul. Asnyka + naprawa kan. deszczowej
- przebudowa ul. Brzozowej + naprawa kan. deszczowej

wartość opracowań 95 940 zł
ł/ kosztorysy inwestorskie, nadzory, wypisy, wyrysy, itp. 66 019 zł

Rok 2012

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r. wykonano roboty remontowo-budowlane na sieci dróg gminnych i ulic miejskich na terenie Miasta i Gminy Brzozów na ogólną wartość **1 604 899 zł**

Gmina Brzozów w 2012 r. na modernizację infrastruktury drogowej uzyskała dotacje celowe w wysokości 595 025 zł

w tym
- dotacja Marszałka Województwa Podkarpackiego na rekultywacje dróg rolniczych w wysokości 66 000 zł
- dotacja z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na usuwanie skutków klęsk żywiołowych w infrastrukturze drogowej 529 025 zł

W szczególności zostały wykonane następujące zadania:

Budowa chodnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 886 Domaradz-Sanok (km 15+464-16+003,97) strona lewa w Humniskach 539 mb. Wartość wykonanych robót 354 916,00 zł

w tym:

- dotacja gminy Brzozów	67 000 zł
- środki własne PZDW Rzeszów	287 916 zł
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych w infrastrukturze drogowej - 2382 mb	618 107 zł
w tym:	
- dotacja z budżetu Państwa - 340 000 + 189 025	529 025 zł
- środki własne Gminy	89 082 zł
1) Remont drogi Grabownica St. -Górki (Folwark) w Grabownicy St. (asfalt-764mb)	290 486 zł
2) Remont drogi Humniska-Górki (Widły) w Humniskach (asfalt-270 mb)	63 335 zł
3) Remont drogi na tzw. osiedlu „Jezuickim" w Starej Wsi (tłuczeń-(435 mb)	56 976 zł
4) Remont drogi tzw. „Górka" w Humniskach Skrzyżowanie (asfalt-410 mb)	76 294 zł
5) Remont drogi tzw. „Trześniowska" w Zmiennicy (asfalt-503 mb)	127 990 zł
6) Naprawa przepustu na drodze „Widły" w Humniskach	3 026 zł
Rekultywacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych - 1180 mb	82 659 zł
w tym:	
- dotacja z budżetu Samorządu Woj.	66 000 zł
- środki własne Gminy	16 659 zł
1) Remont drogi nr 2004 koło „Mszańskiej" w Przysietnicy (tłuczeń-350 mb)	23 169 zł
2) Remont drogi nr 2284 tzw. „Graboniówka" w Górkach (tłuczeń-550 mb)	48 817 zł
3) Remont drogi nr 1080 tzw. „Trześniowska" w Zmiennicy (tłuczeń-280 mb)	10 673 zł
Dostawa kruszyw drogowych	67 200 zł
• żwir (300 m^3)	27 601 zł
• tłuczeń (200 ton)	15 599 zł
• piasek pod płyty IOMB (300 m^3)	24 000 zł
Dostawa wyrobów betonowych	223 983 zł
• płyty IOMB (4900 szt.)	
Roboty remontowo-budowlane na drogach	545 950 zł
w tym:	
remont cząstkowy nawierzchni dróg - łatanie dziur (116 ton masy asf.)	113 499 zł
- naprawa odwodnienia drogi Folwark w Grabownicy (1045 mb)	38 786 zł
- naprawa drogi i odwodnienia ul. Brzozowej w Brzozowie (300 mb)	108 409 zł
- naprawa odwodnienia przy ul. Tysiąclecia-Płonka w Brzozowie (32 mb)	17 925 zł
- drobne naprawy dróg, chodników , rowów	72 217 zł
- drobne naprawy mostów, przepustów	42 550 zł
- drobne naprawy znaków	18 436 zł
- usługi koparką (451 godz.)	36 612 zł
- PT „Budowa parkingu przy ul. Chopina w Brzozowie"	24 600 zł
- kosztorysy inwestorskie, nadzory, organizacje ruchu, wypisy, wyrysy, itp.	38 316 zł
- przeglądy okresowe stanu dróg	34 600 zł

Rok 2013

Na terenie miasta i gminy Brzozów w 2004 r. wykonano roboty remontowe dróg, ulic, placów i chodników na ogólną wartość **1 345 447 zł**

w tym:

- na terenie miasta	718 800 zł
- na terenie sołectw	626 647 zł

W szczególności zostały wykonane następujące zadania

Remont cząstkowy nawierzchni bitumicznych dróg po zimie (280 t)	175 160 zł
Wykonanie nawierzchni asfaltowych (1473 mb)	376 050 zł

w tym:

- Brzozów - ul. Podwale (281 mb), MOSiR parking (50 mb/1800 m^2)
- droga nr 211 przy ul. Głowackiego (180 mb)
- Stara Wieś – droga „za murem Kościelnym" (240 mb)
- Górki - droga „poza wieś" (522 mb)
- Turze Pole - droga „poza wieś" (100 mb) i „koło Kościoła" (100 mb)

Remont dróg rolniczych (670 mb) 44 430 zł

w tym:

- Brzozów – droga Mała Jakla (250 mb)
- Przysietnica – droga „koło Klubu" (250 mb)
- Turze Pole – droga w kier. oczyszczalni ścieków (170 mb)

Remont dróg żwirem (1260 m^3) 90 020 zł
Remont dróg płytami „IOMB" (2356 szt.) 94 620 zł
Drobne roboty remontowo-utrzymaniowe na drogach, tj. 41 597 zł

- naprawa znaków drogowych, odmulenie przydrożnych rowów,
- naprawa kratek i studni deszczowych,
- naprawa schodów terenowych,
- miejscowe naprawy nawierzchni żwirowych,
- naprawa kładek dla pieszych na rz. Stobnicy, itp.

Remont chodników (711 mb) 170 300 zł
w tym:

- budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 887
- w Humniskach Skrzyżowanie (311 mb)
- remont chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 886
- w Brzozowie - ul. Kościuszki (400 mb)
- opracowanie projektu technicznego na budowę chodników
- przy drodze wojewódzkiej nr 886 (2.9 km) w Starej Wsi, Humniskach i Grabownicy St.

Remont dróg i przepustów w ramach usuwania skutków klęsk żywiołowych 353 270 zł

w tym:

drogi (2316 mb)

- Brzozów - ul. Prohaski - droga o nawierzchni asfaltowej (371 mb)
- ul. Polna - droga z kruszywa łamanego (300mb)
- ul. Leśna - droga z płyt drogowych betonowych (150 mb)
- Stara Wieś - Mała Strona-droga z kruszywa łamanego(100mb)
- Przysietnica - remont z dróg płytami „IOMB"(695 mb/1390 szt.)
- Humniska - Wygon-droga o nawierzchni asfaltowej (300 mb)
- Grabownica St.- Polana-Radłów droga z kruszywa łamanego(200 mb)
- Górki - Kijowiec-droga z kruszywa łamanego(150 mb)
- Zmiennica - koło stadionu-droga z kruszywa łamanego(50 mb)

przepusty (67 mb)

- Brzozów - ul. Polna, Stara, Witosa, Jakla Wielka

Rewitalizacja Rynku w Brzozowie

Wartość w/w zadania **4 282 171,67 zł brutto**, z tego dotacja Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego **85%** kosztów kwalifikowanych **3 612 254,17 zł** brutto.

Uzyskano

- drogę wewnętrzną z kostki betonowej dł. 260 mb/1 878,80m^2
- parking dla pojazdów samochodowych (24 stanowiska)
- chodniki i plac rynku o nawierzchni z kostki betonowej, kostki i płyt, granitowych 5 092,60m^2
- kanalizację burzową i liniowe odwodnienia płyty rynku dł. 353,34mb
- oświetlenie drogi wewnętrznej rynku 46 latarni wys. 3,50m

- oświetlenie płyty rynku 45 pkt. świetlnych w posadzce oraz słupków podświetlanych 6szt.
- oświetlenie drogi woj. nr 886 (na wysokości rynku) 5 latarni
- iluminację Ratusza 32 pkt. oświetleniowe w posadzce, 8 pkt. na słupach o wysokości 3,5m
- zieleń (niską i wysoką) - zostało posadzone 24 drzewa i 120 szt. krzewów cisa
- fontanny szt. 2
- przyłącza wodociągowe fontann 79,30 mb

Zamontowano 13 szt. ławek parkowych, 12 koszy na śmiecie, 8 szt. stojaków na rowery, 21 słupków parkingowych.

Poniżej zamieszczona tabela prezentuje wydatki inwestycyjne od 2006 lub 2007 do 2013 r. z podziałem na środki własne i środki zewnętrzne.

Rok	Wartość budżetu	Wydatki inwestycyjne	Środki własne	Środki zewnętrzne
2006	49.832.911,79	6.598.442,26	6.598.442,26	0,00
2007	55.955.822,33	7.644.191,75	7.099.040,70	545.151,05
2008	61.180.531,82	8.468.217,62	3.916.332,24	4.551.885,38
2009	97.105.512,71	10.338.448,72	8.424.740,83	1.913.707,89
2010	95.251.058,46	27.076.479,49	17.435.176,04	9.641.303,45
2011	85.013.144,81	17.948.382,18	12.455.611,56	5.492.770,62
2012	78.413.251,65	8.631.159,79	5.542.729,05	3.088.430,74
2013	78.491.602,92	6.905.306,75	3.358.896,12	3.546.410,63

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Brzozowie

Projekty zrealizowanie przez Gminę Brzozów w latach 2007-2014.

Nazwa projektu	Data podpisania umowy	Okres realizacji projektu	Wartość ogółem projektu	Kwota dofinansowania	Przedmiot realizacji projektu
Przebudowa z rozbudową i remont zabytkowej siedziby Muzeum Regionalnego w Brzozowie wraz z utworzeniem Centrum Informacji Turystycznej	30.04.2010	11.07.2007 - 08.09.2011	4 485 751,93 PLN	1 968 498,03 PLN - 55,02% kosztów kwalifikowanych: 3 577 786,32 PLN	Przedmiotem projektu była przebudowa z rozbudową **i** remont zabytkowej siedziby Muzeum Regionalnego (MR) w Brzozowie wraz z utworzeniem Centrum Informacji Turystycznej (CIT). Z uwagi na rozmiary inwestycja został podzielona na trzy etapy. W dwóch pierwszych etapach została dokonana wymiana pokrycia dachu wraz z remontem więźby dachowej oraz wzmocnieniem stropu drewnianego nad byłą salą ślubów. Wybudowano również ryzalit wieży wraz z podjazdem, mieszczący szyb windy i klatkę schodową. Wewnątrz budynku zostały przeprowadzone roboty modernizacyjne, dostosowujące obiekt do nowych potrzeb, przebudowano schody zewnętrzne, wykonano izolacje pionową i poziomą oraz osuszono i odizolowano piwnice. W trzecim etapie wykonano m.in. instalacje oświetleniową, przeciwpożarową, oddymiania, wodnokanalizacyjną, gazową, dozoru i antywłamaniową, komputerową, montaż instalacji co i kotłowni oraz fontanny. W ramach robót ogólnobudowlanych oprócz położenia tynków, malowania i flizowania pomieszczeń, odnowiono elewację, wykonano posadzki, zamontowano stolarkę okienną zewnętrzną i wewnętrzną, jak też elementy architektury wnętrz oraz windy dla osób niepełnosprawnych. Do zadań nowo powstałego Centrum Informacji Turystycznej będzie należało świadczenie usług z zakresu kompleksowej informacji turystycznej, obejmującej przede wszystkim: dane teleadresowe, informacje o możliwościach skorzystania z usług noclegowych i gastronomicznych oraz wypoczynku i spędzania wolnego czasu w regionie brzozowskim, o imprezach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych. W ramach projektu wyznaczono i oznakowano również Szlak Pamięci Narodowej Ziemi Brzozowskiej.
Budowa kompleksu sportowo - rekreacyjnego przy ul. Słonecznej w Brzozowie	17.03.2010	29.12.2008 - 08.07.2011	11 446 658,76 PLN	2 314 403,34PLN - 31,74% kosztów kwalifikowanych: 7 291756,00 PLN	Centralnym miejscem kompleksu jest basen rekreacyjny z niecką ze stali nierdzewnej o maksymalnej długości 35 m, szerokości 27 m i powierzchni lustra wody ok. 670 m kw. Basen ma głębokość od 1,2 do 1,8 m. i dzieli się na część pływacką (4 tory) i rekreacyjną. Wśród wielu urządzeń wodnych, atrakcji i udogodnień należy wymienić: 10 ławek i 6 leżanek rurowych z masażem powietrznym, 8 dysz masażu ściennego, 3 dysze do masażu karku, gejzery powietrzne, efektowną szalę - kielich o wysokości 3 m z wypływającą z niego wodą oraz grotę sztucznej fali (lagunę). Do basenu prowadzi zjeżdżalnia rynnowa o długości 57 m. Także ze stali nierdzewnej jest zbudowany trójpoziomowy brodzik dla dzieci o głębokości 0,15 – 0,3 m i powierzchni lustra wody wynoszącej 67 m kw. W brodziku znajdą się też inne atrakcje: zjeżdżalnie, przejścia, sztuczna wyspa, mała fontanna oraz zwierzątko tryskające wodą - nosorożec Bubu. Wokół basenów rozciąga się plaża o pow. 863 m kw. W sąsiedztwie wybudowano plac zabaw o bezpiecznej, sztucznej nawierzchni, wyposażony w zestaw wieżowy z torem sprawnościowym, huśtawki, ważki i karuzelę. Na terenie kąpieliska są także dwa korty tenisowe o nawierzchni ze sztucznej trawy oraz dwa boiska do siatkówki plażowej. Całości dopełnia rozbudowany budynek z szatniami i natryskami oraz stacja uzdatniania wody.

Modernizacja i wyposażenie budynku Warsztatu Terapii Zajęciowej w Starej Wsi	26.05.2010	15.06.2010 - 13.09.2010	189 083,49 PLN	132 358,44 PLN - 70% kosztów kwalifikowanych: 189 083,49 PLN	W ramach modernizacji wykonano instalację ciepłej wody, przystosowano sanitariaty do potrzeb osób niepełnosprawnych, wymieniono posadzki, stolarkę okienną i drzwiową, przebudowano otoczenie budynku. Dla podgrzewania wody zostały zamontowane kolektory słoneczne. Powstała też nowoczesna pracownia kuchenna przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.
Zakup sprzętu ratowniczo - gaśniczego dla jednostek OSP z terenu Gminy Brzozów	14.05.2010	06.01.2010 - 03.09.2010	1 300 480,60 PLN	1 105 408,51 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 1 300 480,60 PLN	Zakres inwestycji obejmuje zakup: – średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego z napędem terenowym, z przeznaczeniem dla OSP Przysietnica; – ciężkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego z napędem uterenowionym, dla OSP Stara Wieś, – dwóch motopomp dla OSP Grabownica Starzeńska i OSP Humniska
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Brzozów z terenu Gminy Brzozów	28.09.2010	09.06.2010 - 29.10.2010	655 848,45 PLN	481 809,69 PLN – 85% kosztów kwalifikowanych: 566 834,93	Termomodernizacja elewacji Przedszkola Samorządowego Nr 1 w Brzozowie, Termomodernizacja elewacji budynku Przedszkola Samorządowego Nr 2 w Brzozowie, Termomodernizacja elewacji budynku Szkoły Podstawowej w Zmiennicy, wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej Termomodernizacja elewacji budynku Zespołu Szkół w Turzym Polu, Termomodernizacja elewacji budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, Modernizacja systemu grzewczego Przedszkola Samorządowego Nr 2 w Brzozowie, Montaż kolektorów słonecznych w budynku Zespołu Szkół w Turzym Polu.
Montaż kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej na obszarze miasta Brzozów	28.10.2010	26.07.2010 - 2011-08-30	378 967,18 PLN	296 596,16 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 348 936,66 PLN	Instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej na budynku Gimnazjum Nr 1 w Brzozowie składająca się z 16 kolektorów słonecznych, Instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej na budynku Przedszkola Samorządowego Nr 1 w Brzozowie składającą się z 14 kolektorów słonecznych Instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej na budynku Przedszkola Samorządowego Nr 2 w Brzozowie składającą się z 23 kolektorów Instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej na budynku Środowiskowego Dom Samopomocy w Brzozowie składającą się z 8 kolektorów słonecznych. Instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej na budynku MOSiR-u w Brzozowie składającą się z 4 kolektorów słonecznych.

Remont i przebudowa budynku MOSiR w Brzozowie przy ul. Słonecznej	13.10.2011	15.07.2011 – 19.10.2011	563 893,39 PLN	430 914,01 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 506 957,66 PLN	Celem niniejszego projektu jest „odzyskanie" nie użytkowanego i niszczejącego budynku i przeznaczenie go na obiekt służący społeczności lokalnej. W związku z faktem, iż budynek, będący przedmiotem projektu zlokalizowany jest na działce, na której usytuowany jest kompleks sportowo rekreacyjny, istniała potrzeba jego kompleksowego remontu i dostosowania do roli obiektu o charakterze sportowo – rekreacyjnym. Po remoncie i przebudowie budynek nie zmienił swoich gabarytów. Przebudowie podlegała cześć wewnętrzna budynku - wprowadzono nową funkcje nawiązującą do nowopowstałego kompleksu sportowo-rekreacyjnego. Budynek uzupełniał będzie ofertę wybudowanego obok kompleksu sportowo-rekreacyjnego. Projekt swoim zakresem obejmował następujące zadania: – prace remontowo-budowlane na poziomie fundamentów; – remont pomieszczeń w przyziemiu i na parterze obejmujący; – termomodernizacja budynku; – roboty remontowe dachu; – wykonanie instalacji wewnętrznych; – wymiana istniejących tras dojść i chodników do budynku; – wyposażenie budynku.
Przebudowa drogi gminnej nr 115506R - ul. Tysiąclecia	29.12.2010	08.03.2010 - 19.09.2011	2 581 185,99 PLN	1 744 195,32 PLN - 70% kosztów kwalifikowanych: 2 491 707,61PLN	Inwestycja obejmuje wykonanie odcinka drogi o łącznej długości 1 km 222 m o średniej szerokości 5 m. W szczegółowym zakresie zostały wykonane następujące prace: kanalizacja deszczowa służąca odwodnieniu drogi, podbudowa oraz nawierzchnia drogi, chodnik na długości 845 m, wyniesione przejście dla pieszych, oznakowanie drogi, umocnienie skarpy.
Budowa kompleksu rekreacyjnego wraz z modernizacją stadionu w Przysietnicy. I Etap realizacji robót	28.08.2009	28.08.2009 – 14.12,2009	726 745,38 PLN	443 136,75 PLN - 75% kosztów kwalifikowanych	W ramach Projektu wykonano niwelacje całego terenu a także drenaż całej płyty stadionu. Dodatkowo wykonana została widownia na nasypie powstałym w wyniku niwelacji terenu. Powstał również chodnik , droga i plac z asfaltobetonu. Całość stadionu została ogrodzona.

Budowa kanalizacji sanitarnej i rozbudowa oczyszczalni ścieków aglomeracji Grabownica Starzeńska ścieków w aglomeracji Grabownica Starzeńska	11.08.2009	wrzesień 2009 – grudzień 2010	5 927 422,50 PLN	4 058 494,37 PLN - 80,47% kosztów kwalifikowanych	Działanie 1: Budowa kanalizacji sanitarnej - Grabownica Starzeńska: budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości 1593,8 mb; 2 przepompownie ścieków. Działanie 2: Budowa kanalizacji sanitarnej – Humniska: budowę sieci kanalizacji sanitarnej o długości 10 069,84 mb; budowę 3 przepompowni ścieków. Działanie 3: Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Grabownicy Starzeńskiej: – modernizacja istniejącego reaktora; – modernizacja przepompowni ścieków surowych; – przebudowa budynku technicznego wraz z doprowadzeniem niezbędnych mediów; – wykonanie części technologicznej oczyszczalni ścieków - budowa reaktora o poj. 500m3/d; – komora zasuw; – przebudowa systemu odwadniania osadu; – wykonanie uzbrojenia i zagospodarowanie terenu; – wykonanie placu postojowego; – połączenie wybudowanej części technologicznej oczyszczalni ścieków do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej. Działanie 4: Zarządzanie projektem i promocja
Rozbudowa i przebudowa Szkoły Podstawowej Nr 1 w Przysietnicy	01.10.2009	22.10.2008 - 12.07.2012	12 992 541,17 PLN	4 869 300,81PLN - 41,48% kosztów kwalifikowanych: 11 738 912,31 PLN	Przedmiotem projektu jest utworzenie Zespołu Szkół nr 1 w Przysietnicy składającego się z istniejącej Szkoły Podstawowej oraz wybudowanych w ramach Projektu obiektów Gimnazjum oraz Przedszkola. W ramach projektu wybudowano infrastrukturę towarzyszącą w postaci Sali gimnastycznej, a w obiektach szkolnych uruchomiono świetlicę oraz kuchnie wraz ze stołówką. Nowo wybudowany obiekt to 1 i 2 – kondygnacyjny budynek szkolny o wysokości ~ 12,0m. Przedszkole wraz z zapleczem kuchennym posiada wymiary skrajne 37,13x34,50m (A), sala gimnastyczna wraz z zapleczem na rzucie prostokąta 21,22x24,46m (C) oraz część szkolna (gimnazjum) składająca się z dwóch oddylatowanych prostokątów o wymiarach 15,45x18,53m i 11,86x39,39m (D). Zagospodarowanie terenu obejmuje: drogę pożarową oraz parkingi, mur oporowy, chodniki i dojścia, miejsce składowania odpadów stałych oraz przyłącza mediów. Podstawowymi funkcjami obiektu będzie szkoła i przedszkole. Segment A zajmuje czterodziałowe przedszkole wraz z zadaszonym atrium. W części tej znajduje się również kuchnia obsługująca cały obiekt. Segment B stanowi istniejącą szkoła wraz z salą gimnastyczną. Funkcja pozostaje bez zmian. W części piwnicznej znajdują się pomieszczenia techniczne oraz szatnie. Segment C stanowi sala gimnastyczna z zapleczem oraz biblioteka. Segment D to część dydaktyczna (gimnazjum) administracyjna. Ponadto zakupiono wyposażenie nowych obiektów.

Rewitalizacja rynku w Brzozowie	30.06.2011	21.04.2011 - 30.09.2013	4 282 171,67 PLN	3 612 254,17 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 4 249 710,79 PLN	Przedmiotem projektu jest poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej jaką jest Rynek w Brzozowie. Rewitalizacja płyty Rynku w Brzozowie objęła: -przebudowę płyty rynku, układu drogowego, chodników, przebudowę oświetlenia, -pracę przy zabytkowym budynku Ratusza - wykonanie iluminacji obiektu, -wykonanie, przebudowa i zabezpieczenie infrastruktury technicznej w tym kanalizacji deszczowej, przyłącza wodociągowego do projektowanych obiektów, przytłacza i sieci energetycznej, -wykonanie obiektów małej architektury oraz zieleni, przebudowa zjazdów i chodnika z drogi wojewódzkiej. Założeniem projektu było takie przekształcenie placu wokół ratusza, aby uzyskać otwarta przestrzeń publiczną spełniającą wymagania władz miasta, a jednocześnie stanowiącą funkcjonalna i atrakcyjną przestrzeń dla mieszkańców oraz turystów. Otwartą przestrzeń placu reprezentacyjnego zaproponowano przed głównym wejściem do Ratusza. Zaprojektowano tu dwie fontanny, z których jedna to typowa fontanna z wertykalnym obrazem wodnym, natomiast druga znajdująca się pomiędzy schodami przy drodze wojewódzkiej a strefą dojazdu do pałacu ślubów jest fontanną otwartą bez ograniczeń dostępu użytkowników, z obrazem wodnym w postaci horyzontalnego szeregu strumieni wody. Część placu od strony pn-wsch została zaprojektowana jako przestrzeń wydarzeń kulturalnych i lokalizacji sceny koncertowej. Natomiast fragment placu wzdłuż pierzei pd-zach wraz z kameralnym skwerem we wschodnim narożniku placu przeznaczono pod funkcję komercyjno-gastronomiczną. Układ komunikacji kołowej został zachowany z drobnymi zmianami poprawkami.

Remont i przebudowa budynku dawnej szkoły podstawowej w Starej Wsi	09.11.2011	17.07.2008 - 11.07.2012	2 982 124,52 PLN	2 067 325,89 PLN - 85% kosztów kwalifikowanych: 2 432 148,12 PLN	Inwestycja polega na kompleksowej modernizacji obiektu z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych. W budynku powstanie nowoczesne, liczące 4 oddziały, dobrze wyposażone przedszkole. I ETAP: – wymiana stropu drewnianego na WPS nad parterem. II ETAP: – montaż nadproży stalowych; wykonanie podciągów żelbetowych; wymiana stropu drewnianego na WPS nad I piętrem; wykonanie warstw izolacji termicznych (docieplenie stropu poddasza); wykonanie warstw wyrównawczych posadzki. III ETAP: – wykonanie nowych biegów klatki schodowej (prowadzących z piwnicy na parter); wykonanie żelbetowych podciągów, nadproży – w miejscu usuniętych ścian nośnych – ciąg dalszy prac; – wykonanie żelbetowej pochylni; wymiana nawierzchni biegu schodowego na zewnątrz budynku; – wykonanie żelbetowego podestu wejściowego do zaplecza kuchni; demontaż biegu schodowego na zewnątrz budynku; wymiana tynków wewnętrznych oraz okładzin; wymiana stolarki okiennej i drzwiowej; wykonanie nowych balustrad; wykonanie drenażu opaskowego; wykonanie izolacji poziomej; wykonanie podłóg i posadzek – ciąg dalszy prac; docieplenie stropu poddasza (nad klatka schodowa); odtworzenie istniejących (kutych) balustrad; częściową przebudowa układu komunikacyjnego obiektu (wyburzenia i zamurowania); wykonanie szybu dźwigu dla osób niepełnosprawnych wraz z montażem dźwigu osobowego; zmiana układu funkcjonalnego pomieszczeń (wyburzenia, zamurowania ścian); termomodernizacja ścian i wykonanie elewacji z zachowaniem jej pierwotnej kolorystyki; demontaż istniejących instalacji wewnętrznych; wykonanie instalacji wewnętrznych; zakup wyposażenia; prace związane z zagospodarowaniem terenu dawnej szkoły.
Budowa ogólnodostępnej hali sportowej dla mieszkańców wsi Humniska	13.12.2012 – Urząd Marszałkowski 7.08.2012 - Ministerstwo Sportu i Turystyki	08.06.2010 - 17.07.2012	3 187 164,34 PLN	500 000,00 z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 300 000,00 z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej	Sala gimnastyczna jest budynkiem wolno stojącym, mogącym pełnić funkcje sportowe kulturalne i oświatowe. W części hali sportowej – parterowym, w części zaplecza budynkiem trzykondygnacyjnym. Rzut obiektu jest prostokątem o szerokości: 18,28 m, długości: 40,55 m i wysokości 9 m. Zasadniczą część obiektu stanowi arena sportowa o wymiarach 29,98 m x 17,96 m (powierzchnia 538,56 m^2), połączona z widownią na pierwszym piętrze o powierzchni 118,62 m^2 na której znajduję się 131 miejsc siedzących. Od sali widownia oddzielona jest balustradą stalową. Obiekt jest dostępny dla osób niepełnosprawnych. Główne wejście do budynku jest połączone z otaczającym terenem rampą o spadku 6%.wyposażoną w poręcze przystosowane dla osób niepełnosprawnych. W części zaplecza znajduję się toaleta z wyposażeniem dostosowanym dla osób niepełnosprawnych. Projekt obejmował również drogi, chodniki oraz zagospodarowanie placu na rzecz zatoki dla pojazdów osobowych, dostawczych i pojazdów osób niepełnosprawnych.

Poprawa stanu infrastruktury oświatowej na terenie Gminy Brzozów	26.06.2013	27.04.2007 - 08.07.2013	1 735 160,24 PLN	936 330,33 PLN - 66,47 % kosztów kwalifikowanych: 1 408 651,03 PLN	1. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w PS nr 1 w Brzozowie –2009r. 2. Usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych oraz wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w PS nr 2 w Brzozowie – 2009r. 3. Budowa boiska o pow. 1363,00m^2 przy Gimnazjum w Brzozowie – 2008 r. 4. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w PS w Grabownicy St. – 2009r. 5. Budowa sali gimnastycznej z zapleczem socjalnym i dydaktycznym przy ZS w Grabownicy St. – końcowy etap robót – realizowany w 2007r. tj.: Rodzaje - funkcje pomieszczeń: sala gimn. biblioteka, sale lekcyjne – pom.edukacyjne pom. magazynowe (magazynki podręczne sprzętu sport., inform), pokój trenera, sanitariaty, szatnie, przebieralnie, klatka schodowa, korytarz. 6. Budowa boiska o pow. 1 320,00m^2 przy ZS nr 2 w Przysietnicy – 2010r. 7. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w PS nr 1 w Humniskach – 2009r. 8. Zakup wyposażenia dydaktycznego dla ZS w Starej Wsi –2013r. – Tablica interaktywna, Projektor, Zestaw do mocowania na ścianie wraz z edukacyjnym oprogramowaniem. – Akordeon z futerałem (do zajęć muzyki, kółka muz, zespołu wokalnego). – Projekt wpływa na ofertę zajęć pozalekcyjnych, zakłada wielofunkcyjność wykorzystania obiektów/wyposażenia będącego przedmiotem projektu. Z efektów realizacji projektu będzie korzystało około 1 600 uczniów i wychowanków przedszkoli.
Termomodernizacja budynków oświatowych na terenie Gminy Brzozów	30.04.2013	07.09.2007 - 02.06.2014	1 610 363,64 PLN	1 251 988,85 PLN – 85% kosztów kwalifikowanych: 1 472 928,07 PLN	I. Inwestycje zrealizowane w latach 2007-2012: – Termomodernizacja elewacji budynku Gimnazjum nr 1 w Brzozowie – Modernizacja instalacji C.O. w budynku Zespołu Szkół w Humniskach – Termomodernizacja elewacji części budynku Zespołu Szkół w Humniskach – Budowa kotłowni gazowej dla Zespołu Szkół w Humniskach – Termomodernizacja segmentu B w Przysietnicy II. Wydatki w latach 2013-2014: – Termomodernizacja budynku ZS Górki, – Termomodernizacja budynku ZS Stara Wieś, – Wymiana stolarki okiennej na Sali gimnastycznej ZS Przysietnica, – Termomodernizacja budynku ZS w Grabownicy Starzeńskiej, – Kotłownia gazowa moc 130 kW z układem kolektorów słonecznych, ZS Grabownica Starzeńska, – Instalacja C.O. ZS Grabownica Starzeńska, – System zdalnego monitoringu kotłowni, – Nadzór + Promocja Projektu.

Źródło: dane Urzędu Gminy w Brzozowie

Zestawienie najpilniejszych zadań wynikających ze Strategii Rozwoju Gminy Brzozów na lata 2014 – 2024

I. Infrastruktura drogowa

1. Przebudowa ul. Piastowej w Brzozowie
2. Budowa i przebudowa ul. Krętej w Brzozowie etap II i III
3. Budowa dróg wewnętrznych osiedla przy ul. Widokowej
4. Remont ul. Sienkiewicza w Brzozowie
5. Budowa parkingów przy ul. Kościuszki, Piastowej (III półka)
6. Przebudowa drogi gminnej (tzw. Osiedle jezuickie) w Starej Wsi
7. Przebudowa drogi gminnej nr 115536R w Grabownicy Starzeńskiej

II. Ochrona środowiska

1. Aktualizacja programu ochrony środowiska Gminy Brzozów
2. Budowa gminnego PSZOK-u

Gospodarka wodna:

3. Budowa studni głębinowych, ujęć wodnych oraz sieci wodociągowej dla miasta Brzozów, Grabownicy St., Humnisk, Turzego Pola, Górek, Przysietnicy, Zmiennicy.

Gospodarka ściekowa:

4. Budowa kanalizacji sanitarnej (głównych kolektorów) etap II i III w m. Stara Wieś
5. Budowa kanalizacji sanitarnej (głównych kolektorów) w m. Przysietnica
6. Budowa oczyszczalni ścieków dla potrzeb miejscowości Przysietnica
7. Remont i przebudowa oczyszczalni ścieków w Brzozowie (Borkówka)

III. Gospodarka energetyczna

1. Rozbudowa sieci elektro - energetycznych Gminy Brzozów w zakresie planowanego rozwoju budownictwa mieszkaniowe, usługowego i przemysłowego
2. Rozbudowa sieci gazowej Gminy Brzozów w zakresie planowanego rozwoju budownictwa mieszkaniowe, usługowego i przemysłowego
3. Budowa alternatywnych źródeł energii (farm wiatrowych i fotowoltaicznych)
4. Aktualizacja Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe

IV. Oświata

1. Poprawa efektywności energetycznej budynków oświatowych (wymiana instalacji, termomodernizacja)
2. Remont i modernizacja obiektów oświatowych (w tym przebudowa stropodachu w Przedszkolu Samorządowym Nr 1 w Brzozowie), dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych
3. Doposażenie placówek oświatowych w nowoczesny sprzęt, pomoce naukowe
4. Rozbudowa szkoły podstawowej w Turzym Polu o sale gimnastyczną i dodatkowe pomieszczenia dydaktyczne i socjalne
5. Rozbudowa szkoły podstawowej w Zmiennicy o salę gimnastyczną i dodatkowe pomieszczenia dydaktyczne i socjalne

V. Zagospodarowanie przestrzenne

1. Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Brzozów w zakresie proponowanych zmian lokalizacyjnych terenów przeznaczonych

pod infrastrukturę drogową, usługi administracyjne, handlowe, komunalną, przemysł i zabudowę mieszkaniową
2. Opracowanie stosownie do potrzeb Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego w/w terenów
3. Regulacja własności gruntów przeznaczonych po infrastrukturę drogową, budownictwo jednorodzinne, wielomieszkaniowe, przemysł, handel i usługi

VI. Infrastruktura społeczna,

1. Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku
2. Opracowanie/aktualizacja Strategii rozwiązywania problemów społecznych, Planu Rewitalizacji miasta, Planów Odnowy Miejscowości
3. Remont, rozbudowa Warsztatu Terapii Zajęciowej w Starej Wsi
4. Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej
5. Rozbudowa budynku Środowiskowego Domu Samopomocy im. Jana Pawła II (w tym zagospodarowanie terenu dla potrzeb sportu i rekreacji uczestników ŚDS)
6. Informatyzacja placówek podstawowej opieki zdrowotnej

VII. Infrastruktura techniczna

1. Budowa infrastruktury technicznej (sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, energetycznych, gazowych, teletechnicznych) dla planowanych lokalizacji obiektów mieszkalnych, usługowych, handlowych i przemysłowych
2. Remont elewacji, instalacji i pomieszczeń obiektów użyteczności publicznej – zwiększenie efektywności energetycznej (szkół, Domów Pomocy Społeczne, Ośrodków Zdrowia, OSP) w Gminie
3. Budowa w Brzozowie ogólnodostępnego zadaszonego i otwartego targowiska dla kupna i sprzedaży własnych produktów

VIII. Infrastruktura sportowo – rekreacyjna, kulturalna

1. Budowa ścieżek rowerowych, ścieżek spacerowych oraz szlaków turystycznych w Gminie
2. Budowa na terenie kompleksu sportowo – rekreacyjnego w Brzozowie sztucznej płyty do uprawiania łyżwiarstwa sportowego
3. Budowa sportowych boisk wielofunkcyjnych (w miejscowościach, w których ich brakuje)
4. Rozwijanie infrastruktury do uprawiania sportów zimowych (urządzenie trasy narciarskiej i saneczkowej, wyciągu; górki zjazdowej np. na terenie zrekultywowanego wysypiska śmieci)
5. Remont budynku Brzozowskiego Domu Kultury (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej; wymiana więźby dachowej oraz pokrycia dachu; odwodnienie oraz izolacja pozioma i pionowa; montaż klimatyzacji w całym budynku)

IX. Bezpieczeństwo ludności:

1. Rozbudowa systemu monitoringu w mieście Brzozowie i na terenie sołectw Gminy Brzozów
2. Remont i modernizacja istniejących strażnic jednostek OSP, doposażenie w nowoczesny sprzęt.

Spis ilustracji

Mapy

Mapa 1. Lokalizacja Brzozowa na tle podziału fizyczno-geograficznego województwa podkarpackiego na mezoregiony 8
Mapa 2. Wykaz dróg krajowych (w tym autostrad i szybkiego ruchu) zlokalizowanych w województwie podkarpackim 16
Mapa 3. Przyrost (ubytek) mieszkań zamieszkanych w latach 2002-2011 39

Tabele

Tabela 1. Struktura wieku wg grup ekonomicznych w Gminie Brzozów i województwie podkarpackim 13
Tabela 2. Ludność Gminy Brzozów i województwa podkarpackiego w wieku ponadgimnazjalnym (16-18) 13
Tabela 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto 14
Tabela 5. Stopa bezrobocia rejestrowanego – stan w końcu lutego 2014 roku 14
Tabela 6. Struktura wieku według grup ekonomicznych w 2013 r. 21
Tabela 7. Udział kobiet 22
Tabela 8. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w poszczególnych latach 2009-2013 23
Tabela 9. Małżeństwa zawarte i rozwody na 1000 mieszkańców w latach 2009-2013 24
Tabela 10. Zameldowania i wymeldowania na pobyt stały w poszczególnych latach 2009-2013 25
Tabela 11. Prognoza ludności według płci na lata 2015-2035 26
Tabela 12. Zgony niemowląt w latach 2009-2013 w Gminie Brzozów i jedn. porównywanych 27
Tabela 13. Wyniki sprawdzianu uczniów i szkół podstawowych w Gminie Brzozów w latach 2010-2013 29
Tabela 14. Średnie wyniki uczniów i szkół w Gminie Brzozów w latach 2011-2013 30
Tabela 15. Stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz fundacje w 2012 r. 31
Tabela 16. Wskaźniki warunków mieszkaniowych 40
Tabela 17. Charakterystyka mieszkań oddanych do użytku 41
Tabela 18. Obowiązujące stawki czynszu w zasobach komunalnych w Gminie Brzozów w 2011 i 2012 roku (w zł na 1m2 p.u. miesięcznie) 41
Tabela 19. Liczba i kwota dodatków mieszkaniowych wypłacanych w roku: 2009, 2010, 2011, 2012 41
Tabela 20. Wyposażenie mieszkań w instalacje 41
Tabela 21. Wskaźniki charakteryzujące rynek pracy w Gminie Brzozów 42
Tabela 22. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z Gminy Brzozów 43
Tabela 23. Bezrobotni zarejestrowani wg płci w Gminie Brzozów i w jednostkach porównywalnych w grudniu 2013 roku 43
Tabela 24. Pomoc społeczna wg powodów udzielenia w 2010-2013 r. 46
Tabela 25. Pomoc społeczna wg rodzajów świadczeń w latach 2010-2013 46
Tabela 26. Pomoc społeczna w latach 2010-2013 47
Tabela 27. Charakterystyka obiektów opieki służących opiece nad dziećmi 47
Tabela 28. Liczba przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14. 48
Tabela 29. Liczba wychowanków przedszkoli, uczniów szkół podstawowych i gimnazjów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14. 49
Tabela 30. Zatrudnienie nauczycieli wg stopni awansu zawodowego w placówkach Gminy Brzozów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14. (w przeliczeniu na etaty) 49
Tabela 31. Finansowanie systemu edukacji i wychowania Gminy Brzozów – w latach szkolnych - 2012/13 i 2013/14 (tylko wydatki w ZEAS) 49
Tabela 32. Charakterystyka przedszkoli w Gminie Brzozów w latach 2009-2012 49
Tabela 33. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w Gminie Brzozów i jednostkach porównywalnych 50
Tabela 34. Liczba dzieci na oddział 50
Tabela 35. Liczba dzieci na 1 miejsce w przedszkolu 51
Tabela 36. Szkoły podstawowe w Gminie Brzozów 51
Tabela 37. Komputeryzacja szkół podstawowych w Gminie Brzozów i jednostkach porównywalnych 52
Tabela 38. Szkoły gimnazjalne w Gminie Brzozów 53
Tabela 39. Komputeryzacja szkół gimnazjalnych w Gminie Brzozów 54
Tabela 40. Stan techniczny szkół funkcjonujących w Gminie Brzozów i zakres bieżących potrzeb inwestycyjno – remontowych 55
Tabela 41. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2010 roku 70
Tabela 42. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2011 roku 70
Tabela 43. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2012 roku 71
Tabela 44. Przestępstwa w Gminie Brzozów w 2013 roku 71
Tabela 45. Zdarzenia drogowe w Gminie Brzozów w podziale na miejscowości w latach 2008 – 2013 72
Tabela 46. Wykaz i specyfikacja obiektów o charakterze sportowym i rekreacyjnym zlokalizowanych w Gminie Brzozów 97
Tabela 47. Wykaz imprez w obiektach o charakterze sportowym i rekreacyjnym zlokalizowanych w Gminie Brzozów 101
Tabela 48. Wykaz i charakterystyka klubów sportowych działających na terenie Gminy Brzozów 101
Tabela 49. Wykaz imprez dla mieszkańców Gminy Brzozów (cyklicznych) 103
Tabela 50. Wykaz kart zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Brzozów 119
Tabela 51. Ruch turystyczny w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012 139
Tabela 52. Ruch turystyczny w gminie w latach 2008 – 2012 140
Tabela 53. Dokumenty strategiczne Gminy Brzozów 156
Tabela 54. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności i rodzajów 166
Tabela 55. Podmioty gospodarcze: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (stan na koniec 2013 r.) 167
Tabela 56. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (stan na konie 2013 r.) 167
Tabela 57. Pracujący według sekcji PKD w latach 2007-2011 na Podkarpaciu 167

Tabela 58. Pracujący według sektorów ekonomicznych w latach 2007-2011 na Podkarpaciu ... 167
Tabela 59. Podmioty wg sekcji PKD 2004 i PKD 2007 ... 168
Tabela 60. Liczba podmiotów gospodarczych według sekcji w 2012 i 2013 roku ... 169
Tabela 61. Udział gospodarstw rolnych według powierzchni w 2010 roku (%) ... 171
Tabela 62. Gospodarstwa rolne według pogłowia zwierząt gospodarskich w 2010 roku ... 172
Tabela 63. Gospodarstwa rolne według zasiewów wybranych upraw w 2010 roku ... 172
Tabela 64. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej (km) ... 185
Tabela 65. Woda dostarczona gospodarstwom domowym w dam3 ... 185
Tabela 66. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m3 ... 185
Tabela 67. Długość sieci wodociągowej /1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych ... 186
Tabela 68. Charakterystyka sieci kanalizacji sanitarnej zlokalizowanej w Gminie Brzozów ... 188
Tabela 69. Charakterystyka lokalnych oczyszczalni ścieków ... 189
Tabela 70. Długość sieci kanalizacyjnej /1 odbiorcę, na 1 mieszkańca korzystającego w gminie i w jednostkach porównywanych ... 189
Tabela 71. Ogólna struktura użytkowania i własności terenów gminy (w ha) ... 193
Tabela 72. Dochody budżetu gminy wg rodzajów ... 200
Tabela 73. Wydatki budżetu gminy ... 201
Tabela 74. Wydatki budżetu gminy wg rodzajów ... 201
Tabela 75. Wydatki budżetu gminy wg rodzajów - struktura % w ogółu wydatków ... 201

Wykresy

Wykres 1. Zmiany liczby ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Brzozów w latach 2005 – 2013 ... 20
Wykres 2. Ludność wg grup wiekowych w Gminie Brzozów (stan na 2013 rok) ... 21
Wykres 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Brzozów (stan na 2013 rok) ... 22
Wykres 4. Urodzenia na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013 ... 23
Wykres 5. Zgony na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013 ... 24
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013 ... 24
Wykres 7. Małżeństwa zawarte na 1000 mieszkańców w Gminie Brzozów w latach 2009 – 2013 ... 25
Wykres 8. Zgony niemowląt w latach 2009-2013 w Gminie Brzozów i jednostkach porównywanych ... 28
Wykres 9. Odsetek uczniów z wynikiem niskim, średnik i wysokim w Gminie Brzozów w roku 2013 ... 30
Wykres 10. Struktura gospodarstw według źródła dochodów ... 44
Wykres 11. Struktura wiekowa dzieci w wieku przedszkolnym ... 50
Wykres 12. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym przypadająca na oddział w Gminie Brzozów ... 51
Wykres 13. Struktura popełnionych przestępstw w Gminie Brzozów w latach 2010-2013 ... 71
Wykres 14. Polacy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012 ... 140
Wykres 15. Turyści zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w Gminie Brzozów w latach 2008 – 2012 ... 140
Wykres 16. Dynamika podmiotów gospodarczych w Gminie Brzozów w latach 2007-2013 ... 166
Wykres 17. Struktura gospodarstw według źródła dochodów ... 170
Wykres 18. Gospodarstwa rolne według powierzchni (udział %) w roku 2010 ... 172

Rysunki

Rysunek 1. Schemat organizacyjny Szpitala ... 36
Rysunek 2. Stopień zadowolenia gospodarstw domowych z użytkowanego mieszkania według miejsca zamieszkania ... 42
Rysunek 3. Struktura wydatków na pomoc społeczną według rodzajów świadczeń ... 46
Rysunek 4. Stan szkieletowych sieci informatycznych w województwie podkarpackim (stan na 2011 r.). ... 179
Rysunek 5. Stan światłowodowych linii informatycznych podwieszanych na liniach NN i SN w województwie podkarpackim .. 179